

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 248

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

54 tomas
2011 m. rugpjūčio 25 d.

Pranešimo Nr.	Turinys	Puslapis
I Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės		
NUOMONĖS		
Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas		
472-oji plenarinė sesija, 2011 m. birželio 15 d. ir 16 d.		
2011/C 248/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Sanglaudos politikos vaidmens ir prioritetų ir dėl strategijos „Europa 2020“ (tiriamoji nuomonė ES Tarybai pirmininkaujančios Vengrijos prašymu)	1
2011/C 248/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pažangios biudžeto politikos konsolidavimo strategijos: kaip paskatinti Europos augimą. Kaip išnaudoti visą mūsų ekonomikos darbo jėgos potencialą atliekant būtina biudžeto koregavimą (tiriamoji nuomonė pirmininkaujančios Vengrijos prašymu)	8
2011/C 248/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Romų tautybės piliečių socialinės padėties gerinimo ir integracijos Europoje (tiriamoji nuomonė)	16
2011/C 248/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ES politikos poveikio transporto sektoriaus darbuotojų galimybėms įsidarbinti, mokymo poreikiams ir darbo sąlygoms (tiriamoji nuomonė)	22
2011/C 248/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ES transporto politikos darnaus vystymo ir TEN-T tinklų planavimo (tiriamoji nuomonė ES Tarybai pirmininkausiančios Lenkijos prašymu)	31

LT

Kaina:
8 EUR

(Tęsinys antrajame viršelyje)

<u>Pranešimo Nr.</u>	Turinys (tęsinys)	Puslapis
2011/C 248/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pilietinės visuomenės indėlio į Rytų partnerystę (tiriamaoji nuomonė Europos Sąjungai pirmininkaujančios Vengrijos prašymu)	37
2011/C 248/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Vandens politikos integravimo į kitas ES politikos sritis (tiriamaoji nuomonė Europos Sąjungai pirmininkaujančios Vengrijos prašymu)	43
2011/C 248/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ES vaidmens ir santykių Vidurinėje Azijoje ir pilietinės visuomenės indėlio	49
2011/C 248/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasirengimo sudaryti ES ir Mercosur šalių asociacijos susitarimą. Pilietinės visuomenės indėlis	55
2011/C 248/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Kultūrų dialogo ir romų: pagrindinis moterų vaidmuo ir ugdymo svarba (papildomoji nuomonė)	60

III Parengiamieji aktai

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

472-oji plenarinė sesija, 2011 m. birželio 15 d. ir 16 d.

2011/C 248/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Finansų sektoriaus apmokestinimas“ COM(2010) 549 galutinis	64
2011/C 248/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos investicijų bankui „Penktosios ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos ataskaitos išvados. Sanglaudos politikos ateitis“ COM(2010) 642 galutinis	68
2011/C 248/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES biudžeto peržiūra“ COM(2010) 700 galutinis	75

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

472-OJI PLENARINĖ SESIJA, 2011 M. BIRŽELIO 15 D. IR 16 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Sanglaudos politikos vaidmens ir prioritetų ir dėl strategijos „Europa 2020“ (tiriamoji nuomonė ES Tarybai pirmininkaujančios Vengrijos prašymu)

(2011/C 248/01)

Pranešėjas **Etele BARÁTH**

2010 m. lapkričio 15 d. Vengrijos nuolatinis atstovas prie Europos Sąjungos Péter GYÖRKÖS Tarybai pirmininkausiančios Vengrijos vardu paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pateikti tiriamąją nuomonę dėl

Sanglaudos politikos vaidmens ir prioritetų ir dėl strategijos „ES 2020“.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, priėmė savo nuomonę 2011 m. gegužės 31 d.

472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (birželio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 141 nariui balsavus už, 9 – prieš ir 22 susilaikius.

1. Rekomendacijos ir pastabos

1.1 Rekomendacijos

1.1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas mano, kad Europos Sąjungos reakcija į krizę ir **strategijos „Europa 2020“ idėjos, kartu su jos tikslais** ir pavyzdinėmis iniciatyvomis, nurodo teisingą kelią; Komiteto nuomone, pasiūlyti veiksmai ir priemonės yra perspektyvūs. Strategijoje ir pakte „Euro plus“ daugiausiai dėmesio skiriama būtinų kokybinių pokyčių poreikiui ir galimo augimo veiksniams.

1.1.2 ES toliau gilina ir stiprina integracijos procesą. EESRK mano, kad jei Europos Sąjunga ir jos valstybės narės nori stiprinti integraciją, jos turi iki 2020 m. **įmtis lemiamų permainų, ypač susijusių su** jų institucijų ir teisės bei finansų sistemų **kokybe**. Tam vienu metu prireiks tvaraus (ilgalaikio)

stabilumo, konkurencingumo (augimo galimybių) ir stipresnės (ekonominės, socialinės ir teritorinės) sanglaudos.

1.1.3 Kelete savo nuomonių EESRK pabrėžė, kad sanglaudos politika yra „istorinė ES vertybė“, kurios **trys tikslai** – konvergencija, regionų konkurencingumo didinimas kuriant darbo vietas ir glaudesnis teritorinis bendradarbiavimas – turėtų būti **išlaikomi ir stiprinami**. Iš tiesų, mažiau išsivysčiusios Europos šalys ir regionai turi padidinti investicijas į infrastruktūrą ir kitas lėšas, kurios būtinos galimam augimui paspartinti.

1.1.4 Nors EESRK yra įsitikinęs, kad į sanglaudos politikos rėmimą investuoti finansiniai ištekliai dideliu mastu davė gerų rezultatų, vis dėlto mano, kad toks finansavimas galėtų ir turėtų būti toliau plėtojamas ir turėtų būti pertvarkyta jo struktūra, o

visų pirma galėtų būti pagerintas **finansavimo ir išlaidų veiksmingumas ir ekonomiškumas**. Sanglaudos politikos priemonės turėtų būti suderintos su strategija „Europa 2020“ taip, kad nesušilpnintų Europos sanglaudos politikos.

1.1.5 EESRK rekomenduoja persvarstant dabartinius sanglaudos politikos tikslus ir priemones įvertinti galimybę juos suderinti su strategijos „Europa 2020“ sudėtinėmis dalimis taip, kaip aptarta toliau:

1.1.5.1 Dabartiniai sanglaudos politikos tikslai ir priemonės

Sanglaudos politika			
Tikslai	Struktūriniai fondai ir priemonės		
Konvergencija, tvarus augimas	ERPF	ESF	Sanglaudos fondas
Regionų konkurencingumas ir užimtumas	ERPF	ESF	
Europos teritorinis bendradarbiavimas	ERPF		

1.1.5.2 Strategija „Europa 2020“: 3 tarpusavyje susiję prioritetai

- pažangus augimas: žiniomis ir inovacijomis pagrįstos ekonomikos vystymas,
- tvarus augimas: tausiau išteklius naudojančios, ekologiškesnės ir konkurencingesnės ekonomikos skatinimas,
- integracinis augimas: *didelio užimtumo ekonomikos*, kuri užtikrina socialinę ir teritorinę sanglaudą, skatinimas.

1.1.5.3 EESRK siūlo sanglaudos politikoje aiškiai akcentuoti visuomeninius, socialinius ir solidarumo tikslus ir **Struktūrinių fondų naudojimą investiciniais tikslais, glaudžiai bendradarbiaujant su kitais Europos fondais**. Kitaip dėmesio sutelkimas strategijoje „Europa 2020“ į spartų ekonomikos augimą, nors pats savaime yra visiškai priimtinas, galėtų nustelbti socialinę ir teritorinę sanglaudą.

1.1.5.4 Jei būtų pakeista Struktūrinių fondų konkurencingumo ir konvergencijos tikslų eilės tvarka ir **„Finansavimo iš keleto fondų“** koncepcijai būtų leista tapti dominuojančiu veiksmu, strategijos „Europa 2020“ ir sanglaudos strategijos tikslai taptų suderinami ir Struktūriniai fondai veiksmingiau prisidėtų prie regionų konkurencingumo skatinimo.

Strategija „ES 2020“		Sanglaudos politika (reformuota struktūra)		
Tikslai, priemonės	Pavyzdinės iniciatyvos	Tikslai, priemonės	Struktūriniai fondai ir priemonės	
Pažangus augimas	Europos skaitmeninė darbotvarkė, Inovacijų sąjunga, Judus jaunimas	Regionų konkurencingumas ir užimtumas		
Moksliniai tyrimai, inovacijos, švietimas, skaitmeninė visuomenė		Didesnis konkurencingumas, patrauklesnė vieta, žmogiškojo kapitalo vystymas, švietimas ir pan., inovacijos ir žinių visuomenė		
Tvarus augimas	Tausiai išteklius naudojanti Europa, Globalizacijos erai pritaikyta pramonės politika	Konvergencija		
Ekologiška energija, aplinką tausojanti visuomenė, tinklaveika ir mažos įmonės		Augimą skatinančios aplinkos ir infrastruktūros vystymas, institucijų kūrimas		
Integracinis augimas	Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė, Europos kovos su skurdu planas	Europos teritorinis bendradarbiavimas		
Lygios galimybės, daugiau geresnių darbo vietų		Vietos, regionų ir makroregionų bendradarbiavimas		

1.1.6 EESRK pripažįsta, kad pirmiau minėtas struktūrinis suderinimas pareikalaus **radikalių pokyčių, susijusių su išsamių tikslų nustatymu**: be kita ko, reikės nustatyti papildomus konkurencingumo tikslus ir išplėsti teritorinį

bendradarbiavimą įtraukiant paramą makroregioniniam vystymuisi. Jei nepavyks tiesiogiai susieti strategijos „Europa 2020“ ir ES sanglaudos politikos, gali būti sumenkinti jų tikslai ir priemonės ir gerokai sumažėti jų įgyvendinimo veiksmingumas.

1.1.7 Toks struktūrinis suderinimas būtų įmanomas, jei ES pripažintų, kad **sanglauda** ir sanglaudos politika, platesne prasme, yra **prioritetas, lygiavertis konkurencingumui**, o tai turėtų atspindėti šiems dviem prioritetams skiriamame finansavime. Kartu tai yra ne tik tolesnio lėšų skyrimo sanglaudai, bet ir **veiksmingesnio jų panaudojimo** klausimas.

1.1.7.1 EESRK primygtinai ragina pagerinti pasiūlymus dėl *ex ante* ir *ex post* sąlygų sistemos, kuri turi būti nustatyta Sąjungos sanglaudos politikos veiksmingumui ir ekonomiškumui stebėti. Tačiau ši sistema neturi trukdyti visų sanglaudos priemonių supaprastinimui, priešingai, ji turi sumažinti įgyvendinimo sąnaudas ir padidinti nuspėjamumą. EESRK tikisi, kad institucinių ir administracinių pokyčių rezultatas bus paprastesnė ir veiksmingesnė sistema. Būtina sukurti modelį, kuris suteiktų galimybę įvertinti strategijos „Europa 2020“, nacionalinių reformų programų ir sanglaudos politikos tikslų įgyvendinimo sąveiką atsižvelgiant į konkrečias įvairių šalių ir regionų, kuriems naudinga sanglaudos politika, aplinkybes.

1.1.8 EESRK sutinka, kad **visose ES politikos srityse turi būti siekiama strategijos „Europa 2020“ sėkmės**. ES biudžeto peržiūroje buvo išdėstyta naujas strateginis sanglaudos politikos programavimo metodas. EESRK visapusiškai pritaria tam, kad Europos Komisija rengtų **bendrą strateginę programą, kuri perkeltų strategijos „Europa 2020“ tikslus į investavimo prioritetus**. Ši programa apimtų visus ES fondus ir integruotų visas kitas ES finansines priemones.

1.1.9 EESRK dar kartą kartoja, kad **Europos socialinis fondas**, kaip ES priemonė investicijoms į žmogiškuosius išteklius skatinti, turėtų remti tris strategijos „Europa 2020“ prioritetus, t. y. pažangų, integracinį ir tvarų augimą. Šiuo požiūriu pagrindiniai veiksniai yra užimtumas, mokymas, švietimas, aktyvi įtrauktis ir lygios galimybės.

1.1.10 EESRK mano, kad norint **pasiekti išplėstus tikslus reikia sustiprinti Europos socialinio fondo institucinę struktūrą** ir pagerinti jo veiksmingumą, tačiau nepadidinti administracinės naštos. Svarbu, kad Europos socialinis fondas imtųsi vadovaujančio vaidmens gerinant ypač socialiai pažeidžiamų grupių (pvz., imigrantų, mažumų grupių, neįgalųjų arba romų) padėtį ir užtikrinant jų integracijai palankias sąlygas.

1.1.11 EESRK nurodo, kad politikos priemonių, finansuojamų skirtingų ES sanglaudos politikos fondų ir strategijos „Europa 2020“ priemonių lėšomis, koordinavimas gali turėti poveikio jų pradiniam tikslams ir jų teritoriniam vientisumui, dėl to gali prireikti jas keisti; jas įgyvendinant gali atsirasti naujų esminių perspektyvų. Būtina įdiegti nuolatinio planavimo, valdymo ir stebėsenos mechanizmus. Pagrindinis pasikartojančio proceso bruožas yra tai, kad partnerystės susitarime turi būti

apibrėžti ne tik parengiamieji kūrimo etapai, bet ir visas įgyvendinimo procesas, jo sąlygos ir veiksmingumo vertinimo rodikliai; be to, susitariančios šalys turi sutikti su tuo, kad bendrieji valdymo komitetų tikslai gali būti iš dalies pakeisti remiantis nuolatine gavėjų stebėseną.

1.1.12 Komitetas pabrėžia, jog, norint pasiekti strategijos „Europa 2020“ tikslus, būtina sustiprinti kiekvieno fondo, visų pirma Sanglaudos fondo, Struktūrinių fondų ir inovacijų fondų valdymo koordinavimą.

1.1.13 EESRK sutinka, kad **ilgalaikiu laikotarpiu** siekiant išvengti konfliktų yra daug priežasčių **integruoti** visas ES struktūrinės politikos sudėtines dalis (įskaitant, pvz., „Europa 2020“, sanglaudos politiką, BŽŪP arba EIB) **į visapusiškai nuoseklų bendrųjų ES politikos priemonių rinkinį, kuris galėtų būti pavadintas „ES 2050“**. Taip būtų sudarytos sąlygos glaudesniai politiniam ir techniniam bendradarbiavimui bei koordinavimui ir tai nereikštų, kad kuri nors konkreti politika nebetęsiama. Žinoma, tai pasiekti bus sunku, nes atsakomybė už skirtingas susijusias politikos sritis yra paskirstyta tarp ES ir valstybių narių. Regioninio matmens stiprinimas galėtų būti tinkama priemonė pageidaujama tikslui laipsniškai pasiekti.

1.1.14 Kuriant policentrinę Europą, apimančią „pažangių“ vietovių tinklą, bus būtinas komandinis darbas, kuris bus įmanomas tik bendradarbiaujant skirtingiems suinteresuotiesiems subjektams. Vienas iš būdų pasiekti pažangos – bendradarbiavimas tarpvalstybinėse srityse, taip pat makroregioninio vystymosi strategijos, kurios suburia įvairių šalių ir sektorių **suinteresuotuosius subjektus**.

1.2 Regionai ir sanglauda

1.2.1 EESRK nuomone, **ES konkurencingumas** didele dalimi priklauso nuo **regionų konkurencingumo padidinimo**.

1.2.2 EESRK mano, kad atsirandančios makroregioninio bendradarbiavimo formos yra labai svarbios daugeliu atžvilgių. Kaip jau buvo pabrėžta kelete nuomonių (dėl Baltijos jūros ir Dunojaus regiono), iš struktūrinių fondų suteikta parama gali suteikti galimybę apibrėžti strategijas, susijusias su **fiziniais ir nefiziniais transeuropiniais tinklais**, kurie yra būtini Europos Sąjungai, kad ji galėtų įtvirtinti savo konkurencingumą ir savo kaip vietos patrauklumą.

1.2.3 EESRK mano, kad Europos Sąjungos ateitis ir jos politinės vienybės įtvirtinimas taip pat priklauso nuo jos **gebėjimo pakilti virš statistika paremto ir nacionalinių sienų ribojamo regioninio požiūrio**. Akivaizdu, kad per pastaruosius kelerius metus pasiekta pažanga įtvirtinant regioninį požiūrį, įgyvendinant sudėtingas programas ir kuriant horizontalias sąsajas, taip pat stiprinant klasterius, padės suklestėti socialiniam ir teritoriniam Europos ekonomikos matmeniui.

1.2.4 Komiteto nuomone, **įgyvendinti panašius, o kartais visiškai vienodus tikslus skirtinguose politikos srityse** arba kurti kitokį priemonių rinkinį vietoje palyginti gerai išplėtotų socialinės sanglaudos politikos priemonių **nėra prasmės**.

1.2.4.1 Aiškėja, kad ateinantis dešimtmetis bus funkcinių regionų dešimtmetis. Regionai gali turėti vieną centrą arba kelis centrus, tarpvalstybinių horizontalių regioninių ir vertikalų ekonominių ryšių ir naudotis teisinėmis, finansinėmis ir institucinėmis „**glaudesnio bendradarbiavimo**“ galimybėmis; taigi nauja termino „regioninis“ reikšmė gali atskleisti naują pažangios Europos matmenį. Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad kai kurie regionai atsilieka (ir toliau atsiliks), reikalinga programa, padedanti jiems pasivyti.

1.2.5 EESRK mano, jog Europos ekonomikos pertvarkymas siekiant, kad Europa taptų stipriu pasaulinės reikšmės veikėju, augimo potencialo sustiprinimas, regionų skirtumų mažinimas, periferinėse zonose veikiančių mikroįmonių, mažų ir vidutinių įmonių rėmimas, naujų išteklių atskleidimas, informuotumo apie aplinką ir sveiką gyvenimo būdą didinimas, švietimo kokybės gerinimas, jaunimo motyvavimas, inovacijų skatinimas, žmonių skatinimas dalyvauti įvairiuose procesuose ir europinės tapatybės stiprinimas – **visa tai yra sritys, į kurias turėtume sutelkti savo dėmesį**.

1.3 Miestai ir aglomeracijos

1.3.1 EESRK pabrėžia, kad Europos konkurencingumas labai priklauso nuo jos didmiesčių ir didmiesčių regionų, kuriuose įmonės gali naudotis aglomeracijų ekonomikos teikiama nauda ir tinklais, jungiančiais pasaulines rinkas. **Miestų zonos apskritai gali tapti ekonomikos augimo varomąja jėga** ir kūrybiškumo bei inovacijų centrais. Jeigu jose susiburtų kritinė tokių subjektų kaip įmonės, universitetai ir mokslininkai masė, būtų galima pasiekti didesnio ekonomikos augimo ir sukurti naujų darbo vietų. Miestų problemoms, nesvarbu, ar jos būtų susijusios su ekologinės būklės blogėjimu, ar su socialine atskirtimi, išspręsti reikia konkrečių sprendimų ir tiesioginio atitinkamo valdžios lygmens dalyvavimo.

1.3.2 EESRK nuomone, turėtų būti sukurta **platus užmojo miestų darbotvarkė**, kurioje būtų aiškiau nustatyti miestų problemoms spręsti skirti finansiniai išteklių ir kurioje kuriant ir įgyvendinant miestų vystymosi strategijas būtų numatytas didesnis miestų valdžios vaidmuo.

1.3.3 Miestų sistemas, atsižvelgiant į jų jų geografinę vietą, papildo **įvairios traukos zonos**. EESRK negali pritarti tradicinės priešpriešos „miestas – kaimas“ tęsimui. **Kaimo ir miesto partnerystės** teikiama nauda labai priklauso ir nuo vietos, ir nuo visiškai unikalių aplinkos veiksnių.

1.4 Kaimo vietovės ir žemės ūkis

1.4.1 EESRK mano, kad einant **strategijoje „Europa 2020“** užsibrėžtu keliu, sanglaudos politika ir **bendra žemės ūkio**

politika yra svarbiausios sritys, visų pirma siekiant **integruoto teritorinio vystymosi**. Žemės ūkis, svarbus ekonomikos dinamikos šaltinis, išlieka strateginiu ES sektoriumi turint omenyje tiek maisto saugumą, tiek jo teikiamas augimo ir užimtumo galimybes kaimo vietovėse, tiek jo indėlį į kovą su klimato kaita.

1.4.2 Šiuo požiūriu būtina **bendras šių dviejų politikos sričių pastangas suvienyti bendriems horizontaliems tikslams** – ES paversti pažangia, tvaria ir įtraukia ekonomika, kuriai būdingas aukšto lygio užimtumas, našumas ir socialinė sanglauda.

1.4.2.1 EESRK mano, kad pažangioms ir pasauliniais ryšiais susietoms vietoms kaimo vietovėse tenka svarbus vaidmuo konkrečiai įgyvendinant strategijoje „Europa 2020“ numatytą ekonomikos atgaivinimą. Kaip ir miestų zonose, svarbiausia verslo ir regioninės plėtros organizacinė forma yra tinklai.

2. Išvados

2.1 EESRK patvirtina, kad strategijoje „Europa 2020“ išdėstytos politikos gairės dėl būtinybės diegti inovacijas klimato kaitos, energijos vartojimo efektyvumo, atsinaujinančiųjų energijos išteklių, sveikatos ir demografinių pokyčių srityse yra struktūriškai susijusios su švietimo, mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros bei skaitmeninės visuomenės srityse nustatytais sanglaudos tikslais. Tai yra, bent jau regionų požiūriu, **tiltas tarp sanglaudos tikslų ir strategijos „Europa 2020“**.

2.1.1 EESRK taip pat pažymi, kad tarp įvairių teorinių požiūrių ir praktikoje taikomų koncepcijų esama **prieštara-vimų**. Lisabonos sutartyje įteisintų teritorinių aspektų vaidmenį sanglaudos procese, sąvokai „regioninis“ suteiktas naujas matmuo. Nėra nesvarbu, kaip ateityje regioninėje politikoje bus apibrėžta sąvoka „regionas“. Būtina apibrėžtis, kuri leistų rasti bendrą vardiklį tiek regioniniu ar instituciniu, tiek atitinkamų teisinių ir finansinių priemonių požiūriu, kad būtų galima užtikrinti atnaujintą, tvarų ekonomikos augimą Europoje.

2.1.1.1 EESRK pripažįsta, kad **makroregioninių strategijų rengimas yra labai teigiamas procesas**, glaudžiai susijęs su Lisabonos sutartyje įtvirtinta teritorinės sanglaudos idėja. Regioninė politika siaurąja prasme turi veiksmingai papildyti didesnių arba toliau vienas nuo kito esančių, bet bendrų interesų turinčių regionų bendradarbiavimą.

2.2 Programų „grupių“ sankirtos taškai, apibrėžti, be kitų aspektų, erdvės požiūriu (t. y. regioniniai, teritoriniai, tarp miestiniai), žymi zonas, kuriose vyksta vystymąsi skatinanti veikla ir kurios, žinoma, apima vieną ar kelis pagrindinius miestų centrus, bet nebūtinai neįtraukia kitų ar juos marginalizuoja. Europos „**kompetencijos centrai**“, kurie yra apibrėžti remiantis tam tikrais inovacijų įgūdžiais ir yra būdingi tam tikriems

ekonomikos sektoriams, nėra atsitiktinis pavienių įgūdžių ir gebėjimų rinkinys tam tikrame miestų centre – tai veikiau **su fiziniame erdvėje aiškiai apibrėžtų sąsajų pagalba sutelktos žinios**.

2.2.1 „Kompetencijai“ sąlygas sudaro tik kiekybinė raida, išreikšta sanglaudos tikslų sistema, susijusia su aplinka, infrastruktūra, švietimu ir mokymu. Šioms zonoms būdingas atvirumas. Galima visur dalyvauti, bet dėl kokybės priežasčių galimybės ilgainiui atsiranda aplink traukos centrus. Nuspėjamumas ne be pagrindo grindžiamas istoriškai prognozuojamu regionų daugialypių gebėjimų stabilumu.

2.3 Kad inovacijos būtų sėkmingos, būtina remti naujas demokratijos formas. Reikia plėtoti įprastas socialinių konsultacijų formas ir, remiantis **dalyvaujama demokratija** grindžiamomis priemonėmis, atskleisti įgūdžius, kurie paskatintų organizuotą pilietinę visuomenę siekti arba „norėti“ dalyvauti vadovaujantis pagrindiniais ES sutarčių principais.

2.4 Inovacijos – tai naujų idėjų ir pasiūlymų įgyvendinimas praktikoje, keliais žingsniais aplenkiant konkurenciją, ir išankstinis procesų numatymas naudojantis žiniomis. Joms būdingas sudėtingumas, jos gali suderinti įvairiausių žmogiškuosius įgūdžius, technines galimybes ir ekonominius ryšius. Paprastai miestai, kaip **centrai**, suteikia tinkamas sąlygas – gyvybiškai būtiną pagrindą – be kurių viskas liktų vien tik teorija.

2.5 Todėl, **remiantis teritorine analize**, neatsiejama finansinės paramos sistemų ir politikos dalis turi būti koordinuota ir lygiagrečiai teikiama parama inovacijoms ir atotrūkio sumažinimo priemonėms.

2.6 Nors strategija „Europa 2020“ tikrai yra išsami augimo, konkurencingumo, tvarumo ir struktūrinės politikos programa, žvelgiant iš platesnės, pasaulinės perspektyvos, tai taip pat **programa, skirta padėti Europai būti konkurencingai pasaulinėje rinkoje**.

2.7 Su tuo susiję tiek strategijos „Europa 2020“, tiek sanglaudos politikos tikslai. Tačiau strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimo institucinėje sistemoje **trūksta** bendrų, naujų finansinių ir teisinių elementų, kurių sąveika paverstų juos veiksniais, padedančiais siekti didesnio veiksmingumo. Pagrįstas argumentas, kad sanglaudos priemonių pertvarkymas ir integravimas paspartintų į inovacijas orientuotos „pažangios“ Europos vystymąsi, bet tik jei **priemonių ratas būtų išplėstas** remiantis skirtingų šaltinių integravimo teikiama sinergija.

3. Diskusija

3.1 Europos politinių atsinaujinimą paspartino praėjusio dešimtmečio pabaigoje kilusi krizė.

3.1.1 Iš dalies dėl pasaulinės krizės Europos Sąjungai būtina **stipresnė ekonominė integracija**. Komiteto nuomone, tai yra teigiamas ES stiprinantis procesas, tačiau sudėtingas, nes 27 valstybių bendradarbiavimas nesivysto sklandžiai. Nepaisant visų su tuo susijusių problemų, viena pagrindinių šios stipresnės ekonominės (taip pat politinės) integracijos idėjų yra ES ekonominės politikos formavimas. **Yra trys pagrindiniai jos aspektai** ⁽¹⁾:

a) Stabilumas

Stabilumo ir augimo paktu ES išplečia bendros kontrolės apimtį tuose sektoriuose, kurie yra susiję su stabilumo rizika, ir sukuria krizės valdymo mechanizmą (Europos finansinės padėties stabilizavimo priemonė ir Europos stabilumo mechanizmas).

b) Augimas ir konkurencingumas

Šiuo atžvilgiu ES priėmė **strategiją „Europa 2020“ ir paktą „Euro plus“**.

c) Sanglauda

ES įgyvendina **sanglaudos politiką ir bendrą žemės ūkio politiką**, kad sumažintų socialinius, ekonominius ir teritorinius skirtumus.

3.2 Priimti pakeitimai, baziniai dokumentai ir strategijos nurodė **atsinaujinimo būdą**, nustatė sąlygas ir priemones, už kurių naudojimą yra bendrai atsakingi ES ir valstybių narių politiniai lyderiai. Esama įvairių priemonių, kurias galima naudoti **kartu** siekiant stabilumo, augimo ir konkurencingumo, taip pat sanglaudos įgyvendinimo.

3.3 Jau pati užduotis suderinti strategiją „ES 2020“ ir sanglaudos politiką yra dichotomiška. Ji atskleidžia, koks pavojus slypi rinkos laisvės ir socialinio (teritorinio) suvienodinimo priešpriešoje. **Būtent šiuo metu, kai finansavimas yra ribotas, vieną remti labiau kito sąskaita yra dar pavojingiau. Sanglaudos stiprinimas turėtų būti papildytas augimo ir konkurencingumo sąlygų gerinimu. Dabartinėmis sąlygomis pasaulyje mažiau išsivysčiusios valstybės narės ar regionai neturi gaisri laiko.**

⁽¹⁾ Žr. Europos Sąjungos sutarties 3 str. 3 dalį ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 174 str.

3.4 Krizė ilgam susilpnino viešuosius finansus daugelyje valstybių narių, ir juos konsoliduoti bus sunku, kai pradės didėti išlaidos dėl gyventojų senėjimo. Trumpai tariant, ES šalių ateityje laukia sunkumai.

3.5 Tačiau strategijoje „Europa 2020“ teisingai susilaikoma nuo struktūrinių reformų, kurias galima įgyvendinti tik per ilgą laikotarpį, ir greitą ekonomikos atgaivinimą skatinančių priemonių atskyrimo.

3.6 Šios strategijos sėkmė neturi priklausyti nuo trumpalaikių ekonomikos tendencijų. Būtent į lėtus struktūrinius pokyčius investuoti išteklių „valdo“ sektorius, kurie savo ruožtu dėl konkurencingų inovacijų patys įgauna galimybių atnaujinti sistemą.

3.7 Galimo augimo sritys (visiškai teisingai) susietos su keletu strategijos tikslų; tačiau yra ir keletas nenumatytų neatitikimų.

3.7.1 Be kita ko, turint omenyje augimo potencialą, „Europa 2020“ tikslai – aukštesnis užimtumo ir švietimo lygis – atspindi darbo jėgos kiekybinius ir kokybinius aspektus. Mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros išlaidų tikslai, taip pat energetikos ir klimato tikslai yra susiję su kapitalo, investuoto į aplinkos tvarumą, kokybę. Kartu strategijai trūksta tam tikrų veiksmų, kuriais būtų galima apibrėžti kapitalo kiekį ir kokybę (investicijas ir jų techninius standartus), taip pat bendrą našumo rodiklį. Strategijoje didelė svarba teikiama mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros išlaidoms, bet nepakankamai dėmesio skiriama inovacijų procesams įmonėse arba ekonominėms ir socialinėms inovacijoms, kurios nėra tapačios moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai.

3.7.2 Taigi, atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta pirmiau, strategijoje „Europa 2020“ atspindi ekonominis požiūris, **atitinkantis lėtai augančios, išsivysčiusios**, turinčios didelius mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros gebėjimus ir palyginti nedidelių investicijų **ekonomikos poreikius ir ypatumus**; ilgalaikiu laikotarpiu užtikrinti būtiniams struktūriniams pokyčiams užteko ir tokių nedidelių investicijų. Išsivysčiusiose šalyse neabejojama, kad moksliniai tyrimai, technologinė plėtra ir inovacijos ekonomikos augimui turi didžiausią svarbą. Šiuo požiūriu sanglauda, kuri nebūtinai prieštarauja konkurencingumui, yra antra pagal svarbą.

3.7.3 Tačiau naujos ES valstybės narės, kurių ekonomika yra mažiau išvystyta, turi investuoti į infrastruktūrą ir kitas sritis, kad galėtų įveikti atotrūkį. Tokiose šalyse mažiau tikėtina, kad moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra, o ne investicijos, bus pagrindinis augimo variklis. Nors Komisijos dokumente⁽²⁾ šiuo atžvilgiu minima sanglauda, projekte nepakankamai pabrėžiama pagalba mažiau išsivysčiusioms šalims įveikti atotrūkį.

3.8 **Nežinant, kaip skiriamos lėšos, negalima suprasti ir strategijos „Europa 2020“.** Viena vertus, 2010–2013 m. yra „pilkoji zona“, kuriuo dabartinė finansinė perspektyva toliau taikoma, bet ne visada pagal strategijos „Europa 2020“ tikslus (pvz., skaitmeninė darbotvarkė). Kita vertus, patvirtinti strategijos „Europa 2020“ tikslai didele dalimi lemia kito ES biudžeto išlaidas. **Todėl šios strategijos tikslus vertėtų susieti su finansinės programos prioritetais.**

3.9 Analizė rodo, kad pastangos sumažinti atotrūkį atsiperka daug kartų, taip pat teikia ir kitų privalumų:

- pirma, galima parodyti, kad ES biudžeto investicijos pasiekia didesnę nei vidutinis finansinių ES ekonomikos rezultatų augimą (BVP) dėl pažangių technologijų perdavimo, didelės investicijų importo dalies, kvalifikuotos darbo jėgos, pigesnės infrastruktūros privalumų, investicijų, kurioms teikiama finansinė parama, ir modernios infrastruktūros kūrimo,
- antra, bendrosios rinkos plėtra, plačiau teikiamos paslaugos, žinių bazės augimas – tai veiksniai, kurie jau patys savaime svariai prisideda prie inovacinės veiklos,
- trečia, MVĮ sektoriuje struktūrinių fondų finansavimas dažnai suteikia galimybę kurti rinkas, patekti į jas arba gauti vystymosi finansavimą,
- galiausiai reikia nepamiršti, kad integracija ir atotrūkio mažinimas turi teigiamą poveikį labiausiai pažeidžiamoms socialinėms grupėms, kurios dėl įvairių priežasčių nepatenka į darbo rinką.

3.10 EESRK apgailestauja, kad Komisija nesukūrė augimo scenarijaus, pagal kurį būtų **maksimaliai išnaudotos bendrosios rinkos galimybės**, ir vietoje to visą dėmesį skiria drastiškam finansų konsolidavimui, kaip būtinai augimo prielaidai. Daug daugiau dėmesio derėtų skirti augimą skatinantiems veiksniams, kurie padėtų valstybėms narėms konsoliduoti biudžetą ir kartu žengti tvaraus augimo keliu. Komiteto nuomone, norint tai pasiekti reikia, kad subalansuota makroekonomikos politika, kurioje tinkamai suderinti tiek pasiūlos, tiek paklausos aspektai, būtų neatsiejama bet kokios perspektyvios ekonominės strategijos dalis.

3.11 Būtų itin naudinga, jei programos būtų nustatomos pagal tai, ar yra **„finansų centry“**, kurie apibrėžiami remiantis laukiamais rezultatais ir rizikos analize. Tai tikrai būtinas žingsnis, nes globalizacija jau peržengė teritorinius apribojimus ir pasaulinė tam tikrose zonose besikuriančių inovacijų „svėry“ plėtra, taip pat jų jungiamoji funkcija ir toliau stiprės.

⁽²⁾ COM(2010) 2020 galutinis.

3.11.1 Tokioms zonoms turi būti suteikta teisė kontroliuoti savo finansinius išteklius ir pačioms spręsti, kokį prioritetą suteikti įvairiems plėtros veiksniams paskirstant šiuos išteklius; kadangi jos ilgą laiką dalyvauja novatoriškuose procesuose ir sukuria didelę papildomą naudą, jos turi galėti spręsti, ar patvirtinti finansinę paramą, ar ją nutraukti.

2011 m. birželio 16 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pažangios biudžeto politikos konsolidavimo strategijos: kaip paskatinti Europos augimą. Kaip išnaudoti visą mūsų ekonomikos darbo jėgos potencialą atliekant būtiną biudžeto koregavimą (tiriamoji nuomonė pirmininkaujant Vengrijos prašymu)

(2011/C 248/02)

Pranešėjas **Gérard DANTIN**

Vengrijos Respublikos nuolatinis atstovas prie Europos Sąjungos Peter GYÖRKÖS Europos Sąjungos Tarybai pirmininkauti besirengiančios Vengrijos vardu 2010 m. lapkričio 15 d. paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti tiriamąją nuomonę dėl

Pažangios biudžeto politikos konsolidavimo strategijos: kaip paskatinti Europos augimą. Kaip išnaudoti visą mūsų ekonomikos darbo jėgos potencialą atliekant būtiną biudžeto koregavimą.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. gegužės 31 d. priėmė savo nuomonę.

472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (2011 m. birželio 15 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 164 nariams balsavus už, 2 - prieš ir 9 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Ekonomikos ir finansų krizė, prasidėjusi 2007 m. ir 2008 m. pagilėjusi, turėjo sunkių padarinių Europos šalių viešiesiems finansams, visų pirma pablogindama jų biudžeto būklę.

1.2 Šiuo metu būtinybė mažinti nacionaliniams biudžetams tenkančią naštą dėl visų sąnaudų, susijusių su įvairiais ekonomikos atgaivinimo planais, parama bankams, kaip atsitiko kai kuriose valstybėse narėse, ir dėl silpno augimo, į kurį nebuvo pakankamai atsižvelgta rengiant ekonominę politiką laikotarpiu prieš krizę, verčia daugelį valstybių narių mažinti viešąsias išlaidas. Kyla pavojus, kad dėl šio pasirinkimo valstybėms narėms gali tekti atsisakyti savo išpareigojimų ir gali sumenkėti kolektyvinio solidarumo sistemų perskirstomasis poveikis ir socialinės apsaugos, ir viešųjų paslaugų srityje.

1.3 Toks greito sugrįžimo prie subalansuoto biudžeto būdas ne tik lemia dideles socialines sąnaudas, bet ir gali išprovokuoti ilgalaikį lėtą augimą, dažniausiai dėl prislopintos paklausos, dėl kurios didės biudžeto deficitai. Dėl deficito savo ruožtu mažės paklausa, sukeldama „sniego gniūžtės“ efektą, dėl kurio Europos ekonomika gali būti įsukta į nesibaigiančią žemyn judančią spiralę.

1.3.1 Vykdamas „pažangią“ biudžeto politiką siekiama šią spiralę sustabdyti.

1.4 „Pažangus“ biudžeto konsolidavimas reiškia „pažangios“ pajamų ir išlaidų bei pasiūlos ir paklausos pusiausvyros užtikrinimą. Todėl pagrindinis ekonominės politikos ir visų kitų sričių politikos tikslas turi būti tvarus augimas.

1.4.1 Tvarus augimas turi būti vienas iš prioritetinių ES tikslų.

1.5 Tam pasiekti visų pirma reikia:

1.5.1 vykdyti platesnio užmojo ir išsamesnį finansų rinkų reguliavimą, kad būtų užkirstas kelias spekuliacijai. Priešingu atveju tolesnis spekuliacijoms sužlugdys visas „pažangaus“ biudžeto konsolidavimo pastangas;

1.5.2 vykdyti augimą skatinančią biudžeto politiką:

— sukuriant Europos obligacijas, skirtas infrastruktūros projektams finansuoti panaudojant santaupas,

— sukuriant euroobligacijas, kurios leistų sumažinti ir sunkumų patiriančių euro zonos šalių refinansavimo sąnaudas,

— kiek leidžia galimybės pasinaudojant konsolidavimui numatyto laikotarpio lankstumu, kadangi „didysis sproginimas“ (angl. *big-bang*) keltų pavojų augimo perspektyvoms.

1.5.3 panaudoti fiskalinę politiką augimui skatinti:

— dedant daugiau pastangų koordinuoti valstybių narių fiskalinę politiką pagal ES sutartis,

— gerinant bendradarbiavimą kovos su mokesčiniu sukčiavimu srityje kuo geriau panaudojant Eurofisc tinklą,

— perkelti mokesčių našta pasinaudojant naujais pajamų šaltiniais, pavyzdžiui, finansinių sandorių mokesčiais, energijos mokesčiais, finansų įstaigoms taikomais mokesčiais, išmetamam anglies dioksido kiekiui (jeigu bus reorganizuota prekybos apyvartiniais taršos leidimais rinka) taikomais mokesčiais ir kt.;

1.5.4 sukurti mokesčius, skirtus internalizuoti finansų sektoriaus elgsenos nulemtus išorės veiksnius, kad tokie mokesčiai padėtų sudaryti sąžiningesnes sąlygas kuriant ir derinant Europos vidaus rinką;

1.5.4.1 Komitetas palankiai vertina Europos Komisijos ketinimą atlikti poveikio įvertinimą, kad nustatytų šio mokesčio galimą struktūrą ir įgyvendinimo sąlygas. Bet kuriuo atveju, negalima priimti jokio sprendimo dėl šio mokesčio, kol nebus žinomi šio tyrimo rezultatai.

1.5.5 kurti būsimą augimą:

— įgyvendinant strategiją 2020 m., kuria visų pirma siekiama skatinti tvarų ir įtraukų augimą aktyviau koordinuojant ekonominę politiką, sprendžiant pagrindines augimą stabdančias problemas, įskaitant su vidaus rinkos veikimu susijusias problemas,

— nustatant ir įgyvendinant plataus užmojo ir veiksmingą pramonės politiką, pagal kurią pirmenybė būtų teikiama didelės pridėtinės vertės, aukštųjų technologijų ir didelį augimo potencialą turintiems pramonės ir paslaugų sektoriams,

— parengiant tikrąjį Europos „Smulkiojo verslo aktą“,

— sutelkiant dėmesį į „stebuklingąjį“ augimo „trikampį“ – mokymą, mokslinius tyrimus ir inovacijas. Tam reikia:

— nepaisant sumažinto biudžeto, toliau investuoti į švietimą ir MTTP ir didinti šias investicijas, kadangi priešingu atveju ES padėtis neišvengiamai pablogės,

— užtikrinti, kad mokymas ir suteikiami igūdžiai atitiktų darbo rinkos poreikius,

— iš dalies pakeisti mokesčių teisės aktus, kad pramonė būtų skatinama didinti investicijas į mokslinius tyrimus, technologijų plėtrą ir inovacijas,

— mokslininkams ir inovacijų kūrėjams sudaryti geresnes sąlygas dirbti ir bendradarbiauti visoje ES užtikrinant sėkmingą Europos mokslinių tyrimų erdvės sukūrimą,

— mažinti arba pašalinti įvairias kliūtis, susijusias su MVI galimybėmis gauti finansavimą, su sąnaudomis intelektinės nuosavybės teisėms užtikrinti, kuo skubiau pasiekti susitarimą dėl Europos patento įgyvendinimo vykdant glaudesnę bendradarbiavimą,

— plėtoti „konkurencingus klasterius“, didinti jų išteklius ir plėsti kompetenciją. Tam būtų galima sukurti Europos tinklą, kuris padėtų sustiprinti mokslinių tyrimų ir inovacijų sąsają.

1.6 Įgyvendinant šią politiką, tuo atveju, kai ji priklauso nuo kiekvienos valstybės narės individualaus sprendimo, būtina atsižvelgti į labai skirtingus 27 valstybių narių ekonominės veiklos rezultatus. Labai skiriasi BVP augimo tempai, nedarbo lygis ir jo tendencijos, valstybės skolos dydis ir išlaidos moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai, nors ir galima pastebėti tam tikras bendras tendencijas.

2. Įžanga

2.1 Pirmininkaujanti Vengrija paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti tiriamąją nuomonę „Pažangios biudžeto politikos konsolidavimo strategijos: kaip paskatinti Europos augimą. Kaip išnaudoti visą mūsų ekonomikos darbo jėgos potencialą atliekant būtiną biudžeto koregavimą“.

2.2 Komitetas palankiai vertina šį prašymą.

2.3 Klausimas, kurį EESRK prašoma aptarti, yra vienas iš Komitetui rūpimų klausimų ir jau nagrinėjamas nuo finansų krizės pradžios.

2.4 Šioje nuomonėje bus galima atnaujinti ankstesnes Komiteto pastabas šia tema. Anksčiau pareikštomis pastabomis bus remiamasi rengiant šią nuomonę, kuria siekiama išplėsti analizę, kad būtų išnagrinėta prašymo pateikti nuomonę tema (!).

2.5 Iš pradžių trumpai aptarsime krizės priežastis, paskui išnagrinėsime „nepažangaus“ biudžeto konsolidavimo padarinius, jo keliamą ekonominį ir socialinį pavojų ir galiausiai pateiksime pasiūlymų, kaip paskatinti tvaraus augimo plėtrą, kuri yra vienintelis būdas atgaivinti Europos ekonomiką.

(!) Žr. EESRK nuomonę dėl Finansų krizės ir jos poveikio realiajai ekonomikai, OL C 255, 2010 9 22, p. 10, ir EESRK nuomonę dėl Ekonomikos atgaivinimo. Dabartinė padėtis ir praktinės iniciatyvos, OL C 48, 2011 2 15, p. 57.

3. Krizė ir jos poveikis

3.1 Ekonomikos ir finansų krizė, prasidėjusi 2007 m. ir 2008 m. pagilėjusi, turėjo sunkių padarinių Europos šalių viešiesiems finansams. Daugelis vyriausybių ėmėsi priemonių finansų sistemai išgelbėti. Be to, ėmėsi ir svarbių fiskalinių priemonių, kad kuo labiau sumažintų ekonomikos nuosmukio mastą įgyvendindamos ekonomikos atgaivinimo planus. Šie ekonomikos atgaivinimo planai kartu su savaiminiais stabilizatoriais užkirto kelią ekonominės veiklos žlugimui, tačiau jie taip pat ir pablogino daugelio šalių biudžeto būklę.

3.2 Nors didžiulės viešosios išlaidos finansų krizės laikotarpiu suteikė galimybę išsaugoti rinkų likvidumą, būtinybė sumažinti nacionaliniams biudžetams dėl sąnaudų, susijusių su bankams suteikta parama, kaip atsitiko kai kuriose valstybėse narėse, ir diskrecinėmis priemonėmis lėmė tai, kad didėjantis nedarbo lygis ir kelete šalių priimtoms papildomos taupymo priemonės kelia grėsmę ekonomikos augimui.

3.3 Dėl tokios padėties valstybės biudžeto deficitas Europos Sąjungoje gerokai padidėjo. Remiantis Eurostat prognozėmis jis visoje ES bus padidėjęs nuo 2,3 proc. BVP 2008 m. iki 7,5 proc. 2010 m., o euro zonoje – nuo 2 proc. iki 6,3 proc. Tuo pačiu metu valstybės skolos ir BVP santykis, palyginti su 2008 m., Europos Sąjungoje bus padidėjęs nuo 61,6 proc. iki 80 proc., o euro zonoje – nuo 69,4 proc. iki 78,7 proc. 2010 m. augimas turėtų siekti 0,7 proc., o nedarbo lygis ES toliau didėti: prognozuojama, kad nedarbo lygis, kuris nuo 7,1 proc. 2007 m. padidėjo iki 9,1 proc. 2009 m., iki 2010 m. pabaigos bus pakilęs iki 10,3 proc., t. y. beveik 25 mln. žmonių, iš kurių beveik 8 mln. darbą bus praradę dėl krizės.

3.4 Be to, pastebima, kad dėl veiksmų, kurių imamasi tam tikrose valstybėse narėse, – iš esmės tai yra viešųjų išlaidų mažinimas siekiant kuo greičiau subalansuoti biudžetą ir sumažinti valstybės skolą – valstybės gali atsisakyti savo išsipareigojimų, susijusių su persikirstymu pagal kolektyvinio solidarumo sistemas. Didžiausią rūpestį kelia tai, kad socialinės apsaugos sistemos ir viešosios paslaugos yra griaunamos kaip tik tuo metu, kai buvo vieningai palankiai įvertintas jų krizės savaiminio stabilizavimo ir veiksmingo sušvelninimo vaidmuo.

3.4.1 Komiteto nuomone, gyvybiškai svarbu išsaugoti Europos socialinį kapitalą ir gamtos turtą, kurie yra vienas iš esminių augimą didinančių veiksnių.

3.4.2 ES (ir jos valstybės narės) netektų piliečių pasitikėjimo, jei matytų, jog ES yra pasiryžusi imtis plataus masto priemonių – kaip kad buvo kai kuriose valstybėse narėse –, kad padėtų finansų ir bankų sektoriui, kuriam tenka atsakomybė už dabartinę krizę, o kai reikia įveikti ekonomikos lėtėjimą, staigų

nedarbo augimą ir nepastovumo didėjimą ir užtikrinti solidarumą pasitelkus socialinės apsaugos sistemas ir viešąsias paslaugas, ES veiksmai pasirodo bevaisiai ir dėl jų kenčia Europos piliečiai, kurie visiškai nesusię su veikla, išprovokavusia ekonomikos ir finansų krizę. Tokia padėtis tik dar labiau padidintų esamą atotrūkį tarp ES ir jos piliečių.

3.5 Toks greito sugrįžimo prie subalansuoto biudžeto būdas ne tik lemia dideles socialines sąnaudas, bet ir gali išprovokuoti ilgalaikį lėtą augimą, dažniausiai dėl prislopintos paklausos, ir nuolatinį ar net didėjantį nedarbą ir galiausiai – Europos konkurencingumo pasaulio mastu smukimą.

3.5.1 Griežtas biudžeto lėšų taupymas pavojingas tuo, kad dėl jo gali sumažėti paklausa ir tai sukeltų ekonomikos nuosmukį, dėl kurio toliau didėtų deficitas ir Europos ekonomika galėtų būti įsukta į žemyn judančią spiralę.

3.5.2 Šis paklausos mažėjimas taps ypač skausmingas didėjant atotrūkiui (pavyzdžiui, Prancūzijoje 0,01 proc. geriausiai apmokamų darbuotojų vidutinis darbo užmokestis 1998–2005 m. padidėjo 51 proc.) ir automatiškai mažėjant namų ūkių perkamajai galiai – ne tik dėl ekonominės padėties, bet ir dėl didelės darbo užmokesčio dalies pridėtinėje vertėje sumažėjimo. 2007 m. TVF teigė, kad darbo užmokesčio dalis BVP struktūroje Europoje sumažėjo nuo 73 proc. 1980 m. iki 64 proc. 2005 m.

4. Pažangaus biudžeto konsolidavimo siekimas

4.1 Reikėtų ne klausti, ar reikia vėl subalansuoti biudžetą, o veikiau – kaip, kas mokės ir kaip greitai, kad būtų sudarytos sąlygos spartesniam augimui.

4.1.1 „Pažangus“ biudžeto konsolidavimas reiškia „pažangią“ pajamų ir išlaidų bei pasiūlos ir paklausos pusiausvyrą. Jei norime ją pasiekti, augimo užtikrinimas įgyvendinant ekspansinę politiką, kuri sudaro palankias sąlygas vartojimui ir investicijoms, būtų vienas svarbiausių būdų krizei įveikti.

4.1.2 Biudžeto konsolidavimas taip pat yra vienas iš pinigų politikos reikalavimų, o pinigų politika turi būti vykdoma taip, kad ja būtų galima pasiekti kainų stabilumo ir pasitikėjimo rinkomis tikslus ir kartu toliau užtikrinti sąlygas ekonomikai augti.

4.2 Augimą skatinanti biudžeto politika

4.2.1 Augimas Europoje jau gerokai prieš dabartinę krizę buvo nepakankamai spartus. Užsibrėžtas 3 proc. metinio augimo tikslas, kuris iš esmės yra Lisabonos strategijos pagrindas, buvo pasiektas vos du kartus. Į šį nepakankamą augimą dažnai nebūdavo tinkamai atsižvelgiama vyriausybių rengiamoje ekonominėje ir biudžeto politikoje. Jis buvo kompensuotas ir viešuoju, ir privačiuoju skolinimusi: didžioji atsakomybės už šį skolinimąsi, pavyzdžiui, hipotekos forma, dalis turi tekti finansų sistemai. **Taigi, pagrindinis ekonominės politikos ir visų kitų sričių politikos tikslas turi būti tvarus augimas. Šiomis aplinkybėmis biudžeto konsolidavimas, įskaitant veiksmingą finansinių išteklių skyrimą, leistų rasti būdą, kaip per vidutinės trukmės laikotarpį atstatyti valstybės biudžetą nekeliant pavojaus spartaus augimo tikslui.**

4.2.2 Finansų krizė ir menkas ES ekonomikos atsparumas sukurtimams rodo, kad ekonominę politiką būtina peržiūrėti. EESRK mano, kad labiau subalansuotos makroekonominės priemonės, kurios darniai susietų su pasiūla susijusius aspektus ir į paklausą orientuotą ekonominę politiką, turi tapti neatsiejama Europos strategijos dalimi. Gyvenant „finansų pasaulyje“, kuriame pirmenybė teikiama trumpalaikėms investicijoms ir kuriam gresia technologinės pažangos sulėtėjimas, reikia atsisaikyti augimo, iš esmės besiremiančio spekuliaciniais burbulais, ir grįžti prie augimo, pagrįsto vartojimu ir investicijomis, ypač investicijomis į novatoriškus realiosios ekonomikos sektorius⁽²⁾, pirmenybę teikiant gamybos metodams, kuriuos taikant išmetamas nedidelis anglies dioksido kiekis ir labiau tausojami gamtos ištekliai.

4.2.3 Būtų galima sukurti ES obligacijas, skirtas Europos infrastruktūros projektams finansuoti. Tokios obligacijos būtų pagrindinė priemonė pritraukti šiuo metu turimas ir nepanaudotas santaupas ir jomis paremti Europos ekonomiką. Kartu būtina laikytis darnaus požiūrio į pramonės politiką⁽³⁾, kad būtų skatinamas konkurencingumas vadovaujantis strategijoje „Europa 2020“ nustatytais gairėmis⁽⁴⁾. Šiuo požiūriu Komitetas palankiai vertina 2010 m. gruodžio 14 d. Europos Komisijos pirmininko pareiškimą Europos Parlamentui, kuriame jis pažymėjo atkakliai sieksiantis, kad būtų pasiūlyti planai įvesti ES projektų obligacijas. Tačiau projektų obligacijos neturi tapti kuriamų euroobligacijų alternatyva ar pakaitalu.

4.2.4 Komitetas pritaria tam, kad būtų sukurtos euroobligacijos, nes tai ne tik suteiktų galimybę finansuoti stambius infrastruktūros projektus, kuriais siekiama modernizuoti Europą steigiant darbo vietas ir atgaivinant augimą (tai padaryti galėtų projektų obligacijos), bet ir būtų sumažintos sunkumų patiriančių euro zonos šalių skolos refinansavimo sąnaudos, o vyriausybės obligacijų rinkai būtų suteiktas Europos matmuo. Europos finansinio stabilumo fondas jau įsteigtas ir leidžiant minėtas euroobligacijas rinka sulauktų dar vieno Europos

Sąjungos vidaus solidarumo įrodymo, o kartu būtų parodytas jos politinis išsipareigojimas remti Ekonominę ir pinigų sąjungą ir tvirtą eurą.

4.2.4.1 Reikia pabrėžti, kad ši JAV įprasta Iždo igyvendinama praktika, kuriai 2009 m. pritarė Europos Parlamentas ir TVF, sunkumų patiriančioms euro zonos šalims padėtų sumažinti jų skolos aptarnavimo kainą ir įgyti daugiau veiksmų laisvės siekiant skatinti augimą.

4.2.5 Einamosios sąskaitos perteklių ir (arba) nedidelę valstybės skolą turinčios valstybės narės turėtų vykdyti ekspansinę politiką paklausai skatinti. Paprastai jos to nedaro, nes visų pirma baiminasi būti nubaustos kredito reitingų agentūrų. Jų vaidmuo yra „svarbus [...], todėl jų negalima palikti be priežiūros“⁽⁵⁾. Todėl EESRK yra susirūpinęs, kad nepavyko įsteigti „Europos įstaigos valstybės garantuotai skolai vertinti“⁽⁶⁾.

4.3 Augimas ir mokesčiai

4.3.1 Mokesčiai yra vienas iš augimo skatinimo veiksnių, kadangi jie padeda užtikrinti sklandų vidaus rinkos veikimą ir konkurencingumą, palengvinti viešiesiems finansams tenkančią našta ir kt. Komitetas apgailestauja, kad biudžeto konsolidavimo srityje Komisija beveik visą dėmesį sutelkė į išlaidas ir ignoravo pajamas. Dažniausiai toks požiūris kenkia tiems, kurie yra socialiai pažeidžiamiausi, jis varžo augimą, nes slopinama paklausa.

4.3.2 „Laikantis ES sutarčių ES lygiu reikia siekti geresnio valstybių narių mokesčių politikos koordinavimo (įskaitant suderintas mokesčių bazes ir minimalias normas), visų pirma tose srityse, kuriose mokesčių bazė tarptautiniu mastu yra mobili, o tikimybė, jog bus vengiama mokėti mokesčius ir valstybės narės konkuruos tarpusavyje mokesčių srityje, bus didžiausia“. Pagrindinis šio koordinavimo ES lygmeniu tikslas turėtų būti apsaugoti mokesčines pajamas ir jas didinti⁽⁷⁾.

4.3.3 Vienas pagrindinių sėkmingos kovos su mokesčių slėpimu veiksnių yra ir glaudesnis administracinis bendradarbiavimas. Eurofisc, visoms valstybėms narėms prieinamo decentralizuoto tinklo, skirto tam, kad būtų galima imtis skubių ir tikslinių veiksmų kovojant su sukčiavimu PVM srityje, sukūrimas yra pirmas žingsnis teisinga kryptimi⁽⁸⁾. Vienoje šiam klausimui skirtų savo nuomonių EESRK atkreipė dėmesį į būtinybę

⁽²⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Lisabonos strategijos po 2010 m., OL C 128, 2010 5 18, p. 3.

⁽³⁾ Žr. 5.5.1 punktą.

⁽⁴⁾ Žr. 2010 m. kovo 31 d. EESRK pirmininko raštą Komisijos pirmininkui.

⁽⁵⁾ Žr. EESRK nuomonės dėl Kredito reitingų agentūrų, OL C 277, 2009 11 17, p. 117, 1.1 punktą.

⁽⁶⁾ Žr. EESRK nuomonės dėl Kredito reitingų agentūrų, OL C 54, 2011 2 19, p.37, 1.4 punktą.

⁽⁷⁾ Žr. 2 išnašą.

⁽⁸⁾ Tarybos reglamentas (ES) Nr. 904/2010 dėl administracinio bendradarbiavimo ir kovos su sukčiavimu pridėtinės vertės mokesčio srityje (nauja redakcija). OL L 268, 2010 10 12, p. 1.

užmegzti ryšius ir bendradarbiavimą su kitomis struktūromis, kovojančiomis su organizuotu nusikalstamumu ir pinigų plovimu⁽⁹⁾.

4.3.4 Mokesčių našta turėtų būti perkeliama į naujus pajamų šaltinius, pavyzdžiui, finansinių sandorių mokesčius, energijos mokesčius, finansų įstaigoms, išmetamam anglies dioksido kiekiui (jeigu bus reorganizuota prekybos anglies apyvartiniais taršos leidimais rinka) taikomus mokesčius⁽¹⁰⁾ ir kt. Tokio apmokestinimo nauda galėtų būti dvejopa: trumpuoju ir vidutinės trukmės laikotarpiu sumažėtų spaudimas valstybių biudžetui, o ilgesnės trukmės laikotarpiu tai padėtų nukreipti išteklius į tvarias investicijas į realiąją ekonomiką apskritai ir visų pirma į ekologiškas technologijas ir sektorius⁽¹¹⁾. Tai taip pat galėtų padėti rasti naujus nuosavus Europos Sąjungos biudžeto išteklius⁽¹²⁾.

4.4 Finansų sektoriaus apmokestinimas

4.4.1 Kalbant konkrečiai, apmokestinant finansų sektorių gali padidėti finansų rinkų veiksmingumas ir stabilumas, nes sumažėtų jų nepastovumas ir žalingas poveikis dėl pernelyg didelės prisiimamos rizikos⁽¹³⁾. Atrodo, kad pagrįsta sukurti mokesčius, kurie internalizuotų pašalinį poveikį, atsirandantį dėl finansų sektoriaus elgsenos, kad vystant ir derinant Europos vidaus rinką būtų galima sukurti sąžiningesnes sąlygas.

4.4.2 Finansinių sandorių mokesčiai

4.4.2.1 EESRK finansinių sandorių mokesčio principui pritarė savo nuomonėje dėl de Larosière grupės ataskaitos⁽¹⁴⁾: „EESRK nuomone, trumpalaikį mąstymą turi pakeisti ilgalaikis, o premijos neturi būti paremtos spekuliacine veikla. Atsižvelgdamas į tai EESRK pritaria minčiai, kad reikėtų įvesti finansinių operacijų mokestį.“ „[Šio mokesčio] tikslas – surinkti viešųjų lėšų. Šis naujas įplaukų šaltinis galėtų būti panaudotas remti besivystančių šalių ekonominių vystymąsi, finansuoti klimato politiką besivystančiose šalyse arba **sumažinti našta valstybių biudžetui**. Pastaruoju atveju tai reikštų ir tai, kad finansų sektorius sugrąžintų biudžeto dotacijas. Ilgainiui įplaukos turėtų tapti nauju viešųjų pajamų šaltiniu.“⁽¹⁵⁾ Finansinių sandorių mokestis taip pat turėtų naudingą svėro poveikį, kadangi dėl jo keistųsi rinkos dalyvių elgesys.

⁽⁹⁾ Žr. EESRK nuomonės dėl pasiūlymo dėl Tarybos reglamento dėl administracinio bendradarbiavimo ir kovos su sukčiavimu pridėtinės vertės mokesčio srityje (nauja redakcija), OL C 347, 2010 12 18, p. 74, 1.10 punktą.

⁽¹⁰⁾ Žr. 2 išnašą.

⁽¹¹⁾ Žr. 4 išnašą.

⁽¹²⁾ ES biudžeto peržiūra, COM(2010) 700 galutinis, 2010 10 19.

⁽¹³⁾ Žr. Komisijos komunikatą Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Finansų sektoriaus apmokestinimas“, COM(2010) 549 galutinis.

⁽¹⁴⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl de Larosière grupės ataskaitos, OL C 318, 2009 12 23, p. 57.

⁽¹⁵⁾ Žr. EESRK nuomonės dėl Finansinių sandorių mokesčio, OL C 44, 2011 2 11, p. 81, dalies „Santrauka ir išvados“ 1.10 punktą.

4.4.2.2 Reikia pabrėžti, kad 2010 m. rugsėjo 8 d. Europos Komisijos pirmininkas padarė pareiškimą, kuriame pritarė finansinės veiklos mokesčio principui.

4.4.2.3 Laikydamasis savo anksčiau pasirinktos pozicijos EESRK mano, kad ES ir valstybėms narėms finansinių sandorių mokesčio dabar reikia tam, kad būtų sukaupia pajamų biudžeto disbalansui pašalinti, kad būtų galima finansuoti ekonomines augimą skatinančias priemones ir kovoti su grynai spekuliacinio pobūdžio veikla.

4.4.3 Finansinės veiklos mokestis

4.4.3.1 Jeigu finansinės veiklos mokestis⁽¹⁶⁾ būtų taikomas plačiausiai (pridėjimo būdu), jis būtų taikomas visam pelnui ir atlyginimams, susijusiems su finansų įstaigų verslo veikla, neatsižvelgiant į jų parduodamus produktus.

4.4.3.2 Jį būtų galima vertinti kaip mokestį, taikomą finansų sektoriaus sukuriama pridėtinei vertei ir galintį kompensuoti šiuo metu mažesnę šio sektoriaus mokesčių dydį, kurį lemia tai, kad daugeliui jo operacijų PVM netaikomas.

4.4.3.3 Europos lygmeniu gautos pajamos galėtų būti panaudotos valstybių narių biudžetų konsolidavimui.

4.4.4 Europos Komisija, Komitetui pritarus, ketina atlikti poveikio vertinimą, kad nustatytų galimą šio mokesčio struktūrą ir jo įgyvendinimo taisykles ir įvertintų įvairias naujas finansų sektoriaus reformas, susijusias su indėlių garantijų sistema, naujais kapitalo ir likvidumo reikalavimais ir kt. Šiuo atveju reikia rasti tinkamą pusiausvyrą tarp tikslo pašalinti biudžeto disbalansą ir tikslo išsaugoti bankų sektoriaus pajėgumą teikti paskolas ir prisidėti prie ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo. Bet kuriuo atveju, neturėtų būti priimtas joks sprendimas dėl šio mokesčio, kol nebus žinomi šio vertinimo rezultatai.

5. Augimo ateityje užtikrinimas

5.1 Europa susiduria su keletu grėsmių:

— „finansų pasaulis“, kuris nepavaldus politinei demokratijai, iš dalies yra atsiskyręs nuo realiosios ekonomikos ir teikia pirmenybę trumpalaikėms investicijoms, dėl kurių gali sulėtėti technologinė pažanga. Perėjimas nuo realių investicijų prie finansinių investicijų taip pat trukdo pažangai darbo vietų kūrimo, pajamų, paklausos ir valstybės biudžeto srityse;

⁽¹⁶⁾ Tarptautinio valiutos fondo pasiūlymas.

— esamų socialinių modelių ardymas ir rizika, susijusi su glaudžia JAV ir didelių besiformuojančios ekonomikos šalių partneryste, į kurią Europa nebūtų įtraukta ir kuri pakenks darbo rinkai. Kad galėtume įveikti šiandienos iššūkius, turime nustatyti politikos kryptis, kuriomis būtų užtikrintas augimas ateityje.

5.2 Siekdama sugrįžti prie pažangaus, tvaraus ir įtraukaus augimo, ES sukūrė strategiją „Europa 2020“. Vykdamas glaudesnę ekonominės politikos koordinavimą, naują strategiją siekiama spręsti pagrindines augimą ES lygmeniu varžančias problemas, įskaitant tas, kurios susijusios su vidaus rinkos veikimu ir infrastruktūra, taip pat ir būtinybe turėti bendrą energetikos politiką ir naują plataus užmojo pramonės politiką. ES Taryba primygtinai teigė, kad vykdamas bet kokią bendrą įvairių sričių politiką, įskaitant bendrąją žemės ūkio politiką ir sanglaudos politiką, turėtų būti remiama ši strategija, ir kad pastaroji turi turėti tvirtą išorės matmenį⁽¹⁷⁾.

5.3 EESRK įsteigė iniciatyvinį komitetą, kuris glaudžiai bendradarbiauja su skyriais, Pramonės permainų konsultacine komisija, nacionalinėmis ESRT ir observatorijomis strategijos, konkrečiau septynių pavyzdinių iniciatyvų, kuriomis siekiama skatinti pažangą augimo ir darbo vietų kūrimo srityse, įgyvendinimo klausimais. Todėl Komitetas paskelbs nuomones dėl pavyzdinių iniciatyvų, skirtų įgyvendinti penkis pagrindinius strategijos tikslus. Siekiant nustatyti, kaip įgyvendinti šią naują strategiją, būtina nuodugniai išnagrinėti prioritetinius **sektorius, suinteresuotuosius subjektus ir veiksmus**.

5.4 **Prioritetiniai sektoriai.** Kalbėdami apie sektorius ir nepretenduodami į išsamumą, išvardysime tam tikras augimą skatinančias jėgas – kai kurios jų jau daro poveikį, bet dažniau pasitaiko atvejų, kai akivaizdus yra jų tik potencialas dėl didelės pridėtinės vertės, pažangiųjų technologijų ir didelio augimo. Savaime aišku omenyje turima ir pramonė, ir paslaugos:

— anglies dioksido neišskirianti energetika, ekologiškas transportas ir statyba bei kitos sritys, kuriose bus kuriamos ekologiškos darbo vietos⁽¹⁸⁾,

— „sidabrinė ekonomika“: bioinžinerija sveikatos priežiūros srityje, gyvosios gamtos mokslai ir kt.⁽¹⁹⁾,

— biotechnologija⁽²⁰⁾,

⁽¹⁷⁾ Žr. Europos Vadovų Tarybos 2010 m. kovo 25–26 d. išvadas ir Europos Vadovų Tarybos 2010 m. birželio 17 d. išvadas.

⁽¹⁸⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Tvarių ir ekologiškų darbo vietų skatinimo. ES energetikos ir klimato kaitos dokumentų paketas, OL C 44, 2011 2 11, p. 110.

⁽¹⁹⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Gyvosios gamtos mokslų ir biotechnologijos strategijos Europai. Pažangos ataskaita ir ateities gairės, OL C 234, 2003 9 30, p. 13.

⁽²⁰⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Komisijos komunikato „Strateginės gyvosios gamtos mokslų ir biotechnologijos vizijos kūrimas. Konsultacinis dokumentas“, OL C 94, 2002 4 18, p. 23.

— skaitmeninė visuomenė, nanotechnologijos⁽²¹⁾, robotika ir kt.;

— agronomija ir hidraulinė inžinerija siekiant išspręsti žemės ūkio paskirties žemės trūkumo problemą, gamybos procesų pertvarkymas siekiant mažinti žaliavų poreikį, retųjų žemių perdirbimas ir kt.,

— moksliniai tyrimai visuose pramonės sektoriuose siekiant nustatyti procesus ir plėtros būdus, kuriuos taikant būtų išskiriama mažiau anglies dioksido ir būtų sukurta nauja pramonės politikos koncepcija,

— ir kt.

5.4.1 Švietimas taip pat turi būti prioritetiniu sektoriumi, remiančiu visus kitus sektorius. Jis yra vienas būtiniausių augimo veiksmų, kadangi padeda sukurti žmogiškąjį kapitalą, kuris būtinas augimui vystyti. Šiuo požiūriu turėtų būti užtikrinta, kad suteikiami įgūdžiai atitiktų darbo rinkos poreikius.

5.5 Prioritetiniai augimą skatinantys veiksmai

5.5.1 Įgyvendinant strategiją „Europa 2020“ vienas pagrindinių Europos Sąjungos prioritetų turėtų būti bendrosios Europos rinkos konsolidavimas. EESRK nuomone, tai vienintelis būdas užtikrinti reikšmingą valstybių narių vystymosi pažangą, kuri pasireikštų stipriu, tvariu ir sąžiningesniu ekonomikos augimu.

5.5.2 Veiksmingos pramonės politikos įgyvendinimas

5.5.2.1 „Pramonės politikos“ apibrėžtis laikui bėgant gerokai pasikeitė, todėl svarbu rasti principus, leidžiančius nustatyti tiksliai ir nūdienai tinkamą apibrėžtį.

— Pirmiausia reikia nustatyti sektorius, kuriems reikėtų teikti pirmenybę⁽²²⁾. Įgyvendinimo metodai tuomet neišvengiamai bus labai įvairūs. Kai kuriais atvejais, pavyzdžiui, energetikos, prireiks didelių Europos projektų. Kiti atvejai bus susiję su kapitalo finansavimu. Pavyzdžiui naujai steigiamoms įmonėms ir besiplečiančioms įmonėms prireiks pagalbos naujoms technologijoms plėtoti. Bet kuriuo atveju pramonės politika turi būti parengta taip, kad apimtų ir vidaus rinką, ir eksportą.

— Galiausiai yra sunku rasti lėšų finansuoti šią pramonės politiką ir ilgalaikį augimą, kurį ši politika gali paskatinti biudžeto koregavimo laikotarpiu. Vienas iš būdų – tiesioginis didelio masto Europos santaupų nukreipimas į ilgalaikes pelningas investicijas⁽²³⁾, kurios atneštų ekonominę ir socialinę naudą, t. y. turėtų didelį potencialą kurti darbo vietas. Gali kilti problemų dėl didelio nenoro rizikuoti. Šią problemą būtų galima išspręsti taikant rizikos pasidalijimo

⁽²¹⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Nanomokslų ir nanotechnologijų. 2005–2009 m. Europos veiksmų planas, OL C 185, 2006 8 8, p. 1.

⁽²²⁾ Žr. 5.4 punktą.

⁽²³⁾ Žr. 5.4 punktą.

tarp valdžios institucijų ir privačių investuotojų mechanizmus, kad didžioji ilgalaikės rizikos dalis, panašiai kaip perdraudikui, tektų valdžios institucijoms. Kita galimybė – didelė euroobligacijų emisija ⁽²⁴⁾.

5.5.2.2 Tačiau kuriant subalansuotą ir tvirtą gamybos sistemą reikės taikyti svarbią dvejų rūšių politiką: mokesčių ir užimtumo. Mokesčių politika apžvelgiama 4.3.1 punkte; kalbant apie užimtumo politiką, pagrindinė problema – išlaisvinti dalyvavimo darbo rinkoje potencialą, taip pat pasiekti jaunų ir vyresnio amžiaus žmonių didelio masto įtrauktį į darbo rinką. Kartu reikės pasiūlyti ir įvairių kokybiškų vaikų priežiūros paslaugų, kad tėvams būtų lengviau užsiimti profesine veikla ⁽²⁵⁾.

5.5.3 Europos „Smulkiojo verslo akto“ kūrimas

5.5.3.1 Šis pasiūlymas buvo teiktas jau daug kartų, bet taip ir nebuvo įgyvendintas; vis dėlto jis yra būtinas. Pavyzdžiui, JAV Smulkiojo verslo aktas (SVA) yra itin veiksminga priemonė, nes padeda kurti inovacijas ir finansuoti tradicines investicijas, o MVĮ užtikrinama galimybė sudaryti viešojo pirkimo sutartis. SVA taikomas ir naujų įmonių steigimui, ir sparčiai augančioms įmonėms. Europos SVA, kaip ir analogiškame Amerikos akte, būtina taikyti daug įvairių priemonių, susijusių su viešojo pirkimo sutartimis ir finansavimu. Todėl EESRK siūlo plataus užmojo ESVA ⁽²⁶⁾.

5.5.4 Švietimo, mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros bei inovacijų politikos link

5.5.4.1 Šia tema galima pacituoti daug EESRK nuomonių ⁽²⁷⁾. Iš esmės Komitetas nuolat teigia, kad MTTP ir inovacijos yra pagrindinė veikla, nes ateityje Europos padėtis pasaulyje priklausys nuo joms teikiamo prioriteto ir skiriamų išteklių.

5.5.4.2 Šiais biudžetinių suvaržymų laikais ES ir valstybėms narėms reikia ir toliau investuoti į švietimą, MTTP ir inovacijas. Tokioms investicijoms skiriamos biudžeto lėšos turėtų būti ne

tik nemažinamos, bet ir didinamos ⁽²⁸⁾. Priešingu atveju ES padėtis neišvengiamai pablogėtų, būtų prarasta darbo vietų ir suprastėtų jos piliečių gyvenimo sąlygos.

5.5.4.3 Europos Sąjunga turėtų užtikrinti, kad mokesčių teisės aktai būtų geriau orientuoti į tikslą sukurti priemones, skatinančias pramonę didinti investicijas į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą ⁽²⁹⁾. Toks pakoregavimas leistų remti į MTTP orientuotą MVĮ plėtrą pirmaisiais jų veiklos metais. Atsižvelgdamas į strateginį MVĮ vaidmenį ES ekonomikoje, EESRK kiekvienai valstybei narei rekomenduoja naudoti optimaliausią galimų mokesčių paskatų derinį, kad MVĮ būtų lengviau išlikti ir plėstis atitinkamos šalies ekonomikoje ⁽³⁰⁾. Kartu patartina skatinti ir intensyvinti bendrus mokslinių tyrimų organizacijų ir MVĮ projektus, pavyzdžiui, nacionalinėms ar Europos viešosioms mokslinių tyrimų agentūroms juos parėmus, siekiant stiprinti tokių subjektų bendradarbiavimą.

5.5.4.4 Kad MTTP būtų veiksmingi, tyrėjams ir inovacijų kūrėjams turi būti suteikta galimybė visoje ES dirbti ir bendradarbiauti taip pat paprastai, kaip ir šalių teritorijoje. Tam Europos mokslinių tyrimų erdvėje ⁽³¹⁾, kurią ketinama užbaigti per ateinančius ketverius metus, reikės sukurti struktūras, būtinas užtikrinti laisvą žinių judėjimą, kuris ir yra tikroji pridėtinė vertė, kurią Europa duoda nacionaliniams mokslinių tyrimų sektoriams.

5.5.4.5 Be to, reikės sumažinti arba pašalinti įvairias kliūtis: būtina gerinti galimybes, ypač MVĮ, gauti finansavimą, nustatyti prieinamas kainas intelektinės nuosavybės teisėms, nustatyti platesnio užmojo tikslus ir apibrėžti strateginį požiūrį į didelių viešiesiems pirkimams skirtų biudžetinių lėšų panaudojimą. Jau dabar reikėtų nedelsiant pasiekti susitarimą dėl ES patento. Galimas tarpinis sprendimas galėtų būti glaudesnis bendradarbiavimas šioje srityje.

5.5.4.6 Lisabonos strategijoje buvo numatyta, kad ES MTTP turėtų skirti 3 proc. savo BVP ir du trečdalius tos sumos turėjo skirti privatusis sektorius. Tokio tikslo toli gražu nepavyko pasiekti. Tačiau jį įgyvendinti yra nepaprastai svarbu, kadangi jis padėtų iki 2020 m. sukurti 3,7 mln. darbo vietų, o iki 2027 m. metinį BVP padidintume beveik 800 mlrd. EUR ⁽³²⁾. Dabar šį tikslą laikyti ES prioritetu yra svarbiau nei bet kada anksčiau

⁽²⁴⁾ Žr. 19 išnašą.

⁽²⁵⁾ Žr. EESRK nuomonės dėl Metinės augimo apžvalgos. Visapusiško ES atsako į krizę spartinimas, OL C 132, 2011 5 3, p. 26, 4.2 punktą.

⁽²⁶⁾ Žr. EESRK nuomonę „Visų pirma galvokime apie mažuosius“. Europos iniciatyva „Small Business Act“, OL C 182, 2009 8 4, p. 30.

⁽²⁷⁾ Visų pirma susijusių su 7-ąja MTTP bendrąja programa, pvz., nuomonę dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo, įsteigiančio Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programą (2007–2013 m.), OL C 65, 2006 3 17, p. 22.

⁽²⁸⁾ Strategijos „Europa 2020“ pavyzdinė iniciatyva „Inovacijų sąjunga“, COM(2010) 546 galutinis, 2010 10 6.

⁽²⁹⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Veiksmingesnio MTTP mokesčių paskatų naudojimo, OL C 10, 2008 1 15, p. 83.

⁽³⁰⁾ Žr. EESRK nuomonės dėl Europos potencialo išlaisvinimo ir stiprinimo mokslinių tyrimų, vystymo ir naujovių diegimo srityje, OL C 325, 2006 12 30, p. 16, 3.5 punktą.

⁽³¹⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Mokslininkų Europos tyrimų erdvėje: viena profesija, įvairiapusė karjera, OL C 110, 2004 4 30, p. 3, ir EESRK nuomonę dėl žaliosios knygos „Europos mokslinių tyrimų erdvė. Naujos perspektyvos“, OL C 44, 2008 2 16, p. 1.

⁽³²⁾ Žr. P. Zagamé „Nenovatoriškos Europos kaina“ (angl. *The costs of a non-innovative Europe*), 2010 m.

5.5.4.7 Galiausiai paaiškėjo, kad konkurencingų klasterių kūrimas kai kuriose Europos šalyse yra labai teigiama iniciatyva. Galėtų būti sukurtas Europos tinklas, kad šie klasteriai būtų plečiami ir didinami jų išteklių bei plečiama jų kompetencija; be to, tikriausiai tai yra ir geriausias būdas stiprinti mokslinių tyrimų ir inovacijų sąsają, jei tokių klasterių veikloje dalyvautų visi suinteresuotieji subjektai.

6. Pilietinė visuomenė

6.1 Reikia pabrėžti, kad dėl daugybinio poveikio, kurį biudžeto koregavimas ir augimo užtikrinimo būdų paieška

daro kasdieniam žmonių gyvenimui, socialinis ir pilietinis dialogas ir valstybėse narėse, ir Europos Sąjungoje turi vykti nepriekaištingai.

6.2 Su pilietine visuomene, pirmiausia nacionalinėmis ESRT ir panašias funkcijas atliekančiais organais, turi būti konsultuojamasi ir jie turi dalyvauti sprendimų priėmimo procese. Būtina aukšto lygio socialinė partnerystė, nes perspektyvūs ir sėkmingi sprendimai tokioje svarbioje srityje vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu galimi tik tuo atveju, jeigu reformos bus priimtinos plačiajai visuomenei.

2011 m. birželio 15 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Romų tautybės piliečių socialinės padėties gerinimo ir integracijos Europoje (tiriamoji nuomonė)

(2011/C 248/03)

Pranešėjas **Á. TOPOLÁNSZKY**

2010 m. lapkričio 15 d. raštu ambasadorius Péter GYÖRKÖS, remdamasis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, ES Tarybai pirmininkaujantis Vengrijos vardu kreipėsi į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą prašydamas parengti tiriamąją nuomonę dėl

Romų tautybės piliečių socialinės padėties gerinimo ir integracijos Europoje

(tiriamoji nuomonė).

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2011 m. gegužės 27 d. priėmė savo nuomonę.

472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (birželio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 138 nariams balsavus už ir 3 – prieš ir nė vienam nesusilaikius.

1. Santrauka ir rekomendacijos

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

1.1 labai teigiamai vertina visas pastangas, kurias iki šiol dėjo Europos Sąjunga siekdama sumažinti romų atskirtį⁽¹⁾ ir savo institucijų parengtomis rezoliucijomis bei teisės aktais, įsteigtomis bendradarbiavimo struktūromis ir struktūrinių fondų bei kitų finansinių priemonių lėšomis skatinti jų socialinę integraciją;

1.2 kartu pabrėžia, kad šios bendros pastangos iš esmės nepadėjo panaikinti daugelio romų patiriamos diskriminacijos nei pagerinti jų gyvenimo kokybės ar atverti jiems daugiau galimybių; kai kuriais atžvilgiais jų padėtis dar labiau pablogėjo;

1.3 pabrėžia, kad šią sudėtingą padėtį bus įmanoma pagerinti tik taikant integruotą, darnią ir nuoseklią visos Europos strategiją ir vykdant nustatytą nuoseklių veiksmų programą, kuri apimtų visas politikos sritis ir būtų įgyvendinama nacionaliniu lygmeniu, taip suteikiant atitinkamiems asmenims ir bendruomenėms reikiamų įgaliojimų ir kompetencijos, kad jie galėtų kurti savo ateitį (didesnių galių suteikimas). Šią veiksmų programą turi būti įmanoma įgyvendinti praktiškai vietos valdžios lygmeniu (subsidiarumas);

1.4 todėl palankiai vertina Europos Komisijos komunikate⁽²⁾ dėl Europos romų integracijos nacionalinių strategijų plano iki

⁽¹⁾ Šis dokumentas grindžiamas RK nuomonėje „Socialinė ir ekonominė romų integracija Europoje“ (OL C 42, 2011 2 10, p. 23) pateikta romų apibrėžtimi: „(...) šiame dokumente vartojama labai plati sąvoka „romai“, apima ir kitas gyventojų grupes (sinti, čigonai, klajokliai, Kalė, Camminanti, Ashkali ir kt.), kurioms būdingi panašūs kultūriniai ypatumai ir kurias sieja bendra marginalizacijos ir socialinės atskirties Europos visuomenėje istorija“.

⁽²⁾ COM(2011) 173 galutinis

2020 m. išdėstytus pasiūlymus ir mano, kad labai svarbu nuosekliai juos įgyvendinti tiek nacionaliniu, tiek ES lygmeniu; šiame procese tikisi būti įsipareigojusiu partneriu;

1.5 vis dėlto mano, kad ši ilgai laukta strategija nepateisino iškeltų lūkesčių; ji galėjo būti platesnio užmojo, konkretesnė ir geriau struktūruota;

1.6 mano, kad toliau pateikti aspektai galėtų būti siūlomi valstybėms narėms kaip trys kartu įgyvendintini realios ir pagrįstos romų integracijos politikos ramsčiai, kuriais konkrečiai (bet ne išimtinai) atskleidžiamas sprendžiamų problemų pobūdis ir strateginiai šių problemų sprendimo prioritetai:

a) rasinės ir etninės priklausomybės požiūriu neutrali visa apimanti politika, kuria siekiama spręsti susikaupusias socialines problemas ir sumažinti didžiulį skurdą bei nepriteklį;

b) politika, suteikianti didesnių galių tiems, kurie save laiko bet kokios romų bendruomenės nariais ir įvertinanti jų įgytą socialinę aprėptį;

c) bendrosios politikos kryptys ir vieša kova su rasizmu;

1.7 pabrėžia, kad konsultuojantis dėl politikos priemonių, jas formuluojant ir įgyvendinant būtina įtraukti vietos pilietinės visuomenės atstovus, mokslo specialistus ir socialinius partnerius; ir atkreipia dėmesį, kad būtina į planavimo ir įgyvendinimo procesus visais lygmenimis – ES, nacionaliniu ir vietos lygmenimis įtraukti romus ir jų bendruomenes, atsižvelgiant į Komisijos komunikato tikslus;

1.8 pabrėžia, kad reikia tvirtai atstovauti visuomenės interesams, todėl ragina sistemingai planuoti, įgyvendinti ir koordinuoti politiką; taip pat pabrėžia, kad vietos lygmeniu būtina kurti politiką, taikyti tikrais poreikiais pagrįstus diferencijuotus metodus, pateikti nustatytus faktus ir nuolat nuosekliai ir sistemingai vertinti.

1.9 atkreipia Tarybos dėmesį į tai, kad būtina rasti sprendimą ir gražinti romams pilietybę patvirtinančių dokumentą, kurio jie dėl kokių nors priežasčių neturi, kadangi jis užtikrina galimybę be diskriminacijos gauti ES pilietybę, ir pabrėžia, kad, kol šis klausimas neišspręstas, jis ir toliau turi būti vienu iš darbotvarkės prioritetų.

2. Įvadas

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

2.1 pritaria Europos Komisijos ataskaitoje „Romai Europoje“⁽³⁾ pateiktam padėties vertinimui ir Komunikate dėl socialinės ir ekonominės romų integracijos⁽⁴⁾ išdėstytiems pasiūlymams;

2.2 pritaria Regionų komiteto nuomonei „Socialinė ir ekonominė romų integracija Europoje“⁽⁵⁾, kurioje raginama pripažinti ir remti strateginį vietos valdžios ir bendruomenių vaidmenį bei integruotą regioninę politiką;

2.3 kartoja Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto tiriamojoje nuomonėje dėl „Mažumų integracijos: romai“⁽⁶⁾ pateiktą pasiūlymą, ypač pasiūlymą plačiau taikyti atvirojo koordinavimo metodu priskiriamus procesus; taip pat patvirtina savo rezoliucijoje dėl romų padėties Europos Sąjungoje išdėstytą poziciją⁽⁷⁾ dėl visų europiečių pagrindinių teisių gynimo ir kovos su diskriminacija, rasizmu ir ksenofobija visose šalyse;

2.4 pakartoja savo nuomonėje dėl integracijos ir socialinės darbotvarkės išreikštą mintį, pastangos kovoti su diskriminacija turi būti paspartintos įgyvendinant esamas teisėkūros priemones ir sustiprinant valstybės politiką bei su integracija susijusius socialinius įsipareigojimus⁽⁸⁾;

2.5 labai pritaria Europos Parlamento pranešime „ES romų integracijos strategija“⁽⁹⁾ pateiktam padėties nagrinėjimui ir išdėstytiems pasiūlymams;

⁽³⁾ SEC(2010) 400 galutinis

⁽⁴⁾ COM (2010) 133 galutinis.

⁽⁵⁾ Regionų komiteto nuomonė „Socialinė ir ekonominė romų integracija Europoje“ (OL C 42, 2011 2 10, p. 23).

⁽⁶⁾ OJ C 27, 3.2.2009, p. 88–94.

⁽⁷⁾ OL C 48, 2011 2 15, p. 1.

⁽⁸⁾ OL C 347, 2010 12 18, p. 19–27.

⁽⁹⁾ Europos Parlamentas, INI/2010/2276, 2010 11 24.

2.6 visiškai pritaria Lisabonos strategijoje ir ES pagrindinių teisių chartijoje įtvirtintoms atskirtų asmenų nediskriminavimo ir integravimo vertybėms ir jomis vadovaujasi;

2.7 pritaria dešimčiai bendrų romų aprėpties pagrindinių principų, kurie suformuluoti jungtinio Europos romų aprėpties forumo susitikime ir kuriems jau plačiai pritariama, ir ragina atkreipti dėmesį į būtinybę juos taikyti, ypač nacionaliniu lygmeniu⁽¹⁰⁾;

2.8 labai vertina tai, kad siekiant remti romų aprėpties politikos įgyvendinimą galima panaudoti struktūrinių fondų lėšas ir kitus nacionalinius, regionų ir vietos finansavimo instrumentus⁽¹¹⁾, ir siūlo, kad siekiant užtikrinti daugiau socialinių galių, šios politikos finansavimas būtų užtikrintas taikant suderintas procedūras ir skiriant tinkamą techninę paramą, atsižvelgiant į įvairiapusį šio klausimo pobūdį, pavyzdžių, galimybes naudotis sveikatos apsaugos, profesinio lavinimo, užimtumo ir aprūpinimo būstu paslaugomis;

2.9 palankiai vertina Europos Komisijos dokumente dėl Europos romų integracijos nacionalinių strategijų plano iki 2020 m. išdėstytus pasiūlymus ir mano, kad labai svarbu nuosekliai juos įgyvendinti tiek nacionaliniu, tiek ES lygmeniu; šiame procese tikisi būti įsipareigojusiu partneriu;

2.10 vis dėlto mano, kad, nors šio dokumento ilgai laukta, jis ne visiškai atitiko iškeltus lūkesčius. Komitetas mano, kad atsižvelgiant į mūsų būsimas užduotis, tikslų sistema turėtų būti geriau apibrėžta ir konkretnė ir atkreipia dėmesį į Europos masto socialinės diskusijos šiuo klausimu svarbą. EESRK pabrėžia, kad siekiant užtikrinti sėkmę, nepaprastai svarbu parengti vertinimo mechanizmus ir veiklos rodiklius. Todėl Komitetas tiek socialiniu, tiek praktiniu požiūriu nepaprastai svarbiomis laiko gegužės mėnesį Tarybos priimtas išvadas, kurias Europos Vadovų Taryba turi patvirtinti birželio mėnesį;

2.11 atkreipia dėmesį į tai, kad dėl romų atskirties ir diskriminacijos valstybės patiria dideles išlaidas ir daug socialinių nuostolių, o aprėpties politika yra akivaizdžiai ekonomiškai naudinga⁽¹²⁾;

⁽¹⁰⁾ Ypač pabrėžia šiuos principus: „aiškus, bet neišskirtinis dėmesys“ „-kultūrų įvairove grindžiamas požiūris“ ir „tikslas – integracija į visuomenę“.

⁽¹¹⁾ Europos socialinis fondas, Europos regioninės plėtros fondas, Pasių rengimo narystei pagalbos priemonė, Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai arba Pasaulio bankas, Jungtinių Tautų vystymo programa.

⁽¹²⁾ Didžioji dauguma darbingo amžiaus romų neturi išsilavinimo, kad galėtų rasti gerą darbą. (...) Todėl Europos šalis kasmet praranda milijonus eurų produktyvumo mokesčių mokėjimo vyriausybės atžvilgiu. (...) Nauda metiniui biudžetui mažinant užimtumo atotrūkį yra daug didesnė nei visos išlaidos investuojant į visų romų vaikų mokymą. Vienodos romų galimybės gauti darbą yra nepaprastai svarbios, kad būtų galima prisiimti didėjančias nacionalines išlaidas pensijoms, sveikatos priežiūrai ir kitoms senėjančios visuomenės poreikiams atitinkančioms išlaidoms. Ekonominės romų atskirties išlaidos, Pasaulio bankas, 2010.

2.12 remia ES romų tinklą, Romų aprėpties dešimtmečio programą, Europos aukščiausiojo lygio susitikimą dėl romų aprėpties, Aukščiausiojo lygio susitikimą lygybės klausimais, jungtinių Europos romų aprėpties forumą, Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi planą ir daugelio kitų rūšių bendradarbiavimą, kai ginamos pilietinės visuomenės vertybės plačiąja šio žodžio prasme, ir dalyvauja su šiomis sritimis susijusioje veikloje;

2.13 pabrėžia, kad Europos Sąjunga ir jos institucijos, siekdamos kurti, priimti ir įgyvendinti romų aprėpties politiką, įdėjo daug pastangų reglamentavimo, orientavimo ir finansavimo požiūriu;

2.14 kartu reiškia susirūpinimą, nes šios bendros pastangos iš esmės nepadėjo panaikinti daugelio romų patiriamos diskriminacijos nei pagerinti jų gyvenimo kokybės ar atverti jiems daugiau galimybių; kai kuriais atžvilgiais jų padėtis dar labiau pablogėjo. Nors didžioji dauguma Europos romų yra ES piliečiai, turintys tokias pat teises ir pareigas kaip ir kiti valstybių narių piliečiai, turi būti pripažinta, kad jie vis dar nuolat patiria didelę diskriminaciją darbo rinkoje, švietimo, aprūpinimo būstu, sveikatos priežiūros, naudojimosi viešosiomis paslaugomis ir judėjimo laisvės srityse;

2.15 suvokia, kad skirtingų romų grupių padėtis labai skiriasi: daugelis romų yra gerai integruoti į jų gyvenamųjų teritorijų visuomenę tiek miestuose, tiek kaimuose, o kiti labai skursta, kenčia nepriteklių ir patiria nuolatinę socialinę atskirtį. Galiausiai nedidelė dalis romų gyvena klajodami atskyrę nuo visuomenės ir kelia nerimą tiems, kuriuos sutinka savo kelyje;

2.16 pabrėžia, kad nepaprastai svarbu suteikti didesnių galių skurde gyvenantiems ir diskriminaciją patiriantiems žmonėms. Norint tikrai pagrįstai apsispręsti, reikia turėti pasirinkimo laisvę. Apskritai įgyvendinant integracijos politiką iš esmės svarbiausia, kad asmenys būtų pasiryžę ir turėtų priemonių bei įgaliojimų kurti savo ateitį. Būtent todėl visa politika kartu su atskiromis veiklos sritimis turi padėti atitinkamiems asmenims ugdyti savo gebėjimą pasirinkti savo pačių likimą nepažeidžiant teisės normų;

2.17 tvirtai tiki, kad romams neturėtų būti suteiktos ypatingos teisės, nes mano, kad būtina užtikrinti jų pagrindines Europos piliečio teises, taip pat užtikrinant jiems pagrindines ES teises bei visas piliečių teises, skatinti pagarbą šioms teisėms ir bausti tuos asmenis, kurie jų negerbia, ypač kai už teisėsaugą atsakingų asmenų elgesys yra nesąžiningas ir diskriminacinis;

2.18 pažymi, kad pačiose romų bendruomenėse moterys, vaikai, pagyvenę žmonės ir neigalieji neproporcingai patiria socialinę atskirtį ir kad socialinė ir ekonomikos krizė gali tik pabloginti šiuos neigiamus reiškinius;

2.19 yra įsitikinęs, kad šias problemas bus įmanoma išspręsti tik pasitelkiant integruotą, darnią ir nuoseklią strateginę programą ir tvirtai užtikrinant nuoseklų požiūrį visose politikos srityse; džiaugiasi, kad ES institucijos ir įstaigos (ypač EESRK) dirba kartu su ES Tarybai šiuo metu pirmininkaujančia Vengrijos vyriausybe, siekdamos nustatyti sąlygas, kad būtų galima išspręsti šią problemą ir rekomenduoja Lenkijos pirmininkavimo laikotarpiu surengti ministrų konferenciją aptarti įgytą patirtį ir pasiektus rezultatus.

3. Politinės rekomendacijos ⁽¹³⁾

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

3.1 pažymi, kad tradicinis požiūris apibrėžiant tikslinę romų grupę pagrįstas bendru visuomenės suvokimu apie tai, kas yra romai. Nors toks požiūris gali būti naudingas, pavyzdžiui, atliekant mokslinius tyrimus, ir gali būti veiksmingas būdas įvertinti socialinės atskirties pobūdį, vis dėlto nustatant romų tapatybę pagal išorinius rasės požymius pažeidžiamos pagrindinės žmogaus teisės, visų pirma teisė apibrėžti savo tapatybę, be to, tai beprasmiška ir politiškai nepagrįsta;

3.2 rekomenduoja valstybėms narėms, priešingai nei įprasta, gerbti pagrindines strateginėje programoje įtvirtintas vertybes ir kartu vadovautis principu „aiškus, bet neišskirtinis dėmesys“, kuris yra vienas iš dešimties pagrindinių principų, patvirtintų jungtinio Europos romų aprėpties forumo susitikime. Atsižvelgdamas į Komisijos komunikate nustatytas keturias veiksmų sritis (švietimo, užimtumo, sveikatos priežiūros ir aprūpinimo būstu srityse) valstybės narės turėtų derinti tris strateginius politikos metodus, kuriais atskleidžiamas sprendžiamų problemų pobūdis ir parodomos galimybės imtis veiksmų; kartu jie yra trys realios ir pagrįstos romų integracijos politikos ramsčiai:

- a) asinės ir etninės priklausomybės požiūri neutrali visa apimanti politika, kuria siekiama spręsti susikaupusias socialines problemas ir sumažinti didžiulį skurdą bei nepriteklių;
- b) politika, suteikianti didesnių galių tiems, kurie save laiko bet kokios romų bendruomenės nariais ir įvertinanti jų įgytą socialinę aprėptį;
- c) bendrosios politikos kryptys ir vieša kova su rasizmu;

3.3 rasinės ir etninės priklausomybės požiūri neutrali visa apimanti politika – bendras būdas spręsti susikaupusias socialines atskirties problemas ir mažinti didžiulį skurdą bei nepriteklių;

3.3.1 užuot telkus dėmesį į etninius ir rasinius požymius, vykdant nediskriminacinę integracijos politiką turi būti sprendžiamos problemos, susijusios su socialine atskirtimi, neatsižvelgiant į rasinius požymius, pavyzdžiui, švietimo, užimtumo

⁽¹³⁾ Šioje dalyje pateiktos rekomendacijos, susijusios su politika apskritai arba su konkrečiomis politinėmis aplinkybėmis, tačiau dėl vietos stokos klausimai, susiję su atskiromis politikos sritimis, išsamiau nenagrinėjami.

(įskaitant įvairias užimtumo formas (pavyzdžiui, verslumą, savarankišką darbą ir kt.) sveikatos priežiūros ir aprūpinimo būstu srityse, kaip nurodyta Komisijos komunikate. Turi būti atsižvelgiama į geografinį socialinių ir ekonominių sunkumų mastą nekreipiant dėmesio į išorinius (etninius ar kitokius) atskirtų asmenų grupės požymius ir, vadovaujantis strategija „Europa 2020“, teikiama pirmenybė dviejų konkrečių problemų sprendimui;

3.3.2 pirmiausia turi būti siekiama nuosekliai įgyvendinti visapusiškos galimybės kriterijų. Įgyvendinant šį kriterijų įveikiami diskriminavimo padariniai teisiniu požiūriu, be to, į šį kriterijų taip pat įeina reikalavimai, susiję su galimybėmis gauti paslaugas ir jomis naudotis, jų pritaikymu atsižvelgiant į poreikius, prieinamumu ir kokybe pagal nustatytus standartus. Siekiama ne tik pašalinti teisinės kliūtis, bet ir užtikrinti, kad viešosios paslaugos būtų teikiamos arčiau gyvenamųjų rajonų, kuriuose gyvena daug romų, taip pat pagerinti susiekimo galimybes su institucijomis ir tarnybomis, į kurias jie turi teisę vykti verčiami aplinkybių;

3.3.3 yra du pagrindiniai didžiausios socialinės atskirties lygmenys: 1) geografinis ir gyventojų lygmuo; 2) institucijų lygmuo, kai paslaugų (taip pat viešųjų paslaugų) teikėjai teikia paslaugas socialiai atskirtiems klientams (institucijų atskyrimo poveikis);

3.3.4 įmanoma sumažinti socialinę atskirtį, visų pirma dėmesį telkiant į tikslingus institucijose nustatytų sąlygų patobulinimus ir į pokyčius skurdžiausiuose gyvenamuosiuose rajonuose, kuriuose prasčiausios gyvenimo sąlygos; antra, mažinti atskirtį vykdant reformas, kuriomis skatinama institucijų integracija ir sąmoningai siekiama padidinti sankaitą ir sąveiką;

3.3.5 visapusiškos galimybės užtikrinimas yra svarbiausias Lisabonos strategijoje nustatytų pagrindinių tikslų aspektas, todėl veikla, susijusi su darbo rinka ir kitais socialiniais aspektais, didesnis judumas ir švietimas tebėra prioritetiniai klausimai. Pastaruosius kelerius metus strateginiuose dokumentuose vėl skiriama daugiau dėmesio sveikatos, ypač visuomenės sveikatos, klausimams, taip pat aprūpinimo būstu ir miestų plėtros politikai, pabrėžiant būtinybę atsikratyti atskirtų gyvenamųjų namų, stovyklų ir kitų vietų, kuriose buriasi socialiai atskirti asmenys, ir kurti vietos ekonomiką, bendruomenės iniciatyva įkurtas įmonės, labai mažas (savisamdos), mažas ir vidutinės įmonės ir viešai arba privačiai (NVO) administruojamas komunalines paslaugas. Kovos su vaikų skurdu strategijų derinimas su romams skirtomis strategijomis yra prioritetinis klausimas (remti motinų užimtumo galimybes didinant savivaldybių atsakomybę už vaikų ugdymą; užtikrinti daugiau galimybių lankyti ikimokyklinio ir ankstyvojo ugdymo įstaigas, nepamirštant subsidijų ir paskatų, skiriamų vaikams, kurių tėvai skursta, ugdymui ir tęstiniam mokymui);

3.4 politika, suteikianti didesnių galių tiems, kurie save laiko bet kokios romų bendruomenės nariais ir įvertinanti jų įgytą socialinę aprėptį;

3.4.1 labai svarbu, kad asmenys, kurie laiko save tos pačios tautos atstovais, savo iniciatyva ir kartu su savo tautiečiais kaip bendruomenė galėtų pasirinkti savo kelią ir išsaugoti savo tapatybės pagrindus – kalbą, kultūrą, papročius ir t. t. Būtent todėl nacionalinė romų integracijos strategija yra labai svarbi sukuriant galimybes tiems, kurie laiko save romais, kurti savo bendruomenes, viešuosius forumus (žiniasklaidos) ir organizacijas bei sudarant jų veikimo sąlygas. Tas pat taikoma ir bet kuriai kitai mažumų grupei, patiriančiai socialinę atskirtį. Be to, ji tiek pat svarbi vyriausybėms ir nevyriausybėms savarankiškomis romų organizacijoms, kad jų būtų tiek pat kiek ir kitų etninių mažumų organizacijų ir, kad, esant reikalui, pagal jų kiekį joms būtų skiriama tokia pati finansinė parama kaip ir kitoms etninių mažumų organizacijoms.

3.4.2 Siekiant šio tikslo, tarpkultūriškumas – gyvybingas, dvikryptės sąveikos ir komunikacijos procesas – ir integracija Europoje turi tapti tikru veikimo veiksmu ir kasdienio gyvenimo dalimi principų, teorijos ir gerosios Bendrijos ir institucijų patirties požiūriu;

3.4.3 Skatinimo politikoje svarbiausia, kad mažumoms priklausantys žmonės galėtų būti išgirsti ir kad jų interesams būtų atstovaujama. Turime skatinti taikyti priemones ir metodus, kurie šiems žmonėms padeda atkreipti dėmesį į jiems kylančias socialines kliūtis, ir remti politinę kovą su šiomis kliūtėmis.

3.4.4 Didesnių galių suteikimo priemonės turėtų skatinti paramos veiksmus, kuriais romams sudaromos galimybės patekti į darbo rinką, įskaitant jų skyrimą užimti aukštas pareigas verslo, viešojo administravimo, politikos, žiniasklaidos, mokslų ir meno srityse ir padedant jiems įkurti savo mažas ir vidutinės įmones.

3.5 Kovos su rasizmu politika

3.5.1 Tikslinė kovos su rasizmu strategijos grupė yra visa visuomenė; politinis tokios strategijos aspektas pagrįstas tikėjimu, kad dinamiškame, besivystančiame ir sąžiningame pasaulyje žmonės iš esmės turėtų galėti susikurti savo socialinę padėtį pasitelkdami savo įgūdžius ir talentus ir kad ši padėtis neturėtų priklausyti nuo prigimtinių pranašumų ar trūkumų, lemiančių sėkmingo gyvenimo galimybes. Be to, žmonės neturėtų patirti socialinės atskirties padarinių ir neturėtų būti diskriminuojami dėl paveldimų ir nekeičiamų savybių, pavyzdžiui, dėl lyties, kilmės ir religijos. Siekiant užtikrinti, kad šie principai būtų praktiškai įgyvendinami, kovai su diskriminacija skirtuose teisės aktuose siūloma įvairių veiksmingiausių priemonių. Taip pat būtų naudinga, jei Europos kovai su diskriminacija skirti teisės aktai nacionaliniu lygmeniu būtų visiškai įgyvendinti įvairiose veiklos srityse ir reguliavimo sistemose. Tokie teisės aktai veiksmingi ne vien dėl juose numatytų baudų ir atgrasomojo poveikio, bet ir dėl to, kad įstatymus gerbiančios piliečiai, kurių demokratinėje visuomenėje dauguma, stengiasi gyventi laikydamiesi įstatymų.

3.5.2 Atsižvelgiant į tai, kad racionaliais argumentais sunkiau įtikinti žmones iš anksto nesusidaryti nuomonės ir atratinti juos nuo rasistinių pažiūrų, kovos su rasizmu politika daugiausia pagrįsta elgsenos ir bendravimo modeliais, kuriais propaguojamas teigiamas neprievartinio bendravimo, bendradarbiavimo ir problemų sprendimo būdas atsižvelgiant į racionalius interesus ir kartu smerkiamas agresyvus ir rasistinis elgsenys, pagrįstas išankstinėmis nuostatomis ir neapykanta. Šiuo atžvilgiu ypatinga atsakomybė tenka pirmiausia nuomonės formuotojams ir svarbiausiems politikos bei žiniasklaidos atstovams.

3.6 Tvirtesnė, faktais pagrįsta strategija

3.6.1 Per pastaruosius du dešimtmečius įvairiose politikos srityse ES padarė didelę pažangą objektyviai vertindama socialinę atskirtį ir su ja kovodama bei įtraukdama tokio vertinimo rezultatus į socialinę politiką. Galimybė susipažinti su duomenimis yra būtina sąlyga norint taikyti tinkamą politiką ir ją vertinti. Nors įdėta jau daug pastangų, informacijos apie visus gyventojus ir apie tikslines grupes tebėra mažai. Atsižvelgiant į strategijos tikslus, reikia siekti daugiau pažangos šiose srityse:

3.6.2 „rasinės ir etninės priklausomybės požiūriu neutrali aprėpties politika“: toliau plėtojant įvairaus pobūdžio skurdo ir nepritekliaus vertinimo metodus reikia daugiau nuveikti siekiant įvertinti socialinės atskirties problemų mastą ir atkreipti dėmesį į priemonių, kurių imtasi atsižvelgiant į atitinkamą politiką, poveikį; Komitetas rekomenduoja Eurostatui ir valstybių narių statistikos tarnyboms prie savo nustatytų atskirties vertinimo rodiklių pridėti ypač didelio skurdo ir atskirties vertinimo rodiklius ir kurti statistinių duomenų kiekybinio įvertinimo ir apdorojimo principus, pagal kuriuos būtų galima nustatyti ypač didelį skurdą ir nepriteklių;

3.6.3 šiuo atžvilgiu valstybės narės, taikydamos savo strategijas, turėtų nustatyti teritorinius vienetus (teritorijas miestuose, skurdžius miestelius, miestų centrus, stovyklas, atskirtus rajonus, kaimo vietoves ir t. t.), kurių gyvenamosioms vietovėms būdinga ypač daug socialinės atskirties problemų, neatsižvelgiant į tai, ar viešojo nuomonė laiko šias vietas romų gyvenamosiomis teritorijomis. Siekiant atsikratyti šių teritorijų arba padaryti jas tinkamomis gyventi, Komitetas rekomenduoja valstybėms narėms rengti miestų planavimo strategijas ir nustatyti įrodymais pagrįstus mechanizmus šioms strategijoms stebėti;

3.6.4 „Didesnių galių suteikimas romams“: kliūtys ir sunkumai gali būti nustatyti tik tada, jei asmenys, laikantys save tam tikros tautinės mažumos atstovais, pageidauja būti registruojami viešuosiuose registruose kaip atitinkamos mažumos nariai. Tačiau jei to nepageidaujama, turime kategoriškai ir ryžtingai uždrausti nacionaliniuose registruose nurodyti rasę pagal rasinius požymius; turėdami omenyje tai, kad duomenys apie etnines mažumas laikomi ypač opiais, turime visais įmanomais būdais užtikrinti didžiausią asmens duomenų apsaugą ir kartu siekti kuo plačiau skelbti suvestinius duomenis apie mažumas;

3.6.5 Kartu su raginimais mažinti socialinę atskirtį ir skurdą ir švelninti jų kraštutines formas, Komitetas siūlo teikti paramą kalbų, kultūros, švietimo ir bendruomenių rėmimo programoms, kuriomis siekiama išlaikyti romų bendruomenę ir kuriomis romai iš tikrųjų galėtų pasinaudoti;

3.6.6 kovos su rasizmu politika: remiantis ES ir nacionalinio lygmens moksliniais tyrimais, turėtų būti suteikta galimybė stebėti išankstinių nuostatų, susijusių su romais, pokyčius, nustatyti, kiek tokios nuostatos paplitusios tarp įvairių socialinių grupių, ir įvertinti politikos poveikį tokių nuostatų sklaidai ir rasizmui. Turime vykdyti plačiai visuomenei skirtas informuotumo didinimo kampanijas, kuriomis būtų siekiama kovoti su visuomenėje pastebimu teigiamu požiūriu į socialinę atskirtį ir rasistinius prietarus. Taip pat turėtume užtikrinti nuolatinę šių kampanijų kontrolę.

3.6.7 Komitetas ryžtingai rekomenduoja stebėti ne tik su išankstinėmis nuostatomis ir rasizmu susijusias tendencijas, bet ir teigiamą poveikį ir socialinę naudą, kuria duoda viešųjų ir pilietinės visuomenės iniciatyvos ir gera praktika, kuriomis siekiama sumažinti išankstines nuostatas, susijusias su romais ir ksenofobija, ir stiprinti tarpkultūrinį dalyvavimą ir integraciją.

3.7 Visuotinės svarbos aspektai įgyvendinant strategiją nacionaliniu lygmeniu

3.7.1 Sudėtingumas: Komitetas norėtų pabrėžti, kad daugelyje įvairių sričių turime rengti priemones teigiamam romų vaidmeniui visuomenėje stiprinti, jų gyvenimo sąlygoms gerinti ir integracijai skatinti; šios priemonės turėtų būti taikomos aukštesniu sistemingos politikos lygmeniu. Siekdami šio tikslo, visų pirma turime susieti skirtingų politikos krypčių elementus, antra, kurti įvairių sektorių gero valdymo santykius ir, trečia, pradėti sistemingai įgyvendinti šias priemones politiniu lygmeniu. Tam reikia bendro ir darnaus visų įgyvendinimo procese dalyvaujančių šalių požiūrio.

3.7.2 Visos programų dalys turi būti nuosekliai tarpusavyje susijusios (suderinamumas) ir sujungtos (nuoseklumas). Trečias pagrindinis įgyvendinimo aspektas yra planavimas ir prioritetų nustatymas (nuoseklūs veiksmai), kitaip tariant, realių tikslų galima pasiekti tik laikantis gerai suplanuotos proceso veiksmų eigos ir iš eilės įgyvendinant sudedamąsias dalis. Tam reikia tinkamai veikiančios koordinuojančios institucijos, kuri turėtų reikalingą kompetenciją.

3.7.3 Integracijos politika turi būti diferencijuotai ir lanksčiai planuojama bei įgyvendinama, atkreipiant dėmesį į tikrus poreikius ir sudarant galimybę kuo geriau atsižvelgti į konkrečius vietas (regionų) požymius. Integracijos strategijos turėtų būti abipusės, pagrįstos abipusėmis pastangomis, siekiant naudoti visiems.

3.7.4 Skelbiant kvietimus pareikšti susidomėjimą ir naudojant ES lėšas būtina supaprastinti konkursų tvarkos ir ataskaitų teikimo sąlygas. Atidžiai parengtame įgyvendinimo procese reikėtų skirti tinkamą dėmesį gebėjimų ugdymui, tinkamam koordinavimui ir išreikštos politinės valios rėmimui; nepaprastai svarbu į planavimo procesą įtraukti suinteresuotųjų šalių atstovus.

3.7.5 Įrodymais grindžiamas įgyvendinimas – rodikliai: turi būti akivaizdu, kad politika veiksminga patikrinamu būdu, t. y. turi būti įrodyta, kad ji veiksminga atsižvelgiant į pradinis tikslus. Įgyvendinant šią politiką mums negali būti daroma didesnė žala ir keliama didesnė grėsmė nei ta, į kurią atsižvelgiant sukurta ši apsaugos politika, be to, ši politika negali būti pernelyg brangi. Būtent todėl daug nuveikta, kad ši politika būtų labiau pagrįsta įrodymais, tačiau to, kas pasiekta, dar nepakanka. Siekiant integruoti romus ypač svarbu, kad galėtume įvertinti ne tik programas, bet ir apskritai visą politiką; todėl visada atsižvelgdami į atitinkamą tikslinę grupę, tiek nacionaliniu, tiek ES lygmeniu turime skatinti vertinimo kultūrą, siekti tvirtesnės reikalavimų sistemos, standartizuoti socialinių ir ekonominių bei socialinės statistikos veiklos rodiklių nustatymą ir kurti moksliskai pagrįsto institucijų vertinimo priemonę. Šiam tikslui turi būti skiriama pakankamai lėšų.

3.7.6 EESRK remia ES romų integracijos nacionalinių strategijų plano iki 2020 m. ir su ja susijusių nacionalinės politikos krypčių įgyvendinimą, tačiau norėtų dalyvauti vertinant šias politikos kryptis, remdamasis pilietinės visuomenės jam suteiktais įgaliojimais ir neatskiriama savo ir valstybių narių pilietinės visuomenės organizacijų ryšiais. Jis siekia būti ES institucijų ir organizuotos pilietinės visuomenės tarpininku ir aktyviu partneriu įgyvendinant Europos romų aprėpties programą ir vedant kitokio pobūdžio struktūrinį dialogą.

3.7.7 Dalyvavimas ir atstovavimas: bet kokia integracijos politika beprasmiška ir teoriškai, ir praktiškai, jeigu ją vykdančios aktyviai nedalyvauja atitinkami asmenys. Todėl turime vengti paternalistinio pobūdžio procedūrų, kuriomis ribojamos teisės; be to, tikslinga užtikrinti, kad priimant sprendimus, juos įgyvendinant ir atliekant stebėseną kuo aktyviau dalyvautų įvairiausi vietos romų organizacijos, vietos pilietinės visuomenės atstovai, mokslo specialistai ir socialiniai partneriai, kaip aiškiai nurodyta Komisijos komunikate ir kituose susijusiuose dokumentuose. Tikslinėse teritorijose ypač svarbu imtis aiškių priemonių

siekiant užtikrinti, kad ypač nepalankioje padėtyje esančios grupės (moterys, vienišos motinos, žmonės, kurių gimtoji kalba užsienio, neįgalieji ir t. t.) galėtų dalyvauti politikoje.

3.7.8 Politikos pagrįstumas, patikimumas ir veiksmingumas iš esmės susijęs su aktyviu pagrindinių naudos gavėjų dalyvavimu jiems priisiimant atsakomybę. Būtent todėl Europos, nacionaliniu ir, žinoma, vietos lygmenimis turime įtraukti romų bendruomenės atstovus rengdami ir įgyvendindami politiką jų integracijai skatinti (apreptis per dalyvavimą).

3.7.9 Socialinė atskirtis ir jos kraštutinės formos skirtingose valstybėse narėse dažnai būna įvairiai susijusios su tomis elgesio normomis, gyvenimo būdo ypatumais ir įpročiais, kurie nebūdingi daugumai gyventojų (pvz., kelionės, konkreti veiksmai, pvz., kaupiamos ir parduodamos naudotos prekės, ir konkretūs skiriamas rengiant nacionalines strategijas. Vis dėlto kai kuriais atvejais požiūris į tautines mažumas susijęs su visiškai nuo normų nukrypstančiu elgesiu ir nusikalstama veikla. Užtikrinti taikų sugyvenimą, kai kultūros normos skiriasi, ir kartu nuolat stengtis prižiūrėti, kad dėl požiūrių ir elgesio skirtumų kylanti įtampa ir antagonizmas neperžengtų teisinės sistemos ribų, turėtų būti uždavinys, apibūdinantis konkretų įtraukiamąjį nacionalinių strategijų pobūdį ir ypatingas uždavinys, kurį reikia įgyvendinti. Siekiant šio tikslo svarbu suteikti galimybę atvirai bendradarbiauti ir numatyti procedūras, kurias galėtų taikyti ir pagrindinės suinteresuotosios šalys; šiuo atžvilgiu kultūrų įvairovės ekspertai (įskaitant romų kilmės ar tapatybės asmenis) ir socialiniai darbuotojai atliktų pagrindinį vaidmenį užtikrinant galimybę naudotis viešosiomis paslaugomis ir įgyvendinti bendruomenių rėmimo programas (tarpininkavimo, prevencijos, sutaukinimo paslaugos ir t. t.), kaip nurodyta Komisijos komunikate.

3.8 Ateities perspektyvos

3.8.1 EESRK mano, kad dėl bendrų ES institucijų, vyriausybių, valstybių narių, vietos valdžios institucijų ir bendruomenių pastangų Europos Sąjunga dabar gali siekti esminių istorinių pokyčių: laikydama bendro požiūrio, dėl kurio ji neturėtų nukentėti, o veikiau turėtų pasiekti svarbių humaniškių rezultatų, ji jau gali sukurti politiką, kuri būtų naudinga labiausiai atskirtai ir neturinčiai palankių socialinių sąlygų ES etninei grupei. Komitetas norėtų visiškai remti šį procesą ir padėti jį įgyvendinti. EESRK pageidauja visapusiškai remti šį procesą ir jo įgyvendinimą.

2011 m. birželio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ES politikos poveikio transporto sektoriaus darbuotojų galimybėms įsidarbinti, mokymo poreikiams ir darbo sąlygoms (tiriamoji nuomonė)

(2011/C 248/04)

Pranešėjas **André MORDANT**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. lapkričio 17 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

ES politikos poveikio transporto sektoriaus darbuotojų galimybėms įsidarbinti, mokymo poreikiams ir darbo sąlygoms (tiriamoji nuomonė).

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2011 m. gegužės 24 d. priėmė savo nuomonę.

472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (birželio 15 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 150 narių balsavus už, 2 – prieš, 8 susilaikius.

Artimiausioje ateityje transporto sektoriaus laukia nemažai iššūkių, pavyzdžiui, benzino išteklių trūkumas ir galimas benzino kainų padidėjimas, pažangos efektyvaus energijos vartojimo srityje poreikis, būtinybė prisidėti kovojant su klimato kaita ir perėjimas prie mažai anglies dioksido į aplinką išmetančios ekonomikos bei gyventojų senėjimas, atsižvelgiant, viena vertus į jo poveikį kvalifikuotų specialistų skaičiui ir, kita vertus, į įvairius judumo poreikius. EESRK nuomonėje atsižvelgiama į šiuos pokyčius.

1. Rekomendacijos ir išvados

1.1 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad transporto sektorius yra svarbus užimtumo šaltinis – jame dirba 4,4 % visos ES darbo jėgos ir ateityje jis suteiks daug galimybių įsidarbinti. Be to, jis gyvybiškai svarbus Europos ekonominei plėtrai, piliečių judumui, socialinei įtraukčiai bei Europos socialinei ir ekonominei sanglaudai.

1.2 EESRK ragina skatinti moteris ir jaunimą imtis su transportu susijusio darbo, imantis priemonių, kad visų rūšių transporto sektoriuose daugėtų kokybiškų darbo vietų, gerėtų darbo sąlygos, atsirastų daugiau su mokymu susijusių ir mokymosi visą gyvenimą (MVG) bei profesinių galimybių, gerėtų su sveikata ir sauga susijusios darbo sąlygos, darbuotojų sveikata ir sauga ir jie galėtų sėkmingiau derinti profesinę veiklą ir asmeninį gyvenimą.

1.3 EESRK rekomenduoja – padedant Europos Komisijai – visų rūšių transporto sektoriuose įvertinti esamas su mokymu susijusias galimybes ir ištirti būsimą mokymo paklausą nacionaliniu, regionų ir įmonių lygmenimis. Svarbu, kad ypač daug dėmesio būtų skiriama tęstiniam mokymui (MVG).

1.4 EESRK mano, kad būtina užtikrinti, kad mokymo institucijose ir (arba) transporto organizacijose būtų pakankamai aukštos kokybės mokymo galimybių. Šiuo atveju svarbu, kad socialiniai partneriai, regionai ir visų transporto rūšių mokymo institucijos bendradarbiautų. EESRK primygtinai rekomenduoja mokymo centrams bendradarbiauti Europos lygmeniu. EESRK

mano, kad besimokantiems asmenims neturėtų tekti mokėti už profesinį mokymą. Tai ypač svarbu įgyvendinant tikslą skatinti karjerą transporto sektoriuje.

1.5 EESRK rekomenduoja patvirtinti ES teisės aktus dėl traukiniuose dirbančio personalo ir lėktuvuose dirbančių keleivių salono įgulos narių sertifikavimo ir kvalifikacijos pažymėjimų, siekiant užtikrinti saugą, darbo vietų ir paslaugų kokybę ir palengvinti darbuotojų judumą visoje Europoje.

1.6 EESRK Direktyvą 2003/59 EB laiko geru pavyzdžiu ir ragina Europos Komisiją apvarstyti galimybę pateikti daugiau pasiūlymų dėl teisės aktų dėl privalomojo ir tęstinio mokymo kitų rūšių transporto sektoriuose.

1.7 Siekiant didinti su transportu susijusių profesijų populiarumą, EESRK rekomenduoja imtis suderintų veiksmų nacionaliniu, regionų ir vietos lygmenimis, geriau informuojant visuomenę apie transporto sektorių ir, pavyzdžiui, mokyklose didinti įvairių su transportu susijusių profesijų populiarumą.

1.8 EESRK pabrėžia, kad pastangų į transporto sektorių pritraukti daugiau moterų, rezultatai labai priklauso nuo paskatų, kuriomis transporto pramonėje būtų atsižvelgiama į ypatingus dirbančių moterų poreikius. Komitetas rekomenduoja skirtinguose transporto sektoriuose ir įmonėse plėtoti politikos strategijas, kurias įgyvendinus būtų sudarytos geresnės sąlygos šiame sektoriuje dirbančioms moterims.

1.9 EESRK rekomenduoja, atsižvelgiant į demografinius pokyčius ir senėjančią darbo jėgą, iširti transporto sektoriaus ir pavienių įmonių personalo struktūrą pagal amžių ir jų būsimus poreikius, siekiant parengti prie skirtingų amžiaus grupių poreikių pritaikytas mokymo programas, darbo organizavimo strategijas ir priemones darbuotojų sveikatai gerinti.

1.9.1 EESRK taip pat rekomenduoja skirti daugiau dėmesio geresnių profesinių galimybių užtikrinimui transporto sektoriuje, norint į šį sektorių pritraukti daugiau moterų ir jaunimo.

1.9.2 EESRK rekomenduoja jūrų transporto sektoriuje skatinti paprasto jūrininko pareigas einančius darbuotojus siekti aukštesnio laipsnio jūrevio pareigų.

1.9.3 EESRK rekomenduoja viešojo transporto sektoriuje dėti daugiau pastangų sudaryti autobusų vairuotojams geresnes profesines galimybes, pavyzdžiui siekti komandos vadovo arba eismo planuotojo pareigų.

1.10 Transporto sektoriaus darbuotojų ir keleivių asmens saugą bei užpuolimų ir smurto prevenciją EESRK laiko vienu didžiausių uždavinių ir primygtinai rekomenduoja laikyti visiško nepakantumo smurtui politikos.

1.10.1 EESRK rekomenduoja patvirtinti prevencines priemones infrastruktūros srityje (pavyzdžiui, įrengti pakankamai saugių ir finansiniu požiūriu prieinamų keleivinio kelių transporto stovėjimo aikštelių ir geros kokybės geležinkelio, metro, tramvajaus ir autobusų stočių. ES turėtų finansiškai remti šias su infrastruktūra susijusias priemones.

1.10.2 Imantis prevencijos priemonių prieš smurtą, EESRK rekomenduoja įdarbinti pakankamą skaičių tinkamai kvalifikuoto ir apmokyto personalo viešojo transporto stotyse ir sudaryti pakankamo skaičiaus įgulų kiekvienoje viešojo transporto priemonėje.

1.10.3 EESRK rekomenduoja įkurti Kelių saugos agentūrą.

1.11 Atsižvelgdama į Lisabonos sutarties 9 straipsnį ir Bendrijos darbuotojų pagrindinių socialinių teisių chartiją, Europos Komisija turėtų pirmenybę teikti socialinei transporto sektoriaus politikai. EESRK yra įsitikinęs, kad tolesnius liberalizavimo veiksmus, jeigu jų reikia, galima siūlyti tik atlikus išsamią ankstesnių liberalizavimo veiksmų socialinių padarinių analizę, **tikslingą** socialinio poveikio vertinimą ir kartu užtikrinus, kad konkurencija būtų grindžiama ne mažesniais išlaidomis darbo jėgai, o paslaugų kokybe.

1.11.1 EESRK rekomenduoja organizuojant konkursus (pvz., antžeminio oro uostų aptarnavimo paslaugų teikimo arba visų rūšių viešojo transporto paslaugų teikimo) suteikti užimtumo garantijas, įpareigojant naują operatorių perimti personalą ir užtikrinti tam tikro lygio darbo sąlygų ir atlyginimo apsaugos

priemones taikant kolektyvinių susitarimų nuostatas, galiojančias paslaugų teikimo vietoje⁽¹⁾. Šiuo tikslu EESRK rekomenduoja įtraukti socialinę sąlygą.

1.11.2 Bendro Europos dangaus programos, įskaitant funkcinius oro erdvės blokus ir Bendro Europos dangaus oro eismo valdymo mokslinių tyrimų programos (SESAR) įgyvendinimo klausimu, EESRK ragina valstybes nares pradėti tikslingas konsultacijas su socialiniais partneriais ir visais kitais suinteresuotaisiais subjektais, kad būtų imtasi tinkamų priemonių šiems tikslams pasiekti ir būtų išvengta darbo vietų skaičiaus mažėjimo.

1.12 EESRK mano, kad būtina veiksmingai stebėti transporto sektoriaus socialinius klausimus reglamentuojančius teisės aktus, siekti, kad jie būtų vykdomi, ir vadovaujantis suderintomis taisyklėmis veiksmingai bausti už jų pažeidimus. Būtina didinti vykdymo priežiūros institucijų pajėgumus bei veiksmingiau koordinuoti veiksmus ir bendradarbiauti šiais klausimais.

1.13 EESRK rekomenduoja patvirtinti ES teisės aktus dėl nuolatinio tarpvalstybinių paslaugų srityje dirbančių geležinkelio sektoriaus mobiliųjų darbuotojų darbo ir poilsio laiko tikrinimo. EESRK pabrėžia, kad būtina geriau vykdyti Komandiruotųjų darbuotojų direktyvos nuostatas, visų pirma taikomas kabotažo paslaugas teikiantiems kelių transporto sektoriaus darbuotojams.

1.14 EESRK ypatingą dėmesį rekomenduoja skirti tiems elementams, kurie padeda transporto pramonės mobiliesiems darbuotojams sėkmingiau derinti profesinę veiklą ir asmeninį gyvenimą. Reikėtų tobulinti su darbo laiku susijusias transporto pramonės socialinius klausimus reglamentuojančių teisės aktų nuostatas.

1.14.1 Siekiant užtikrinti kokybę ir saugą, EESRK rekomenduoja parengti papildomas teises priemones dėl jūrų ir vidaus vandens kelių laivų įgulų komplektavimo standartų.

1.14.2 EESRK rekomenduoja aktyviau ir veiksmingiau taikyti gairėse dėl valstybės pagalbos jūros sektoriuje numatytas programas, užtikrinant stipresnę valstybinių subsidijų arba mokesčių lengvatų sąsają su užimtumo garantijomis ir su mokymu susijusiais išipareigojimais.

1.14.3 EESRK mano, kad ES institucijos ir Europos aviacijos saugos agentūra (EASA), siekdamos patvirtinti saugą užtikrinančias ir mokslinėmis žiniomis pagrįstas lėktuvų įgulų narių skrydžių laiko apribojimo taisykles, turėtų stiprinti bendradarbiavimą su suinteresuotaisiais subjektais.

1.14.4 EESRK rekomenduoja patvirtinti transporto sektoriui taikytinus sveikatą ir saugą reglamentuojančius teisės aktus kiekvienai transporto rūšiai, nes bendruosiuose ES teisės aktuose sveikatos ir saugos klausimais dažnai neatsižvelgiama į ypatingas su transportu susijusių profesijų atstovų darbo sąlygas.

1.14.5 EESRK mano, kad reikėtų patvirtinti tinkamus teisės aktus, kurie užkirstų kelią darbo sutarčių sudarymui kitose šalyse.

⁽¹⁾ Žr. taip pat ES reglamento (EB) Nr. 1370/2007 dėl keleivinio geležinkelių ir kelių transporto viešųjų paslaugų 17 konstatuojamąją dalį ir 4 straipsnio 5 ir 6 dalis.

1.15 EESRK itin palankiai vertina socialinį dialogą. Europos lygmeniu įvairūs pavienių sektorių socialinio dialogo komitetai privalo imtis svarbesnio vaidmens vertinant Komisijos pasiūlymų socialinių poveikį ankstyvame etape ir teikti daugiau savo pastabų ir pasiūlymų dėl įvairių rūšių transporto.

1.15.1 EESRK yra įsitikinęs, kad Europos Komisijos Mobilumo ir transporto generalinis direktoratas turėtų aktyviau bendradarbiauti su pavienių sektorių socialinio dialogo komitetais ir laiku atsižvelgti į socialinių partnerių praktinę patirtį.

1.16 EESRK mano, kad Europos institucijoms ir Europos socialiniams partneriams nepakanka turimų statistinių duomenų ir atliekamų palyginamųjų analizių, susijusių su užimtumu ir darbo sąlygomis skirtingų rūšių transporto sektoriuose. ESRK pritaria idėjai įkurti transporto sektoriaus socialinių reikalų ir užimtumo observatoriją, kuri teiktų pakankamą informaciją, kuri padėtų geriau atlikti transporto politikos priemonių socialinio poveikio vertinimą ir *ex post* įvertinimą ir padėtų Europos socialiniams partneriams palaikyti pavienių sektorių socialinį dialogą Europos lygmeniu.

2. Transporto sektorius yra svarbus Europos Sąjungos užimtumo šaltinis

2.1 Vertinant kiekybiniu požiūriu, transporto rinka atlieka svarbų vaidmenį užimtumo srityje – 2007 m. šiame sektoriuje dirbo 9,2 mln. darbuotojų, kurie sudarė 4,4 % visos ES darbo jėgos. Šie skaičiai apima vamzdynus, kelionių agentūras (kelionių organizatorius) ir pagalbines transporto paslaugas, kaip antai krovinių perkrovimą, saugojimą ir sandėliavimą.

2.2 Krovinio kelių transporto sektoriuje dirba maždaug 2,9 mln. darbuotojų, keleivinio kelių transporto sektoriuje – 1,9 mln., geležinkelių – 864 000, vidaus vandens kelių transporto – 43 400, jūrų transporto – 184 000, aviacijos – 409 000 darbuotojų. Pagalbinių transporto paslaugų sektoriuje dirba maždaug 2,3 mln. darbuotojų ⁽²⁾.

2.3 2004–2007 m. transporto sektoriaus darbuotojų skaičius 27 ES valstybėse narėse padidėjo nuo 8,6 iki 9,2 mln. Labiausiai darbuotojų skaičius išaugo krovinio ir keleivinio kelių transporto bei pagalbinių transporto paslaugų sektoriuose. Tuo tarpu 2007 m. geležinkelių sektoriaus darbuotojų skaičius smarkiai sumažėjo (117 000) – nuo 981 848 iki 864 000 ⁽³⁾.

2.4 2008 m. ir 2009 m. didžiulį poveikį užimtumui transporto, ypač krovinių vežimo sektoriuje, padarė ekonomikos krizė.

2.5 Būsimo transporto sektoriaus užimtumo tendencijos priklauso nuo kelių veiksnių, kaip antai komercinės ir ekonominės veiklos raidos, senėjančios visuomenės ir žmonių judumo ypatumų, technologinės plėtros, energijos prieinamumo ir kainų, priemonių, kuriomis siekiama užtikrinti transporto sistemos darnumą (perėjimo nuo vienos transporto rūšies prie

kitos, pvz., naudojimosi viešuoju transportu užuot važiavus nuosavu automobiliu; nesinaudojimo transportu) ⁽⁴⁾, ir alternatyvių transporto rūšių, kaip antai dviračių transporto ⁽⁵⁾.

3. Užimtumo transporto sektoriuje ypatumai. Sektoriaus nepatrauklumas – ateities problema

3.1 Nuomonė apie transporto sektorių užimtumo klausimais yra prasta, o darbo vietos šiame sektoriuje laikomos nepatraukliomis. 2000 m. ir 2005 m. Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondo atliktuose Europos darbo sąlygų tyrimuose pateikiamos pavienių sektorių analizės patvirtino, kad pagal rodiklius, susijusius su darbo sąlygomis, transporto sektorius priskiriamas prie nepalankiai vertinamų sektorių.

3.2 Prie rodiklių, kurie 2000 m. parengtame 3-iaame tyrime įvertinti kaip ne tokie palankūs, priskiriama: aplinkos sąlygos, ergonomika, netipinės darbo valandos, ilga darbo diena, aukšti profesiniai reikalavimai, darbo vietų kontrolės stoka, nekvalifikuotas darbas, lankstumo galimybių vykdant užduotis stoka, diskriminacija.

3.3 2005 m. parengtame 4-ame tyrime nurodyti šie (tik su sausumos transporto sektoriumi susiję) rodikliai: darbo valandos, netipinis darbo dienos laikas, darbo laiko ir su šeimomis susijusių ir (arba) socialinių įsipareigojimų pusiausvyra, darbo vietų kontrolė, kvalifikuotas darbas, smurtas, stresas, kaulų ir raumenų sistemos veiklos sutrikimai ⁽⁶⁾.

3.4 Didžiulę dirbančiųjų transporto sektoriuje dalį sudaro mobilieji darbuotojai (įvairiuose sektoriuose dirbantys vairuotojai, pilotai, įgulos nariai) arba darbuotojai, kurių darbas tiesiogiai susijęs su judėjimu, kaip antai eismo kontrole. Vairuotojai ir judamųjų įrenginių operatoriai sudaro didžiausią visų ES darbuotojų procentinę dalį (45 % 2006 m.) ⁽⁷⁾. Nuolatinis ir dažnai ilgalaikis nebuvimas namie bei nuolatinis darbas pamainomis turi neigiamos įtakos didėjantiems darbuotojų poreikiams siekiant sėkmingiau suderinti profesinę veiklą ir asmeninį gyvenimą. Be to, daugumos su transportu susijusių profesijų atstovų darbo užmokestis yra nedidelis.

3.4.1 EESRK nuomone, negalima pasitenkinti nepatogiu poilsio laiku. Priešingai, reikia dėti pastangas visais atvejais užtikrinti priimtinių poilsio sąlygų laikymąsi visų transporto rūšių personalui.

3.5 Transporto sektorius, kuriame akivaizdžiai dominuoja vyrai, yra vienas iš tų sektorių, kuriuose jaučiamas didžiausias lyčių atotrūkis – moterys tesudaro 21,1 % visų dirbančiųjų (82,2 % visų sausumos transporto sektoriaus darbuotojų – vyrai). Moksliniais tyrimais įrodyta, kad dirbančių moterų dalies padidėjimas dažnai susijęs su abiejų lyčių darbuotojų darbo sąlygų pagerėjimu.

⁽⁴⁾ Kai kurie scenarijai analizuojami Užimtumo, socialinių reikalų ir lygių galimybių generalinio direktorato užsakytame tyrime „Investicijos į būsimą darbo vietas ir įgūdžius“ (angl. *Investing in the Future of Jobs and Skills*).

⁽⁵⁾ Scenarijais grindžiamas tyrimas TRANSVISION (transporto sektoriaus pokyčiai iki 2050 m.), kuriame nepateikiamas užimtumo pokyčių vertinimas: http://ec.europa.eu/transport/strategies/studies/doc/future_of_transport/2009_02_transvisions_report.pdf.

⁽⁶⁾ Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondo 3-iasis ir 4-asis Europos darbo sąlygų tyrimai; 2002 ir 2009 m. sektorių analizės: <http://www.eurofound.europa.eu/surveys/index.htm>.

⁽⁷⁾ Žr. 2 išnašą.

⁽²⁾ Mobilumo ir transporto generalinio direktorato 2010 m. statistinių duomenų knygelė.

⁽³⁾ Energetikos ir transporto generalinio direktorato 2006 m., 2007–2008 m., 2009 m. ir 2010 m. statistinių duomenų knygelės.

3.6 Su transporto sektoriumi susijusi veikla **pagrįstai laikoma pavojinga**. Eksploatacinė sauga ir darbuotojų, ypač vairuotojų, sauga yra glaudžiai susijusios. Mirtinų nelaimingų atsitikimų nutinka ir techninės priežiūros darbuotojams (pvz., atliekant geležinkelio bėgių techninę priežiūrą), manevruojant traukiniais ir laivuose. Be to, aktuali smurto ir užpuolimų problema (krovinių vagystės iš kelių transporto priemonių, užpuolimai viešojo keleivių transporto priemonėse keliuose ir traukiniuose, piratavimas jūroje).

3.7 Transporto sektoriuje **vykstančių demografinių pokyčių tendencijos** kelia nerimą. Transporto sektoriaus darbuotojų amžiaus vidurkis yra aukštas. Per ateinančius 10–20 metų daugelis dabar šiame sektoriuje dirbančių darbuotojų išeis į pensiją. 15–29 metų darbuotojai sudaro tik 17,5 % visos darbo jėgos, o 57,5 % visų darbuotojų amžius – 30–49 metai (2006 m. duomenys) ⁽⁸⁾.

3.8 Jau ir šiuo metu daugelyje **sektorių labai trūksta darbuotojų**, ypač mobiliosioms darbo vietoms užpildyti. Atsižvelgiant senėjančią Europos visuomenę bei pavienių sektorių ir įmonių konkurencinę kovą dėl (jaunų) darbuotojų, transporto sektoriui tokia padėtis sukels rimtų problemų. Būtina didinti šio sektoriaus patrauklumą patraukliais su mokymu susijusiais pasiūlymais, galimybėmis tęsti profesinę veiklą tame pačiame sektoriuje ir geresnėmis darbo sąlygomis. Būtina labiau atsižvelgti į transporto sektoriuje dirbančių jaunų darbuotojų ir moterų poreikius, kad šie galėtų sėkmingiau derinti profesinę veiklą ir asmeninį gyvenimą. Geresnę moterų integraciją į transporto sektorių galėtų palengvinti teigiamos priemonės, kurios apimtų bent jau naują sanitarinę infrastruktūrą, persirengimo kambarius ir patalpas ir priimtinesnį nepertraukiamo darbo, streso ir nuovargio įvertinimą kiekvienos transporto rūšies atveju.

4. Ne tik kvalifikacija ir su mokymu susiję poreikiai, bet ir profesinės galimybės

4.1 Vidutinės kvalifikacijos darbuotojai sudaro didžiausią transporto ir logistikos sektoriaus darbo jėgos dalį. Visose ES šalyse jie sudaro 58 %. Žemos kvalifikacijos darbuotojai sudaro 28 % visos ES transporto sektoriaus darbo jėgos. Naujųjų valstybių narių transporto sektoriaus darbuotojų kvalifikacija aukštesnė – vidutinės kvalifikacijos darbuotojai sudaro 81 % transporto sektoriaus darbo jėgos, o žemos kvalifikacijos – tik 7 %. 14 % visų ES transporto ir logistikos sektoriuje dirbančių darbuotojų turi aukštesnę kvalifikaciją (2006 m. duomenys). Tačiau iš 2000–2006 m. pokyčių matyti, kad visame transporto sektoriuje darbuotojų kvalifikacijai keliami vis aukštesni reikalavimai. Visų profesijų žemos kvalifikacijos darbuotojų mažėja ⁽⁹⁾.

4.2 Dėl technologinės plėtros ir visuose transporto sektoriuose vis plačiau naudojamų informacinių ir ryšių technologijų darbuotojams būtinas aukštesnis išsilavinimas ir ypač daugiau tęstinio mokymo. Dauguma transporto srities profesijų, kurioms pakanka vidutinio ir žemo išsilavinimo, mažai kuo susijusios su mokymusi visą gyvenimą. Tačiau siekiant kuo geriau patenkinti klientų poreikius transporto sektoriaus darbuotojams reikia įgūdžių, kurių jie dažniausiai negalėjo įgyti mokydami labiau

techniškų transporto srities profesijų. Siekiant užtikrinti eksploatacinę ir darbuotojų saugą, kaip ir, pvz., siekiant išmokyti vairuoti kuo labiau tausojant aplinką, reikalingas tęstinis mokymas.

4.3 Dėl demografinių pokyčių ir nepalankios transporto sektoriaus padėties darbuotojų amžiaus požiūriu, be naujų darbo organizavimo galimybių, reikia didesnių investicijų į adaptuotą tęstinį senėjančios darbo jėgos mokymą. Ypač to reikia vairuotojams, nes vairuotojo darbas yra viena iš tų profesijų, kurių atstovai dėl profesinių sveikatos problemų nepajėgia likti darbo rinkoje iki pensinio amžiaus.

4.4 Su mokymusi susiję patrauklūs transporto sektoriaus ir (arba) įmonių pasiūlymai bei geresnės profesinės galimybės atlieka svarbų vaidmenį siekiant pritraukti daugiau jaunų žmonių į šį sektorių. Pvz., jūrų transporto sektoriuje būtina skatinti paprasto jūrininko pareigas einančius darbuotojus siekti aukštesnio laipsnio jūreivio pareigų. Vietos viešojo transporto autobusų vairuotojams reikėtų sudaryti geresnes galimybes siekti eismo planuotojo arba komandos vadovo pareigų. Mokymas turi būti laikomas investicija į ateitį.

5. Darbo sąlygos: transporto sektoriaus mobilieji darbuotojai yra... judūs

5.1 Didžiausia problema, kuriant transporto vidaus rinką ir problemų, susijusių su transporto sektorių reguliavimo panaikinimu, kyla dėl transporto sektoriaus ypatumų – didelio mobiliųjų darbuotojų judumo, nes šiame sektoriuje, dažniau nei kituose sektoriuose, tai sudaro galimybę perkelti darbo vietas į kitas šalis ir taikyti socialinio dempingo praktiką. Socialinius klausimus reglamentuojantiems teisės aktams, papildomoms socialinėms priemonėms ir apsaugos nuo socialinio dempingo priemonėms skirta nepakankamai dėmesio.

5.2 Įsisteigimo laisve ir atviromis transporto rinkomis daugiausia naudojasi kelių, vidaus vandens kelių arba jūros transporto sektorių atstovai tam, kad galėtų įkurti įmones tose ES šalyse, kuriose darbo jėga kainuoja mažiau, mokamos mažesnės socialinio draudimo įmokos ir (arba) galima gauti mokestinės naudos, tuo pačiu metu neteikiant paslaugų. Šalių socialiniais ir darbo užmokesčio skirtumais jie naudojasi kaip konkurenciniu pranašumu. Dėl šios priežasties kyla sunkumų siekiant atsekti darbo sutartis, užtikrinti socialinės apsaugos sistemų veikimą, kontroliuoti su sveikata ir sauga susijusias taisykles ir užtikrinti, kad jų būtų laikomasi. Siekiant išvengti socialinio dempingo, būtina užtikrinti priimančios šalies principo taikymą, t. y. taikyti tos šalies socialines nuostatas, kurioje teikiamos paslaugos.

5.3 Kalbant apie darnų transportą ir išorinių (aplinkosaugos) sąnaudų internalizavimą, iškyla aktualus teisingos transporto kainos klausimas. Tačiau teisinga transporto kaina turėtų apimti ir teisingą kokybiško užimtumo kainą. Tai yra itin svarbu siekiant užtikrinti:

— kokybiškas paslaugas,

— saugą,

— transporto sektoriaus patrauklumą.

⁽⁸⁾ Užimtumo, socialinių reikalų ir lygių galimybių generalinis direktoratas užsakė atlikti tyrimą „Investicijos į būsimas darbo vietas ir įgūdžius: numatomi scenarijai, pasekmės ir galimybės“ (angl. *Investing in the Future of Jobs and Skills – Scenarios, implications and options in anticipation*).

⁽⁹⁾ Žr. 5 išnašą.

5.4 Tokią teisingą socialinę kokybiško užimtumo transporto sektoriuje kainą būtina užtikrinti reglamentavimo priemonėmis ir socialiniu dialogu.

5.5 Viešojo ir privataus keleivinio transporto keleiviams taip pat reikalingos kokybiškos paslaugos, saugi kelionė ir apsauga nuo užpuolimų ir smurto.

6. Komisijos veikla sprendžiant transporto sektoriaus socialinius klausimus

6.1 2006 m. komunikate „Te nesustos Europos pažanga“ Komisija įvardija tokį vieną iš Bendrijos transporto politikos tikslų: „Socialinėje srityje Europos Sąjungos politika skatina darbo vietų kokybę ir šio sektoriaus Europos darbuotojų profesinės kvalifikacijos gerinimą“⁽¹⁰⁾.

6.2 Bendrosios transporto politikos įgyvendinimo rezultatų vertinimo tyrime⁽¹¹⁾, būtent skyriuje, kuriame vertinamas 1.6 uždavinio „Socialiniai aspektai“ įgyvendinimas, pateikiamas Komisijos teisėkūros iniciatyvų ir politikos dokumentų, susijusių su transporto sektoriaus socialiniais klausimais, sąrašas. Jie iš dalies grindžiami Europos socialinių partnerių derybomis ir iniciatyvomis. Tačiau ataskaitoje teigiama, kad įgyvendinimo rezultatus sunku vertinti dėl duomenų stokos arba dėl to, kad tam tikros priemonės buvo tik neseniai patvirtintos, todėl jos dar neveiksmingos.

6.3 Galima daryti išvadą, kad:

6.3.1 Europos Komisijos atliktuose poveikio vertinimo tyrimuose daug reikšmės skiriama ekonominiam vertinimui, skiriant labai nedaug dėmesio socialiniam Bendrijos iniciatyvų poveikio vertinimui. Įgyvendinus pokyčius, atkurti ankstesnę padėtį paprastai nėra lengva.

6.3.2 Teikdama pasiūlymus dėl tolesnio transporto rinkos liberalizavimo, Komisija turėtų iš anksto kruopščiai iširti savo pasiūlymų socialinius padarinius ir pasiūlyti papildomas socialines priemones.

6.3.3 Trūksta patikimų Europos lygmens duomenų ir informacijos apie transporto darbo rinką ir dabartines darbo sąlygas įvairiuose transporto sektoriuose; Europos ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus (NACE) statistinė informacija apie užimtumą yra pernelyg abstrakti, kad remiantis ja būtų galima atlikti tinkamą skirtingų sektorių analizę; negausūs tam tikrų su konkrečiais sektoriais susijusių aspektų palyginamieji tyrimai greitai taps nebeaktualūs, todėl reikėtų įsteigti transporto sektoriaus socialinių klausimų observatoriją, kuri turėtų nuolatinę prieigą prie valstybių narių darbo inspekcijų duomenų bankų.

6.3.4 Siekiant išspręsti esamas problemas, reikia imtis tolesnių teisėkūros iniciatyvų. Būtina glaudžiai bendradarbiauti su įvairių Europos sektorių socialinio dialogo partneriais, o Komisija bet kuriuo atveju turėtų atsižvelgti į plėtojant socialinį dialogą įgytą praktinę patirtį ir ja pasinaudoti, taip pat į savo veiklą kuo anksčiau įtraukti socialinius partnerius.

⁽¹⁰⁾ Komunikatas COM (2006) 314 „Te nesustos Europos pažanga“, 3 psl.

⁽¹¹⁾ 2000–2008 m. bendrosios transporto politikos (BTP) vertinimas http://ec.europa.eu/transport/strategies/studies/strategies_en.htm.

7. Galimybės įsidarbinti, su mokymu susiję poreikiai ir darbo sąlygos: kitoks transporto sektorius

7.1 Kelių transporto sektorius

7.1.1 Kelių transporto sektoriuje vis sunkiau rasti vairuotojų. Tai yra didžiausias iššūkis šiam transporto sektoriui. Negalima neatkreipti dėmesio į tai, kad tokią padėtį lėmė vairuotojų darbo sąlygos ir sąlygos, kuriomis šis pramonės sektorius veikia. Dėl darbe patiriamo didelio spaudimo, nepalankių darbo valandų, nenuosekliai mokamo atlyginimo vairuotojai socialiniu požiūriu prastai vertina kelių transporto sektorių. O operatoriai, ypač mažosios ir vidutinės įmonės, turi atlaikyti ne tik didžiulę kitų šio sektoriaus įmonių konkurenciją, bet ir išorės veiksnių, kaip antai ekonomikos krizės ir didelių kuro kainų, poveikį.

7.1.2 Direktyvoje 2003/59/EB numatytas privalomasis pradinis ir tęstinis vairuotojų profesionalų mokymas. Keleivinio transporto sektoriuje ši direktyva įsigaliojo 2009 m. rugsėjo mėn., o krovininio – 2010 m. rugsėjo mėn. Šia direktyva siekiama ne tik didinti kelių eismo saugą, bet ir gerinti vairuotojo profesijos kokybę. Tai yra puiki reglamentavimo priemonė, kuri turės dar daugiau teigiamos įtakos vairuotojo statusui ir galiausiai padės padaryti šią profesiją patrauklesnę, atsižvelgiant į tai, kad dėl sparčios technologinės kelių transporto sektoriaus pažangos šiame sektoriuje reikia aukštos kvalifikacijos vairuotojų profesionalų. Tačiau šiuo metu visa tai priklauso nuo to, kaip direktyvą įgyvendins valstybės narės. O šiuo požiūriu svarbiausia suteikti pakankamai aukštos kokybės mokymosi galimybių, užtikrinti mokymo programos kokybę bei pasirinkti pradinio ir tęstinio mokymo finansavimą. Kalbant apie pastarąją problemą, kai kuriose šalyse pradinio ir (arba) tęstinio mokymo išlaidas turi apmokėti pats vairuotojas, dėl to įdarbinimo problemos šiame sektoriuje netrūkūs tik paaštės.

7.1.3 Kelių transporto sektoriui taikytini socialinius klausimus reglamentuojantys teisės aktai yra naudingi šiam sektoriui. Tačiau daug bėdų kyla dėl to, kad nevykdomos darba, vairavimą ir poilsio laiką reglamentuojančios nuostatos, nepaisant to, kad teisės aktai buvo patobulinti ir atliekama daugiau patikrinimų. Tokia pat padėtis susiklosčiusi dėl Komandiruočių darbuotojų direktyvos taikymo kabotažo paslaugas teikiantiems kelių transporto sektoriaus darbuotojams.

7.1.4 ES kelių transporto sektorių reglamentuojančius teisės aktus reikėtų taikyti visam sektoriui be jokių išimčių, kad būtų užtikrintos vienodos sąžiningos konkurencijos sąlygos, kelių eismo sauga bei darbuotojų sveikata ir sauga.

7.1.5 ES politikos formuotojai turėtų imtis priemonių, kurios užtikrintų realų sektoriaus tvarumą – skatinti operatorius investuoti į naujas transporto priemones ir technologijas; didinti valstybių narių pajėgumus siekiant užtikrinti kelių transporto sektorių reglamentuojančių teisės aktų vykdymą; imtis priemonių, kad vairuotojo profesija galėtų verstis tik aukštos kvalifikacijos darbuotojai, nes taip automatiškai pagerėtų šios profesijos įvaizdis.

7.1.6 Reikėtų gerinti kelių infrastruktūrą, visų pirma įrengti saugias ir finansiniu požiūriu prieinamas stovėjimo aikštes ir poilsio vietas; stovėjimo aikštelių ir poilsio vietų kokybei gerinti būtų galima panaudoti dalį pajamų iš Eurovinjetės mokesčių – tai būtų naudinga ir verslui (dėl krovinių saugumo), ir vairuotojams profesionalams.

7.1.7 Reikėtų įkurti Europos kelių saugos agentūrą, kurios užduotis būtų užtikrinti, kad būtų paisoma pirmiau minėtų poreikių ir reikalavimų⁽¹²⁾.

7.2 Miestų viešasis transportas

7.2.1 Maždaug 1 mln. ES darbuotojų dirba miestų viešojo transporto sektoriuje (Tarptautinės viešojo transporto sąjungos (pranc. *Union International des Transports Public, UITP*) duomenys). Sėkmingai įgyvendinus politikos strategijas, kuriomis būtų skatinama naudotis kolektyviniu aglomeracijų, miestų ir kaimo vietovių transportu, šiame sektoriuje atsirastų daug naujų galimybių įsidarbinti.

7.2.2 Tačiau vietos viešojo transporto sektorius taip pat susiduria su įdarbinimo problemomis, viešojo transporto sektoriaus darbo jėga senėja. Dauguma viešojo transporto sektoriaus darbuotojų yra vairuotojai. Geros darbo sąlygos, galimybė sėkmingiau suderinti profesinę veiklą ir asmeninį gyvenimą bei profesinės galimybės yra tie elementai, kurie turėtų padėti į šį sektorių pritraukti daugiau moterų ir jaunimo.

7.2.3 Viešajam autobusų transportui taikoma vadinamoji Vairuotojų mokymo direktyva 2003/59/EB.

7.2.4 Be finansavimo, vienas didžiausių iššūkių viešojo transporto sektoriui yra kokybiškos paslaugos. Darbo vietų kokybės (gerų darbo sąlygų) ryšys su paslaugų kokybe yra vienas iš Europos sektorių socialinio dialogo klausimų.

7.2.5 Be to, didelę problemą viešojo keleivinio transporto sektoriuje kelia smurtas ir prievarta. Visiško nepakantumo smurtui politika apsaugo keleivius ir darbuotojus bei padeda didinti viešojo transporto patrauklumą.

7.3 Geležinkelių transporto sektorius

7.3.1 Geležinkelių transporto sektorius nuolat restruktūrizuojamas siekiant padidinti jo našumą ir sumažinti darbuotojų, pvz., mažinti pardavėjų geležinkelių stotyse ir regioninių keleivinių traukinių personalo narių skaičių; krovinių gabenimo sektoriuje – sumažinti daug darbo jėgos reikalaujančių keičiamo sąstato krovinių traukinių naudojimą ir juos pakeisti mažiau darbo reikalaujančiais viso sąstato traukiniais. Naujos technologijos, kaip antai Europos geležinkelių transporto valdymo sistema ERTMS arba automatinės manevravimo sistemos, racionalizuoja darbo jėgą, o daugiausia įtakos tai turi eismo valdymo personalui arba su manevravimu susijusių profesijų atstovams. Priešingai dabartinei tendencijai, keičiamo sąstato kroviniai traukiniai yra patikima aplinką tausojanti alternatyva krovinių vežimui keliais, sukurianti naujas darbo vietas⁽¹³⁾.

7.3.2 Nauji trapios krovinių gabenimo rinkos dalyviai dažniausia teikia visas vežimo traukiniais paslaugas, kurios nereikalauja didelių darbo jėgos sąnaudų. Investuojant į naujų infrastruktūrų kūrimą ir tobulinant esamus tinklus prireiks kurti naujas darbo vietas šių naujų infrastruktūrų aptarnavimo ir pagalbos paslaugų srityje.

7.3.3 Šiuo atveju, intensyvėjant geležinkelių sektoriaus veiklai ir (arba) pereinant prie kitų transporto rūšių, galimybių įsidarbinti turės ne tik traukinių mašinistai. Tačiau geležinkelių sektoriuje taip pat kyla problemų dėl aukšto išsilavinimo darbuotojų (inžinierių) įdarbinimo bei nepalankios demografinės imonių struktūros.

7.3.4 Su mokymu susiję poreikiai:

— Dėl didėjančio tarpvalstybinio eismo intensyvumo reikia skirti daugiau dėmesio ir mašinistų, ir traukinių personalo mokymui, susijusiam su nacionalinėmis saugos taisyklėmis ir užsienio kalbų įgūdžiais.

— Aukštą saugos lygį ir paslaugų kokybę būtina užtikrinti sertifikuojant traukinių personalą.

— Įdiegus naujas technologijas, kaip antai ERTMS, keičiasi su mašinistų ir eismo valdymo personalo įgūdžiais susiję poreikiai, todėl reikia daugiau dėmesio jų mokymui informacinių technologijų srityje.

— Dėl didėjančio kelių sričių įgūdžių turinčių darbuotojų paklausos geležinkelių krovinių gabenimo sektoriui reikia naujų profesijų darbuotojų ir tinkamų jų mokymo kursų.

— Šio sektoriaus restruktūrizavimas susijęs su daugybe veikėjų ir naujų sąsajų. Daugiau reikės darbuotojų administracinio geležinkelių transporto valdymo lygmeniu. Vis labiau senėjant dabartinei geležinkelių sektoriaus darbo jėgai ir aštrėjant įdarbinimo problemoms, būtina kurti skirtingų amžiaus grupių darbuotojams tinkamas mokymo ir mokymosi visą gyvenimą programas.

7.3.5 Darbo sąlygos:

— Dėl nuolatinio šiame sektoriuje jaučiamo spaudimo didinti darbo našumą ir mažinti išlaidas, prastėja darbo sąlygos ir atsiranda dviejų kategorijų darbo jėga. Atsiveriant rinkoms ir plečiantis tarpvalstybinių paslaugų rinkai, būtina stebėti mašinistų darbą, vairavimą, poilsio laiką ir kvalifikaciją ir siekti, kad būtų vykdomos šiuos aspektus reglamentuojančios nuostatos.

7.4 Vidaus vandens kelių transportas (VVKT)

7.4.1 VVKT laikomas aplinka tausojančia transporto rūšimi, kurios galimybės dar nevisiškai išnaudotos. Tačiau šiuo metu vandens lygis didžiausiose upėse mažėja ir tai šiam sektoriui sukelia nemenkų sunkumų. Šiuo metu tyrinėjami naujų koncepcijų laivai ir naujos gabenimo sistemos (krovinių plukdymas).

⁽¹²⁾ OL C 132, 2011 5 3, p. 94.

⁽¹³⁾ OL C 255, 2010 9 22, p. 92.

7.4.2 Krovinių ir keleivių gabenimo vidaus vandens kelių transportu sektoriuje labai trūksta darbuotojų (ir Reine, ir Dunojuje). Dėl prastų galimybių sėkmingai derinti profesinę veiklą ir asmeninį gyvenimą, dėl ilgos darbo dienos ir nepatrauklių darbo sąlygų (ypač ilgalaikio nebuvimo namie), ši sektorių nebeatina jaunų darbuotojų. Nėra realaus šio sektoriaus teisėkūros ar reglamentavimo pagrindo, todėl jo teikiamos paslaugos perkeliamos į šalis, kuriose mokesčių sistemos skirtumais ir mažiau palankiais socialiniais ir darbo užmokesčio skirtumais jie naudojami kaip konkurenciniu pranašumu, pvz., Europos Sąjungoje – į Maltą ir Kiprą.

7.4.3 Šios problemos sprendžiamos plėtojant socialinį dialogą ir įgyvendinant kelias iniciatyvas ES lygmeniu:

- PLATINA – vidaus vandens kelių transportui skirtos Europos integruotos veiksmų programos NAIADES veiksmų programa; ją sudaro keli darbų paketai, kuriais siekiama pašalinti šiame pramonės sektoriuje kylančias kliūtis.
- „Darbo vietos ir įgūdžiai“ (angl. *Jobs & skills*) – ES darbų paketas, kuriuo siekiama didinti šio sektoriaus patrauklumą.
- EDINNA (angl. *Education Inland Navigation*) – visiems vidaus vandens kelių transporto specialistų mokymo centrams skirta Europinė programa.
- Pradėtas darbas siekiant suderinti darbo vietų (laivavedžio ir jūreivio) aprašymus ES lygmeniu; tai bus oficialus suvienodintų ES VVKT specialistų būtinausios kvalifikacijos standartų pagrindas.
- Pradėti rengti Europos vidaus vandens kelių transporto specialistų mokymo ir sertifikavimo standartai (STCIN).

7.4.4 Centrinė laivybos Reino upėje komisija (vok. *Zentralkommission für die Rheinschifffahrt*, ZKR), kuri vykdo Europos VVKT žinių centro funkcijas, bendradarbiaudama su Europos Komisija šiuo metu derina laivų kapitonų pažymėjimus pagal abipusio pripažinimo sistemą. Pavyzdžiui, siekdama sukaupti patikimos informacijos, Europos Komisija du kartus per metus prašo ZKR ištirti ir paskelbti rinkos stebėjimo duomenis, įskaitant duomenis, susijusius su socialiniais ir ekonominiais šio sektoriaus aspektais. Bendradarbiaujant su ZKR šiuo metu tyrinėjama ir plėtojama unikali identifikacijos sistema; naudojant šią sistemą bus galima ne tik sužinoti darbuotojų tapatybę, bet ir stebėti ir sekti jų darbo, poilsio laiką ir laisvalaikį bei gauti duomenų apie jų išsilavinimą, mokymą ir sertifikavimą.

7.5 Aviacijos sektorius

7.5.1 Aviacijos sektoriaus, kaip vieno iš svarbiausių ES ekonomikai paslaugų sektoriaus, veiklos tęstinumas itin svarbus siekiant užtikrinti socialinę sanglaudą ir regionų plėtrą. Europos oro transporto pramonės konkurencingumą tarptautiniu lygmeniu galima sustiprinti pasinaudojus visais Europos socialinio modelio pranašumais. Įmonės turi užtikrinti, kad siekiant apsaugoti darbo vietas ir išvengti socialinio dempingo, būtų tinkamai taikomi socialinius klausimus reglamentuojantys Bendrijos ir nacionaliniai teisės aktai. Siekiant išspręsti civilinės aviacijos sektoriuje šiuo metu iškilusius sunkumus, reikėtų imtis ypatingų pastangų plėtojant socialinį dialogą įmonių ir nacionaliniu lygmeniu.

7.5.2 Siekiant užtikrinti saugą, saugumą, darbo našumą ir paslaugų kokybę, atsižvelgiant į su viešosiomis paslaugomis susijusius išpareigojimus, darbdaviai ir darbuotojai tam tikru (-ais) lygmeniu (-is) turėtų pasitikėti vieni kitais, jausti atsakomybę vieni kitų atžvilgiu ir bendradarbiauti. Svarbiausias tikslas turėtų būti sukurti socialiniu ir aplinkosaugos požiūriu darnią civilinės aviacijos pramonę.

7.5.3 Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas norėtų atkreipti dėmesį, kad įgyvendinant Bendro Europos dangaus programą, įskaitant funkcinis oro erdvės blokus ir Bendro Europos dangaus oro eismo valdymo mokslinių tyrimų programą (SESAR), siekiant užtikrinti sėkmingą aviacijos sektoriaus veikimą svarbiausia yra žmogiškasis veiksnys ir socialinis dialogas. Valstybės narės turėtų pradėti tikslingas konsultacijas su socialiniais partneriais ir visais kitais suinteresuotaisiais subjektais, kad būtų imtasi tinkamų priemonių šioms tikslams pasiekti ir būtų išvengta darbo vietų skaičiaus mažėjimo ⁽¹⁴⁾.

7.5.4 Visiems civilinės aviacijos sektoriaus darbuotojams, ypač dirbantiems antžeminio aptarnavimo paslaugų srityje, turėtų būti taikomos ne prastesnės sąlygos nei kitiems Europos darbuotojams. Dabar šiuo požiūriu jų padėtis yra kitokia, pvz., kalbant apie kvietimus dalyvauti konkursuose, darbuotojai visais atvejais turi turėti galimybę pasinaudoti perkėlimo teisių apsauga.

7.5.5 ES privalo patvirtinti šio sektoriaus darbuotojų kvalifikacijos pripažinimo ir patvirtinimo priemones. Visi šio sektoriaus veikėjai turėtų veikti išvien ir, pvz., koordinuoti veiksmus derybomis, bei investuoti į darbuotojų profesinį mokymą ir kvalifikaciją. Laipsniškai įgyvendinant numatytus veiksmus ir susitarimus Europos lygmeniu būtų galima pasiekti geriausių mokymo standartus, o tai suteiktų galimybę nustatyti konkretnes visais kitais lygmenimis taikytinas taisykles ir numatyti tolesnius veiksmus, susijusius su profesinio mokymo sistemos patvirtinimu ir kitų susijusių šalių (Europos institucijų, nacionalinių valdžios institucijų ir pan.) dalyvavimu šiame procese.

7.5.6 Atsižvelgiant į tai, taip pat labai svarbu, kad skrydžių sauga ir toliau būtų laikoma svarbiausiu prioritetu, į kurią būtų atsižvelgiama imantis teisėkūros veiksmų Europos lygmeniu. Kalbant apie teisėkūrą, ES institucijos ir Europos aviacijos saugos agentūra (EASA), siekdamos patvirtinti saugą užtikrinančias ir mokslinėmis žiniomis pagrįstas lėktuvų įgulų narių skrydžių laiko apribojimo taisykles ir skrydžio įguloms taikomus poilsio reikalavimus, padedančius sėkmingai švelninti dėl ilgų darbo valandų, kintančių pamainų grafikų ir perėjimų į kitas laiko juostas atsirandanti nuovargi, turėtų konsultuotis su suinteresuotomis šalimis. Nuovargis kelia pavojų oro eismo saugumui, nes jis mažina atidumą ir darbingumą. Nuovargis yra normalus organizmo atsakas į daugelį skrydžių operacijoms būdingų sąlygų, pavyzdžiui, miego trūkumą, pamainas ir ilgą darbo valandą.

7.6 Jūrų transporto sektorius

7.6.1 Didžiausias sunkumas, su kuriuo susidūrė jūrų transporto sektorius, yra ilgalaikis Europos jūrininkų užimtumo mažėjimas, dėl kurio prarandama jų sukaupta Europos jūrų laivybos praktinė patirtis. Tebedaugėja atvejų, kai naudojamos „patogesne“ vėliava, o laivo įguloms formuojamos iš pigios besivystančių šalių darbo jėgos. Beveik visi tarptautinėje prekyboje dalyvaujančių Europos įmonėms priklausančių ir jų valdomų laivų įgulų nariai yra kitų šalių piliečiai, ypač paprasti jūreiviai. 2010 m. kovo 11 d. EESRK surengtoje konferencijoje

⁽¹⁴⁾ OL C 182, 2009 8 4, p. 50.

„Su jūrininkyste susijusių profesijų patrauklumas“ buvo svarstomas šių profesijų nepatrauklumo priežastys, pabrėžtas poreikis atnaujinti jūrų transporto specialistų švietimo sistemas ir raginama imtis ES veiksmų šioje srityje.

7.6.2 Visame jūrų transporto sektoriuje darbo jėga senėja. Vyresnių nei pensinio amžiaus laivų kapitonų šiame sektoriuje liko iš esmės tik dėl laivų kapitonų stokos ir įmonių nenoro skatinti paprastus jūrininkus siekti aukštesnio laipsnio jūreivio pareigų.

7.6.3 Tačiau plėtojant Europos socialinį dialogą įgyvendintas projektas įrodė, kad bėdų kyla ne dėl to, kad nėra besimokančių žmonių, kurie norėtų imtis profesinės veiklos jūrų transporto sektoriuje, o dėl to, kad jauniems europiečiams nėra galimybių įsidarbinti ir įgydyti profesinių įgūdžių laivuose. Būtina sudaryti sąlygas, kad būtų galima įdarbinti ir mokyti Europos šalių jūreivius, o paprastiesiems jūrininkams – siekti aukštesnio laipsnio jūreivio pareigų. Tai būtų galima skatinti aktyviau ir veiksmingiau taikant gairėse dėl valstybės pagalbos numatytas programas, visų pirma užtikrinant stipresnę valstybinių subsidijų arba mokesčių lengvatų sąsają su užimtumo garantijomis ir su mokymu susijusiais išpareigojimais.

7.6.4 Laivų savininkai vis dažniau savo komercinę veiklą perkelia iš Europos į kitas šalis ir vis daugiau investuoja į mokymo centrus ir jūrininkų akademijas trečiosiose šalyse, ypač Tolimuosiuose Rytuose. Reikėtų plėtoti Europos mokymo ir švietimo institucijų tinklą, siekiant sukurti tokias jūrų transporto specialistų švietimo sistemas, kurios patenkintų su naujais jūrininkų įgūdžiais susijusius poreikius. Kalbant apie švietimo sistemas, būtina kurti lankstesnes ir mišrias pradinio švietimo ir mokymosi visą gyvenimą sistemas. Švietimo sistemoje ir darbo rinkoje reikėtų siekti lankstesnio požiūrio į profesinės veiklos pokyčius (jūroje dirbantiems šio sektoriaus darbuotojams turėtų būti sudaryta galimybė imtis veiklos sausumoje ir atvirkščiai), t. y. kad be tam tikram sektoriui reikalingų įgūdžių, darbuotojai galėtų įgyti išsilavinimą ir mokytis pagal valdymo, verslo ir prekybos profesijų mokymo programas.

7.6.5 Kalbant apie darbo sąlygas, problemų kyla dėl nuolatinių darbuotojų perkėlimo į laikinąsias darbo vietas, vadinamųjų įgulų komplektavimo agentūrų paslaugų, kuriomis naudojama vis dažniau, arba tiesioginio laivybos įmonių ryšio su darbuotojais stokos. Dažnai laivuose sudaromos prastos darbo ir gyvenimo sąlygos, pvz., neužtikrinami patogumai moterims ir jaunesniesiems jūrininkams, nėra ryšio palaikymo priemonių. Be to, dėl netinkamo įgulų komplektavimo jūrininkai pervargsta, o tai kelia pavojų laivų valdymo saugai. Problemos, susijusios su piratavimu ir jūrininkų patraukimu baudžiamojon atsakomybėn, taip pat pakenkė šio pramonės sektoriaus įvaizdžiui ir sumenkino žmonių norą imtis profesinės veiklos jūroje.

7.6.6 Kalbant apie susisiekimą jūra tarp Europos žemyno ir salų bei tarp pačių salų, EESRK ragina stiprinti su viešąja paslauga susijusius išpareigojimus siekiant skatinti ekonominę,

socialinę ir teritorinę sanglaudą ir kartu užtikrinti, kad valstybės pagalbos taisyklės netrukdytų teikti visuotinių ekonominės svarbos paslaugų.

7.6.7 Skubios ir tebesvarstomos iniciatyvos:

- išnagrinėti su ES vidaus prekyba susijusios naujosios Bendrijos iniciatyvos pataisyto pasiūlymo dėl teisės akto dėl įgulų komplektavimo sąlygų forma įgyvendinimo galimybes;
- išnagrinėti galimybes peržiūrėti gaires dėl valstybės pagalbos, siekiant pašalinti visas su valstybės pagalbos skyrimu susijusias spragas ir užtikrinti, kad ES mokesčių mokėtojų pinigai visų pirma būtų naudojami skatinti ES jūrininkų užimtumą, jų mokymą ir jų įtraukimą į visus socialinius klausimus reglamentuojančius teisės aktus, kurie jiems iki šiol netaikomi;
- ratifikuoti Tarptautinio darbo biuro 2006 m. Darbo jūroje konvenciją ir ją vykdyti taikant veiksmingas uostų valstybės kontrolės priemones;
- suvienodinti ES duomenų apie jūrininkų užimtumą kaupimo metodologiją ir užtikrinti jos nuoseklumą.

7.7 Uostų sektorius

7.7.1 Kaip kituose transporto sektoriuose, uostų sektoriaus užimtumo analizėms atlikti nepakanka statistinių duomenų ir kiekybinės informacijos. Pripažindamas šią problemą, Mobilumo ir transporto generalinis direktoratas neseniai užsakė atlikti tyrimą dėl uostų sektoriaus užimtumo. Tačiau siekiant sistemingai užpildyti šią informacijos spragą, minėto tyrimo gali ir nepakakti, todėl reikėtų paraginti ir Eurostatą, ir valstybes nares prisidėti prie šių duomenų kaupimo. Uostų sektoriuje didžiausia problema yra uostų darbuotojo apibrėžtis. Anksčiau uosto darbuotojais buvo vadinami uosto krovikai, kurie naudodami daugiausia savo fizinę jėgą pakraudavo ir iškraudavo krovinius iš laivų, tačiau pradėjus naudoti krovinių konteinerius ir vyksiant technologinei pažangai, darbo uostuose pobūdis pasikeitė, todėl suformuluoti uosto darbuotojo apibrėžtį sunkiau. Šią padėtį dar labiau komplikuoja tai, kad uostų teritorijoje dirba vis daugiau logistikos darbuotojų, tačiau dažnai jiems taikomos visiškai skirtingos darbo sąlygos. EESRK nuomone, primestinis uostų paslaugų liberalizavimas, yra nepriimtinas.

7.7.2 Europos šalyse uostų darbuotojų mokymui taikomos palyginti skirtingos nuostatos ir reikalavimai – kai kuriose valstybėse veikia labai gerai parengtos mokymo sistemos, o kitų šalių šios srities specialistų mokymo sistemos labai prastos. Dauguma stambiųjų įmonių yra sukūrusios savo mokymo programas, o dauguma didelių uostų turi savo mokymo centrus. Tačiau smulkiose įmonėse ir nedideliuose uostuose nėra tinkamos mokymo bazės, o tai labai kenkia jų saugai. Vienas svarbiausių su uostų darbuotojų mokymu susijusių uždavinių – pritaikyti esamas programas prie sparčių technologinių pokyčių ir netgi juos numatyti.

7.7.3 Reikėtų apsvarstyti galimybę sukurti bendrą mokymo sistemą (nustatyti elementus ir modulius, kuriuos reikėtų įtraukti į kiekvieną mokymo programą, ir sudaryti sąlygas šalims, kuriose veikia prastesnė sistema, gerinti savo mokymo programas). Apskritai, reikėtų skirti daugiau dėmesio uostų darbuotojų mokymui, siekiant didinti ES uostų konkurencingumą ir didinti darbo vietų ES uostuose saugą. Dar vienas svarbus elementas – mokymo sąsaja su geresnėmis darbo vietomis: uostų darbuotojai yra savo srities specialistai ir jų mokymui taikomos nuostatos turėtų užtikrinti galimybę siekti aukštesnių pareigų savo profesinės veiklos srityje ir įgyti kelių sričių įgūdžių. Uostų darbuotojų mokymu turėtų kartu rūpintis socialiniai partneriai ir valdžios institucijos, kaip tai jau yra daroma daugelyje uostų.

7.7.4 Darbo sąlygos. Sauga (įskaitant su konteineriais susijusią saugą) tebėra didelė uostų problema. Reikia tobulinti pranešimų apie nelaimingus atsitikimus sistemą – kaupti

išsamesnius duomenis ir teikti išsamesnes ataskaitas apie nelaimingus atsitikimus (jų priežastis, vietą ir pan.). Reikėtų suvienodinti pranešimų apie nelaimingus atsitikimus pateikimo tvarką visoje Europoje (suderinus nelaimingo atsitikimo apibrėžtį ir pan.).

7.7.5 Be to, šiame sektoriuje nevykdomos darbuotojų sveikatą ir saugą reglamentuojančių teisės aktų nuostatos. Šiuo metu ES nėra patvirtinta jokių uostų sektoriui taikytinų teisės aktų dėl sveikatos ir saugos, galioja tik bendroji pagrindų direktyva. Reikėtų gerai apsvarstyti, ar nereikėtų pateikti pasiūlymo dėl šiam sektoriui taikytinų su sveikata ir sauga susijusių nuostatų. Be to, siekiant gerinti darbo uostuose sąlygas reikia aktyviau plėtoti socialinį dialogą vietos, nacionaliniu ir Europos lygmenimis. Atsižvelgiant į šiame pramonės sektoriuje vykstančius pokyčius (pvz., uostų privatizavimą), šiuo dialogu reikėtų siekti suderintų sprendimų, kurie padėtų išvengti neigiamo poveikio uosto darbuotojų darbo sąlygoms.

2011 m. birželio 15 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ES transporto politikos darnaus vystymo ir TEN-T tinklų planavimo (tiriamaoji nuomonė ES Tarybai pirmininkausiančios Lenkijos prašymu)

(2011/C 248/05)

Pranešėjas **Jacek KRAWCZYK**

Europos Sąjungai pirmininkausianti Lenkija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. lapkričio 30 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

ES transporto politikos darnaus vystymo ir TEN-T tinklų planavimo

(tiriamaoji nuomonė).

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. gegužės 24 d. priėmė savo nuomonę.

472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (birželio 15 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 154 nariams balsavus už ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK visada rėmė transeuropinių transporto tinklų programą ir dar kartą patvirtina remiantis ją. Tačiau jis atkreipia dėmesį į tai, kad išsiplėtusioje Europos Sąjungoje išaugo transporto infrastruktūros poreikiai, todėl reikėtų apsvarstyti galimybes pritaikyti dabartinę politiką ir jos įgyvendinimo priemones būsimiems uždaviniams spręsti.

1.2 Komiteto nuomone, pagrindinis tikslas yra parengti tokią transporto politiką, kurią įgyvendinant būtų pasiekta socialinė ir ekonominė sanglauda; šiuo tikslu ekonomikos augimo, didėjant transporto intensyvumui (Komisija mano, kad 2005–2020 m. eismas padidės apie 20 proc.), siekius reikėtų derinti su sanglauda, darbo vietų kūrimu ir tvariu vystymusi, turint ribotus finansinius išteklius.

1.3 Tačiau, iš esmės, Komitetas turi apgailestaudamas pripažinti, kad iš 92 projektų, atrinktų pagal 2007 m. kvietimą teikti paraiškas, kurie yra įtraukti į 2007–2013 m. daugiametės darbo programos laikotarpio vidurio peržiūrą ir kuriems skirta apie du trečdaliai viso TEN-T biudžeto (5,3 mlrd. eurų iš 8 mlrd. eurų), tik nedidelė dalis įgyvendinama naujose valstybėse narėse.

1.4 Komitetas norėtų pabrėžti, kad siekiant ES tikslo sukurti tikrą integruotą bendrą Europos transporto rinką ir tęsti sanglaudos politiką, būtina radikaliai keisti tinklų atrankos tvarką. Valstybės narės turėtų siūlyti tinklus TEN-T remdamosi aiškiais Komisijos nustatytais kriterijais.

1.5 Komitetas rekomenduoja, kad, atsižvelgiant į transporto sektoriaus dabartinę priklausomybę nuo iškastinio kuro, būsima

Europos ateities transporto politika būtų siekiama šių keturių svarbiausių tikslų:

- mažai anglies dioksido į aplinką išmetančių transporto rūšių propagavimas,
- energijos vartojimo efektyvumas,
- energijos tiekimo saugumas, įvairovė ir tiekimo savarankiškumas ir
- transporto spūsčių mažinimas.

1.6 Todėl Komitetas rekomenduoja rinktis kuo ekologiškesnius ir kuo geriau atsinaujinančius degalus, kuriuos naudojant išmetama mažiau CO₂, taikyti daugiaryšiško principą, įgyvendinti išorės sąnaudų internalizavimo koncepciją visoms transporto rūšims. EESRK sunerimęs dėl TEN-T projektų finansinio suvaržymo Europos lygiu, nes dėl nepakankamų paskatų valstybės narės gali nuspręsti nedalyvauti šiuose projektuose. Todėl EESRK savo nuomonėse nurodo, kad reikėtų ieškoti naujų viešųjų pajamų šaltinių galimybių ⁽¹⁾.

1.7 Be to, EESRK rekomenduoja atsargiai ir atidžiai naudoti viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę finansuojant TEN-T, atsižvelgiant į skirtingą valstybių narių patirtį taikant tokią partnerystę ir pripažįstant būtinybę sutelkti ES finansines priemones (pavyzdžiui, struktūriniais ir sanglaudos fondais, TEN,

⁽¹⁾ OL C 48, 2011 2 15, p. 57–64 (Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ekonomikos atgaivinimo. Dabartinė padėtis ir praktinės iniciatyvos). OL C 132, 2011 5 3, p. 99–107 (Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria sukuriamas bendra Europos geležinkelių erdvė ir Komisijos komunikato dėl bendros Europos geležinkelio erdvės).

EIB) pagal nuoseklią finansavimo strategiją, apimančią ES, nacionalinį viešąjį ir privatų finansavimą. EESRK atkreipia dėmesį į savo nuomonę, kad Eurostato procedūrose⁽²⁾ dėl valstybės skolos reikėtų pataisyti viešojo ir privataus sektorių partnerystės apibrėžtį tam, kad valdžios institucijos galėtų nevaržomai dalyvauti viešojo ir privataus sektorių partnerystėje.

1.8 Komitetas rekomenduoja, kad persvarstant TEN-T gaires taip pat būtų atsižvelgta į spragas ir trūkstamas jungtis siekiant paskatinti darnų transporto infrastruktūros vystymą visuose ES regionuose, ypač rytinėje ES dalyje, kad būtų pasiekta socialinė ir ekonominė sanglauda. Todėl EESRK pritaria Komisijos baltajai knygai „Bendros Europos transporto erdvės kūrimo planas. Konkurencingos efektyviu išteklių naudojimu grindžiamos transporto sistemos kūrimas“ (toliau – baltoji knyga), kurioje daug dėmesio skiriama šiam klausimui ir daroma išvada, kad artimiausiais metais reikės imtis konkrečių veiksmų.

1.9 Ypač daug dėmesio reikėtų skirti vadinamajai kaimynystės politikai, t. y. jungtims su ES šiaurine, rytine ir pietine dalimis, pirmenybę teikiant ne atskiriems infrastruktūros projektams, o visam tinklui.

1.10 Komitetas siūlo ES, remiantis nauja TEN-T tinklo apibrėžtimi, su kiekviena valstybe nare pasirašyti „pagal programą sudaromas sutartis“, kuriose būtų nustatytos abipusės finansinės prievolės ir darbų įgyvendinimo grafikas. Komiteto nuomone, siekiant ateityje veiksmingiau įgyvendinti sutartus projektus, rengiant tokias „pagal programą sudaromas sutartis“ turėtų dalyvauti pilietinė visuomenė.

1.11 Komitetas mano, kad darnų ES transporto politikos vystymą gali gerokai paremti socialinio dialogo ir (arba) suinteresuotųjų subjektų dialogo struktūrų veiksmams transeuropiniuose koridoriuose, kurie jau veikia arba dar statomi. EESRK ragina tokio tipo struktūras atgaivinti.

1.12 Komitetas rekomenduoja paaiškinti, ką reiškia „tvarumas“. Komiteto nuomone, ši sąvoka kartu su esminiu įnašu į ekonomikos augimą apima ne tik aplinkos apsaugos tikslus, tokius kaip klimato apsauga, triukšmo bei oro taršos mažinimas ir išteklių išsaugojimas, bet ir transporto srities socialinius klausimus, įskaitant darbuotojų teises, darbo sąlygas ir nebrangų visuomeninį transportą, kuriuo galėtų naudotis visi piliečiai, taip pat vyresnio amžiaus ir neįgalūs žmonės, turint omenyje tai, kad jie turi judėjimo teisę ir lygias teises patekti į pastatus ir gauti informaciją. Vystant transporto infrastruktūrą, turėtų būti atsižvelgta ir į kaimynystės politiką.

⁽²⁾ OL C 51, 2011 2 17, p. 59–66. (Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Privačiųjų ir viešųjų investicijų telkimas ekonomikai gaivinti ir ilgalaikiams struktūriniais pokyčiams skatinti. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės plėtojimas“).

1.13 Komiteto nuomone, ekonomiškai veiksmingiausias būdas pasiekti darnų vystymąsi yra inovacijomis, paskatomis ir infrastruktūra grindžiama strategija (toliau – IPI strategija).

1.14 Siekiant ES transporto politikos darnaus vystymo ir TEN-T tinklų planavimo, Komitetas rekomenduoja atlikti galimybių tyrimą ir pašalinti nepagrįstas įvairių rūšių transportui keliamas kliūtis, kad būtų išnaudoti visi pajėgumai. Turėtų būti skatinamas geresnis mobilumo planavimas, kad būtų propaguojama su darniu vystymu suderinta elgsena ir būtų sumažintas transporto intensyvumas.

1.15 Komitetas visiškai pritaria Komisijos baltojoje knygoje išreikštam požiūriui į tvirtesnį koordinavimą Europos lygmeniu. Norint pasiekti TEN-T plėtros plataus užmojo tikslus, nepaisant labai ribotų finansų, reikės parengti kur kas kompleksiškesnę Europos infrastruktūros politiką, kuri būtų tinkamai koordinuojama, pradedant strateginiu planavimu ir baigiant galutiniu konkrečių projektų įgyvendinimu. Jau atėjo metas pateikti rezultatus.

2. Įžanga

2.1 Lenkijai rengiantis pirmininkauti Europos Sąjungos Tarybai 2011 m. antroje pusėje, EESRK buvo paprašyta, be kitų dalykų, parengti tiriamąją nuomonę dėl „ES transporto politikos darnaus vystymo ir TEN-T tinklo planavimo“.

2.2 turint omenyje tai, kad ši tema yra svarbi, būtina užtikrinti pagrindinę teisę į judumą; be to, transporto sektorius sukuria 10 proc. ES bendro vidaus produkto (BVP) ir jame dirba daugiau kaip 10 mln. žmonių, tačiau, nuolat didėjant judumui, transporto sistemos labai apkraunamos, susidaro transporto spūstys, kyla nelaimingų atsitikimų ir taršos problemos, todėl EESRK mielai sutiko patenkinti ES pirmininkausiančios Lenkijos prašymą.

2.3 Europos Komisija parengė naują baltąją knygą dėl transportą, kurioje nustatyti Europos Komisijos ateinančio dešimtmečio planai ir numatyta iki 2020 m. sukurti kitokią transporto sistemą su bendra Europos transporto erdve, atvirois rinkomis, ekologiškesne infrastruktūra ir mažo anglies dioksido kiekio technologijomis.

2.4 Svarbi šios naujos transporto sistemos dalis yra TEN-T tinklas. Todėl tiek daug dėmesio reikėtų skirti ES TEN-T tinklo gairių persvarstymui.

2.5 Komisija, persvarstant TEN-T tinklo gaires, siūlo sukurti vadinamąjį pagrindinį tinklą, apimantį pagrindinius darnius visapusiškus transporto tinklus, mazgus ir strategines jungtis.

2.6 Komisija teigia, kad toks integruotos Europos transporto sistemos pagrindas padėtų spręsti nuolatinės TEN-T planavimo problemas. Šias problemas reikia spręsti skubiai, nes eismas tarp valstybių narių intensyvėja ir manoma, kad iki 2020 m. jis padvigubės.

2.7 ES uždavinys yra parengti tokią politiką, kurią įgyvendinant būtų galima derinti ekonomikos augimo, didėjančią transporto intensyvumui, siekius su sanglaudos, darbo vietų kūrimo ir darnaus vystymosi siekais.

2.8 Siekiant įvykdyti šį uždavinį, verta apžvelgti į priežastis, kodėl anksčiau atrinkti projektai nebuvo tokie sėkmingi, kaip tikėtasi.

2.9 Apskritai Komitetas, atsižvelgdamas į pagrindinį TEN-T vaidmenį rengiant veiksmingą transporto politiką ir kuriant darnų infrastruktūros tinklą Europos Sąjungoje, pritaria Komisijai, kad šios priežastys yra svarbios:

- dabartinis TEN-T tinklas sudarytas iš atskirų ir nepakankamai sujungtų nacionalinių atkarpų; tarpvalstybinės atkarpos ir didžiausi pralaidumo trikdžiai yra trūkstamos infrastruktūros jungtys infrastruktūros tinkle,
- sąveikių ir darnių tinklų trūksta visose ES valstybėse narėse, ypač geležinkelio sektoriuje ir taikant intelektines transporto sistemas visų rūšių transportui,
- valstybėse narėse įprasta taikyti eksploatacijos taisykles ir standartus pagal ilgalaikes tradicijas ir teisės aktus, kurie kliūdo veiksmingai naudotis didžiulėmis investicijomis į infrastruktūrą. Komitetas siūlo šias taisykles ir standartus nustatyti laikantis aukšto saugumo ir kokybės lygio,
- trūksta įvairių transporto rūšių integracijos, pavyzdžiui, nėra integruotų fizinių tinklų ir sklandžiai veikiančių įvairiarūšio transporto perkrovimo punktų, todėl nepakanka pajėgumų įvairiarūšio transporto operacijoms organizuoti,
- vystant transporto infrastruktūrą tarp įvairių ES valstybių narių tebėra neatitikimų,
- kai kuriuose Europos regionuose nėra galimybių naudotis transporto sistema.

2.10 Atsižvelgiant į ankstesnius trūkumus, pagrindiniai uždaviniai, kuriuos reikia spręsti siekiant turėti veiksmingą, sąveikių ir įvairiarūšį TEN-T, yra aiškūs: sukurti kokybišką tinklą visose valstybėse narėse, ypatingą dėmesį skiriant tarpvalstybinėms atkarpoms, kliūtims ir mazgams, palengvinti bendras įvairiarūšio

transporto operacijas integruojant visų rūšių transportą, ir užtikrinti sklandų veikimą suderinant veiklos taisykles, kurios užtikrintų aukštą saugumo ir kokybės lygį.

2.11 Pagal tokį požiūrį taip pat būtų siekiama platesnių transporto politikos tikslų ir būtų remiamas tausūs Europos išteklių naudojimas bei klimato problemų sprendimas.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK pritaria Komisijos rengiamai naujai transeuropinio transporto tinklo politikai, kuri suteiks galimybę pasiekti visų ES regionų, įskaitant pakraščio regionus, socialinę ir ekonominę sanglaudą, ir mano, kad tai įmanoma tik sukūrus visus šiuos regionus tarpusavyje jungiančią veiksmingą transporto infrastruktūrą.

3.2 Atsižvelgdamas į tai, Komitetas įsitikinęs, kad transeuropinio tinklo, kaip laisvo prekių ir asmenų judėjimo vidaus rinkoje infrastruktūros pagrindo, plėtra ir laipsniškas užbaigimas tebėra gyvybiškai svarbus ES politikos tikslas siekiant suartinti ES rytinę ir vakarinę dalį ir taip sukurti būsimą bendrą Europos transporto erdvę.

3.3 Naujausias paskelbtas oficialus dokumentas dėl TEN-T programos yra 2007–2013 m. TEN-T daugiamečių programos laikotarpio vidurio peržiūra, paskelbta 2010 m. spalio mėn. Joje apžvelgti 92 projektai, kuriems skirta apie du trečdaliai viso TEN-T biudžeto (5,3 mlrd. eurų iš 8 mlrd. eurų). Tačiau, atsižvelgdamas į šių projektų teritorinę aprėptį, Komitetas apgailestauja, kad tik keletas jų yra skirti įgyvendinti ES rytinėje dalyje.

3.4 Viena iš priežasčių – naujose valstybėse narėse trūksta finansinių išteklių. Kita priežastis – skirtingos sąlygos, nustatytos pasinaudoti Sanglaudos ir socialiniais fondais, palyginti su TEN-T finansavimu. Komitetas rekomenduoja atlikti tyrimą, kodėl vėluojama kurti infrastruktūrą naujose valstybėse narėse ir kodėl naujos valstybės narės retai kreipiasi dėl TEN-T finansavimo ir mažai juo naudojami.

3.5 Komitetas pabrėžia, kad siekiant ES tikslo sukurti tikrą integruotą bendrą Europos transporto rinką, būtina radikaliai pakeisti TEN-T projektų finansų struktūrą ir atrankos tvarką. Reikia siekti poveikio mobilumui ir transporto intensyvumui mūsų ekonomikoje.

3.6 Komitetas supranta, kad pagal strategiją „Europa 2020“, plėtojant transeuropinį transporto tinklą, turi būti siekiama sukurti tausiai išteklius naudojančią transporto sistemą, kuri būtų grindžiama inovacijomis ir padėtų spręsti klimato kaitos, socialinio tvarumo bei aplinkos problemas.

3.7 Todėl Komitetas pažymi, kad jis pastaraisiais metais parėngė daug nuomonių šia tema, pavyzdžiui, dėl TEN-T politikos peržiūros⁽³⁾; darniojo ateities transporto ir Europos transporto politikos po 2010 m.⁽⁴⁾; ekologiškesnio jūrų ir vidaus vandenių transporto⁽⁵⁾; kelių transporto 2020 m.⁽⁶⁾; į krovinių vežimą orientuoto geležinkelių tinklo⁽⁷⁾; sklandesnio tarpvalstybinio kelių eismo saugumo užtikrinimo⁽⁸⁾; išorės sąnaudų internalizavimo įgyvendinimo strategijos⁽⁹⁾; vidaus vandens kelių transporto skatinimo įgyvendinant NAIADES⁽¹⁰⁾; Europos transporto politikos įgyvendinant Lisabonos strategiją ir Tvaraus vystymosi strategiją⁽¹¹⁾.

3.8 Savo Nuomonėje dėl TEN-T politikos peržiūros Komitetas padarė išvadą: „Turint omenyje išmetamo CO₂ kiekio didėjimo problemą ir krovinių vežimo infrastruktūros bei organizacines spragas, Komitetas pritaria Komisijos pastangoms ieškoti šių transporto problemų sprendimų derinant įvairias transporto rūšis ir užtikrinti naudotojui naudingą sąveiką.“

3.9 Savo Nuomonėje dėl Europos transporto politikos įgyvendinant Lisabonos strategiją ir Tvaraus vystymosi strategiją EESRK pažymi, kad, atsižvelgiant į transporto sektoriaus priklausomybę nuo iškastinių energijos išteklių ir į šių išteklių ribotumą, būsima Europos transporto politika, kartu išsaugant sektoriaus konkurencingumą pagal strategiją „Europa 2020“, turi būti siekiama keturių svarbiausių tikslų:

- mažai anglies dioksido į aplinką išmetančių transporto rūšių propagavimas,
- energijos vartojimo efektyvumas,
- energijos tiekimo saugumas ir nepriklausomybė ir
- eismo spūsčių mažinimas.

3.10 Akivaizdu, kad Europa susidūrė su dilema: viena vertus, ji siekia sukurti bendrą integruotą visų 27 valstybių narių transporto rinką, todėl būtina labai daug investuoti į infrastruktūrą, nes infrastruktūra yra solidarumo pagrindas, o, kita vertus, šiuos užmojus varžo biudžeto trūkumas ir tikslai mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų bei kitų teršalų išmetimą.

3.11 EESRK kelete pirmiau minėtų nuomonių jau pateikė keletą pasiūlymų, turinčių tiesioginį ir apčiuopiamą poveikį išlaidoms, kaip išspręsti šią dilemą: rinktis kuo ekologiškesnius ir geresnius atnaujinančius degalus (tai labai sumažintų išmetamą CO₂ kiekį); taikyti veiksmingą atskirų transporto rūšių ir jų derinių naudojimo principą; pradėti internalizuoti visų rūšių

transporto išorės sąnaudas, tačiau ne mažiau svarbu įgyvendinti kitas finansines priemones, pavyzdžiui, atsargiai ir atidžiai naudoti viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę finansuojant TEN-T, atsižvelgiant į skirtingą valstybių narių patirtį taikant tokią partnerystę ir pripažįstant būtinybę sutelkti ES finansines priemones (pavyzdžiui, struktūrinius ir sanglaudos fondus, TEN, EIB) pagal nuoseklią finansavimo strategiją, apimančią ES, nacionalinį viešąjį ir privatų finansavimą. EESRK atkreipia dėmesį į savo nuomonę, kad Eurostato procedūrose⁽¹²⁾ dėl valstybės skolos reikėtų pataisyti viešojo ir privataus sektorių partnerystės apibrėžtį tam, kad valdžios institucijos galėtų nevaržomai dalyvauti viešojo ir privataus sektorių partnerystėje.

3.12 EESRK sunerimęs dėl TEN-T projektų finansinio suvaržymo Europos lygiu, nes dėl nepakankamų paskatų valstybės narės gali nuspręsti nedalyvauti šiuose projektuose. Todėl EESRK savo nuomonėse nurodo, kad reikėtų ieškoti naujų viešųjų pajamų šaltinių galimybių⁽¹³⁾.

3.13 Kadangi transporto sektoriui tenka didelė ES išmetamo CO₂ kiekio dalis (24 proc.), Komitetas, svarstydamas CO₂ išmetimo klausimą, pažymi, kad daugiau dėmesio reikėtų skirti transporto politikos miestų aspektui. Daugiau kaip 70 proc. ES gyventojų gyvena miestuose; jiems tenka ketvirtadalis viso transporto sektoriaus išmetamo CO₂ kiekio ir tas kiekis toliau didėja. Akivaizdu, kad siekiant tausesnės transporto sistemos, dalį atsakomybės turi prisiimti miestai remiami regionų, nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu. Kita vertus, tolimasis krovinių vežimas ES dažniausiai vyksta svarbiais įvairiarūšio transporto koridoriais. Todėl būtina pirmenybę teikti šių transporto koridorių veiksmingumo ir tvarumo didinimui. Turėtų būti skatinamas geresnis mobilumo planavimas, kad būtų propaguojama su darniu vystymu suderinta elgsena.

3.14 Nepaisant ES finansavimo problemų, dažno vietos gyventojų prieštaravimo naujos infrastruktūros statybai ir tokių investicijų poveikio aplinkai, nauja infrastruktūra yra reikalinga, kad būtų galima nutiesti trūkstamas jungtis ir pašalinti kliūtis dabartiniame transporto tinkle. Pirmiausia naujosiose valstybėse narėse esama daug tokių kliūčių ir trūksta jungčių.

3.15 Komitetas yra įsitikinęs, kad reikia ne tik gerinti atskirų transporto rūšių ir jų derinių naudojimą, bet veiklą, ir lėšas reikia skirti transporto sistemos mazgams, pavyzdžiui, perkrovimo platformoms, nes jie vis dažniau tampa kliūtimis, kurioms reikia skirti ypač daug dėmesio, taip pat šiuos mazgus jungiančioms koridoriams. Technologijos ir intelektinės transporto

⁽³⁾ OL C 318, 2009 12 23, p. 101.

⁽⁴⁾ OL C 255, 2010 9 22, p. 110.

⁽⁵⁾ OL C 277, 2009 11 17, p. 20.

⁽⁶⁾ OL C 277, 2009 11 17, p. 25.

⁽⁷⁾ OL C 317, 2009 12 23, p. 94.

⁽⁸⁾ OL C 77, 2009 3 31, p. 70.

⁽⁹⁾ OL C 317, 2009 12 23, p. 80.

⁽¹⁰⁾ OL C 318, 2006 12 23, p. 218.

⁽¹¹⁾ OL C 354, 2010 12 28, p. 23.

⁽¹²⁾ OL C 51, 2011 2 17, p. 59-66. (Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Privačiųjų ir viešųjų investicijų telkimo ekonomikai gaivinti ir ilgalaikiams struktūriniams pokyčiams skatinti. Viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės plėtojimas“).

⁽¹³⁾ OL C 48, 2011 2 15, p. 57-64 (Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ekonomikos atgaivinimo. Dabartinė padėtis ir praktinės iniciatyvos). OL C 132, 2011 5 3, p. 99-107 (Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria sukurama bendra Europos geležinkelių erdvė ir Komisijos komunikato dėl bendros Europos geležinkelio erdvės plėtros).

sistemos, ypač miestuose, gali labai praversti. Vienas iš uždavinių – jas įdiegti ir integruoti įvairių rūšių transporto sistemose.

3.16 Persvarstant TEN-T gaires, reikės spręsti kliūčių ir trūkstatų jungčių problemą siekiant skatinti darnią ir tvarią transporto infrastruktūros plėtrą visuose ES regionuose, ypač jos rytinėje dalyje, kurioje iki šiol trūksta aukštus standartus atitinkančių geležinkelio linijų ir automobilių kelių, taip pat atskirų transporto rūšių ir jų derinių naudojimo sprendimų, o esamose transporto jungtyse ir mazguose vis dar esama didelių kliūčių.

3.17 Nors Komitetas pritaria Komisijos pasiūlymui parengti pagrindinio tinklo strategiją, kuri apimtų svarbiausius tarpvalstybinius koridorius, jis taip pat pritaria, kad ES ateityje toliau finansuotų visa apimančio tinklo kūrimą, ypač valstybėse narėse, kurios gali gauti Sanglaudos fondo paramą tokiomis pačiomis sąlygomis, kaip ir pagal dabartinę finansinę perspektyvą.

3.18 Tai atitinka teiginį, kad socialinė ir ekonominė sanglauda nebus pasiekta, jei nebus baigtas TEN-T tinklas įrengus visas trūkstamas jungtis ir nebus tvariai pagerinti esami infrastruktūros elementai, kurie šiuo metu yra blogos būklės.

3.19 Kalbant apie saugumą, Komitetas norėtų atkreipti ypatingą dėmesį į infrastruktūros, įskaitant tunelius, konstrukcijos patobulinimą.

3.20 EESRK mano, kad reikėtų labiau akcentuoti TEN-T projektų vykdymo skaidrumą ne tik konsultacijų ar atrankos etape, bet ir vykdant darbus. Nors pripažįstama, kad pagrindinė atsakomybė šioje srityje tenka nacionalinėms vyriausybėms, EESRK skatina Komisiją savo dialoge su nacionaliniais partneriais noriai dalytis informacija, nustatyti aukštesnius projektų vykdymo skaidrumo standartus ir reguliariai viešai skelbti išsamesnę informaciją apie atskirų projektų fizinę ir finansinę būklę.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Komitetas mano, kad darnų ES transporto politikos vystymą gali gerokai paremti socialinio dialogo ir (arba) suinteresuotųjų subjektų dialogo struktūrų veiksmai transeuropiniuose koridoriuose, kurie jau veikia arba dar statomi. EESRK ragina tokio tipo struktūras atgaivinti.

4.2 Komitetas rekomenduoja, kad apibrėžiant naująją TEN-T politiką „tinkamas dėmesys būtų skiriamas kaimynystės politikai, jungtims su Europos Sąjungos šiaurine, rytine ir pietine dalimis. Atsižvelgiant į tai, Komisija ir valstybės narės visų pirma turėtų spręsti tinklo klausimą apskritai, o ne atskirų infrastruktūros projektų klausimus“. Tai taip pat propaguotų valstybių narių solidarumą.

4.3 Komitetas savo Nuomonėje dėl TEN-T politikos peržiūros⁽¹⁴⁾ pritarė Komisijos pasirinktam ir jos žaliwoje knygoje išdėstytam požiūriui į būsimą TEN-T planavimo procesą, pagrįstam principu, pagal kurį kiekviena transporto rūšis pasirenkama naudoti įvairiarūšio transporto grandinėse pagal lyginamuoju būdu nustatytus pranašumus ir atlieka svarbų vaidmenį siekiant su klimato kaitos mažinimu susijusių Bendrijos tikslų. Vis dėlto turi būti siekiama tikslo pereiti prie ekologiškiausios transporto grandinės.

4.4 Todėl Komitetas primena žaliųjų koridorių koncepciją, Komisijos pristatytą 2007 m. Krovininio transporto logistikos veiksmų plane. Jos tikslas – rasti tvarius įvairiarūšio transporto logistikos sprendimus siekiant pastebimai sumažinti poveikį aplinkai ir klimatui, užtikrinti aukštus saugos bei kokybės standartus ir didelį efektyvumą kuriant pavyzdines platformas tarptautiniuose koridoriuose, kuriais intensyviai vežami kroviniai. Komitetas nori šią koncepciją susieti su TEN-T aukštus standartus atitinkančiais įvairiarūšio transporto pagrindinio tinklo koridoriais, kurie gali būti labai tinkami tokiai plėtrai, bendradarbiaujant viešojo ir privačiojo sektorių partneriams.

4.5 Komisija nurodė, kad dabartinę sistemą reikėtų radikaliai pakeisti. Naujos valstybės narės ne taip naudingai pasinaudoja ES finansavimu kaip „senosios“ valstybės narės. Kad būtų sudarytos vienodos sąlygos, reikia sukurti naujus finansavimo būdus.

4.6 Komitetas abejoja, ar Komisija šių projektų atranką finansavimui gauti pagrindė tinkamais argumentais. Komisija teigia, kad „šie projektai padeda mums pasirengti įgyvendinti būsimus transporto prioritetus: siekti ekologiškesnio transporto, sujungti rytinę ir vakarinę Europą ir remti viešojo bei privačiojo sektorių partnerystę.“ Mažų mažiausiai galima abejoti dėl to, kaip tai gali padėti pagerinti rytinės ir vakarinės dalies jungtį, nors Komitetas norėtų atkreipti dėmesį ne tik į viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę, bet ir į kitas finansavimo galimybes.

4.7 Komisijos pasiūlymas paskirti Europos koordinatorius ir taip sustiprinti tarptautinį bendradarbiavimą ir kartu daugiau dėmesio skirti ilgalaikiai svarbiausių infrastruktūros projektų paramai bei vykdomosios įstaigos darbui, turėjo padidinti skaidrumą ir pagerinti TEN-T plėtrą. Tačiau tiek Europos koordinatorių analizė, tiek daugiamečio projektų portfelio peržiūros rezultatai patvirtino, kad iki šiol pasiekta pažanga yra fragmentiška, nes nepakanka valstybių narių bendradarbiavimo ir veiklos koordinavimo.

4.8 Komitetas siūlo, remiantis nauja TEN-T tinklo apibrėžtimi, Europos Sąjungai su kiekviena valstybe nare pasirašyti vadinamąsias „pagal programą sudaromas sutartis“, kuriose būtų nustatytos abipusės finansinės prievolės ir darbų įgyvendinimo grafikas. Šios pagal programą sudaromos sutartys turėtų apimti ne tik TEN-T tinklo infrastruktūrą, bet ir antrinę infrastruktūrą, kurią, siekdamas užtikrinti sklandų pagrindinių tinklų

⁽¹⁴⁾ OL C 318, 2009 12 23, p. 101.

veikimą, išpareigotų sukurti valstybės, kad atneštų daugiau naudos gyventojams. Komiteto nuomone, siekiant ateityje veiksmingiau įgyvendinti sutartus projektus, rengiant tokias „pagal programą sudaromas sutartis“ turėtų dalyvauti pilietinė visuomenė.

4.9 Atlikusi 2007–2013 m. TEN-T daugiametės programos projektų portfelio laikotarpio vidurio peržiūrą, Komisija padarė išvadą, kad iš 92 portfelio projektų 21 projektas yra tarpvalstybinis, o pastaruoju atveju daugiausia remiama transporto rūšis yra geležinkeliai, antroje vietoje – vežimas vidaus vandens keliais. Savo dokumente dėl naujosios transeuropinio transporto tinklo politikos Komisija daro išvadą, kad apskritai kelių bei oro transporto ir, kiek mažiau, jūrų transporto projektai yra gana sėkmingi, palyginti su geležinkelių ir vidaus vandens kelių transporto projektais.

4.10 Komitetas rekomenduoja Komisijai paaiškinti vartojamą „tvarumo“ sąvoką. Norint nustatyti, ar siūlomas projektas atitinka tvarumo reikalavimus, būtina gerai žinoti, ką apima ši sąvoka, o geriausia būtų kiekybiškai išreikšti jos turinį.

4.11 Todėl Komitetas pabrėžia, kad tvarumo sąvoka kartu su esminiu įnašu į ekonomikos augimą apima ne tik aplinkos apsaugos tikslus, tokius kaip klimato apsauga, triukšmo bei oro taršos mažinimas ir išteklių išsaugojimas, bet ir transporto srities socialinius klausimus, įskaitant darbuotojų teises, darbo sąlygas ir nebrangų visuomeninį transportą visiems, ypač vyresnio amžiaus ir neįgaliems žmonėms, nepamirštant sudaryti jiems galimybes patekti į pastatus ir gauti informaciją.

4.12 Komitetas pažymi, kad jis remia inovacijomis, paskatomis ir infrastruktūra grindžiamą strategiją (vadinamoji IPI strategija), kuri yra veiksmingiausias būdas pasiekti tvarų vystymąsi:

— inovacijos: rengti ir įgyvendinti dar daugiau techninių priemonių „prie šaltinio“ ir veiklos metodų siekiant mažinti transporto poveikį aplinkai,

- paskatos: skatinti sparčiai diegti visų rūšių transporto geriausias esamas technologijas ir geriausią praktiką,
- infrastruktūra: užtikrinti laisvą bei saugų eismą ir veiksmingą sistemą, naudojantis esama infrastruktūra ir kartu pakankamai investuojant į naują infrastruktūrą, kad būtų panaikintos kliūtys ir sukurtos trūkstamos jungtyss.

4.13 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad kompleksiškas požiūris į transeuropinius tinklus (TEN-T) yra vienas iš būdų siekti Europos Sąjungos tvaraus vystymosi tikslo. Komitetas įsitikinęs, kad kompleksiško požiūrio į transeuropinius tinklus taikymas padeda sparčiau kurti šioje srityje numatytas infrastruktūras ir mažinti statybos išlaidas, palyginti su išlaidomis, kurios susidarytų laikantis požiūrio, kuriame nebūtų atsižvelgiama į galimą įvairių tinklų sinergiją⁽¹⁵⁾.

4.14 Komiteto nuomone, atsižvelgiant į Europos ekonomikos krizes ir ribotą TEN-T biudžetą, būtina bendradarbiauti ir koordinuoti veiklą pagal įvairias TEN-T taikomas finansavimo priemones ir rasti naujų finansavimo šaltinių ir kreditavimo mechanizmų.

4.15 Komitetas visiškai pritaria Komisijos baltojoje knygoje išreikštam požiūriui į tvirtesnę koordinavimą Europos lygmeniu. Norint pasiekti TEN-T plėtros plataus užmojo tikslus, nepaisant labai ribotų finansų, reikės parengti kur kas kompleksiškesnę Europos infrastruktūros politiką, kuri būtų tinkamai koordinuojama Europos lygmeniu, pradedant strateginiu planavimu ir baigiant galutiniu konkrečių projektų įgyvendinimu.

4.16 EESRK nuomone, ši baltoji knyga paskelbta labai tinkamu metu ir turėtų padėti iškelti aiškų politinį tikslą ateityje peržiūrint ES biudžetą. Ateityje finansuojant ES transporto infrastruktūros plėtrą, būtina siekti realistiškų tikslų kuo greičiau sukurti bendrą Europos transporto erdvę.

2011 m. birželio 15 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

⁽¹⁵⁾ OL C 162, 2008 6 25, p. 52-61 (Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato „Transeuropiniai tinklai: integruoto požiūrio link“).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pilietinės visuomenės indėlio į Rytų partnerystę (tiriamoji nuomonė Europos Sąjungai pirmininkaujančios Vengrijos prašymu)

(2011/C 248/06)

Pranešėjas **Gintaras MORKIS**

Europos Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. lapkričio 15 d. raštu kreipėsi į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą prašydamas parengti tiriamąją nuomonę dėl

Pilietinės visuomenės indėlio į Rytų partnerystę.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2011 m. gegužės 25 d. priėmė savo nuomonę.

472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (birželio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 133 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 1 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) teikia didelę reikšmę Rytų partnerystei (RP), kaip strategškai būtina sąlyga ir politinei ES investicijai, kuri ateityje duos naudos Europos Sąjungos ir šalių partnerių piliečiams. Įvykiai Viduržemio jūros regione parodė, kad pilietinės visuomenės vaidmuo išlieka lemiamu pereinant į demokratiją, vykdamas konstitucinę reformą ir stiprinant institucijas. Todėl norint, kad šis procesas būtų sėkmingas, reikėtų remti pilietinės visuomenės indėlį į Rytų partnerystę ir deramai į jį atsižvelgti.

1.2 EESRK palankiai vertina pažangą, pasiektą įgyvendinant Rytų partnerystės iniciatyvą, kurios oficialus įgyvendinimas prasidėjo 2009 m. gegužės mėn. Visos Rytų partnerystės šalys pagerino ir suintensyvino ryšius su ES, vesdamos dialogą dėl asociacijos susitarimų, laisvosios prekybos erdvių, vizų režimo liberalizavimo, bendradarbiavimo energetinio saugumo ir kitais klausimais (deja, įvykiai po 2010 m. gruodžio mėn. vykusių prezidento rinkimų Baltarusijos santykiuose su ES buvo didelis žingsnis atgal).

1.3 *Pilietinės visuomenės indėlis į daugi šalę Rytų partnerystės iniciatyvą*

1.3.1 *Dalyvavimas Rytų partnerystės tarpvalstybinėse teminėse platformose*

1.3.1.1 EESRK buvo pakviestas dalyvauti trijose iš keturių sukurtų Rytų partnerystės tarpvalstybinių teminių platformų ir gali šių platformų veikloje perteikti pilietinės visuomenės požiūrį. Tačiau EESRK ragina Komisiją pakviesti jį prisijungti prie trečiosios teminės energetinio saugumo platformos ir joje bendradarbiauti, nes šioje srityje Komitetas turi profesinės patirties.

1.3.1.2 Komiteto nuomone, atitinkamų RP pilietinės visuomenės forumo darbo grupių atstovams turėtų būti leista dalyvauti tarpvalstybinių teminių platformų susitikimuose.

1.3.2 *Rytų partnerystės pilietinės visuomenės forumas*

1.3.2.1 Komitetas taip pat palankiai vertina tai, kad 2009 m. lapkričio mėn. buvo sukurtas Rytų partnerystės pilietinės visuomenės forumas. Komitetas mano, kad RP pilietinės visuomenės forumo nacionalinės platformos yra labai gera priemonė Rytų partnerystės iniciatyvai įgyvendinti šalyse partnerėse įtraukiant pilietinę visuomenę, tačiau apgailestauja, kad profesinės sąjungos ir kitos socialinės ir ekonominės organizacijos (ūkininkai, vartotojai) nacionaliniu lygiu nėra arba yra menkai įtraukti į nacionalinių platformų veiklą.

1.3.2.2 Atsižvelgdamas į tai, kad Rytų partnerystės pilietinės visuomenės forumo šiuo metu nėra deramai atstovaujama socialiniams partneriams, Komitetas ragina peržiūrėti forumo darbo tvarkos taisykles, visų pirma susijusias su atrankos procedūra, kad forumo galėtų dalyvauti gerokai daugiau tiek ES, tiek ir šalių partnerių darbdavių ir darbuotojų atstovų, taip pat kitų interesų grupių atstovų.

1.3.2.3 Komitetas ragina peržiūrėti forumo struktūrą, kad jis veiksmingiau funkcionuotų ir tuo pat metu efektyviai naudotų turimas lėšas. Pirmenybė galėtų būti teikiama tęstinei ir į projektus orientuotai veiklai (forumo darbo grupėse ir nacionalinėse platformose).

1.3.2.4 Komiteto nuomone, ES atstovų skaičius turėtų būti padidintas ir tokiu būdu skatinamas keitimasis patirtimi ir priartėjimas prie Europos vertybių. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, kurį sudaro 344 nariai, atstovaujantys ES organizuotai pilietinei visuomenei, yra labai kompetentingas atlikti aktyvų vaidmenį Pilietinės visuomenės forumo veikloje ir įgyvendinti RP tikslus, jei Pilietinės visuomenės forumo taisyklėse bus numatytas didesnis Komiteto atstovų skaičius ir jis taps nuolatinis tiek Pilietinės visuomenės forumo, tiek ir valdymo komiteto nariu.

1.3.2.5 Įvertinant didėjančią Pilietinės visuomenės forumo veiklos apimtį, ypač nacionalinių platformų užmojus, Komitetas pasirengęs padėti gerinti forumo funkcionavimą. Be to, Komitetas mano, kad sekretoriato sukūrimas tampa būtinas, turint omenyje ir valdymo komiteto darbą.

1.3.2.6 Jei nebus pašalinti struktūriniai forumo funkcionavimo trūkumai, Komitetas ketina apsvarstyti kitus būdus sutelkti RP šalių socialinius ir ekonominius dalyvius RP tikslams įgyvendinti.

1.4 Pilietinės visuomenės stiprinimas šalyse partnerėse ir indėlis į dvišalę Rytų partnerystę

1.4.1 Komitetas atidžiai stebi įvykius pietinėse Viduržemio jūros šalyse ir yra įsitikinęs, kad ES turi palaikyti demokratizacijos ir stabilizacijos procesus šiame regione. Tuo pačiu EESRK prašo išlaikyti ilgalaikio dėmesio ES Pietų ir Rytų kaimynystei balansą ir finansinę pagalbą politinėms ir ekonominėms reformoms, ES standartų priėmimui ir pilietinės visuomenės stiprinimui.

1.4.2 Komitetas mano, kad nepakankamas finansavimas gali lemti nusivylimą Rytų partnerystėje, kaip svarbiu instrumentu, skatinančiu priartėjimą prie Europos vertybių. Šiuo požiūriu EESRK palankiai vertina Komisijos ketinimą peržiūrėti Europos kaimynystės politiką, tačiau apgailestauja, kad komunikate „Naujas atsakas į besikeičiančią kaimynystę“ primygtinai nereikalaujama sukurti konsultacijų su pilietine visuomene mechanizmo Europos kaimynystės politikos šalyse ir visiškai neužsimenama apie Europos Sąjungos pilietinės visuomenės instituciją ir apie vaidmenį, kuris galėtų tekti EESRK šiame procese.

1.4.3 EESRK džiaugtųsi, jei būtų pateiktas pasiūlymas sukurti Europos demokratijos fondą ir Pilietinės visuomenės priemonę. Kartu EESRK ragina Komisiją pasinaudoti patirtimi, įgyta taikant pilietinės visuomenės priemonę Vakarų Balkanams, kad būtų galima išvengti klaidų.

1.4.4 Komitetas mano, kad labai svarbu šalyse partnerėse bendradarbiauti su nepriklausomomis organizacijomis. Tačiau reikia bendradarbiauti ir su valdžios išlaikomomis organizacijomis ir tuo pat metu remti nepriklausomų profesinių sąjungų ir darbdavių organizacijų, kurios galės dalyvauti tikrame socialiniame dialoge, skleisti demokratijos, žmogaus ir darbo teisių idėjas ir siekti kitų Rytų partnerystės iniciatyvos tikslų, steigimąsi.

1.4.5 EESRK nuomone, valdžios ir pilietinės visuomenės dialogo stiprinimas nacionaliniu lygmeniu yra rytinių kaimyninių šalių visuomenės demokratizacijos ir priartėjimo prie

Europos vertybių prielaida. Ypač reikėtų stiprinti pilietinės visuomenės vaidmenį rengiant ir įgyvendinant Europos kaimynystės politikos veiksmų planus.

1.4.6 Komitetas ragina visose Rytų partnerystės šalyse, atsižvelgiant į kiekvienos šalies partnerės ypatumus, sukurti konsultacijų su pilietine visuomene mechanizmus, pavyzdžiui, Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybas ar panašias organizacijas. Šiame procese būtų galima remtis kai kuriose RP šalyse jau egzistuojančiomis nacionalinėmis Rytų partnerystės platformomis. EESRK pasirengęs savo patirtimi pasidalyti su RP šalių pilietine visuomene.

1.4.7 Komitetas mano, kad į asociacijos susitarimus, kuriuos rengia ES ir šalys partnerės, turėtų būti įtrauktos nuostatos dėl jungtinių pilietinės visuomenės organų, atsakingų už šių susitarimų įgyvendinimo stebėseną, įsteigimo.

1.4.8 Kalbant apie išsamius ir visapusiškus laisvosios prekybos susitarimus, Komitetas mano, kad tiek ES, tiek ir šalių partnerių pilietinė visuomenė turėtų dalyvauti prieš derybas vertinant poveikį tvarumui ir kad pilietinės visuomenės mechanizmai turėtų būti įtraukti į būsimus išsamius ir visapusiškus laisvosios prekybos susitarimus siekiant stebėti su tvarių vystymusi susijusių nuostatų įgyvendinimą.

1.5 Komitetas viliasi, kad 2011-ieji Rytų partnerystei bus reikšmingi metai, nes Vengrijos, ir ypač Lenkijos, pirmininkavimas Tarybai turėtų iniciatyvai suteikti naują impulsą.

1.6 Komitetas šias rekomendacijas skiria valstybių ir vyriausybių vadovams ir tikisi, kad 2011 m. rudenį Lenkijoje vykšiančiame Rytų partnerystės aukščiausio lygio susitikime bus deramai įvertintas pilietinės visuomenės indėlis per pastaruosius dvejus metus, pasiekta pažanga ir bus kritiškai įvertinti trūkumai, susiję su menku socialinių partnerių dalyvavimu ir Pilietinės visuomenės forumo silpnomis vietomis.

2. Pilietinės visuomenės indėlis į daugiašalę Rytų partnerystės iniciatyvą

2.1 Europos Sąjungai yra gyvybiškai svarbu, kad šalys prie jos rytinių sienų būtų stabilios, gerai valdomos, jų politika būtų prognozuojama, o ekonomika vystytųsi. Rytų Europos ir Pietų Kaukazo šalys savo ruožtu siekia artimesnių ir intensyvesnių santykių su ES. Šių šalių pažangą priartėjant prie ES lemia esminis veiksnys – vertybės ir teisės aktų bei reguliavimo konvergencija. Todėl Rytų partnerystę laikytina politine ES investicija, kuri ateityje bus naudinga ES piliečiams ir paskatins visuotinę pažangą šalyse partnerėse.

2.2 *Dalyvavimas Rytų partnerystės tarpvalstybinėse teminėse platformose*

2.2.1 Europos Komisijos komunikate dėl Rytų partnerystės teigiama, kad ypatingas vaidmuo turėtų būti skirtas pilietinės visuomenės dalyvavimui. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas buvo pakviestas dalyvauti trijose iš keturių sukurtų tarpvalstybinių teminių platformų (1 platforma – „Demokratija, geras valdymas ir stabilumas“, 2 platforma – „Ekonominė integracija ir derėjimas su ES politikos kryptimis“ ir 4 platforma – „Žmonių ryšiai“) ir gali šių platformų veikloje perteikti pilietinės visuomenės požiūrį. Nepaisant visapusiško Komiteto dalyvavimo sprendžiant energijos klausimus, Komitetas vis dėlto nebuvo pakviestas dalyvauti svarbioje teminėje platformoje „Energetinis saugumas“.

2.2.2 EESRK nuomone, platformų veikloje siekiant Rytų partnerystės tikslų pasiekta pažanga, tačiau pilietinės visuomenės dalyvavimas yra ribotas. Komitetas mano, kad atitinkamų RP pilietinės visuomenės forumo darbo grupių atstovams turėtų būti leista dalyvauti tarpvalstybinių platformų susitikimuose. Tai leistų informuoti pilietinę visuomenę apie platformų darbą ir parengti praktiškesnes ir konkretesnes rekomendacijas. Komitetas ragina Europos Komisiją dėti pastangas derybose su šalimis partnerėmis, kad būtų pakeistos tarpvalstybinių platformų darbo tvarkos taisyklės ir forumui suteiktos nuolatinio šių platformų dalyvio teisės.

2.2.3 Komiteto nuomone, šios platformos galėtų būti susietos su projektais, kurie yra svarbūs pilietinei visuomenei. Ryškesniu verslo organizacijų ištraukimo į Rytų partnerystę atveju laikytinas *Eurochambres* su partneriais iš Rytų partnerystės šalių vykdomas projektas „Rytų investicijos“ (angl. EAST-INVEST). Tai naujas, Rytų partnerystei priskiriamas trejų metų projektas, kuriuo siekiama palengvinti prekybą rytuose besiribojančiose šalyse ir skatinti ekonomikos vystymąsi bei investicijas. Į projektą, pagal kurį įgyvendinami antros tarpvalstybinės platformos „Ekonominė integracija ir derėjimas su ES politikos kryptimis“ tikslai, įsitraukė 21 ES šalių rūmai. Visą projekto biudžetą sudaro 8,75 mln. eurų, iš kurių 7 mln. skyrė Europos Komisija. Norisi tikėti, kad bus pasiekti projekto tikslai ir svariai prisidėta prie Rytų partnerystės tikslų įgyvendinimo. Šį pavyzdį būtų galima naudoti konkrečiuose ES ir šalių partnerių kitų sričių, pavyzdžiui, ūkininkų, vartotojų, aplinkos apsaugos organizacijų, projektuose.

2.2.4 Be to, Komitetas mano, kad realus įmonių dalyvavimas 2 platformos MVĮ pavyzdinėje iniciatyvoje ir verslo atstovų susitikimai galėtų paskatinti rengti RP verslo forumą, kuris savo ruožtu padidintų verslo organizacijų paramą deryboms dėl išsamių ir visapusiškų laisvosios prekybos susitarimų.

2.2.5 Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad socialinis dialogas neįtrauktas nė į vietos platformos veiklą, nors jis ir yra Bendrijos teisyne dalis.

2.3 *Rytų partnerystės pilietinės visuomenės forumas*

2.3.1 Europos Komisijos pasiūlymas steigti Pilietinės visuomenės forumą sulaukė plataus palaikymo.

2.3.2 Nepaisant to, dauguma Rytų partnerystės pilietinės visuomenės forumo narių yra ekspertų grupės (angl. *think tanks*) ir nevyriausybinių organizacijos, kurios nevisiškai atspindi pilietinės visuomenės įvairovę. Labai nedaugelis šalių partnerių organizacijų atstovauja verslininkų ir darbuotojų, taip pat socialinių partnerių interesams, t. y. verslo asociacijoms ir profesionalioms sąjungoms ar kitiems socialiniams ir ekonominiams interesams (ūkininkai, vartotojai ir kt.).

2.3.3 Valdymo komitete, kurį sudaro 17 narių, nėra nė vieno socialinių partnerių atstovo iš šalių partnerių.

2.3.4 Per pastaruosius pusantrų metų visose šalyse partnerėse buvo sukurtos RP pilietinės visuomenės forumo nacionalinės platformos, kurios Rytų partnerystės tikslams įgyvendinti turi suburti šių šalių pilietinės visuomenės organizacijas.

2.3.5 Komitetas labai teigiamai vertina RP pilietinės visuomenės forumo nacionalinių platformų kūrimąsi ir jų indėlį į Rytų partnerystės procesą. Vertėtų paminėti keletą pavyzdžių:

— 2010 m. liepą Baltarusijos platforma parengė „Rytų partnerystės gaires Baltarusijai“;

— Azerbaidžano platforma iniciavo nemažai renginių valstybei ir pilietinei visuomenei aktualiomis temomis, kaip antai: Azerbaidžano stojimas į PPO, alternatyvūs ir atsinaujinantieji energijos ištekliai ir energijos vartojimo efektyvumas, smulkių ir vidutinių įmonių padėtis;

— Nacionalinė dalyvaujamoji taryba, kuri atstojo Moldovos nacionalinę platformą, kol dar nebuvo oficialiai įsteigtos tokios tarybos, galėjo dalyvauti visuose Moldovos ministrų kabineto posėdžiuose ir pareikšti tarybos poziciją dėl vyriausybės sprendimų ir politikos priemonių projektų.

Vis dėlto Komitetas apgailestauja, kad socialiniai partneriai nacionaliniu lygiu nėra arba yra menkai įtraukti į nacionalinių platformų veiklą ir kad dėl to platformose nenagrinėjamas socialinių teisių klausimas.

2.3.6 Komitetas nustatė keletą forumo funkcionavimo trūkumų ir pasiūlė dirbti kartu su valdymo komitetu forumo veiklai pagerinti.

2.3.7 Dabartinė forumo sudėtis neatitinka Komisijos koncepcijos, pagal kurią narystė Rytų partnerystės pilietinės visuomenės forume turi būti atvira pilietinės visuomenės organizacijoms, tai yra, paprastų žmonių organizacijoms, profesinėms sąjungoms ir darbdavių organizacijoms, profesinėms asociacijoms, NVO, ekspertų grupėms, pelno nesiekiantiems fondams, nacionalinėms ir tarptautinėms pilietinės visuomenės organizacijoms ir (arba) tinklams ir kitiems susijusiems pilietinės visuomenės veikėjams iš Rytų partnerystės šalių, kartu ir ES šalių narių bei tarptautinių organizacijų ir (arba) tinklų. Pilietinės visuomenės organizacijos iš trečiųjų šalių taip pat gali būti pakviestos. EESRK ir analogiškos organizacijos iš šalių partnerių turi atlikti pagrindinį vaidmenį, visų pirma verslo, užimtumo, darbo ir socialinių reikalų srityse. Didžiausios Europos darbdavių ir darbuotojų organizacijos savo susirūpinimą tokia padėtimi išreiškė forumo nariams skirtame 2010 m. gegužės 19 d. laiške. EESRK vadovybė diskutavo su Europos Komisijos vadovybe dėl tokios forumo sudėties ir dėl to, kad kai kuriuos Rytų partnerystės tikslus, visų pirma susijusius su ekonomine integracija, bus galima pasiekti tik tuo atveju, jei forumo veikloje dalyvaus visi suinteresuotieji partneriai.

2.3.8 Be to, Komitetas mano, kad ES pilietinės visuomenės organizacijoms forumo veikloje turi tekti svarbesnis vaidmuo. Jų atstovavimas yra ribotas ne tik dėl palyginti mažo ES atstovų skaičiaus forume (iš 230 organizacijų, kurios buvo pakviestos į Berlyne vykusį Pilietinės visuomenės forumo susitikimą, tik 80 buvo iš ES) ir valdymo komitete (7 vietos iš 17). ES pilietinės visuomenės dalyvavimas yra ribotas ir teritoriniu požiūriu. Dominuoja organizacijos iš kai kurių arti rytinių sienų esančių valstybių narių. Tik keletas ES pilietinės visuomenės organizacijų vykdo projektus ar programas, skirtas RP šalims partnerėms.

2.3.9 Komitetas pasirengęs panaudoti savo pajėgumus, patyrimą, praktinę patirtį ir kontaktus, kad būtų ištaisyti esami pilietinės visuomenės forumo trūkumai. 344 Komiteto nariai turi didžiulį potencialą didinti RP svarbą ES institucijose, visose valstybėse narėse ir visose pilietinės visuomenės srityse, ypač tarp socialinių partnerių.

2.3.10 Kad Komitetas galėtų atlikti šį vaidmenį, jam turi būti deramai atstovaujama Pilietinės visuomenės forumo struktūrinuose vienetuose. Pagal galiojančias taisykles EESRK negali nuolat ir veiksmingai dalyvauti Pilietinės visuomenės forume, todėl jos turėtų būti pakeistos, kad EESRK dalyvavimas forumo veikloje būtų nuolatinis ir aktyvesnis.

2.3.10.1 Be to, aktyvesnis EESRK ir kitų socialinių ir ekonomikos atstovų dalyvavimas būtų naudingas užtikrinant geresnę pusiausvyrą Pilietinės visuomenės forumo darbo grupėse. Šiuo

metu daugelis organizacijų dalyvauja darbo grupėse „Demokratija, geras valdymas ir stabilumas“ ir „Žmonių ryšiai“. Tuo tarpu susidomėjimas darbo grupėmis „Ekonominė integracija ir derėjimas su ES politikos kryptimis“ ir „Aplinka, klimato kaita ir energetinis saugumas“ yra nedidelis, o tai neatitinka šių darbo grupių nagrinėjamų klausimų svarbos, kad RP būtų sėkmingai įgyvendinta. Komitetas galėtų padėti ištaisyti šią padėtį.

2.3.10.2 EESRK mano, kad forumo veikla turėtų būti labiau orientuota į projektus. Kai kurios darbo grupės, pavyzdžiui, darbo grupė „Ekonominė integracija ir derėjimas su ES politikos kryptimis“ bandė parengti konkrečius projektus, tačiau jai nepavyko to padaryti, nes trūko finansavimo ir partnerių. EESRK potencialas ir administraciniai gebėjimai būtų naudingi rengiant konkrečius projektus. Bendromis jėgomis atlikti tyrimai ir parengti projektai taip pat galėtų sustiprinti pilietinės visuomenės indėlį į Rytų partnerystę.

2.3.10.3 EESRK siūlo valdymo komitetą rinkti kas dveji metai siekiant pagerinti jo veiksmingumą ir suteikti pakankamai laiko projektams ir idėjoms įgyvendinti. Be to, Komitetas mano, kad atsirado būtinybė Briuselyje įkurti valdymo komiteto sekretoriatą.

2.3.11 Jei ir toliau forumo funkcionavimas bus nepatenkinamas, Komitetas apsvarstys kitus būdus sutelkti RP šalių socialinius ir ekonominius dalyvius RP tikslams įgyvendinti.

3. Pilietinės visuomenės stiprinimas šalyse partnerėse ir indėlis į dvišalę Rytų partnerystę

3.1 Pastarojo meto įvykiai Šiaurės Afrikoje ir Artimuosiuose Rytuose parodė, kad režimai žlunga ir tada, kai jie yra svarbūs užtikrinant saugumą ir stabilumą regione ir kai yra finansškai remiami Vakarų demokratijų, tačiau nepaisoma žmonių ekonominės ir socialinės padėties, negerbiamos žmonių teisės ir laisvės. Pasaulis dabar priverstas su nerimu žvelgti į regiono politinę ateitį ir spėlioti dėl pasekmių visam likusiam pasauliui. Pastarojo meto įvykiai šame regione turi būti gerai išanalizuoti, pamokos įvertintos ir padarytos išvados.

3.1.1 Politinė situacija ir pilietinių organizacijų padėtis Rytų partnerystės šalyse yra gana skirtinga. Šalys nevienodai yra pažengusios demokratijos, žmogaus teisių ir pilietinių laisvių srityse, nevienodas ekonominis ir socialinis lygis, skiriasi jų geopolitinė orientacija. Taip pat skirtingi yra šalių siekiai integracijos į ES prasme, kaip ir dalyvavimo Rytų partnerystėje tikslai. Pilietinės visuomenės įsitraukimo į Rytų partnerystę galimybės įvairiose šalyse taip pat yra skirtingos. Todėl vertinti šalių partnerių pažangą, pilietinės visuomenės įsitraukimo mastą ir galimybes galima tik išanalizavus konkrečios šalies situaciją.

3.2 Rytų partnerystės šalys – Ukraina, Moldova ir Gruzija sugebėjo geriau pasinaudoti kai kuriomis Rytų partnerystės teikiamaomis galimybėmis. Jei šios trys šalys dar labiau nutols nuo likusių Rytų partnerystės šalių, gali būti suabejota Rytų partnerystės, kaip regioninio projekto Rytų Europoje, tvarumu. Todėl Europos Komisija ir pilietinė visuomenė kitose trijose šalyse turi atlikti svarbų vaidmenį, kad būtų išvengta dar didesnio atotrūkio. Žinoma, daugiausiai problemų kyla dėl Baltarusijos, tačiau dėl ypatingos šalies vidaus politinės situacijos neturėtų būti abejojama dėl šios šalies įtraukimo į Rytų partnerystę.

3.3 Komitetas pripažįsta, kad Rytų partnerystės uždavinių įgyvendinimas regiono saugumo, stabilumo, ekonominės integracijos, ekologijos, energetinio saugumo, žmonių ryšių ir kitose srityse galės būti įmanomas, jei šalyse partnerėse bus gerbiamas žmogaus teisės, paisoma organizacijų steigimosi laisvių, rasis tikras socialinis ir pilietinis dialogas. Todėl ypač Baltarusijos atveju šiems klausimams turėtų būti teikiama daugiau dėmesio, nors, iš esmės, ir kitos šalys partnerės turi panašių problemų.

3.4 Tenka pripažinti, kad Rytų partnerystės šalyse nėra tikro socialinio ir pilietinio dialogo ir konsultacijų su pilietine visuomene mechanizmų. Dažnai socialiniais ir pilietiniais partneriais laikomos tik vyriausybės įsteigtos ir jų išlaikomos organizacijos. Komitetas supranta, kad ypač svarbu bendradarbiauti su nepriklausomomis šalių partnerių organizacijomis. Tačiau reikia bendradarbiauti ir su esamomis valdžios pripažintomis ir tam tikrais atvejais išlaikomomis organizacijomis ir remti jų vystymąsi, taip pat nepriklausomų profesinių sąjungų ir darbdavių organizacijų, kurios galės dalyvauti tikrame socialiniame dialoge, skleisti demokratijos, žmogaus ir darbo teisių idėjas ir siekti kitų Rytų partnerystės iniciatyvos tikslų, steigimąsi tose šalyje, kuriose jų dar nėra.

3.5 Aktyvesnis pilietinės visuomenės dalyvavimas padėtų greičiau įgyvendinti Rytų partnerystės tikslus šalyse partnerėse, o Rytų partnerystė ir pilietinės visuomenės dalyvavimas joje sustiprintų ir pačią pilietinę visuomenę. Kai rengiamos administracinių gebėjimų stiprinimo programos, valstybiniam sektoriui turėtų būti aiškinama, kas yra pilietinė visuomenė ir socialiniai partneriai, jis turėtų būti supažindinamas su ES ir valstybių narių patirtimi, kaip pilietinę visuomenę įtraukti į sprendimų priėmimo procesą. Vidurio Europos šalių organizacijų patirtis labai praverstų Rytų partnerystės šalių vyriausybinių ir nevyriausybinių organizacijų gebėjimų stiprinimui. EESRK taip pat yra pasirengęs pasidalyti savo praktine patirtimi su Rytų partnerystės šalių vyriausybėmis, kad būtų sukurta socialiniam ir pilietiniam dialogui tinkama teisinė sistema.

3.6 Šiuo požiūriu EESRK palankiai vertina Komisijos ketinimą peržiūrėti Europos kaimynystės politiką, tačiau apgailestauja, kad komunikate „Naujas atsakas į besikeičiančią kaimynystę“ primygtinai nereikalaujama sukurti konsultacijų su pilietine visuomene mechanizmo Europos kaimynystės politikos

šalyse ir visiškai neužsimenama apie Europos Sąjungos pilietinės visuomenės instituciją ir apie vaidmenį, kuris galėtų tekti EESRK šiame procese.

3.7 EESRK taip pat palankiai vertina pasiūlymą sukurti Europos demokratijos fondą ir Pilietinės visuomenės priemonę, nes jie, be abejo, paskatins pilietinės visuomenės dalyvavimą politiniame gyvenime. Tačiau tuo pat metu raginame Komisiją atsižvelgti į patirtį, įgytą taikant Pilietinės visuomenės priemonę ir kitas paramos, teikiamos pilietinei visuomenei pagal pasirengimo stojimui priemonę, formas. EESRK nuomonėje, pateiktoje dėl Komisijos vykdomos „ES paramos Vakarų Balkanų ir Turkijos pilietinei visuomenei peržiūros“, pabrėžėme, kad daugiau dėmesio reikia skirti socialiniams partneriams, visų pirma profesinėms sąjungoms, į kurias kai kuriais atvejais beveik visiškai neatsižvelgiama. Konkrečiau kalbant, tai reiškia, kad dėmesį reikia sutelkti ne tik į projektus, bet ir į institucinę plėtrą ir apskritai organizacijų tvarumą.

3.8 EESRK paprašė pilietinės visuomenės organizacijų užpildyti trumpą klausimyną, kad galėtų išsiaiškinti, ar jos įtraukiamos į Rytų partnerystę, ir įvertinti dialogą su nacionalinėmis vyriausybėmis. Apklausoje rezultatai parodė, kad nėra dialogo tarp nacionalinių vyriausybų ir pilietinės visuomenės organizacijų (tai pasakytina ir apie asociacijos susitarimus ir EKP veiksmų planų įgyvendinimą). Vyriausybės Rytų partnerystės klausimais nepakankamai konsultuojasi su organizacijomis. Pagrindinis informacijos šaltinis šia tema yra tose šalyse esančios Europos Komisijos delegacijos ir spauda. Žinoma, padėtis šalyse yra nevienoda. Moldovos valdžios ir pilietinės visuomenės dialogas yra labiausiai pažengęs į priekį, o sudėtingiausia situacija šia prasme yra Baltarusijoje. Komitetas ragina visose Rytų partnerystės šalyse sukurti konsultacijų su pilietine visuomene mechanizmus, pavyzdžiui, Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybas ar panašias organizacijas. Į šį procesą galėtų būti įtrauktos esamos nacionalinės RP pilietinės visuomenės forumo platformos. EESRK pasirengęs remti pilietinę visuomenę šalyse partnerėse steigiant institucijas, skirtas pilietiniam dialogui, ir šiam tikslui panaudoti per paskutiniuosius plėtros etapus sukauptą patirtį.

3.9 Komitetas mano, kad į asociacijos susitarimų, kurie yra rengiami tarp ES ir šalių partnerių (šiuo metu derybos vyksta su visomis šalimis partnerėmis, išskyrus Baltarusiją), institucines nuostatas turėtų būti įtraukta nuostata dėl jungtinių pilietinės visuomenės organų sukūrimo tam, kad pilietinė visuomenė galėtų vykdyti šių susitarimų įgyvendinimo stebėseną. Remiantis asociacijos susitarimais įsteigtos Asociacijų tarybos galėtų konsultuotis su šiais organais, arba jie galėtų savo iniciatyva teikti rekomendacijas. Būtų geriausiai, jei jie galėtų stebėtojų teisėmis dalyvauti Asociacijų tarybų posėdžiuose. Šiuos organus turėtų sudaryti pilietinės visuomenės atstovai, taip pat socialiniai ir ekonominiai partneriai bei NVO. Deramai turėtų būti atstovaujamas ir EESRK.

3.10 Europos Komisija jau pradėjo derybas dėl išsamaus ir visapusiško laisvosios prekybos susitarimo su Ukraina ir ketina pradėti derybas su Gruzija, Armėnija ir Moldova, kai tik bus užtikrintos tokioms deryboms reikalingos sąlygos. Išsamūs ir visapusiški laisvosios prekybos susitarimai gali turėti didelės įtakos partnerių šalių verslo klimatui ir socialinėms sąlygoms. Todėl ypač svarbu, kad derybų procese vyktų nuolatinis dialogas su pilietine visuomene.

3.11 Kalbant apie derybas dėl išsamaus ir visapusiško laisvosios prekybos susitarimo ir išvadas, Komitetas mano, kad pilietinė visuomenė turėtų dalyvauti dar prieš derybų pradžią atliekamame poveikio tvarumui vertinime. Tokiu būdu visuomenė daugiau sužinotų apie išsamaus ir visapusiško laisvosios prekybos susitarimo naudą. Be to, ateityje į išsamų ir visapusišką laisvosios prekybos susitarimą turėtų būti įtraukti pilietinės visuomenės mechanizmai, kad būtų galima vykdyti su tvarių vystymusi susijusių nuostatų įgyvendinimo stebėseną.

3.12 Praėjus beveik dvejim metams nuo Rytų partnerystės veiklos pradžios vis dar neaišku, kaip ji papildo ankstesnę regioninę Juodosios jūros sinergijos (JJS) iniciatyvą (2007 m.), nes abiejose iniciatyvose dalyvauja beveik tos pačios šalys partnerės. Pilietinės visuomenės lygmeniu galėtų būti pradėtas RP pilietinės visuomenės forumo ir Juodosios jūros NVO forumo bendradarbiavimas.

3.13 *Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto indėlis į Rytų partnerystę*

3.13.1 Komitetas teikia didelę reikšmę Rytų partnerystei, nes Rytų partnerystė yra ir strategiškai būtina sąlyga, ir politinė ES investicija, kuri ateityje bus naudinga Europos Sąjungos ir šalių partnerių piliečiams.

3.13.2 Jau penkerius metus EESRK nagrinėja pilietinės visuomenės padėtį visose šalyse partnerėse, didžiausią dėmesį skirdamas teisei laisvai burtis į asociacijas, registracijai, mokesčių taisyklėms ir procedūroms, saviraiškos laisvei ir trišalių konsultacijų eigai. Komitetas parengė nuomonių šiomis temomis ir

jose pateikė daug rekomendacijų: „Platesnė Europos kaimynystė: nauja santykių su mūsų rytiniais ir pietiniais kaimynais struktūra“⁽¹⁾, „Pilietinė visuomenė Baltarusijoje“⁽²⁾, „ES ir Moldovos santykiai: organizuotos pilietinės visuomenės vaidmuo“⁽³⁾, „ES ir Ukrainos santykiai: naujas dinamiškas pilietinės visuomenės vaidmuo“⁽⁴⁾, „Pilietinės visuomenės organizacijų tinklo sukūrimas Juodosios jūros regione“⁽⁵⁾, „Pilietinės visuomenės dalyvavimas įgyvendinant Europos kaimynystės politikos veiksmų planus Pietų Kaukazo šalyse“⁽⁶⁾. Tarybai pirmininkaujantis Čekijos prašymu Komitetas parengė tiriamąją nuomonę „Pilietinės visuomenės įtraukimas į Rytų partnerystę“.

3.13.3 EESRK išplėtojo ryšius su pilietinės visuomenės organizacijomis RP šalyse ir surengė ne vieną seminarą dėl socialinio dialogo ir konsultacijų su pilietine visuomene svarbos. Šiuose seminaruose EESRK taip pat primygtinai ragino įtraukti pilietinę visuomenę į Europos kaimynystės politikos veiksmų planų įgyvendinimą.

3.13.4 EESRK kasmet rengia seminarus kartu su Ukrainos nacionaline trišale ekonomikos ir socialinių reikalų taryba abiem šalims svarbiais klausimais ir tikisi, kad ateinančiais metais panašius kasmetinius renginius būtų galima rengti ir su kitomis RP šalimis. EESRK pasirengęs padėti visose RP šalyse organizuoti metinius pilietinės visuomenės seminarus, kuriuose būtų įvertinama pažanga, pasiekta įgyvendinant Europos kaimynystės politikos veiksmų planus.

3.13.5 EESRK remia šiuo metu Tarybai pirmininkaujantis Vengrijos ir vėliau pirmininkausiančios Lenkijos teikiamą prioritetą Rytų partnerystei ir prisideda dviem kitomis nuomonėmis „Energijos tiekimas. Kokios kaimynystės politikos mums reikia, kad Europos Sąjungai būtų užtikrintas energijos tiekimo saugumas?“ ir „Rytų partnerystė ir ES politikos rytų matmuo, ypač atsižvelgiant į ES žemės ūkio politiką“. EESRK tikisi, kad šios trys nuomonės Rytų partnerystės tema sulauks plataus pritarimo ir padės siekti kai kurių Rytų partnerystės tikslų.

2011 m. birželio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

(1) OL C 80, 2004 3 30, p. 148–155
(2) OL C 318, 2006 12 23, p. 123–127
(3) OL C 120, 2008 5 16, p. 89–95
(4) OL C 77, 2009 3 31, p. 157–163
(5) OL C 27, 2009 2 3, p. 144–151
(6) OL C 277, 2009 11 17, p. 37–41

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Vandens politikos integravimo į kitas ES politikos sritis (tiriamoji nuomonė Europos Sąjungai pirmininkaujančios Vengrijos prašymu)

(2011/C 248/07)

Pranešėja **An LE NOUAIL-MARLIERE**

2010 m. lapkričio 13 d. ES pirmininkausianti Vengrija nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Vandens politikos integravimo į kitas ES politikos sritis.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. gegužės 20 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja A. LE NOUAIL-MARLIERE.

472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (birželio 15 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 106 nariams balsavus už, 26 – prieš ir 8 susilaikius.

1. Išvados

1.1 Pasitelkdamas savo patirtį aplinkos ir žemės ūkio srityse sprendžiant su klimato kaita susijusius uždavinius Europoje (potvynius keičiantys sausrų laikotarpiai, dėl kurių blogėja vandens ir dirvožemio išteklių kokybė, infrastruktūra, silpsta socialinė ir ekonominė veikla), EESRK rekomenduoja laikytis nuoseklaus ir horizontalaus požiūrio svarstant aplinkos, ekonominius ir socialinius problemų aspektus.

1.2 Komitetas laikosi nuomonės, kad neprastai svarbu, jog taikant Vandens pagrindų direktyvą ES įgyvendintų vandens politiką, ir ragina valstybes nares ir Europos institucijas stiprinti šią politiką atsižvelgiant į tai, kad vanduo yra prioritetingas reikšmės gyventojams, pramonei, žemės ūkiui, vietos valdžios institucijoms, nes yra gyvybiškai svarbus ir būtinas ekonomikos, socialiniu ir aplinkos požiūriu.

1.3 Todėl Komitetas rekomenduoja vandens politikai skirti pagrindinį dėmesį visose ES politikos srityse.

1.4 Atsižvelgdamas į kaimo ir žemės ūkio bendruomenių poreikius ir konkrečius išpareigojimus diskutuojant dėl BŽŪP ateities po 2013 m., EESRK rekomenduoja pirmojo ramsčio fondų lėšas skirti vandens politikai labiau laikantis *kompleksinio paramos susiejimo* ⁽¹⁾ mechanizmo sąlygų, numatyti daugiau antrojo ramsčio žemės ūkio ir aplinkosaugos priemonių ir vandens apsaugai skirtus asignavimus, kad būtų pasiektas lygis, padėsiantis užsitikrinti ūkininkų paramą.

1.5 Kadangi daugelis prastą būstą turinčių arba jo neturinčių europiečių dar neturi galimybių nemokamai gauti tekančio ir

⁽¹⁾ Dotacijas tenka grąžinti jeigu nesilaikoma Europos ir nacionalinių (perkeliamų) teisės aktų (Vandens pagrindų direktyva) dėl užterštumo nitratais, vandens kokybės, Europos vandens pagrindų direktyvos, principo „teršėjas moka“ ir t. t.

(arba) geriamo vandens, Komitetas atkreipia dėmesį į su vandeniu susijusius iššūkius, kovą su skurdu ir siekį šią problemą išspręsti.

1.6 ES strategijoje, reiškiant savo nuomonę dėl prekybos, aplinkos apsaugos ir plėtros, taip pat dalyvaujant pasaulinio masto aplinkos apsaugos strategijose Europoje (tarptautiniai baseinai) bei įgyvendinant išorės politiką reikėtų pabrėžti tarptautinius ir už Europos ribų aktualius ES aplinkos politikos aspektus ⁽²⁾.

1.7 Ragina Europos Sąjungos valstybes nares ratifikuoti 1997 m. JT konvenciją ⁽³⁾.

1.8 Kalbant apie vidaus rinką, svarbiausi veiksniai yra pagrindinės teisės, socialinė integracija ir sanglauda bei sveikata, todėl reikia nuodugnai ištirti socialinių, aplinkos ir ekonominių aspektų neapimančios vandens politikos poveikį ir sąnaudas.

1.9 Tam, kad šie aspektai būtų įtraukti, reikia suderinti esamas strategijas su įvairiais regioniniais valstybių narių ir sektorių interesais užimtumo, sveikatos, aplinkos, intensyvaus arba ekologiško žemės ūkio, energetikos, teritorijų planavimo, viešosios politikos finansavimo ir t. t. srityse bei įtraukti visus susijusius dalyvius (naudotojus, vartotojus, pramoninkus ir ūkininkus).

⁽²⁾ Informacinis pranešimas dėl „Orumo nežeminančio darbo ir tvaraus vystymosi Viduržemio jūros regione, visų pirma gėlo vandens, jūros vandens ir nuotekų šalinimo sektoriuose“

⁽³⁾ Tarptautinių vandentakių ir tarptautinių ežerų apsaugos ir naudojimo konvencija: http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/8_3_1997.pdf

1.10 Tradiciškai vandens išteklių valdymo klausimas Europoje daugiausia keliamas dėl tiekimo ir paskirstymo. Dabar ES turi sukurti naujas priemones numatyti ir spręsti su gamtinėmis nelaimėmis ir žmogaus veikla susijusias problemas, kurios kelia grėsmę ir daro žalą vandens ištekliams trumpuoju laikotarpiu.

1.11 Primindamas labai svarbų dirvožemio ir augalų kaip kritulių sugėriklio vaidmenį, Komitetas ragina Tarybą atnaujinti direktyvos dėl dirvožemio priėmimą, kadangi ši direktyva yra labai svarbi veiksmingai vandens politikai užtikrinti ⁽⁴⁾.

1.12 Taip pat būtina sukurti nuoseklų požiūrį į šių išteklių valdymą sutelkiant dėmesį į ekonomišką paklausą, kad būtų galima vandenį saugoti ir veiksmingiau naudoti: reikia naujai organizuoti vandens gavimą ir taikyti naujas technologijas.

1.13 Nors vandens ciklas dar yra gana natūralus, jį sudaro keletas dirbtinių etapų, kuriuos leidžia įgyvendinti naujosios technologijos. Dėl to nereikėtų pamiršti būtinybės demokratiškai apsvarstyti pasirinkimo galimybes. Turime taikyti teisingesnį požiūrį į vandens gavybą atsižvelgdami į ūkio bei energetikos sektorių poreikius ir konkurenciją, taip pat į būtinybę išsaugoti gėlo vandens ekosistemas ir poreikį užtikrinti šią vieną pagrindinių piliečių teisių.

1.14 Integruotas upių baseinų valdymas yra ypač svarbus vandens apsaugai ir valdymui. Nustatant ir įgyvendinant regioninio lygmens priemones, kurioms įgyvendinti dažnai reikia pasiekti įvairių interesų ir sektorių (miestų planavimo, užliejamųjų lygumų, žemės naudojimo, ypač žemės ūkio ir pramonės bei energetikos sektoriuose) kompromisą, dalyvauja įvairūs suinteresuotieji subjektai.

1.15 Komitetas pabrėžia, kad Europos ir nacionalinių viešųjų dotacijų apimtis reikėtų apibrėžti ir (arba) padidinti turimas lėšas, kad būtų galima reglamentuoti pagalbą, skirtą kolektyvinio ir teritorinio viešojo intereso apsaugai (pavyzdžiui, šlapžemių atkūrimui ar biologinės įvairovės apsaugai), visų pirma svarstant reformą dėl ES valstybės pagalbos taisyklių, susijusių su visuotinės ekonominės svarbos paslaugomis ⁽⁵⁾.

1.16 Siekiant užtikrinti pagrindinę kiekvieno piliečio teisę gauti gyvybiškai svarbaus vandens, ragina valstybes nares ir vietas ir regionų valdžios institucijas būti budrioms ir didinti skaidrumą perduodant įgaliojimus vykdyti visuotinės svarbos ar viešąsias paslaugas ir jų susigrąžinimo sąlygas teisės ir ekonomikos požiūriu: svarbiausi aspektai yra viešoji nuosavybė, išnuomojimas, kainų nustatymas, reinvestavimas, darbų priežiūra.

1.17 EESRK įspėja, kad taip pat būtina numatyti kompleksiską žmoniškųjų ir socialinių išteklių valdymą: užtikrinti pradinį ir tęstinį mokymą, kvalifikacijų sertifikavimo ir pripažinimo

sąlygas, išankstinį, bendrą ir kompleksinį prognozavimą, kad būtų sudarytos sąlygos profesiniam ir geografiniam judumui atsižvelgiant į lytį, taip pat reikia sukurti duomenų bazę.

1.18 Komitetas rekomenduoja, kad socialinis dialogas padėtų atlikti visas užduotis atsižvelgiant į jų įvairovę ir visais vandens ir sanitarijos paslaugų lygmenimis laikantis darbuotojų statuso ir darbuotojų bei gyventojų saugumo reikalavimų.

1.19 Naudotojų informavimo ir konsultavimo klausimais ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos visur, kur tik yra įsteigtos, yra vertingas šaltinis konsultacijoms rengti, nes yra reprezentatyvios ir nepriklausomos, turi sukaupusios patirties ir gali surengti viešus klausymus.

2. Vandens politikos teisės aktai

2.1 Dėl vandens politikos kyla keletas klausimų: išteklių valdymo ir apsaugos, jų naudojimo, su vandeniu susijusių nelaimių valdymo, natūralių buveinių apsaugos ir visuomenės sveikatos.

2.2 Toliau pateikiamas aktualiausių ES teisės aktų ir vandentvarkos politikos kūrimo dokumentų sąrašas:

— XX a. 8-asis dešimtmetis: pirmieji teisės aktai

— 1976 m. Maudyklų direktyva

— 1980 m. Geriamojo vandens direktyva

— 10-asis dešimtmetis: pagrindinių taršos šaltinių klausimo sprendimas

— 1991 m. miestų nuotekų valymas

— 1991 m. žemės ūkio keliamą taršą nitratais

— 1996 m. integruota taršos prevencija ir kontrolė (TIPK direktyva)

— Nuo 2000 m.: plėtra, darna, racionalizavimas

— 2000 m. Vandens pagrindų direktyva ir 2006 m. bei 2008 m. dukterinės gruntinio vandens ir prioritetinių medžiagų direktyvos

— 2007 m. Potvynių direktyva

— 2007 m. Komunikatas dėl vandens trūkumo ir sausrų.

⁽⁴⁾ COM/(2006) 232 galutinis; 2006/0086/COD COM(2009) 665 galutinis.

⁽⁵⁾ COM(2011) 146 galutinis, nuomonė CESE „ES valstybės pagalbos taisyklių, susijusių su visuotinės ekonominės svarbos paslaugomis, pertvarka“ (Žr. šio Oficialiojo leidinio p. 149).

2.2.1 Vandens pagrindų direktyvoje (Direktyva 2000/60/EB) raginama vandens telkinius valdyti kompleksiskai ir kasdieninio vandens saugojimo tikslais ir įvedama „upių baseinų“ sąvoka. Direktyvoje numatytas ir integruotas vidaus vandens kelių ir pakrančių vandens valdymas.

2.2.2 Vandens pagrindų direktyvoje reikalaujama iki 2015 m. pasiekti, kad vandens būklė taptų gera (bet leidžiamos pagrįstos išimtys), ir užtikrinti vandens būklės blogėjimo ateityje prevenciją įgyvendinant baseinų rajonų mastu koordinuojamų priemonių programas:

- neleisti plisti taršai ir ją mažinti,
- skatinti tausiai naudoti vandenį,
- saugoti aplinką,
- gerinti vandens ekosistemų būklę, mažinti potvynių ir sausrų poveikį.

2.2.3 Joje reikalaujama, kad valstybės narės įvardytų ir suskirstytų savo šalies vandens telkinius, išanalizuotų jiems būdingas savybes, nustatytų rizikingus vandens telkinius ir ištirtų žmogaus veiklos poveikį vandens telkiniams. Valdymo planai rengiami paviršinio vandens telkiniams, požeminiam vandeniui ir saugomoms teritorijoms siekiant užkirsti kelią jų būklės blogėjimui ir taršai bei pagerinti jų būklę ir atkurti jas. Joje taip pat numatyta mažinti taršą, keliamą dėl pavojingų medžiagų šalinimo arba išmetimo. Todėl 2008 m. Vandens pagrindų direktyva buvo papildyta Prioritetinių medžiagų direktyva.

2.2.4 Jei vandens telkinio būklė pablogėjo laikinai, taikoma daug išimčių. Nelaikoma šios direktyvos pažeidimu, jei taip nutinka dėl išimtinių arba nenumatytų aplinkybių, pavyzdžiui, avarijos, gamtinių priežasčių ar *force majeure*. Šias išimtis valstybės narės turi paaiškinti ir pagrįsti Komisijai.

2.2.5 Direktyvoje iš valstybių narių reikalaujama užtikrinti, kad nuo 2010 m. būtų taikoma griežtesnė vandens kainų politika vartotojams (namų ūkiams, žemės ūkiui, pramonei ir t. t.) laikantis proporcingų išgaunamo vandens kiekio, teršėjo, mokėtojo, išlaidų padengimo principų.

2.2.6 Iš valstybių narių reikalaujama nustatyti baudas už direktyvos pažeidimus. Komisija taip pat gali pradėti pažeidimo procedūras ir, jei direktyvos nesilaikoma, taikyti sankcijas. Vis dėlto dėl sudėtingos tvarkos esant pažeidimams sunku griežtai

taikyti nuobaudas ir šis sankcijų režimas nėra pakankamai atgrasantis. Būtų tikslinga už pakartotinius pažeidimus skirti proporcingai didėjančias baudas (už kiekvieną pakartotinį pažeidimą bauda būtų dvigubinama).

2.2.7 Pagal REACH reglamentą (skirtą cheminių medžiagų registravimui, vertinimui ir leidimui bei nustatanti didelę riziką keliančių teršalų sąrašą) atliekamas darbas turėtų padėti mažinti nuolatinių vandens teršalų naudojimą, apsaugoti vandens ekosistemas ir taip sumažinti riziką visuomenės sveikatai.

2.3 *Komisija vandens klausimus sprendžia atlikdama bendros žemės ūkio politikos padėties įvertinimą*

2.3.1 Atliekant BŽŪP padėties įvertinimą buvo nustatytas reikalavimas palei vandentakius įrengti apsaugines juostas, kuriose draudžiama naudoti pesticidus, ir skirti dalį lėšų vandens trūkumo problemai spręsti. Būtina užtikrinti, kad šios priemonės būtų taikomos. Taip pat svarbu atlikti biokuro ir biomasės gamyboje naudojamo vandens kiekio poveikio vertinimą.

2.4 *Direktyva dėl potvynių rizikos valdymo siekiama apsaugoti išteklius ištikus stichinei nelaimėi* ⁽⁶⁾

2.4.1 Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2007/60/EB dėl potvynių rizikos įvertinimo ir valdymo iš valstybių narių reikalaujama įvertinti potvynių riziką, parengti rizikos žemėlapius ir rizikos valdymo planus šiai rizikai mažinti. Direktyvoje taip pat raginama bendradarbiauti tarptautiniu lygiu ir keistis informacija apie bendrus tarpvalstybinius upių baseinų rajonus visą direktyvos įgyvendinimo laikotarpį.

2.5 *Europos Sąjungos solidarumo fondas teikia kompensacijas nukentėjusiems nuo stichinių nelaimių*

2.5.1 EESRK nuomonėje ⁽⁷⁾ atkreipiamas dėmesys į tas sritis, kuriose fondo veikla galėtų būti pagerinta. Iš tiesų 4 straipsnyje nustatyti veiklos, kuriai gali būti skirtos lėšos, kriterijai yra pernelyg ribojantys, juos taikant neatsižvelgiama į tam tikrus žalos tipus. Nuomonėje pabrėžiama, kad fondas turėtų būti mobilizuojamas ir tais atvejais, kai nelaimės kyla dėl susikauptųjų arba besitęsiančių situacijų. Tokio pobūdžio nelaimės, pavyzdžiui, sausras arba karščio bangos, kyla dėl aplinkos tendencijų, už kurias atsakingos visos ES valstybės narės. Nuomonėje rašoma, kad iš ESSF remtinių reiškinių sąrašo neturėtų būti išbrauktas vandens tiekimas ir infrastruktūros veikimas net ir tada, kai nelaimę sukelia ne staigus įvykis.

⁽⁶⁾ OL C 195, 2006 08 18, p. 20.

⁽⁷⁾ OL C 28, 2006 02 03, p. 69.

2.6 Direktyvoje 2008/1/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (TIPK direktyva) nustatomos pramonės ir žemės ūkio pramonės objektų įrenginių taisyklės⁽⁸⁾

2.6.1 Teoriškai šioje direktyvoje reikalaujama, kad pramonės įmonėse būtų taikomos geriausios turimos technologijos. Tai jokių būdu nėra pagrindinė ES vandens politikos priemonė. Tačiau neseniai Vengrijoje išsiliejus raudonajam šlamui, užteršusiam dirvožemį ir upes Aikos regione bei pasiekusiam Dunojų, buvo atkreiptas dėmesys į daugelį aplinkos ir vandentakių apsaugos klausimų bei į pagalbą ir kompensacijas nukentėjusiems nuo nelaimės ir vandens politikai įgyvendinti reikalingą budrumą. Tačiau, pavyzdžiui, 3 019 km palei Dunojų⁽⁹⁾ vis dar veikia apie 150 įmonių, kurias Pasaulio gamtos fondas (WWF) vadina „tiksinčiomis bombomis“. Raudonojo šlamo atliekos, susidariusios gaminant aliuminį, nebuvo valomos, nepaisant to, kad technologijų yra ir kitur jos taikomos. Šios technologijos leidžia labai – 96 proc. – sumažinti atliekose esantį natrio hidroksido kiekį. Todėl daugelis įmonių paprasčiausiai laiko atliekas rezervuaruose, užuot taikiusios realius valymo metodus. Be to, turimų atliekų rezervuarų dažnai nepakanka pagal įmonių gamybos mastą⁽¹⁰⁾. Šis naujas įpareigojimas valyti teršalus naujaisiomis turimomis technologijomis turėtų veiksmingiau, patikimiau ir proporcingiau papildyti saugojimo infrastruktūrą.

2.7 Direktyvoje dėl viešųjų pirkimo tvarkos vandens, energetikos, transporto ir telekomunikacijų sektoriuose (90/531/EEB ir 93/38/EEB) numatyta vandens išteklių naudojimo viešų arba privačių įmonių poreikiams sistema ir nustatytos viešųjų pirkimų sąlygos

2.7.1 Pasirengimo narystei Europos Sąjungoje laikotarpiu šalių kandidačių buvo prašoma užtikrinti, kad jų pramonės įmonės atitiktų Europos standartus. Kai kurios šalys nusprendė iš dalies pakeisti teisės aktus ir tam tikrus kriterijus, kad sumažėtų aplinkos apsaugos problemų.

2.7.2 Todėl ES ir jos valstybėms narėms svarbu stiprinti ES teisės aktų įgyvendinimo priemones, kad būtų plačiau skleidžiama informacija ir būtų užtikrintas visuomenės saugumas priegios prie vandens ir sanitarinių sąlygų klausimais.

2.8 Klimato kaita ir potvyniai

2.8.1 Po neseniai visoje Europoje vykusių potvynių kilo daugybė potvynių prevencijos klausimų. Europos Sąjunga turi lėšų stichinių nelaimių padariniams likviduoti, bet, paradoksalu,

ne žmogaus tyčia ar dėl neapdairumo sukeltų nelaimių prevencijai ir rizikos numatymui. Kad potvynių prevencijos politika būtų visapusiškai veiksminga, ją reikia integruoti į platesnes politikos sritis: teritorijų planavimo, infrastruktūros, ekosistemų apsaugos ir kovos su klimato kaita⁽¹¹⁾.

2.9 Tarpvalstybinis bendradarbiavimas. Saro žemės ir Lotaringijos regiono veiksmų žemutiniame Blizo upės baseine pavyzdys

2.9.1 Veiklos vykdytojai pradėjo bendradarbiauti regionų mastu ir sukūrė tarpvalstybinio potvynių rizikos valdymo partnerystę *Inondation* pagal „Interreg IV-A“ programą „FLOW-MS Flood and Low Water Mosel/Saar Interreg project“. Susitarimą sudarė Tarptautinės Mozelio ir Saro apsaugos komisijos (CIPMS), Saro žemės aplinkos, energetikos ir transporto ministerija, Lotaringijos regiono prefektūra ir Sargemino subprefektūra, keturios Vokietijos ir penkios Prancūzijos savivaldybės. Tikslas – valdyti potvynius taikant bendras prevencijos priemones ir reguliariai keičiantis patirtimi. Tobulinamas ankstyvo įspėjimo ir veiksmų planų koordinavimas, numatoma patvirtinti savivaldybių apsaugos nuo potvynių planus.

2.9.2 Šio tarpvalstybinio bendradarbiavimo žemutiniame Blizo upės baseine tikslas – paskatinti rengti potvynių pavojaus ir potvynių rizikos žemėlapius, įvertinti potvynių riziką, parengti rekomendacijas ir pagal tai sudaryti potvynių rizikos valdymo planus.

2.9.3 Upės nesibaigia ties valstybių sienomis. Vietos iniciatyvos valdant išteklius yra nepaprastai svarbios, kaip apie tai byloja keletas pavyzdžių. Pradėtas tarpvalstybinis bendradarbiavimas Reino, Oderio, Mezo, Dunojaus, Saro, Mozelio ir Elbės upių baseinuose: šalys, per kurias teka šios upės, steigia institucijas siekdamas užtikrinti koordinuotą potvynių rizikos valdymą ir parengti tarptautinius apsaugos planus.

2.9.4 Mezo upės intako Semua baseinu dalijasi Belgija ir Prancūzija, tai yra puikus šio bendradarbiavimo pavyzdys. Nors skiriasi valstybių prevencijos ir teisinės priemonės, 2002 m. buvo parengtas bendras veiksmų planas upių aukštutiniame (Belgija) ir žemutiniame (Prancūzija) baseinuose potvynių sukeliamoms problemoms spręsti. Finansinė Interreg III programa Prancūzija-Valonija-Flandrija (2002–2006 m.), skatinanti trans-europinį bendradarbiavimą, padėjo sutelkti bendrus veiksmus sudarius „upės sutartį“ (priemonė, skirta bendrai vandentvarkai) ir imtis potvynių prevencijos veiksmų abipus sienos.

2.9.5 Kitais projektais, pavyzdžiui, EUROTAS, arba tarpvalstybinėmis Dunojaus ar Baltijos jūros strategijomis siekiama parengti bendras ilgalaikio potvynių rizikos valdymo, potvynių numatymo tikruoju laiku ir gėlo vandens šaltinių išsaugojimo metodus keletui šalių.

⁽⁸⁾ OL C 182, 2009 08 04, p. 46. OL C 97, 2007 04 28, p. 12. OL C 80, 2004 03 30, p. 29.

⁽⁹⁾ WWF / *Usine Nouvelle*, 2010 m. spalio 21 d.

⁽¹⁰⁾ Daugelį metų SANOFI AVENTIS, įsikūrusi Ivri (Prancūzija), pylė teršalus, taip pat labai kancerogeninį benzeną į SIAA AP vandens valymo tinklus, nes atliekų rezervuarų pajėgumas buvo nepakankamas.

⁽¹¹⁾ OL C 195, 2006 08 18, p. 20.

2.9.6 Todėl vietos valdžios institucijoms įmanoma, būtina ir tikslinga imtis atitinkamų bendradarbiavimo iniciatyvų ir tuomet sulaukti politinio ir finansinio Europos Sąjungos palaikymo.

3. Vietos valdžios institucijų ir pilietinės visuomenės vieta ir vaidmuo

ES piliečiams Europos vandens politikos integravimas yra tiesiogiai aktualus įvairiose srityse:

3.1 Vandens ir nelaimių valdymo poveikis visuomenei

3.1.1 Didėjančio vandens trūkumo ir kintančių ilgų sausros periodų, potvynių arba vandens taršos ekonominiai ir socialiniai padariniai yra rimti. Dėl jų gali pradėti nykti ekonominė veikla (pavyzdžiui, ūkininkavimas), mažėti darbo vietų, prasidėti išvykimas iš kai kurių regionų ir silpti regionų gyvybingumas.

3.1.2 Ypač svarbu spręsti cheminės vandens taršos problemas. Ji lemia gyvūnų ir žmonių sveikatą ir cheminių atliekų patekimą į maisto grandinę. Svarbu, kad draudžiamų arba kontroliuojamų teršalų sąrašas būtų reguliariai persvarstomas, kaip tai numatyta prioritetinių medžiagų direktyvoje. Todėl turime bendradarbiauti su ūkininkais, pramonės subjektais ir aplinkosaugos asociacijomis bei stebėti, kaip naudojami nauji produktai, nustatyti jų naudojimo ribas, kaip nurodyta ankstesnėse EESRK nuomonėse (12).

3.2 Įvairūs vandens naudojimo būdai

3.2.1 Vandens naudojimas ir tarša yra aktualu ir pramonės, ir turizmo, ir žemės ūkio sektoriams. Dėl sparčios upių ir jūrų pakrančių teritorijų urbanizacijos daromas spaudimas ir šioje pažeidžiamoje aplinkoje. Europos Sąjungoje energijos gamybai sunaudojama 44 proc. viso gaunamo vandens kiekio, vanduo pirmiausia naudojamas aušinimui. 24 proc. gaunamo vandens panaudojama žemės ūkio sektoriuje, 21 proc. – viešajam vandens tiekimui ir 11 proc. – pramonės tikslams. Šie rodikliai įvairiuose regionuose skiriasi. Pavyzdžiui, Pietų Europoje žemės ūkyje panaudojama maždaug pusė, kai kuriuose regionuose – iki 80 proc. viso gaunamo vandens, o Vakarų Europoje daugiau kaip pusė gaunamo vandens panaudojama energijos gamybai aušinimo tikslais (13).

3.2.2 Akivaizdu, kad vandentvarka ir elektros gamyba tarpusavyje yra glaudžiai susijusios, tad Europos Sąjunga turėtų šias sąsajas išnagrinėti. Labai mažai energijos gamybai panaudoto vandens sunaudojama; didžioji dalis vandens išleidžiama aukštesnės temperatūros. Vandens sistemų išsaugojimo problemų yra

daug. Turime technologijų, kuriomis galime sumažinti elektros gamybai reikalingo vandens kiekį arba vandenį veiksmingai surinkti, bet jos ne visada taikomos, nes padidina išlaidas. Todėl turime ne tik skatinti investicijas į šios srities mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą bei taikyti šias naujas technologijas, bet ir, diskutuodami apie investicijas ir jų pelningumo tvarumą, kelti rūpimus aplinkos, socialinius ir ekonomikos klausimus.

3.2.3 Žemės ūkio paskirties žemės naudojimo ir miestų plėtros planavimo praktika gali turėti didžiulę įtaką vandens trūkumui. Dėl nekontroliuojamo naudojimo senka gruntiniai arba paviršiniai vandenys, gali būti padaryta negrįžtama žala aplinkai, susiformuoti netvartų socialinių ir ekonominių pokyčių ciklas, dėl kurio gali kilti rizika maisto, energetiniam saugumui ir socialiniam stabilumui. Daugelis svarbių šlapžemių, miškų ir užliejamųjų lygumų Europoje buvo nusausinti ir užtventki, urbanizacijos, žemės ūkio ir energetikos reikmėms, o apsaugos nuo potvynių tikslams įrengtos reguliavimo sistemos ir kanalai (14). Būtina būsimoje teritorijų planavimo politikoje numatyti su vandeniu susijusius apribojimus.

3.3 Paklausos valdymas ir tvarios pasiūlos galimybės

3.3.1 Vandens poreikį namų ūkiui reikmėms lemia įvairūs veiksniai: gyventojų skaičius, namų ūkių dydis, urbanizacijos lygis, turizmas, pajamos, technologijos ir vartotojų elgsena. Be to, nustatant vandens, kuris pasiekia galutinius vartotojus, kiekį svarbiausia yra „nutekėjimas“ paskirstymo ir tiekimo tinkluose. Todėl, kai tai įmanoma, būtina sumažinti šį nutekėjimą. Būtina investuoti į paskirstymo tinklų priežiūrą bei gerinimą ir į nuotekų valymo infrastruktūrą. 2006 m. 10 proc. ES 25 valstybių narių gyventojų ne visada turėjo prieigą prie nuotekų surinkimo sistemos, įvairiose šalyse šie rodikliai labai skiriasi (15).

3.3.2 Dėl turizmo gali labai padidėti vandens vartojimas, ypač vasaros mėnesiais, kai daugiausia atostogaujama. Pietų Europos pakrantės regionai jau jaučia itin didelį vandens trūkumą. Imantis priemonių vandens ištekliams apsaugoti reikėtų nepamiršti ir vartotojų informavimo.

3.3.3 Standartai ir nepriklausomumas. Nuotekų panaudojimas žemės ūkyje gali labai padėti tvariai valdyti vandens išteklius, todėl šiam ištekliui, kaip ir kitiems, derėtų skirti daugiau dėmesio visuomenės sveikatos požiūriu nustatant sveikatos standartus ir prižiūrint, kaip jų laikomasi. Teisės aktų leidėjui reikėtų užtikrinti jų skaidrumą, o nepriklausomos viešosios ar sertifikotos kontrolės įstaigos turėtų juos kontroliuoti.

(12) OL C 97, 2007 4 28, p. 3

(13) Europos aplinkos agentūros 2009 m. vasario mėn. ataskaita „Vandens ištekliai Europoje. Vandens trūkumo ir sausrų problemos sprendimas“, ISSN 1725-9177.

(14) „Europos aplinka. Būklė ir raidos perspektyvos 2010 m.“, Europos aplinkos agentūra, 2010 m.

(15) Europos aplinkos būklė ir raidos perspektyvos, p. 103, EAA ataskaita, p. 5, Eurostato 2006 m. pranešimas spaudai.

3.4 Pilietinės visuomenės vaidmuo įgyvendinant Europos vandens politiką

3.4.1 Prieš Jungtinių Tautų Generalinei Asamblėjai paskelbiant 2010 m. liepos 26 d. rezoliuciją⁽¹⁶⁾, ES Taryba 2010 m. kovo 22 d. pranešė, kad 27 ES valstybės narės pripažįsta teisę į vandenį ir sanitarines sąlygas, ir priminė, kad „visos valstybės turi išsipareigojimų žmogaus teisių srityje dėl prieigos prie saugaus geriamojo vandens“, manydama, kad „išsipareigojimais žmogaus teisių srityje dėl prieigos prie saugaus geriamojo vandens ir sanitarinės priemonių yra glaudžiai susiję su atskiromis žmogaus teisėmis, pavyzdžiui, teisėmis į būstą, maistą ir sveikatą“.

3.4.2 Labai svarbu informuoti pilietinę visuomenę su vandeniu susijusiais klausimais. 1999 m. Berlyno žemė leido įmonei Veolia ir Vokietijos konglomeratui RWE privatizuoti vandentvarkos įmones, dėl to išaugo kainos vartotojams. Susitarimai dėl įgaliojimų perdavimo tarp suinteresuotųjų subjektų ir susijusios sąlygos nebuvo atskleistos. Visuomenė ėmėsi iniciatyvos ir įsteigė forumą „Berliner Wassertisch“. Buvo surinkta pakankamai parašų, kad būtų pradėta referendumo procedūra. 98 proc. balsavusiųjų referendume (jame iš viso dalyvavo 27 proc. gyventojų) pasisakė už tai, kad slaptieji susitarimai būtų paskelbti ir anuluoti. Po šios iniciatyvos iš paskelbtų susitarimų buvo numatyta kompensacijų sistema. Taigi Berlyno žemė (mokesčių mokėtojų lėšomis) teikė pilną įmonėms tais metais, kai jis nesiekė slaptose sąlygose nustatytų sumų. Vis daugiau vietos ir regionų valdžios institucijų Europoje naudojasi proga baigiantis susitarimų su privačiomis bendrovėmis dėl įgaliojimų perdavimo terminui susigrąžinti vandens tiekimo paslaugas. Vis dėlto kai

kurios jų (beje, ne pačios mažiausios) tapo šių susitarimų, pasirašytų teisiškai nelygiavertėmis pirminėmis sąlygomis, įkaitėmis ir privalėjo toliau bendradarbiauti su privačiais veiklos vykdytojais⁽¹⁷⁾. Reikėtų didinti skaidrumą perduodant įgaliojimus vykdyti visuotinės svarbos viešąsias paslaugas ir juos susigrąžinant, didelį dėmesį skiriant šiems aspektams:

- vandentvarka: pelno reinvesticijos į tinklų priežiūrą ir modernizavimą,
- investicijų pobūdžio ir dydžio poveikis patekimui tiek į privačią, tiek į viešąją rinką neturėtų skatinti sudaryti monopolius ir (arba) kartelinius susitarimus,
- didžiausių privačių vandens bendrovių finansavimą daugiausia sudaro viešieji finansai⁽¹⁸⁾,
- darbuotojų darbo, užimtumo ir saugumo sąlygos: reikia ir reikės daug tinkamai parengtų ir kvalifikuotų vyrų ir moterų, kuriems bus suteiktas ypatingas vandens, sanitarinių sąlygų, kontrolės, pažeidimų nustatymo, mokslinių tyrimų ir kt. viešojo sektoriaus darbuotojo statusas. Darbuotojo statusas suteiks garantijas, kad bus vykdomos visos pačios įvairiausios užduotys visais lygmenimis,
- naudotojų informavimas ir konsultavimas: ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos visur, kur tik yra įsteigtos, yra vertingas šaltinis konsultacijoms rengti, nes yra reprezentatyvios ir nepriklausomos, turi sukaupusios patirties ir gali surengti viešus klausymus.

2011 m. birželio 15 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽¹⁶⁾ Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucija „Žmogaus teisė į vandenį ir tinkamas sanitarines sąlygas“, 2010 m. liepos 26 d., A/64/L.63/Rev.1, žr.: http://www.internationalwaterlaw.org/documents/intldocs/UNGA_Resolution_HR_to_Water.pdf

⁽¹⁷⁾ Public Citizen „Vandens kampanija visiems“ (*Campagne de l'eau pour tous*), 2007 m. „Veolia aplinka. Įmonės profilis. Speciali Public Citizen ataskaita vykstant Vandens kampanijai visiems („Veolia Environnement: Un profil d'entreprise. Un rapport spécial de Public Citizen dans le cadre de la Campagne de l'Eau Pour Tous“). (<http://documents.foodandwaterwatch.org/Vivendi05.pdf>) ir slaptas susitarimas dėl Berlyno vandens privatizavimo paskelbtas 2010 m. spalio 30 d. Berlyno dienraštyje „Die Tageszeitung (TAZ)“ <http://www.taz.de/1/zukunft/wirtschaft/artikel/1/die-raeuberische-wasser-privatisierung/>

⁽¹⁸⁾ <http://www.psir.org/reports/2010-W-EWCS.doc>

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ES vaidmens ir santykių Vidurinėje Azijoje ir pilietinės visuomenės indėlio

(2011/C 248/08)

Pranešėjas **Jonathan PEEL**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2010 m. rugsėjo 15–16 d. plenarinėje sesijoje nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl *ES vaidmens bei santykių Vidurinėje Azijoje ir pilietinės visuomenės indėlio*.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2011 m. gegužės 25 d. priėmė savo nuomonę.

472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (birželio 15 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 112 narių balsavus už, 5 – prieš ir 12 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Penkių Vidurinės Azijos, kitaip nei Europos, valstybių nesieja tvirti regioninės bendrystės ryšiai. Komitetas ragina Komisiją ir kitas ES institucijas toliau dirbti siekiant daug gilesnės šio regiono tapatybės ir integracijos prasmės, raginant kiekvieną regiono valstybę artimiau bendradarbiauti su kaimyninėmis valstybėmis, mažinti etnines bei pasienio problemas ir atverti aktyvesnio ir tvaresnio ekonominio vystymosi galimybes.

1.1.1 Komitetas įsitikinęs, jog būtina parengti išsamią, nuoseklią ir suderintą ES strategiją veiksmingiems ES ir Vidurinės Azijos pilietinės visuomenės ryšiams užmegzti ir plėtoti. Dabartiniu metu tokie ryšiai yra silpni. Pradžiai reikia kur kas didesnio ES diplomatinio atstovavimo.

1.1.2 Svarbu maksimaliai panaudoti visą turimą ES institucijų žinių arsenalą, ypač Lisabonos sutarties 11 straipsnio kontekste, ir todėl raginame Europos išorės veiksnių tarnybą (EIVT) įtraukti komitetą į visas įmanomas sritis, ypač į gebėjimų stiprinimą, remiantis mūsų patirtimi kitose šalyse (pavyzdžiui, Balkanuose, Lotynų Amerikoje).

1.1.3 Todėl rekomenduojame per EIVT sukurti oficialų mechanizmą, į kurį būtų įtrauktas EESRK, pirmiausia, kad būtų aiškiau nustatyta, kas yra svarbiausi pilietinės visuomenės atstovai kiekvienoje valstybėje, įskaitant aktyvius nepriklausomus verslo bei profesinių sąjungų partnerius ir antra, siekiant nustatyti naujas besiformuojančias pilietinės visuomenės organizacijas ir remti jas formavimosi proceso metu. Šiais tikslais nedidelė EESRK delegacija turi nuvykti į Vidurinę Aziją.

1.1.4 Komitetas tvirtai remia gerai struktūruotą ES žmogaus teisių dialogą kaip ES Vidurinės Azijos strategijos ankstyvą teigiamą rezultatą, tačiau labai apgailestauja, kad jis iki šiol nėra įtrauktas į jos įgyvendinimą. Tai turi būti kuo skubiausiai ištaisyta.

1.1.5 Pastangos stiprinti žmonių tarpusavio ryšius turėtų apimti gilesnius jaunimo ir švietimo ryšius, kadangi dauguma šių valstybių gyventojų yra jaunesni kaip 25 metų, ir abiem pusėms sparčiau pasinaudoti *Erasmus Mundus* programa. Tai turėtų apimti supaprastintą vizų režimą mokymosi tikslais, mokesčio už mokslą netaikymą gambiausiems Vidurinės Azijos studentams, anglų kalbos vadovėlių, vasaros mokyklų ir universitetų bei vidurinių mokyklų partnerystės propagavimą.

1.2 Platesnis žmogaus teisių klausimas glaudžiai siejasi su aktyvesnio pilietinės visuomenės vaidmens skatinimu. Tai viena svarbiausių sričių, kurioje Europa gali sėkmingai remti ir remia tolesnę nepriklausomą Vidurinės Azijos valstybių raidą. Tačiau svarbiausi tokių santykių klausimai turi būti nustatomi derybų keliu ir atsižvelgiant į kultūrų skirtumus. Nepaisant iki šiol neišspręstų problemų, visos penkios valstybės yra ratifikavusios 8 pagrindines Tarptautinės darbo organizacijos konvencijas (išskyrus dvi, nurodytas 5.4.1 punkte). Siekiant toliau stiprinti abipusį pasitikėjimą, būtų naudinga nustatyti, kaip ir kokiose srityse Europa gali padėti laikytis šių ir kitų išipareigojimų Vidurinėje Azijoje.

1.2.1 Komitetas taip pat tvirtai remia pastangas galiausiai sudaryti su prekyba susijusias sutartis su visomis penkiomis valstybėmis. Turėdami omenyje pastaruoju metu sudarytas ES prekybos sutartis, norėtume paraginti kiekvienu atveju įdiegti Pilietinės visuomenės forumą, kad būtų įtrauktas tvarus vystymasis, o tuo pačiu sudarytos sąlygos komitetui pasidalyti savo patirtimi.

1.3 Itin svarbūs ir tarpusavyje susiję, tačiau sunkūs klausimai yra apsirūpinimo maistu, apsirūpinimo vandeniu saugumas ir energijos tiekimas. Rekomenduojame, jog ES atliktų didesnę vaidmenį skatinant visas penkias valstybes bendrai spręsti šias rimtas problemas laikantis holistinio požiūrio. Komisija turi paaiškinti, kaip glaudžiai šios problemos yra tarpusavyje susijusios. Europa turi teigiamos patirties šioje srityje, todėl gali padėti kitoms valstybėms spręsti apsirūpinimo vandeniu bei maistu klausimus bei turėtų visapusiškai pasinaudoti savo patirtimi toliau stiprinti pasitikėjimą.

1.4 Komitetas, atsižvelgdamas į ankstesnius savo raginimus ⁽¹⁾ dėl derybų dėl ateities prekybos, Komisijai rekomenduoja, remiantis jos „BLS plius“ sistemos 27 konvencijomis, plėtoti bendrą ir nesusijusią su energija prekybą su Vidurine Azija ir kartu tinkamai taikyti su prekyba susijusios techninės pagalbos (angl. TRTA) priemones.

1.5 Komitetas rekomenduoja ES, plėtojant ryšius su Vidurine Azija, remtis glaudžiais ir abipusiais santykiais su Rusija, Kinija ir Turkija, tačiau ne su Iranu, kol šiai valstybei taikomos sankcijos.

1.6 Vidurinės Azijos valstybės turi daug potencialių energijos atsargų, kurios galėtų tapti papildomais (bet ne alternatyviais) Europos energijos šaltiniais, nors tranzito ir transporto klausimai yra sudėtingi. Nustatant, kiek tokie ryšiai gali būti perspektyvūs, svarbu remtis praktiniais ir ekonominiais kriterijais.

1.7 Vidurinė Azija neturėtų būti vieta, kurioje baigiasi Europos transporto ir tranzito maršrutai – ją veikia reikėtų laikyti „tarpine stotele“ pakeliui į Kiniją ir dar toliau. Kinijos ir ES siūlomi transporto koridoriai turi būti suderinti. Senasis „šilko kelias“ turėtų būti plėtojamas kaip prekybos ir energijos magistralė.

2. Įvadas

2.1 Nors Kazachstanas yra devinta didžiausia pasaulio valstybė pagal plotą, tačiau penkiose Vidurinės Azijos valstybėse (Kazachstane, Kirgizijoje, Uzbekistane, Turkmėnistane ir Tadžikistane) iš viso gyvena tik apie 61 mln. žmonių – maždaug tiek pat, kiek yra gyventojų Jungtinėje Karalystėje, Prancūzijoje arba Italijoje.

2.2 Būtina suprasti, kad šios valstybės iš tiesų yra jaunos, jų kūrimosi procesas dar tebevyksta. Nors šios valstybės yra nepriklausomos ir visiškai pripažintos, jos yra SSSR iširimo rezultatas. Stipraus „nacionalinio išsivadavimo sąjūdžio“ nebuvo nė vienoje iš jų. Visose jose buvęs sovietinis politinis elitas virto nauju nepriklausomu elitu. Tačiau tokia bendra praeitis yra teigiamas veiksnys, skatinantis regioninę sanglaudą, kuri yra silpna ir nepalyginama su sanglauda Europoje. ES pradeda propaguoti sanglaudos idėją šiame regione.

2.3 Be to, jos veikia nei tarp jų pačių pasirinktų, nei natūraliai susiformavusių sienų. Jas nustatė išorės jėgos, o pačios valstybės tapo SSSR sąjunginėmis respublikomis, savo ruožtu sudariusiomis prielaidas įtemptiems etniniamis santykiams; naujausias tokios įtampos pavyzdys yra probleminė uzbekų etninės mažumos padėtis Kirgizijoje. Todėl ES turi gerą progą pasinaudoti savo patirtimi padedant spręsti tautinę nesantaiką.

2.4 Šios valstybės paveldėjo planinę ekonomiką – modelius, kurie yra patogūs dabartiniam valdžios elitui. Šią padėtį dar labiau sunkina iš naujo išziebę seni strateginiai tarptautiniai konfliktai (ypač dėl Afganistano ir Irano artumo), šiuo metu pereinantys į ekonominį lygmenį, nes atrasta gamtinių energijos išteklių, visų pirma naftos ir dujų, kurių kiekiai iki šiol nežinomi; svarbiausi iš jų yra Turkmėnistano dujų ištekliai.

2.4.1 Jau matėme, kaip šiame regione (t. y. Kazachstane) kilo problemų dėl valdžios perdavimo iš vienos šeimos kartos kitai kartai. Buvusios sovietinės nomenklatūros administracinis aparatas dabar veikia virto klanine (šeimų) nomenklatūra. Šioje srityje ES taip pat gali padėti, pagal savo pilietinės visuomenės ir valdysenos programas skatindama pereiti prie neutralesnės valstybės tarnybos.

2.5 Prieš Rusijos dominavimą XIX a. antrojoje pusėje, Vidurinėje Azijoje gyveno ir atkakliai savo nepriklausomybę gynę keli musulmonų chanatai ir Emyratai, kurių pavadinimai (tokie kaip Samarkandas, Buchara, Kokandas ir Chiva) mums skamba egzotiškai; šie kraštai buvo tolimi ir sunkiai pasiekiami dėl juos supusių didžiulių dykumų. XIV a. Tamerlanas įkūrė didžiulę imperiją, kurios sostine tapo Samarkandas, o dalis gyventojų buvo Čingischano armijų ir Aukso ordos karių palikuonys. Taip pat reikia paminėti tvirtas mokslo, ypač astronomijos, tradicijas šiame regione, kurioms pradžią davė Ulugbeko, Tamerlano vaikaičio, XV a. įkurta observatorija. Dabartiniu metu Kazachstanas ir toliau labai aktyviai dalyvauja kosmoso programoje.

3. Naujas „didysis žaidimas“?

3.1 Vidurinė Azija, nepaisant nesvetingos gamtinės aplinkos, kaip jau minėjome, tapo strategiškai svarbiu regionu. Panašiai kaip XIX amžiuje, kai dėl šio regiono varžėsi Britų ir Rusijos imperijos (vadinamasis „didysis žaidimas“), Vidurinė Azija (kaip ir Rytų Azija) vėl tapo pasaulinės reikšmės regionu, kuriame gali susikirsti daugybė svarbių interesų.

3.2 Šis regionas daugiau kaip šimtą metų buvo valdomas Rusijos, todėl **Rusijos** įtaka jam tebėra labai didelė. Rusų kalba vartojama visame regione, ekonominiai ryšiai su Rusija tebėra stiprūs ir Rusija yra įsitikinusi, kad šis regionas priklauso jos įtakos sferai. Kazachstanas 2010 m. sudarė muitų sąjungą su Rusija (ir Baltarusija), kitos regiono valstybės taip pat svarsto galimybę tai padaryti. Kadangi vienintelė Pasaulio prekybos organizacijos narė regione yra Kirgizija, jai tokia ateitis keltų didelių problemų. Kita vertus, akivaizdu, kad Uzbekistanas ir Turkmėnistanas kur kas atsargiau nei kitos šalys vertina galimybę atnaujinti glaudžius ryšius su Rusija.

3.3 **Kinija** taip pat labai prisideda prie regiono vystymosi; oficialus šių santykių pagrindas yra visų pirma jos narystė Šanchajaus bendradarbiavimo organizacijoje (kurioje taip pat dalyvauja Rusija ir Iranas). Kinija turi strateginių energetinių interesų regione – 2010 m. ji per rekordiškai trumpą laiką nutiesė gamtinių dujų vamzdyną iš Turkmėnistano per

⁽¹⁾ OL C 211, 2008 8 19, p. 82

Uzbekistaną ir Kazachstaną, kuris netrukus bus visiškai sujungtas su Kinijos vidaus energijos tiekimo tinklu. Kinijai taip pat labai rūpi tiesti strateginės reikšmės geležinkelių ir kelių transporto koridorius į Vakarų per Vidurinę Aziją, tačiau kol kas šie planai nėra suderinti su Europos transporto koridoriais Rytų kryptimi. Šią padėtį būtina ištaisyti. Turistiniu maršrutu virtusį senąjį „silkų kelią“ taip pat būtų naudinga išplėtoti ir paversti svarbia prekybos ir energijos tiekimo magistrale.

3.4 Iranas ir Afganistanas palaiko glaudžius ryšius su šiuo regionu kaip artimiausi kaimynai, kurie kaip ir Tadžikistanas kalba panašia į persų kalba ir kurių naujausių laikų istorijoje svarbus vaidmuo tenka islamo fundamentalizmui. Šiuo metu visos Vidurinės Azijos valstybės griežtai kontroliuoja religines aistras, tačiau jos stiprėja. Islamistų maištas buvo praėjusio amžiaus 10-ojo dešimtmečio pilietinio karo Tadžikistane veiksnys, ir daugelis bijo, kad tai gali pasikartoti. Iranui, kuriam dėl branduolinių technologijų taikomos sankcijos, ryšiai su Turkmėnistanu yra itin svarbūs, ir tarp šių valstybių neseniai nutiestas strateginės reikšmės dujotiekis. Iš Afganistano gabenamų narkotikų prekybos problema vis didėja, tačiau ši problema yra daugiau susijusi su galutiniu vartojimu Vakaruose; nelegalios narkotikų rinkos Europoje (ir JAV) mažinimas ir pažabojimas yra vienas iš sprendimų, kartu reikia skatinti neturtingus ir korumpuotus Vidurinės Azijos pareigūnus uždrausti prekybą narkotikais.

3.5 **Turkijos** įtaka regione taip pat yra labai didelė, kadangi visi, išskyrus tadžikus, yra tiurkai ir jų kalbos yra giminingos. Žlugus Sovietų Sąjungai, Turkija iš pradžių aktyviai dalyvavo regiono politikoje, patyrė kelias nesėkmes, tačiau dabar vėl didina savo įtaką regione. Be to, į Vakarų tiesiamis energijos tiekimo vamzdinai taip pat eis per Turkiją.

3.6 **JAV** taip pat aktyviai reiškiasi regione, ypač dėl karo Afganistane.

3.7 Turint vis tai omenyje, kyla klausimas, kaip toli turi plėstis ES veikla šiame regione, turint omenyje, kad jame nėra ES valstybių narių kolonijinio palikimo. Į Europos poreikius reikėtų žvelgti iš ilgalaikės perspektyvos ir visapusiškai atsižvelgiant į platesnius ES santykius.

3.7.1 ES jau veda svarbias derybas ir su Rusija, ir su Kinija, su kuriomis ji jau yra sudariusi strateginę partnerystę. Su Turkija deramasi dėl jos narystės ES, nors pažanga yra labai lėta. Nepaisant to, susidaro išpūdis, kad ES ryšiai su Vidurinės Azijos valstybėms klausimais sprendžiami visiškai atskirai nuo jos ryšių su kitomis valstybėmis. Tai neturi prasmės. Plėtodama ryšius su Vidurine Azija, ES turi remtis glaudžiaisiais ir abipusiais ryšiais su Rusija, Kinija ir Turkija; lygiai taip pat mūsų santykiai su Vidurine Azija neturėtų būti plėtojami taip, kad kiltų pavojus mūsų strateginiams santykiams su bet kuriuo iš šių partnerių. Irano kol kas nereikėtų įtraukti į šį procesą, kol jam taikomos sankcijos, tačiau būtina atsižvelgti į Irano / Vidurinės Azijos lygtį.

4. ES veikla Vidurinėje Azijoje

4.1 ES, paskatinta Tarybai pirmininkavusios Vokietijos, 2007 m. liepos mėn. paskelbė savo Vidurinės Azijos strategiją. Nors strategijos tonas gana paternalistinis, tačiau joje teigiama, kad prekyba yra labai menka ir ją reikia didinti. Išskyrus Kazachstaną, kuriam 2009 m. (ir 2007 m.) teko 0,9 % ES importo ir 0,5 % eksporto, ES prekyba su bet kuria kita Vidurinės Azijos valstybe nesudarė daugiau kaip 0,1 %. Nepaisant šių skaičių, ES tebėra svarbi kiekvienai regiono valstybei prekybos partnerė, ypač Kazachstanui: vertinant pagal prekybos apimtį, ES šiai šaliai yra svarbesnė prekybos partnerė nei Rusija ar Kinija.

4.2 Todėl ES verta skirti daugiau dėmesio Vidurinei Azijai, ypač atsižvelgiant į savo Rytų partnerystės programą ir Juodosios jūros strategiją. Pastarosios priemonės aktyviai dalyvauja (kartu su Turkija) visos buvusios Sovietų Sąjungos šalys, išskyrus Rusiją, su kuria ES derasi dėl atskiros naujos strateginės partnerystės. Kai kurios ES valstybės narės, ypač Lietuva ir vis labiau Vokietija, jau palaiko tvirtus ryšius su Vidurine Azija. Be to, Azerbaidžanas daugeliui atrodo artimesnis Vidurinei Azijai, negu Kaukazo regionui; pirmiausia dėl energetinių ir religinių priežasčių.

4.2.1 Energija yra vienas svarbiausių klausimų. Vidurinės Azijos valstybės turi daug potencialių energijos atsargų, kurios galėtų tapti papildomais Europos energijos šaltiniais, nors tranzito ir transporto klausimai yra sudėtingi. Svarbu, kad ES, svarstydama galimybes apsirūpinti energija iš šio regiono, jų nepervertintų ir nustatydama, kiek tokie ryšiai gali būti perspektyvūs, remtųsi praktiniais ir ekonominiais sumetimais. Taip pat svarbu, kad šalys, kurios naudotųsi šiais energijos šaltiniais, šiuos gamtinius energijos šaltinius laikytų papildančiais ir diversifikuojančiais jau turimus energijos tiekimo šaltinius, o ne galima alternatyva jau turimiems tiekimo šaltiniams arba užstatu, kuriuo būtų galima naudotis siekiant paveikti santykius su kitomis šalimis regione.

4.3 Nepaisant optimistinės pažangos atskaitos, pateiktos praėjusių metų birželio mėn., ES ryšiai su penkiomis Vidurinės Azijos valstybėmis yra nepaprastai silpni. ES tikrą atstovybę turi tik Kazachstane, o Kirgizijoje ir Tadžikistane neseniai buvo atidarytos ES delegacijos. Uzbekistane ir Turkmėnistane ES atstovauja tik „Europa Houses“, kuriuose daugiausia dirba samdomi konsultantai. CEPS⁽²⁾ duomenimis, Kazachstane veikia 18 valstybių narių ambasados, Uzbekistane – 10, o likusiose valstybėse – tik keletas ambasadų. Tik Vokietija ir Prancūzija turi ambasadas visose penkiose valstybėse, o Jungtinė Karalystė – keturiose. Devynios valstybės narės šiose valstybėse neturi jokių atstovybių. ES Vidurinės Azijos strategiją bus įmanoma sėkmingai įgyvendinti tik tada, kai ES bus aktyviau atstovaujama šiame regione; tai yra rimta pradinė užduotis naujam Europos išorės veiksmų tarnybai (EIVT), nors jos biudžetas yra labai ribotas. Vienas tokių išbandymų bus per EIVT bendrai sprendžiami svarbiausi klausimai kaip, pavyzdžiui, vizų (bent į Šengeno valstybes).

(2) Europos politikos studijų centras.

4.4 ES yra sudariusi partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimus su visomis penkiomis valstybėmis. 1999 m. įsigaliojo susitarimai su Kazachstanu, Kirgizija ir Uzbekistanu, tačiau partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimas su Uzbekistanu 2005–2008 m. buvo iš dalies sustabdytas po žudynių Andižane. Susitarimas su Tadžikistanu (kuris buvo atidėtas dėl pilietinio karo) ratifikuotas tik 2009 m., o susitarimas su Turkmėnistanu iki šiol neratifikuotas dėl žmogaus teisių problemų.

4.5 Ypač Kazachstanas pastaruosiu metu išsiskiria kaip viena įtakingiausių regiono valstybių, kurioje ES santykiai sparčiai plėtojami dėl abipusio suinteresuotumo. Akivaizdu, kad Kazachstanas iš visų regiono valstybių yra prieinamiausias ES, o jo aktyvios ir sėkmingos pastangos pirmininkauti ESBO aiškiai rodo, jog ši valstybė siekia pagrindinio vaidmens. Kazachstano norą aktyviau dalyvauti platesnėje politikoje taip pat rodo jo narystė bendroje muitų sąjungoje su Rusija ir Baltarusija ir tai, kad jis aiškiai suinteresuotas tapti (galbūt kartu su Rusija) Pasaulio prekybos organizacijos nariu. Be to, Kazachstane pastebimai formuojasi naujos kartos verslininkų, norinčių ir skatinamų įgyti išsilavinimą užsienyje, klasė, stiprėja pilietinės visuomenės kultūra ir vaidmuo.

4.6 Uzbekistanas iki šiol nereikia didesnio noro aktyviau dalyvauti tarptautinėje arenoje, pasižymi uždarumu ir polinkiu į autoritarizmą, kaip, beje, ir Turkmėnistanas. Pirmiau atrodė, kad būtent Uzbekistanui pavyks užmegzti artimesnius ryšius su Europa, tačiau šios viltys išblėso, ypač po tragedijos Andižane, tuo tarpu Kazachstanas tapo atviresnis.

4.7 Nors po 2010 m. etninių neramumų Kirgizijoje labai susirūpinta dėl padėties šioje šalyje, jos visuomenė yra atviresnė, o pilietinė visuomenė aktyviau įtraukiama į šalies gyvenimą. Padėtis Tadžikistane yra tokia pati, nors jo ryšiai su ES šiuo metu yra labai silpni. Tadžikistanas yra pažeidžiamas, jame vyko didelis pilietinis karas praėjusio amžiaus 10-ajame dešimtmetyje, kuris gali pasikartoti, o šiuo metu išgyvena maisto krizę.

5. Pilietinės visuomenės vaidmuo ir žmogaus teisės

5.1 Visose penkiose valstybėse pilietinės visuomenės vaidmuo yra permainingas ir labai skirtingas. Kirgizijos pilietinė visuomenė yra aktyviausia. Pilietinės visuomenės kultūra šiuo metu stiprėja Kazachstane ir Tadžikistane.

5.1.1 Tačiau pilietinė visuomenė suvaidino aiškų vaidmenį gerai struktūruotame ES žmogaus teisių dialogo procese ir tai yra vienas pirmųjų ES Vidurinės Azijos strategijos rezultatų minėtose trijose valstybėse. Kasmet rengiami oficialūs susitikimai ir vyksta atskiri pilietinės visuomenės seminarai, kuriuose dalyvauja žmogaus teisių specialistai, vietos NVO ir ES pareigūnai, taip pat sudaryta sisteminga darbotvarkė, tačiau kol kas nėra tinkamų lyginamųjų rodiklių, pagal kuriuos būtų galima vertinti rezultatus.

5.1.2 Komitetas tvirtai remia šį procesą, tačiau labai apgailestauja, kad EIVT kol kas nemano, jog būtų tikslinga į šį procesą įtraukti EESRK. EIVT raginame kuo greičiau ištaisyti šią padėtį, ypač turint omenyje, jog esame išbandytas dialogo partneris ir platesnės pilietinės visuomenės tarpininkas, turintis galias praktines žinias ir plačiai pripažintus ekspertus.

5.2 Uzbekistano, kuriame pradėjo veikti vyriausybės įsteigtos NVO, pilietinė visuomenė nėra tokia aktyvi, o Turkmėnistane šiuo metu iš esmės nėra savarankiškos pilietinės visuomenės.

5.2.1 Svarbu prisiminti, jog iki nepriklausomybės nė vienoje iš šių valstybių nebuvo tradicijos ar suvokimo, kad pilietinė visuomenė galėtų tarpininkauti tarp valstybės ir piliečių, taip pat nebuvo jokio supratimo apie NVO. Profesinės sąjungos, bendruomeninės, jaunimo ir profesinės asociacijos buvo valdžios struktūros dalis, per mažai veikiamos išorinių jėgų, kurios padėtų joms atgavus nepriklausomybę suformuoti naujas institucijas. Vis dėlto daugelis jų, kartu su privatizuotomis valstybės įmonėmis, nepriklausomomis profesinėmis sąjungomis ir profesinėmis asociacijomis siekė įgyti daugiau savarankiškumo, ypač Kazachstane ir Kirgizijoje, o Tadžikistane tokių organizacijų buvo kiek mažiau.

5.2.2 Praėjusio amžiaus 10-ajame dešimtmetyje atsirado vietos kaimo bendruomenių iniciatyvos ir tarpusavio pagalbos grupės, kilusios iš tradicinių vietos bendruomenių ir giminystės ryšiais saistomų tarpusavio pagalbos (hashar/ashar) grupių, pirmiausia dėl to, kad subyrėjo sovietinės socialinės apsaugos sistemos, tačiau jos labai skiriasi nuo tarptautiniu lygmeniu pripažintamų NVO. Susikūrė ir tokių NVO, bet jos veikė daugiausia tik didžiuosiuose miestuose ir dažnai buvo priklausomos nuo didelės finansinės paramos iš užsienio (taip pat JAV). Valstybių raida buvo skirtinga, kiekvienoje iš jų buvo savitų problemų, tačiau po „spalvotųjų“ revoliucijų Gruzijoje, Ukrainoje ir Kirgizijoje NVO (kurias daug kas laikė svetimšalėmis ir gaunančiomis kur kas didesnius atlyginimus palyginti su vietinėmis normomis) veikla buvo labai apribota Uzbekistane, o Turkmėnistane jų iš esmės neliko. Pastaruosiu metu didėja atotrūkis tarp miesto ir kaimo, taip pat stiprėja islamu grindžiama įtaka ir veikla.

5.3 Atrodo, kad ES pilietinė visuomenė ir Vidurinės Azijos pilietinė visuomenė per mažai stengiasi bendrauti oficialiu lygmeniu ir nepalaiko tvirtesnių ryšių; tuo nereikėtų stebėtis, nes Europos ir Vidurinės Azijos piliečiai per mažai bendrauja tarpusavyje. Norėdami tikėtis, kad Vidurinės Azijos pilietinė visuomenė priims mūsų vertybes ar net su jomis solidarizuosis, pirmiausia ją reikia supažindinti su šiomis vertybėmis, o po to jos turėtų tapti visuotinai suprantamos, tačiau jų primesti negalime. Šiuo požiūriu Kazachstanas gali būti jungiamoji grandis, ypač dėl geresnių ryšių tarp įmonių ir profesinių sąjungų.

5.3.1 Komitetas mano, jog būtina išsami, nuosekli ir suderinta ES strategija pilietinės visuomenės ryšiams su Vidurine Azija plėtoti. Komitetas turi geras galimybes prisidėti prie šio darbo; svarbiausia, koku būdu būtų galima geriausiai skatinti kur kas aktyvesnį dialogą ir žmonių tarpusavio ryšius, identifikuoti abi šalis dominančias temas, besiformuojančias pilietinės visuomenės grupes ir propaguoti geriausią praktiką, siekiant sukurti formalesnį mechanizmą veiksmingiems pilietinės visuomenės ryšiams puoselėti.

5.3.2 Palankiai vertintinas dabartinis Europos išorės veiksmų tarnybos (EIVT) darbas regione. Tačiau būtina maksimaliai išnaudoti visą turimą ES institucijų žinių arsenalą, ir todėl raginame Europos išorės veiksmų tarnybą (EIVT) įtraukti Komitetą į visas įmanomas sritis, ypač į gebėjimų stiprinimą, remiantis mūsų įgyta svarbia patirtimi kitose šalyse.

5.3.3 Galima numatyti tris perspektyvias veiklos kryptis. Visų pirma pats Komitetas, padedamas EIVT, turi aiškiai nustatyti svarbiausius būsimo dialogo partnerius. Būtina atrasti sėkmingai veikiančius nepriklausomus verslo bei profesinių sąjungų partnerius ir visapusiškai išplėtoti ryšius visose penkiose valstybėse, taip pat su kitais atitinkamais pilietinės visuomenės partneriais. Tarptautinė darbdavių organizacija (OIE) turi ryšių Kazachstane, tačiau neturi narių Vidurinėje Azijoje. Rekomenduojame šiuo tikslu išsiųsti nedidelę EESRK delegaciją į Vidurinę Aziją (kuri taip pat informuotų apie šią nuomonę).

5.3.4 Antra, būtina identifikuoti kitas besiformuojančias pilietinės visuomenės organizacijas, skatinti jas ir suteikti joms pagalbą vietoje jų formavimosi procese. Ir vėl tikimės, kad EIVT įtrauks Komitetą į visas įmanomas veiklos sritis.

5.3.5 Komitetas taip pat tvirtai remia pastangas sudaryti už prekybą susijusias sutartis su visomis penkiomis valstybėmis. Atsižvelgdami į kitas pastaruoju metu ES sudarytas prekybos sutartis, rekomenduojame įsteigti su kiekviena valstybe pilietinės visuomenės forumus, siekiant formalizuoti ryšius su pilietine visuomene regione. Šie forumai sudarytų Komitetui galimybę pasidalinti savo patirtimi tvaraus vystymosi srityje su atitinkamais pilietinės visuomenės atstovais.

5.3.6 Trečia, būtina labiau skatinti įvairesnius jaunimo ryšius ir mainus bei dar geriau pasinaudoti programos Erasmus Mundus teikiama galimybėmis, siekiant skatinti gilesnius ryšius švietimo srityje ir Europos bei Vidurinės Azijos jaunimo judumą. Tai turėtų apimti supaprastintą vizų režimą mokymosi tikslais, mokesčio už mokslą netaikymą gabiausiems Vidurinės Azijos studentams, anglų kalbos vadovėlių, vasaros mokyklų ir universitetų bei vidurinių mokyklų partnerystės propagavimą. Džiaugiamės, kad tam skirtas metinis biudžetas padidintas iki

10 mln. EUR, tačiau kaip nurodyta pažangos ataskaitoje dauguma Vidurinės Azijos gyventojų yra jaunesni kaip 25 metų (taigi neprisimena sovietinių laikų).

5.3.7 Pilietinė visuomenė šiame regione turi atlikti pagrindinį vaidmenį skatindama regioninę sanglaudą ir integraciją, kadangi tai yra svarbu kuriant rinkai palankią ekonominę ir socialinę aplinką, skatinant kurti kokybiškas darbo vietas, plėtojant MVĮ, stiprinant vietos infrastruktūrą ir mažinant skurdą; šiuos procesus turi remti stiprios ir aiškios įgaliojimus turinčios institucijos. Šioje srityje gali būti itin naudinga Baltijos valstybių pilietinės visuomenės patirtis.

5.3.8 Savo ruožtu tam būtina politinė atsakomybė, taika ir saugumas, teisinė valstybė, stipresnė demokratija, geras valdymas ir makroekonominis stabilumas.

5.4 Tačiau aktyvesnio pilietinės visuomenės dalyvavimo skatinimas šiose valstybėse, ypač Uzbekistane ir Turkmėnistane, glaudžiai siejasi su žmogaus teisėmis, o pažanga šioje srityje yra labai lėta. Vidurinės Azijos valdymas ilgą laiką buvo autoritarinis ir joje nebuvo jokios žmogaus teisių tradicijos, tad ES ir jos pilietinė visuomenė galės sėkmingai plėtoti darbo santykius su Vidurine Azija tik, jei žmogaus teisėms bus teikiama vis didesnė svarba. Žmogaus teisės yra Europos tapatybės ir jos istorijos dalis, ir Europa šioje srityje gali pagrįstai pasiūlyti pagalbą.

5.4.1 Tačiau svarbiausi klausimai turi būti nustatomi derybų keliu ir atsižvelgiant į kultūrų skirtumus. Kiekviena iš šių valstybių savo noru pritarė visuotinėms žmogaus teisėms, tapdamos Jungtinių Tautų ir susijusių institucijų (pvz., Tarptautinės darbo organizacijos) narėmis. Visos Vidurinės Azijos valstybės, kitaip nei daugelis kitų ES prekybos partnerių, ratifikavo 8 pagrindines TDO konvencijas; tik Uzbekistanas neratifikavo Konvencijos Nr. 87 dėl asociacijų laisvės, o Turkmėnistanas – Konvencijos Nr. 138 dėl minimalaus įdarbinimo amžiaus. Turkmėnistanas Konvenciją Nr. 182 dėl nepriimtino vaikų darbo uždraudimo pasirašė tik 2010 m. lapkričio mėn., o Uzbekistanas Konvenciją dėl minimalaus įdarbinimo amžiaus – 2009 m. Kitas klausimas, kaip užtikrinamas jų vykdymas. Todėl Komitetas ragina Komisiją kartu su TDO dėti daugiau pastangų, siekiant nustatyti, kaip ir kada Europa galėtų geriausiai padėti Vidurinei Azijai laikytis šių įsipareigojimų.

5.4.2 Tai yra praktinis abipusio pasitikėjimo stiprinimo būdas. Nors galima teigti, kad jokia žmogaus teisė nėra svarbesnė už kitas, tačiau daugiausia problemų kyla dėl pagrindinių žmogaus laisvių, teisinės valstybės principų, susirinkimų, asociacijų ir žodžio laisvės. ES jau dabar sėkmingai dirba šioje srityje ir vykusiai sprendžia problemas, pavyzdžiui, susijusias su negalia.

5.4.3 Vis dėlto tebėra didelių rūpesčių ir neišspręstų problemų, ir neseni įvykiai Šiaurės Afrikoje primena, kad labai svarbu tiek skatinti aktyvų pilietinės visuomenės dalyvavimą, tiek skubiai ir pozityviai spręsti šias problemas. Komitetas nori užmegzti tvirtus ir veiksmingus ryšius bei gerus darbo santykius su Vidurinės Azijos pilietine visuomene. Boikotavimas arba labai griežtų sąlygų kėlimas, grindžiamas pažanga, nėra realistiškas sprendimas. Padėtis čia lyginama su Baltarusija, kai 2011 m. sausį po neramumų, kilusių per prezidento rinkimus, 158 aukščiausiams Baltarusijos pareigūnams uždrausta vykti į ES ir buvo išaldytos jų sąskaitos ES bankuose. Tai pavyzdys, kurio neturėtų pamiršti visos penkios Vidurinės Azijos valstybės.

5.4.4 Komitetas savo nuomonėje dėl „Globaliosios Europos“⁽³⁾ paragino Komisiją sudarant būsimas ES prekybos sutartis remtis 27 konvencijomis (tarp jų 8 pagrindinėmis TDO konvencijomis), kurios jau įtrauktos į dabartinę „BLS plus“ sistemą. Ši tikslą reikėtų pakartoti, kadangi juo reikėtų remtis plėtojant platesnę su energija nesusijusią prekybą su Vidurine Azija, kartu tinkamai taikant su prekyba susijusios techninės pagalbos (TRTA) priemones ir skatinant valstybes tapti PPO narėmis. Kol kas tik Kirgizija yra PPO narė, nors šiuo metu daugelio nuomone ji per anksti įstojo į šią organizaciją (1998 m.).

5.5 A priede pateikta visų penkių valstybių žmogaus teisių problemų santrauka.

6. Aplinkosaugos klausimai

6.1 Sistema „BLS plus“ taip pat apima svarbias aplinkos apsaugos konvencijas. Vidurinei Azijai itin svarbūs ir tarpusavyje susiję apsirūpinimo maistu, aprūpinimo vandeniu saugumo ir energijos tiekimo klausimai; pagrindinis ES vaidmuo šioje srityje bus skatinti visas penkias valstybes bendrai spręsti šiuos klausimus laikantis holistinio požiūrio. Iš ES strategijos nėra aišku, kiek šie klausimai yra susiję, nes aprūpinimas vandeniu atskirai svarstomas energetikos ir aplinkos tvarumo srityse, o aprūpinimas maistu išskirtas kaip konkreti didelė problema.

6.2 2008 m. FAO nurodė, kad Tadžikistanas yra viena iš 17 valstybių, kuriose „yra maisto krizė“, t. y. vienintelė Azijoje. Apsirūpinimo vandeniu saugumas taip pat yra itin svarbi viso regiono problema, nes Aralo jūra labai susitraukė, upės nyksta, o medvilnei auginti reikia itin daug vandens. ES patirtis teikiant pagalbą besivystančioms šalims taip pat turėtų padėti toliau stiprinti Vidurinės Azijos valstybių pasitikėjimą.

6.2.1 Tadžikistane ir Kirgizijoje vandens tiekimo sistema veikia didžiąją metų dalį (nors dėl netinkamo valdymo ir pažeistų paskirstymo sistemų daug vandens prarandama, todėl jo trūksta), tačiau kaimyninėse valstybėse vandens trūksta, ypač Uzbekistane (kuris yra labai priklausomas nuo vandens tiekimo iš kitur – tiek geriamojo vandens, tiek ryžių ir medvilnės pasėliams). Tadžikistanas turi labai nedaug kitokių energijos išteklių, tačiau sunkiausia jame yra užtikrinti apsirūpinimą maistu. Tadžikistanas yra labai priklausomas nuo kaimyninių valstybių, kurios jam tiekia ir energiją, ir maistą.

6.2.2 Tadžikistane 2008 m. nebuvo užtikrintas maisto tiekimas daugiau kaip 2 mln. žmonių (trečdaliui gyventojų), o 0,75 mln. žmonių patyrė „didelį maisto trūkumą“. 64 proc. gyventojų gyvena žemiau skurdo ribos; tik 7 proc. šalies žemės yra tinkama žemės ūkiui.

6.2.3 Deja, Uzbekistano ir Tadžikistano kaimynystės santykiai nėra geri, todėl susidarė užburtas ratas – nepritekliai ir kova su nepritekliais: buvo uždrausta eksportuoti energiją ir vandenį, taip pat siekiant šalyje gaminti daugiau energijos, kurios Dušanbėje per didelius šalčius pakakdavo tik dviem valandoms per parą.

6.3 Ši krizė parodė, kaip svarbu turėti holistinę strategiją, pagal kurią, siekiant skatinti tvarų ekonomikos augimą visoje Vidurinėje Azijoje, būtų tausojančiai naudojami gamtos ištekliai, mažinamas skurdas ir visų pirma užtikrinamas apsirūpinimas maistu. Nepaisant to, Komitetas džiaugiasi, kad ES labai aktyviai padeda Tadžikistanui ir jo kaimyninėms valstybėms spręsti tokias krizes.

2011 m. birželio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽³⁾ COM (2006) 763 galutinis.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasirengimo sudaryti ES ir Mercosur šalių asociacijos susitarimą. Pilietinės visuomenės indėlis

(2011/C 248/09)

Pranešėjas: José María ZUFIAUR

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2010 m. rugsėjo 16 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Pasirengimo sudaryti ES ir Mercosur šalių asociacijos susitarimą. Pilietinės visuomenės indėlis.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. gegužės 25 d. priėmė savo nuomonę.

472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (birželio 15 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 89 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK mano, kad ES ir Mercosur šalių asociacijos susitarimas, jei bus įveiktos esamos kliūtys žemės ūkio, intelektinės nuosavybės ir tvaraus vystymosi srityse, suteiktų didelių galimybių ir būtų visapusiškai naudingas abiem tokio susitarimo šalims šiuo metu, kai vyksta dideli pasaulinio masto veikėjų vaidmenų pokyčiai, susiduriama su pasaulinio masto geostatiniais, su aplinka, socialiniais reikalais, energetika ir valdymu susijusiais sunkumais bei iškyla būtinybė skubiai įgyvendinti esmines ekonomikos modelio reformas siekiant įveikti nuo XX a. ketvirtojo dešimtmečio prasidėjusią neregėtą sisteminę krizę.

1.2 EESRK mano, kad susitarimą įmanoma sudaryti tik tuo atveju, jei jis bus subalansuotas, naudingas abiem susitarimo šalims ir jei juo nebus paaukotas nė vienas sektorius (žemės ūkio ar pramonės), regionas ar valstybė. Asociacijos susitarimas jokiū būdu neturėtų būti sudaromas netinkamu pagrindu. Todėl Komitetas derybų šalių prašo parodyti politinę valią, būtiną asociacijos susitarimui sudaryti, ir dėti visas pastangas siekiant įveikti skirtumus, kurie iš esmės susiję su pagrindiniu asociacijos susitarimo ramsčiu – prekybos klausimais. Todėl Komitetas ragina šiuo tikslu pasinaudoti visomis galimomis formulėmis ir mechanizmais: pripažinti skirtumus, nustatyti paramos ir kompensavimo priemones, nustatyti išimtis, parengti plėtros planus labiausiai nukentėjusiems sektoriams remti, skatinti investicijas, inovacijų politikos kryptis ir kompensavimą, nustatyti pereinamojo laikotarpio ir būsimų pokyčių sąlygas. Be to, paramos priemonės turėtų apimti visas ES politikos sritis.

1.3 EESRK derybų šalių ir visų pirma Europos Sąjungos prašo apsvaistyti dideles politines ir ekonomines sąnaudas, kurios būtų patirtos nesudarius susitarimo ir nepasinaudojus tokia galimybe.

1.4 EESRK ypač svarbu, kad asociacijos susitarimas būtų plataus užmojo ir apimtų visus ES ir Mercosur šalių santykių aspektus. Šioje srityje svarbu spręsti įmonių patiriamas problemas. Jas išspręsti galima derinant teisės aktus ir atsižvelgiant į ne prekybos kliūčių poveikį. Konkrečiai asociacijos susitarimas

turėtų apimti socialinius, su darbu ir aplinka susijusius aspektus, kurie dominuotų visame susitarime. Įtraukus šiuos aspektus turėtų būti užtikrinti ekonominiai santykiai, kurie atitiktų susitarime nustatytus su socialiniais reikalais ir aplinka susijusius tikslus, nepažeidžiant tvarų vystymąsi reglamentuojančių taisyklių ir garantijų. Be to, taip turėtų būti įtvirtintas susitarimo šalių išpareigojimas paisyti pagrindinių socialinių ir darbo teisių standartų, įskaitant tarptautines deklaracijas, pavyzdžiui, Tarptautinės darbo organizacijos deklaracijų, kuriose nurodyta, kad pagrindinių principų ir teisių darbe pažeidimu negalima pasinaudoti kaip teisėtu lyginamuoju pranašumu vykdant tarptautinę prekybą.

1.5 EESRK prašo Mercosur šalių ekonomikos ir socialinių reikalų konsultacinio forumo (FCES) ir paties EESRK, kaip dviejų regionų pilietinei visuomenei atstovaujančių institucijų, dalyvauti derybose atliekant asociacijos susitarimo poveikio vertinimą, teikti atitinkamus pasiūlymus (EESRK nuomone, labai svarbu *a priori* įvertinti galimo asociacijos susitarimo poveikį ir nustatyti mechanizmus, kurie padėtų *ex post* įvertinti, kaip laikomasi sutartų klausimų ir kokia jų tolesnė raida), dalyvauti rengiant specialų susitarimo skyrių, skirtą socialinių reikalų, darbo ir aplinkos aspektams, bei būti pasirėngusiems dalyvauti sudarant galutinį susitarimą sudarius Jungtinį konsultacinį komitetą iš susitarimo šalių organizuotoms pilietinėms visuomenėms atstovaujančių dviejų institucijų atstovų⁽¹⁾.

2. Įžanga

2.1 ES ir Mercosur šalių derybos dėl asociacijos susitarimo 2004 m. nutrūko, kadangi labai išsiskyrė derybų šalių pozicijos dėl patekimo į rinkas ir jų lūkesčiai dėl Dohos vystymosi derybų raundo rezultatų. 2009 m. užmegzti neoficialūs ryšiai parodė, kad derybų šalių pozicijos pasikeitė, ir buvo padaryta išvada, kad atsirado nauja galimybė sudaryti susitarimą, tad 2010 m. gegužės mėn. vykusiame ES ir LAKR šalių aukščiausiojo lygio susitikime buvo priimtas sprendimas atnaujinti derybas. Asociacijos susitarimas turi būti plataus užmojo, jame išdėstyta

⁽¹⁾ Žr. 2011 m. kovo 22 d. FCES ir EESRK pasirašytą Asunsjono deklaraciją dėl derybų dėl ES ir MERCOSUR susitarimo sudarymo, http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/2011_decl_es.pdf.

prekybos kryptis turėtų apimti ne tik prekybą prekėmis, bet ir prekybą paslaugomis, investicijas, viešuosius pirkimus, intelektinę nuosavybę (įskaitant kilmės pavadinimus), prekybos palengvinimą, sveikatos ir augalų sveikatos priemonės, tvarią prekybą ir vystymąsi, konkurenciją ir prekybos apsaugos priemones.

3. Asociacijos susitarimo potencialas ir jo atveriamos galimybės

3.1 Atsižvelgiant į tai, kad ES ir Mercosur šalyse kartu sudėjus gyvena daugiau nei 700 mln. gyventojų, o prekybos apimtis kasmet siekia daugiau nei 84 mlrd. EUR, sudarius ES ir Mercosur šalių asociacijos susitarimą atsirastų galimybė sukurti didelę ekonomikos integracijos zoną, kuri galėtų būti naudinga abiem susitarimo šalims ir darytų teigiamą poveikį visų pirma visoms kitoms Lotynų Amerikos šalims.

3.2 Visa ES yra didžiausia pasaulio ekonomika, o Mercosur šalių blokas yra vienas iš šešių didžiausių pasaulio ekonomikų. Be to, tai itin dinamiškas regionas, kurio metiniai ekonomikos augimo rodikliai pastaraisiais metais buvo dideli – iki 7 proc. Brazilijoje ir 9 proc. Argentinoje, Urugvajuje ir Paragvajuje. Be to, Mercosur šalyse plėtojama įvairesnė ekonomikos bazė, kurią sudaro ne tik svarbus žemės ūkio produktų elementas, bet ir auganti pramoninė bazė, turinti daug su technologija ir energetika susijusių išteklių.

3.3 Europos Sąjunga yra didžiausia Mercosur šalių prekybos partnerė, antroje vietoje – Jungtinės Amerikos Valstijos. 2010 m. ES importas iš Mercosur šalių iš viso siekė apie 44 mlrd. EUR, o eksportas – daugiau nei 40 mlrd. EUR. Reikėtų pabrėžti, kad ES eksportas į Mercosur šalis jau dabar prilygsta eksportui į Indiją ir net yra didesnis nei eksportas į Kanadą ir Pietų Korėją. Be to, ES investicijos Mercosur šalyse didesnės nei investicijos Kinijoje, Indijoje ir Rusijoje kartu paėmus.

3.4 Daugeliu atvejų ES ir Mercosur šalių ekonomika viena kitą papildo, tai aiškiai rodo tarp jų vykstančios prekybos modelis, kai ES iš esmės eksportuoja pagamintas prekes, gamybos priemones, transporto įrenginius ir chemijos produktus, o importuoja maistą ir energetikos produktus. Tačiau tiek vienos, tiek kitos pusės prekybos tendencijos sparčiai kinta. Pavyzdžiui, ES labai padidino eksportuojamų perdirbtų žemės ūkio produktų kiekį, o Brazilijos įmonės savo ruožtu 2007–2008 m. Europoje investavo daugiau nei Europos įmonės investavo Brazilijoje. Todėl asociacijos susitarimo sudarymas užtikrintų didžiules galimybes sukurti gerovę.

3.5 Asociacijos susitarimas su Mercosur šalimis leistų ES stiprinti savo ekonominius ir geopolitinius ryšius su strateginiu partneriu. Sudariusi dviejų regionų susitarimą, ES pralenktų kitus tarptautinius konkurentus, pavyzdžiui, JAV ir Kiniją. Be to, asociacijos susitarimu būtų remiama prekybos neapimanti strateginė partnerystė su Brazilija – šalimi, kuri yra ypač svarbi tarptautinių santykių geopolitinėje sistemoje, nes priklauso dviem pagrindiniams besiformuojančios ekonomikos šalių interesus koordinuojantiems mechanizmomams – BRIC ir IBSA

blokams⁽²⁾. Dėl viso to būtų užtikrinta didesnė žemyno, turinčio svarbiausių energetikos, maisto ir vandens išteklių, kurie XXI a. taps gyvybiškai svarbūs, integracija, visų pirma Pietų Amerikos, o paskui – ir visos Lotynų Amerikos. Tad apskritai asociacijos susitarimas galėtų padėti sušvelninti Atlanto vandenyno regiono ekonomikos ir geopolitikos silpnėjimą, palyginti su Ramiojo vandenyno regionu.

4. Kliūtys asociacijos susitarimui ir jo trūkumai

4.1 Tačiau, nepaisant neigiamų ES ir Mercosur šalių asociacijos susitarimo pranašumų, tokios rūšies susitarimo ypatumus, dėl kurių kyla sunkumų, būtų galima trumpai apibūdinti taip: 1) derybų darbotvarkės, t. y. prekybai skirtos susitarimo dalies, sudėtingumas, 2) struktūriniai trūkumai, darantys neigiamą poveikį Mercosur šalių integracijai, taigi ir laisvajai prekybai, 3) su socialiniais reikalais ir aplinka susiję asociacijos susitarimo aspektai, 4) derybų šalių politinės valios sudaryti susitarimą laipsnis ir noras aptarti visas galimas kompensavimo mechanizmus, kurie būtų nustatyti susitarime arba kitose priemonėse, panaudojimo galimybes tam, kad būtų įmanoma jį sudaryti. Pastarieji du dalykai aptariami atitinkamai 5 ir 7 šios nuomonės punktuose.

4.1.1 **Prekybos srityje** sunkumai yra gerai žinomi. Iš Europos perspektyvos iš esmės minėti sunkumai susiję su Mercosur šalių žemės ūkio produktų sektoriumi, kaip rodo neseniai Komisijos atlikti poveikio vertinimai⁽³⁾. Konkrečiai kalbant, baiminamasi itin didelio neigiamo poveikio cukraus, jautienos, vištienos ir kiaulienos, vaisių ir daržovių sektoriuose. Vis dar manoma, kad itin proteguojamos pramoninės prekės (automobiliai, chemijos produktai) ir kai kurie perdirbti žemės ūkio produktai (įskaitant vyną); yra rizika, kad bus nesilaikoma kilmės nuorodų apsaugos taisyklių; itin menkai užtikrintas maisto saugą ir aplinką reglamentuojančių taisyklių įgyvendinimas, trūksta visiško skaidrumo sudarant viešojo pirkimo sutartis. Po paskutinių derybų raundų derybų šalių pozicijos tapo palankesnės susitarimui dėl prekybos ir tvaraus vystymosi bei su kilmės taisyklėmis susijusių dalykų.

4.1.2 Mercosur šalys taip pat mano, kad žemės ūkis yra svarbiausia sritis. Pasibaigus pereinamiesiems laikotarpiams, 2004 m. Europa siūlė liberalizuoti 86,25 proc. viso žemės ūkio prekių importo. Šiuo atveju veikiausiai bus deramasi dėl aukštesnės ribos. Derybas palengvina galimybė nustatyti kvotas. Europos žemės ūkio sektorių nurodytos grėsmės būtų šiek tiek išsklaidytos, jei į derybas dėl asociacijos susitarimo būtų įtrauktas reikalavimas, kad Europos produktai ir iš Mercosur šalių importuojami produktai pagrįstai atitiktų tuos pačius standartus, t. y. aplinkos, maisto saugos, gyvūnų gerovės ir kt. Kita vertus, asociacijos susitarimas neturėtų padidinti ES priklausomybės nuo maisto produktų, ir reikėtų numatyti reikiamas priemones, kad būtų išvengta intensyvaus ir nelabai tvaraus žemės ūkio modelio. Atrodo, kad didesnė tikimybė susitarti dėl pramoninių produktų, kuriems kliūtys ne tokios didelės, pavyzdžiui,

⁽²⁾ BRIC: Brazilija, Rusija, Indija, Kinija. IBSA: Indija, Brazilija, Pietų Afrika.

⁽³⁾ Europos Komisijos žemės ūkio generalinis direktoratas ir Jungtinis tyrimų centras, 2011 m. balandžio mėn.

ES ir Korėjos susitarimas dėl automobilių pramonės. Galiausiai kitoms sritims, pavyzdžiui, intelektinei nuosavybei, kurios kai kurioms Mercosur šalims, pavyzdžiui, Brazilijai, yra itin opios, galėtų būti taikomos būsimų pokyčių ir pereinamojo laikotarpio sąlygos remiantis tuo, dėl ko susitarta PPO. Šiuo požiūriu EESRK mano, kad be kitų iniciatyvų, būtų galima parengti intelektinės nuosavybės programą, kuri paskatintų technologijų perdavimą ir padėtų sukurti veiksmingą patentų sistemą ES ir Mercosur šalyse, kurią būtų galima išplėsti į visą Lotynų Ameriką.

4.1.3 EESRK mano, kad, nepaisant sunkumų, iš esmės šiuo metu sąlygos sudaryti subalansuotą abiem darybų šalims naudingą susitarimą yra geresnės, palyginti su ankstesnėmis, ir dėl to nenukentėtų nė vienas sektorius, regionas ar šalis ⁽⁴⁾.

4.2 **Struktūriniai Mercosur** šalių trūkumai istoriškai buvo didžiausia kliūtis sudaryti asociacijos susitarimą. Visų pirma tai Mercosur šalių bendri tinklai ir struktūros, kurių nepakanka tris kartus už ES didesnei teritorijai, žemas vidaus regiono prekybos lygis (15 proc. Mercosur šalyse, 45 proc. Šiaurės Amerikos laisvosios prekybos zonos (NAFTA) šalyse, 66 proc. ES) ir prekybos tarp regionų dominavimas, nebaigta kurti muitų sąjunga, ribotas makroekonomikos politikos kryptių koordinavimas ir regionų institucijų trūkumai.

4.2.1 Per pastaruosius metus, ypač nuo 2003 m., dėl, atrodo, artėjančio ES ir Mercosur susitarimo sudarymo įgyto pagreičio itin atsigavo Mercosur šalių regionų integracijos procesas, įskaitant iniciatyvas nustatyti bendras politikos kryptis energetikos, naftos ir dujų išteklių eksploatavimo ir komunikacijos infrastruktūrų sukūrimo srityse, baigti formuoti bendrą Argentinos ir Brazilijos automobilių pramonės politiką ir įsteigti Mercosur šalių struktūrinės konvergencijos fondą (FOCEM). Taip pat buvo patvirtintas strateginis planas pusiausvyrai vidaus rinkoje užtikrinti, o Paragvajui ir Urugvajui nustatytos lengvatinių režimo ir diferencijuotos priemonės.

4.2.2 Be to, 2000 m. Mercosur šalių vyriausybės įsteigė Makroekonomikos stebėjimo grupę ketului makroekonomikos konvergencijos rodiklių stebėti ir bendroms tokių rodiklių panaudojimo metodikoms parengti.

4.2.3 Visa tai padėjo išplėsti regiono vidaus prekybą, pagerinti gamybos kokybę ir pritraukti naujus tiesioginių užsienio investicijų srautus.

4.2.4 Be to, Mercosur šalių politinė svarba pastaraisiais metais didėjo. Mercosur šalyse buvo įsteigti arbitražo ir kasaciniai teismai, iš administracinio sekretoriato jos tapo techniniu sekretoriatu, jos pasirašė žmogaus teisių protokolą, įsteigė Mercosur šalių parlamentą (PARLASUR) ir paskyrė savo pirmąjį

vyriausiąjį generalinį įgaliotinį. Tačiau ekonomikos integracijos procesas tebėra silpnas, kyla daug prekybos ginčų, institucijų raidos etapas tebėra labai ankstyvas.

4.2.5 Vertėtų paminėti, kad 2010 m. rugpjūčio mėn. Mercosur šalis pagaliau priėmė naują Bendrąjį muitinės kodeksą (jį sudaro beveik 200 straipsnių), kuriuo panaikinamas dvigubas bendras išorės tarifas (CET), mokamas už iš vienos šalies į kitą vežamus produktus. Todėl būtina nustatyti bendrą prekybos politiką ir suderinti kitus elementus, pavyzdžiui, specialią importo tvarką ir prekybos apsaugos priemones. Be to, reikės tarpusavyje sujungti muitinių valdymo IT sistemas ir sukurti CET pajamų surinkimo ir paskirstymo mechanizmą. Ši pažanga muitų sąjungos srityje yra ypač svarbus ES ir Mercosur šalių derybas palengvinantis veiksnys.

4.2.6 Asociacijos susitarimo sudarymas galėtų pagreitinti visą Mercosur šalių ekonominės integracijos procesą, vidaus rinkos reguliavimą ir institucijų konsolidavimą.

5. Asociacijos susitarimo poveikis ir kompensavimo priemonės

5.1 Išorės institucija atliko Europos Komisijos užsakytą ES ir Mercosur šalių prekybos liberalizavimo poveikio visam asociacijos susitarimui ir trims konkrečioms sektoriams (žemės ūkio, automobilių pramonės ir miškininkystės) tyrimą. Tyrime analizuojamas galimas teigiamas ir neigiamas asociacijos susitarimo poveikis ir siūlomos priemonės bei rekomendacijos, kaip sustiprinti teigiamą ir sušvelninti neigiamą poveikį (arba jo išvengti) visam susitarimui ir konkrečioms analizuotiems sektoriams.

5.2 EESRK rekomenduoja derybų šalims atsižvelgti į šias paramos priemones rengiant prekybai skirtas susitarimo dalis bei įtraukti bendradarbiavimo aspektus ir bendras ES ir Mercosur šalių programas. Komitetas taip pat mano, kad šiuos aspektus reikėtų įtraukti į per derybas dėl asociacijos susitarimo svarstomą Mercosur šalių ekonomikos ir socialinių reikalų konsultacinio forumo (toliau – ESCF) ir EESRK reikalavimų sąrašą.

5.3 EESRK mano, kad, norint palengvinti derybas dėl asociacijos susitarimo, į jį būtų galima įtraukti būsimų pokyčių sąlygas tam, kad kai kuriuos dviejų regionų susitarimo aspektus būtų galima išplėsti vėlesniuose etapuose.

5.4 EESRK mano, kad atliekant poveikio vertinimą turėtų būti teikiama daugiau reikšmės, pirma, susitarimo šalies partnerės ekspertų ir organizacijų dalyvavimui ir, antra, pavojų socialinei sričiai ir aplinkai nustatymui, kurie šiuo metu laikomi

⁽⁴⁾ Kaip nurodė valstybių ir vyriausybės vadovai per 2010 m. gegužės mėn. ES ir Mercosur aukščiausio lygio susitikimą.

tik ekonomikos vertinimą⁽⁵⁾ papildančiais dalykais, įskaitant susitarimo paskatintos turto koncentracijos ir netolygaus jo pasiskirstymo klausimą.

6. Asociacijos susitarime numatytas tvarus vystymasis

6.1 EESRK mano, kad viso ES ir Mercosur šalių asociacijos susitarimo rengimas turėtų apimti su socialiniais reikalais, darbu ir aplinka susijusius aspektus kaip sudedamąją susitarimo, kuriuo siekiama skatinti abiejų blokų **tvarų vystymąsi**, dalį. Tai turėtų papildyti asociacijos susitarimo ekonominius ir prekybinius aspektus.

6.1.1 Tai atitinka oficialias ES ir Mercosur valdymo organų pozicijas⁽⁶⁾, kuriomis remiamas prekybos liberalizavimas ir su socialiniais reikalais ir aplinka susiję išpareigojimai bei veiksmi.

6.1.2 Taigi, EESRK norėtų, kad į asociacijos susitarimą būtų įtraukti su socialiniais reikalais ir aplinka susiję reikalavimai, kuriuos reikia įvykdyti norint užtikrinti, kad prekyba ir ekonominiais santykiais būtų skatinama ekonominė ir socialinė sanglauda, jie atitiktų **tvaraus vystymosi** strategiją ir stiprintų vietos gamybos struktūros (MVĮ, socialinės ekonomikos ir mikroįmonių) konkurencingumą turint omenyje jų pajėgumą kurti darbo vietas.

6.1.3 EESRK mano, kad su socialiniai ir aplinkos aspektai turi įtakos visam asociacijos susitarimui. Komitetas mano, kad specialus susitarimo prekybos skyrius turėtų apimti aspektus, susijusius su žmogaus teisių, darbo teisių, socialinių ir aplinkos teisių apsauga, ir būti skirtas su prekyba ir tvariu vystymusi susijusiems klausimams, kurie apimtų

- neteisėtai išgytų produktų (pavyzdžiui, žuvies ir medienos) pašalinimą iš prekybos srautų,
- sąžiningos prekybos ir įmonių socialinės atsakomybės iniciatyvų įtraukimą į prekybos ir investavimo programas,
- išpareigojimo periodiškai stebėti prekybos santykių poveikį socialiniams reikalams ir aplinkai prisiėmimą,
- draudimą nukrypti nuo socialinius reikalus arba aplinkos apsaugą reglamentuojančių teisės aktų siekiant užkirsti kelią nesąžiningai įgytam pranašumui vykdant tarptautinę prekybą,
- užkirsti kelią miškų kirtimui.

⁽⁵⁾ Tvarumo poveikio vertinimas ir ES prekybos politika. Evelyne Pichenot (OL C 218, 2011 7 23, p. 14-18).

⁽⁶⁾ 2006 m. liepos mėn. Mercosur šalių socialinių reikalų ministrų Buenos Airių deklaracija. 2005 m. vasario mėn. ir 2006 m. vasario mėn. Europos Vadovų Tarybos susitikimai.

7. ES ir Mercosur šalių asociacijos susitarimo strateginiai elementai

7.1 **Lemiamą politinę valią ypač svarbi**, pirma, rengiant ir skatinant sudaryti asociacijos susitarimą, kuris yra ne tik laisvosios prekybos susitarimas, bet ir bendras strateginis susitarimas, abiem pusėms teikiantis ilgalaikę naudą plėtrai, saugumui, migracijai ir aplinkai kilusių sunkumų atžvilgiu. Antra, ji svarbi siekiant panaudoti visus nustatytus mechanizmus tam, kad, kaip į dvių regionų derybų pagrindinius veiksnius, būtų atsižvelgta į abiejų regionų skirtumus, sumažintas neigiamas liberalizavimo poveikis kai kuriems sektoriams, vėl paspartintas Mercosur šalių integracijos procesas ir užtikrintas socialinis dalyvavimas bei skaidrumas.

7.2 Asociacijos susitarimas suteikia puikią galimybę artėti prie abiem regionams svarbių bendrų strateginių tikslų įgyvendinimo.

7.3 Pirma, tuomet, kai ekonominė ir politinė galia iš Atlanto vandenyno zonos persikelia į Ramiojo vandenyno zoną, juo būtų nustatytos tarptautinio dalyvavimo ekonomikoje ir politikoje užtikrinimo priemonės. Mercosur šalys nėra sudariusios susitarimų su Jungtinėmis Valstijomis arba galingiausiomis Azijos valstybėmis, tačiau yra pasirašiusios laisvosios prekybos susitarimus su Čile ir Andų bendrijos narėmis. Be to, Venesuela šiuo metu rengiasi tapti bloko nare. Už Pietų Amerikos regiono ribų Mercosur šalys yra pasirašiusios susitarimus, įskaitant laisvosios prekybos susitarimus, su Pietų Afrika, Indija, Pakistanu, Turkija, Egiptu, Maroku ir Izraeliu. Savo ruožtu ES yra sudariusi dvišalius susitarimus su Meksika, Čile, Centrine Amerika, Peru, Kolumbija, Pietų Afrika, Karibų jūros valstybėmis ir Pietų Korėja. Trumpai tariant, ES ir Mercosur šalių asociacijos susitarimas leistų sukurti dvių regionų bloką, kuris turėtų didelę galią naujoje pasaulio arenoje.

7.3.1 Asociacijos susitarimas taip pat būtų labai svarbus siekiant užtikrinti didesnę viso Lotynų Amerikos regiono integraciją. Itin didelė tikimybė, kad susitarimas pritrauks kitas Lotynų Amerikos ir Karibų subregionų grupes bei kai kurias šalis, pavyzdžiui, Meksiką ir Čilę. Dvių regionų – 27 ES valstybių narių ir 33 Lotynų Amerikos ir Karibų jūros valstybių – strateginis aljansas taptų itin stiprus daugiašalėse institucijose. Jis darytų didesnę įtaką G 20, kuriam priklausau trys Lotynų Amerikos šalys (Brazilija, Meksika ir Argentina) ir penkios Europos šalys (Vokietija, Prancūzija, Jungtinė Karalystė, Italija ir Ispanija) bei pati ES.

7.3.2 Galiausiai, sudariusi asociacijos susitarimą su Mercosur šalimis, ES galėtų įgyti strateginę sąjungininkę siekdama tapti apsaugotos gamtos visuotine propaguotoja. Šiuo metu aplinka yra vienas iš valstybėms narėms, plačiai visuomenei ir daugiašalei sistemai ypač rūpimų dalykų. ES yra „žaliosios“ politikos ir technologijų pradininkė. Gamtos ištekliai yra vienas pagrindinių Lotynų Amerikos ir konkrečiai Mercosur šalių pranašumų, tačiau šis regionas yra vienas iš regionų, kuriems ypač didelę grėsmę kelia klimato kaita dėl, be kita ko, tam tikros intensyvaus žemės ūkio praktikos.

7.3.3 Jei šiam tikslui bus pakankamai pritarta, susitarimą reikėtų papildyti svarbiais straipsniais, skirtais energetikai, aplinkai, mokslui, technologijoms ir inovacijoms. Vystomajam bendradarbiavimui skirtoje dalyje šios sritys turėtų būti nurodytos kaip prioritinės. Pagal ES mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros šeštąją bendrąją programą daug projektų įgyvendinta dalyvaujant Mercosur narėms. Toks bendradarbiavimas dabar turėtų tapti asociacijos susitarimo dalimi. Didelės lėšos (50 mlrd. EUR), skiriamos pagal septintąją bendrąją programą, galėtų būti didelė pagalba.

8. Pilietinė visuomenė ir asociacijos susitarimas

8.1 EESRK mano, kad tarpregininis derybų pobūdis ir asociacijos susitarimo turinys yra pagrindinis bei išskirtinis šių derybų elementas ir yra ekonominių santykių pasaulyje, kuris tampa vis atviresnis prekybai, gairė.

8.2 EESRK dar kartą patvirtina savo išipareigojimą derybų procese ir įgyvendinant asociacijos susitarimą laikytis skaidrumo ir dalyvavimo principų. Todėl vykstant deryboms Komitetas norėtų realiu laiku gauti išsamią informaciją ir turėti galimybę susisiekti su derybininkais tam, kad galėtų perduoti ESCF ir EESRK pasiūlymus.

8.3 EESRK taip pat prašo leisti dalyvauti atliekant poveikio vertinimus, kad jis galėtų teikti rekomendacijas apie priemones, kuriomis būtų užkirstas kelias neigiamam prekybos liberalizavimo poveikiui kai kuriems sektoriams arba toks poveikis būtų

sumažintas, ir ragina pasirašius susitarimą įsteigti techninio pobūdžio stebėsenos centrą, kuris nuolat vertintų asociacijos susitarimo poveikį ekonomikai, socialiniams reikalams bei aplinkai ir pasiūlytų realių priemonių.

8.4 Remdamiesi EESRK ir ESCF bendromis pozicijomis ir iki 2004 m. vedant derybas iš anksto sutartais dalykais, raginame įsteigti pilietinės visuomenės jungtinį konsultacinį komitetą pagal asociacijos susitarimą, kurį sudarytų vienodas EESRK ir ESCF atstovų skaičius ir kuris priimtų privalomus konsultavimo išipareigojimus visais asociacijos susitarime išvardytais klausimais, įskaitant prekybos skyrių ir tvaraus vystymosi stebėseną.

8.5 EESRK nuomone, į asociacijos susitarimą būtina įtraukti socialinį aspektą, kad tai būtų ne tik prekybos aspektus apimantis asociacijos susitarimas, kurio bendras tikslas – didinti socialinę sanglaudą. Konkrečiai kalbant, socialinis aspektas turėtų apimti susitarimo poveikį užimtumui, vietos gyventojų ir nepalankiausioje padėtyje esančių žmonių interesų apsaugą, žmogaus teisių propagavimą ir pagarbą joms, aplinkos apsaugą, imigrantų ir apskritai darbuotojų teises. Šiuo atžvilgiu jis turėtų apimti tarptautines deklaracijas, pavyzdžiui, Tarptautinės darbo organizacijos deklaracijas, kuriose nurodyta, kad pagrindinių principų ir teisių darbe pažeidimu negalima remtis ar pasinaudoti siekiant teisėto lyginamojo pranašumo tarptautinėje prekyboje. Taigi, būsimas susitarimas turėtų padėti kurti kokybiškas darbo vietas, užtikrinti geresnes darbuotojų socialines sąlygas ir žymiai prisidėti prie teisingesnio turto paskirstymo.

2011 m. birželio 15 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Kultūrų dialogo ir romų: pagrindinis moterų vaidmuo ir ugdymo svarba (papildomoji nuomonė)

(2011/C 248/10)

Pranešėja **Anne-Marie SIGMUND**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių įgyvendinimo nuostatų 29 straipsnio a punktu, 2009 m. vasario 24 d. nusprendė parengti papildomąją nuomonę dėl

Kultūrų dialogo ir romų: pagrindinis moterų vaidmuo ir ugdymo svarba.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2011 m. gegužės 27 d. priėmė savo nuomonę.

472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (birželio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 127 nariams balsavus už ir 2 – prieš.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas pateikia šiuos pasiūlymus vadovaudamasis 2011 m. balandžio 5 d. Komisijos komunikato paskutiniu sakiniu ⁽¹⁾ kaip savo veiksmų gairėmis.

1.2 Jis pabrėžia, kad neberekėtų rengti strategijų **romams** ir atlikti tyrimų **šia tema**, veikiau **kartu su romais** ar jiems atstovaujantiomis organizacijomis nustatyti konkrečius veiksmus.

1.3 Komitetas pasirengęs pagal savo kompetenciją dalyvauti įgyvendinant tokias priemones arba kaip iki šiol, glaudžiai bendradarbiaudamas su romų organizacijomis, imtis iniciatyvų (pavyzdžiui, rengti klausymus, seminarus ir kt.).

1.4 Komitetas išplės savo ryšius su šioje srityje veikiančiomis institucijomis, organizacijomis ir įstaigomis ir dės pastangas, kad būtų bendrai imtasi tolesnių veiksmų ⁽²⁾.

1.5 Komiteto nuomone, kultūrų dialogas yra tinkama romų integracijos arba dalyvavimo priemonė, tiek kalbant apie romų moterų vaidmenį šiame procese, tiek ir ugdymo srityje.

1.6 Komitetas pagal galimybes stengsis, taip pat ir per savo turimus tinklus, dalyvauti vietos iniciatyvose arba pats imsis tokių iniciatyvų.

2. Aplinkybės ir metodas

2.1 EESRK savo 2008 m. liepos 9 d. ⁽³⁾ tiriamojame nuomone pateikė ne vieną rekomendaciją dėl greitesnės romų mažumos integracijos Europoje. Romų vaikų ugdymo srityje buvo pasiūlyta imtis tarp Sąjungos lygmens ir valstybių narių suderintų veiksmų dviem kryptimis, taip pat Komisija buvo paraginta įgyvendinti visa apimančią strategiją ir finansuoti informuotumo didinimo kampanijas. Aktyvus romų atstovų dalyvavimas šiame procese buvo pripažintas kaip vienintelis tinkamas kelias.

2.2 Europos Komisija ⁽⁴⁾ pasinaudojo šia rekomendacija ir savo komunikate nurodė, kad, EESRK nuomone ⁽⁵⁾, „perspektyviausias būdas įtraukčiai užtikrinti – romų problemas įtraukti į visas susijusias Europos ir nacionalinės politikos sritis“.

2.3 Šioje papildomojoje nuomone remiamasi kultūrų dialogo principu, pagal kurį abi pusės – šiuo atveju Europoje gyvenanti romų mažuma ir ne romų kilmės europiečiai savo noru ir be išankstinio nusistatymo dalyvauja dialoge. Šiame kultūrų dialoge būtina apsvarstyti tiek tradicijų ir gyvenimo būdo panašumą, tiek ir jų skirtumus, kad būtų galima geriau suprasti tikrą padėtį ir rasti tinkamus sprendimus.

2.4 Turinio požiūriu ši nuomonė remiasi pirmuoju ir, EESRK nuomone, svarbiausiu integracijos ramsčiu ⁽⁶⁾ – **ugdymu** ir kartu nagrinėja ypatingą moterų vaidmenį romų integracijos srityje.

⁽¹⁾ „Dabar laikas gerus ketinimus paversti konkretesniais veiksmais“ (Komunikatas „ES romų integracijos nacionalinių strategijų planas iki 2020 m.“, COM(2011) 173 galutinis)

⁽²⁾ Žr. 2 priedą „Iniciatyvos ir programos“ (http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/SOC337_additional-info.pdf)

⁽³⁾ ESRK tiriamosios nuomonės „Mažumų integracija: romai“ 5.3 punktas (OL C 27, 2009 2 3, p. 88).

⁽⁴⁾ Komunikatas „Socialinė ir ekonominė romų integracija“, COM(2010) 133 galutinis.

⁽⁵⁾ EESRK tiriamoji nuomonė „Mažumų integracija: romai“, 5.3 punktas (OL C 27, 2009 2 3, p. 88).

⁽⁶⁾ Pagal Komisijos nustatytus integracijos tikslus keturiuose pagrindinėse srityse: galimybė mokytis, galimybė įsidarbinti, galimybė naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, galimybė gauti būstą ir būtiniausias su būstu susijusias paslaugas.

2.5 Komitetas remia strategiją „ES romų įtraukties forumas“, visų pirma 2009 m. forumo nustatytus dešimt bendrų pagrindinių romų įtraukties principų (7).

3. Bendrosios pastabos

3.1 Vienas populiariausių šūkių, apibūdinantis Europos integracijos projektą – „**Suvenijusi įvairovę**“. Šia prasme romai yra išpūdingas Europos kultūrinės įvairovės pavyzdys. Šį aspektą praturtina dar ir tai, kad patys romai (8) atspindi nevienodą kultūrinę tapatybę (9).

3.2 Nuo 1999 m. (10) Komitetas pripažįsta platesnę kultūros sąvoką, apimančią ne tik meną, tradicijas ir kultūrinį palikimą, bet ir ugdymą, mokslą, mokslinius tyrimus ir pan. Todėl ugdymas kultūrų dialogui, visų pirma dialogui su romais, yra ypač svarbus.

3.3 Komitetas prieštarauja tiems, kurie siūlo atsisakyti daugiakultūriškumo (11), tačiau kai kurie teiginiai yra teisingi, nors ir dviprasmiški, nes jų negalima taikyti Europos Bendrijai, kurią sieja bendra „dominuojanti kultūra“ (12).

3.4 Remiantis supratimu, kad kultūra yra bendrų vertybių pripažinimas, galima daryti išvadą, kad Europos tapatybė visų pirma yra kultūrinė tapatybė, kuri įtvirtinta Sutarties dėl Europos Sąjungos 2 straipsnyje, vadinamojoje „vertybių išlygoje“. Todėl kultūrų dialogas yra tinkama priemonė tvariai skatinti integraciją plačiąja prasme, o ypač romų integraciją. Komiteto nuomone, ypatingą dėmesį reikėtų skirti **tolerancijos** sąvokai.

3.5 Tolerancija reiškia kitų asmenų teisę „būti kitokiems“, tiek kalbant apie naudojamą šią teisę, tiek ir apie šios teisės pripažinimą. Tai yra svarbu tiek romams, tiek ir ne romų kilmės asmenims. Kultūrų dialoge tolerancijai tenka labai svarbi papildoma reikšmė: kalbama ne tik apie galimų prieštaravimų dėl

skirtingų standartų sprendimą, bet ir būtinybę pajusti, ką reiškia „būti kitokiu“. Tokiu būdu gimsta sambūviui reikalinga empatija.

3.6 Europos Komisijos ir Europos Parlamento iniciatyvos romų padėčiai gerinti (13) yra puikios priemonės kurti įstatyminių ir politinių veiksmų pagrindą ir programas, tačiau dėl savo pobūdžio jos yra priemonės „iš viršaus į apačią“, kurios nebus sėkmingai įgyvendintos be atitinkamų „iš apačios į viršų“ iniciatyvų, kurių turi imtis pilietinė visuomenė, galbūt padedant nacionaliniams, regionų ir vietos valdžios organams.

3.7 Šiuo požiūriu Komitetas palankiai vertina naujausią Komisijos komunikatą, visų pirma pritaria raginimui veikti, ir pabrėžia, kad veiksmų turi imtis ne tik nacionalinės, regionų ir vietos valdžios institucijos, bet visų pirma abiejų šalių pilietinė visuomenė.

3.8 Bendrijos ir tarptautiniu mastu buvo išleistos didžiulės pinigų sumos romų integracijai, o vėliau nustatyta, kad rezultatai visiškai neatitinka išleistų pinigų sumos. Komiteto nuomone, tai galima paaiškinti ir tuo, kad nors Bendrijos lygiu buvo ir dabar įgyvendinama nemažai iniciatyvų, vyksta konferencijos ir susitikimai šiuo klausimu, kurių turinys buvo geras, tačiau nebuvo konkrečiai įgyvendinamos rekomenduotos priemonės; viena to priežasčių – nepakankamas romų ir jų vietos organizacijų dalyvavimas.

3.9 Komitetas norėtų pagal savo kompetenciją padėti panaiškinti šį tinkamų strateginių pasiūlymų ir netinkamų taktinių įgyvendinimo priemonių neatitikimą. Todėl jis stengsis pasinaudoti savo kaip tilto, jungiančio su piliečiais, vaidmeniu ir pasitelkęs savo tinklus ir narių organizacijas vietos lygmeniu organizuojamuose renginiuose padėti užtikrinti, kad būtų labiau naudojamos siūlomomis paslaugomis ir laikomasi išpareigojimų.

4. Romų moterų vaidmuo

4.1 Remiantis įvairiais pranešimais galima teigti, kad apskritai ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymu romų šeimose labiausiai rūpinasi motinos (14), o vaikams pradėjus lankyti mokyklą vaikus ugdyti padeda ir tėvai. Mergaičių ugdymu joms pradėjus lankyti mokyklą ir toliau užsiima motinos. Kadangi vaikų asmenybės dažniausiai susiformuoja ikimokykliniame amžiuje, labai svarbu, kad visi vaikai dar namuose būtų rengiami mokyklai.

(7) 1. konstruktyvi, pragmatiška ir nediskriminacinė politika,
2. aiškus, bet neišskirtinis dėmesys,
3. kultūrų įvairovę grindžiamas požiūris,
4. tikslas – integracija į visuomenę,
5. informavimas apie lyčių aspektą,
6. įrodymais pagrįstos politikos perdavimas,
7. Bendrijos priemonių naudojimas,
8. regionų ir vietos valdžios institucijų dalyvavimas,
9. pilietinės visuomenės dalyvavimas,
10. aktyvus romų dalyvavimas.

(8) Vartojamas įprastas bendrinis terminas romams, sinti, klajokliams, kale ir kt. apibūdinti.

(9) Taip pat žr. Regionų komiteto nuomonę CdR 178/2010 fin.

(10) EESRK nuomonė „Organizuotos pilietinės visuomenės vaidmuo ir įnašas kuriant Europos Sąjungą“, OL C 329, 1999 11 17, 5.2.1 punktas.

(11) Pagal „daugiakultūrės visuomenės“ modelį nėra bendrų privalomų vertybių, tai visų pirma yra viena šalia kitos gyvenančių grupių sambūvis.

(12) Žr. „Europa be identiteto? Daugiakultūrinės visuomenės krizė“, Goldmann Verlag, 181 p., Bassam Tibi, prof. Emeritus, Göttingen.

(13) Žr. Priedą „Iniciatyvos, programos, tyrimai“ (http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/SOC337_additional-info.pdf); Komisijos komunikatas „ES romų integracijos nacionalinių strategijų planas iki 2020 m.“ (COM(2011) 173 galutinis) ir Europos Parlamento narės Livia Járóka pranešimą, skirtą ES strategijai dėl romų įtraukties (2010/2276(INI)), (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2011-0043+0+DOC+XML+V0//LT&language=LT>)

(14) Konferencija „Aš esu europietiška romų moteris“, 2010 m. sausio 11–12 d., Atėnai

Todėl reikalingos priemonės sudominti motinas ugdymo svarba ir vaikų, visų pirma mergaičių, lavinimu ir paskatinti jas savo vaikus specialiai ruošti mokyklai.

4.2 Tačiau šios priemonės bus sėkmingai įgyvendintos tik tuo atveju, jei, atsižvelgiant į skirtingas tradicijas, bus siūlomos paslaugos (visų pirma vietos lygiu). Tai pasakytina apie valdžios institucijų pareigą pasiūlyti tinkamas mokymo programas ir užkirsti kelią segregacijai.

4.3 Papildomai reikės kompetencijos ir žinių perdavimui (gebėjimų ugdymui) skirtų programų, kurios leis romų moterims šią užduotį iš tikrųjų atlikti.

4.4 Tradicinėse romų šeimose po vienu stogu gyvena keletas kartų. Kartu gyvena ir seneliai, kurie turi įtakos vaikų ugdymui, dažnai jų įtaka būna netgi didesnė nei tėvų. Todėl svarbu nepamiršti ir senelių, kurie yra pavyzdys jaunesnėms kartoms.

4.5 Jei pavyks panaudoti romų moterų gebėjimus formuoti savo vaikų ateitį, bus pasiektas ir papildomas poveikis. Tokios konkrečios priemonės ir iniciatyvos padeda įveikti su romų moterimis susijusius stereotipus. Pernelyg dažnai romų moterims primetamas pasyvaus objekto vaidmuo, pavyzdžiui, kai kalbama apie diskriminavimo, šeiminio smurto ar kitokios prievartos, paniekos aukas. Savaimė suprantama, kad šie pastebėjimai yra svarbūs ir reikia į juos išsiklausyti. Taip pat svarbu imtis tinkamų priemonių tokioms problemoms šalinti. Tačiau, Komiteto nuomone, nemažiau svarbu parodyti romų moterų aktyvų vaidmenį visuomenėje ir jų kaip aktyvių šio kultūrų dialogo dalyvių svarbą už savo bendruomenės ribų.

4.6 Komitetas remia iniciatyvas, kuriomis siekiama, kad romų moterys geriau suvoktų savo tapatybę, ir pagal galimybes padės užtikrinti, kad romų moterims būtų suteiktos galimybės gauti informaciją ir priemones, padedančias joms geriau atlikti savo vaidmenį šeimos integracijos procese.

4.7 Todėl dalyvaudamas vietos renginiuose Komitetas pagal galimybes stengsis ne tik propaguoti informacijos sklaidą, bet ir skatinti dalyvavimą.

5. Ugdymas

5.1 Tikslas – užtikrinti nepalankioje padėtyje esančių romų bendruomenės grupių socialinę įtrauktį joms neprarandant savo kultūrinio romų identiteto. Geras ugdymas yra nepaprastai svarbus dėl dviejų priežasčių. Pirmą, ugdymas gali ir turėtų iškiepyti piliečiams esmines bendrąsias vertybes, kurios leidžia skirtingoms etninėms grupėms sėkmingai gyventi kartu. Viena tokių vertybių yra atvirumas kitoms kultūroms. Antra, ugdymas gali būti svarbi integracijos priemonė, nes geriausiai užtikrina įvairių kultūrų sąveiką. Nors niekada ne vėlu įgyti naujų žinių ir

gebėjimų, tačiau svarbu, kad geras ugdymas prasidėtų kuo anksčiau gyvenimo etape. Tvirtas vaiko saviįvaizdis ir savo vaidmens didesnėje grupėje ir galiausiai visuomenėje suvokimas užtikrina sėkmę vėlesniame gyvenime.

5.2 Priemonių ir politikos tikslas turėtų būti siekis užtikrinti vienodas galimybes romams ir kitoms mažumų grupėms gauti išsilavinimą, nes galiausiai svarbu, kad jie įgytų darbo rinkai reikalingą kvalifikaciją, įskaitant ir socialinę kompetenciją. Žmonės turi sugebėti patys priimti sprendimus, susijusius su jų gyvenimu, ir būti atsakingi piliečiai, kurie žino savo teises ir pareigas ir gali jomis naudotis ar atlikti.

5.3 Nedalyvavimas darbo rinkoje yra ne tik socialinė problema, tai turi ir rimtų finansinių pasekmių. Todėl nors išlaidos ugdymui iš esmės yra sąnaudų veiksnys, tačiau tai nėra grynos išlaidos, veikia – naudingos investicijos į ateitį.

5.4 Europos Taryba pagal savo ugdymo ir mokymo programą romų vaikams vykdo taip pat tarpininkams ir mokytojų padėjėjams skirtą programą, kurioje dalyvauja ir Komisija. Komitetas pasirengęs ateityje tarpininkauti institucijoms bendradarbiaujant šioje srityje. Pavyzdžiui, Komitetas galėtų naudoti turimus komunikacijos kanalus informacijai apie programą ir jos rezultatus skleisti arba šios programos geriausios praktikos pavyzdžius pristatyti tose šalyse, kuriose Europos Tarybos projektas nevykdomas.

5.5 Gerai žinoma, kad romų vaikai mokyklą meta gerokai dažniau nei kiti moksleiviai⁽¹⁵⁾, todėl būtina kartu su atsakingomis įstaigomis apsvarstyti priemones, kurios galėtų padėti pagerinti šią padėtį.

6. Švietimas. Nacionalinio lygmens pavyzdžiai

6.1 Dauguma ES valstybių narių priėmė griežtus įstatymus dėl nediskriminavimo ir lyčių lygybės, siekdamas atitikti Europos standartus. Nepaisant to, diskriminacija vietos lygiu vyksta ir ji yra reali. Dažnai pagal nacionalinius teisės aktus nėra numatytų skundų nagrinėjimo ir diskriminuojančios praktikos panaikinimo mechanizmų, kai asmenys jaučiasi diskriminuojami. Be to, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad negriežta kontrolė reiškia, kad valstybė gali „išsisukti“ padariusi tik kosmetinius pakeitimus, kurie segregaciją tik pagilina.

⁽¹⁵⁾ Roma Education Fund, Country assessments, <http://www.romaeducationfund.hu/publications/country-assessments>
Open Society Institute, No Data—No Progress, Country Findings, 2010 m. rugpjūtis; <http://www.romadecade.org/files/downloads/General%20Resources/No%20Data%20No%20Progress%20Country%20Findings.pdf>

6.2 Tačiau tai nereiškia, kad nėra *nė vienos* ES valstybės narės, kuri nesistengia šalyje gyvenantiems romams geriau užtikrinti tam tikras pagrindines teises, įskaitant teisę į mokslą, arba kad *nė viena* nacionalinė teisinė sistema negali apsaugoti romų teisių. Keletas apylinkių arba nacionalinių teismų priėmė sprendimą, kad romų vaikų atskirtį skatinanti praktika pažeidžia nacionalinius nediskriminavimo įstatymus. Dar 2004 m., prieš Bulgarijos įstojimą į ES, Sofijos apygardos teismas priėmė Bulgarijos švietimo ministerijai, vietos savivaldybei ir švietimo skyriaus atstovams nepalankų sprendimą, kad dėl segregacijos iš romų vaikų atimama teisė mokytis vienodomis sąlygomis ⁽¹⁶⁾. Vis dėlto tokie sprendimai yra tik atsakas į konkrečius atvejus, todėl vietos ir regionų valdžios institucijos iš tikrųjų nėra priverstos keisti diskriminuojančią praktiką, kuri, atrodo, vyrauja daugelio Europos valstybių švietimo sistemose.

6.3 Vengrija parodė tvirtą politinę valią ir sutelkė išteklius remti priemones, padedančias gerinti ekonomines ir socialines sąlygas ir romų piliečių dalyvavimą, daugiausia dėmesio skirdama švietimui ⁽¹⁷⁾. Vengrijos integracijos iniciatyvoms pirmiausia būdinga tai, kad jos įgyvendinamos pagal bendrą švietimo politiką. O tokių šalių kaip Rumunijos ir Bulgarijos požiūris į integraciją labiau yra orientuotas į konkrečius atvejus, o ne plačiu mastu ⁽¹⁸⁾. Vis dėlto Vengrijos metodas turi ir trūkumų, nes atsiranda prieštaravimų tarp pačių švietimo politikos priemonių, tarp švietimo politikos ir sveikatos priežiūros, socialinės ir būsto politikos, kurie daro poveikį švietimui. Visos valstybės turėtų atkreipti dėmesį į tai, kad tokie prieštaravimai gali kilti, ir į juos atsivėlgti.

6.4 Ypač vertėtų atkreipti dėmesį į Vokietijos tarpkultūrinį ugdymą ir mokymąsi (skirtingos etninės kilmės žmonių bendrą mokymąsi ⁽¹⁹⁾).

7. Santrauka

7.1 Apmaudu, kad dedant pastangas geriau integruoti romus, Bendrijos integracijos koncepcija taikoma tik trečiųjų šalių piliečiams ir negali būti taikoma romams, kurie apskritai yra Sąjungos piliečiai.

7.2 Todėl ypač svarbu nepaliumti kartoti, kad romams – teoriškai – priklauso visos su Sąjungos pilietybe susijusios ir pagrindinės teisės. Savaiame suprantama, kad romai kaip Sąjungos piliečiai turi atlikti savo pareigas ir kad šių pareigų neatlikimas gali turėti teisinių pasekmių, tačiau nuobaudas numatantis mechanizmas turėtų būti taikomas ir tada, kai jiems pirmiau minėtos teisės nesuteikiamos.

7.3 Komitetas dar kartą pabrėžia, jog, jo nuomone, labai svarbu pradėti romų ir kitų kultūrų dialogą. Dėl savo pobūdžio dialogas visada yra interaktyvus procesas, kuris grindžiamas lygybe ir sudaro sąlygas dalyvavimui. Kultūrų dialogas gali padėti šalinti išankstinį nusistatymą ir sustiprinti pasitikėjimą. Komiteto nuomone, būtent abiejų šalių išankstinio nusistatymo ir stereotipų atsisakymas yra labai svarbi prielaida, kad būtų imtasi konkrečių veiksmų geresniam sambūviui ir iš tikrųjų lygioms galimybėms užtikrinti. Lisabonos sutartis Komitetui suteikė naujų galimybių kurti struktūras dialogui su pilietine visuomene. Atlikdamas šią užduotį, Komitetas kiek galėdamas stengsis, kad romų ir kitų kultūrų dialogas vyktų teisinga linkme.

2011 m. birželio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽¹⁶⁾ Žr. <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=2411&archiv=1>.

⁽¹⁷⁾ Žr. KEZDI, G. & SURANYI, E., „A Successful School Integration Program“, Roma Education Fund Working Paper No. 2, 2009 http://www.romaeducationfund.hu/sites/default/files/publications/a_succesful_school_integration_kezdi_suranyi.pdf.

⁽¹⁸⁾ Žr. European Roma Rights Centre „The Impact of Legislation and Policies on School Segregation of Romani Children: A Study of Anti-Discrimination Law and Government Measures to Eliminate Segregation in Education in Bulgaria, Czech Republic, Hungary, Romania and Slovakia“, ERRC Report, 2007 m. vasaris http://www.errc.org/en-research-and-advocacy-reports-intro-details.php?article_id=2743.

⁽¹⁹⁾ Žr. Hanna Kiper „Interkulturelle Pädagogik“ 1992 m., 161 psl.; Franz HAMBURGER „Die Vielfalt der Kulturen als Herausforderung für den Bildungsauftrag der Schule“ Frankfurtas prie Maino, 1989 m.

III

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

472-OJI PLENARINĖ SESIJA, 2011 M. BIRŽELIO 15 D. IR 16 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Finansų sektoriaus apmokestinimas“

COM(2010) 549 galutinis

(2011/C 248/11)

Pranešėjas **Stasys KROPAS**

Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 113 straipsniu, 2010 m. spalio 7 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Finansų sektoriaus apmokestinimas“

COM (2010) 549 galutinis.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už parengiamąjį Komiteto darbą šiuo klausimu, 2011 m. gegužės 31 d. priėmė savo nuomonę.

472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (2011 m. birželio 15 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 102 nariams balsavus už, 16 prieš ir 28 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina visas Komisijos iniciatyvas, kuriomis siekiama padėti atkurti ekonomikos augimą, atsparumą ir užtikrinti finansinį stabilumą. Finansų sektoriaus stabilumas ir veikimas, pernelyg didelės rizikos prisiėmimo apribojimas ir tinkamos paskatos finansų sektoriaus įstaigoms turėtų būti užtikrinama tinkamu reguliavimu ir priežiūra. Todėl EESRK neseniai pareiškė pritarįs tam, kad kaip viena iš finansų krizės valdymo priemonių būtų sukurtas Bankų problemų sprendimo fondas.

1.2 Po krizės vyriausybės turėjo imtis fiskalinio konsolidavimo, kad galėtų padengti krizės padarytus nuostolius ir įveikti platesnes socialines ir ekonomines pasekmes. EESRK laikosi nuomonės, kad į šias pastangas finansų sektorius taip pat turėtų įnešti tinkamą ir pakankamą indėlį.

1.3 Komisija savo komunikate pabrėžia, kad vis daugiau valstybių narių jau ėmėsi vienašališkų finansų sektoriaus

apmokestinimo priemonių. Jos yra patvirtinusios skirtingas apmokestinimo programas su skirtingomis mokesčio bazėmis, skirtingais mokesčių tarifais ir skirtingomis taikymo sritimis. EESRK mano, kad mokesčio bazę tokiems fiskaliniams mechanizmomis reikėtų suderinti ir kad reikėtų koordinuoti dvigubo apmokestinimo lengvatas. Jeigu Komisija patvirtintų šias iniciatyvas, jai reikėtų turėti omenyje, kad jos gali turėti skirtingą poveikį atskiroms valstybėms narėms, atsižvelgti į vietos finansų rinkų svarbą ir atsparumą, šalyje galiojančią mokesčių sistemą ir į tai, kad, reaguodama į krizę, valstybė narė savo finansų sektoriui galėjo įvesti naują mokesčių.

1.4 Naujų mokesčių, reikalavimų ir taisyklių poveikis finansų sistemai ir visai ekonomikai gali būti labai įvairus. Todėl reikėtų kruopščiai įvertinti jų poveikį kapitalo basei ir bankų bei finansų institucijų pajėgumui atlikti savo vaidmenį finansuojant ekonomiką ir ypač MVĮ. Bendrą ES finansų sektoriaus mokamų

mokesčių sumą reikėtų palyginti su kitais sektoriais. Reikėtų atsižvelgti į tai, kokią poveikį papildomi mokesčiai turės globaliam ES finansų institucijų konkurencingumui.

1.5 Kadangi likvidumo ir mokumo problemos buvo viena iš pagrindinių krizės palydovių, EESRK rekomenduoja, kad nauji finansų institucijoms taikytini mokesčiai turėtų būti nustatomi atsižvelgiant į institucijų mokumą ir jų pajėgumą laikytis naujų kapitalo reikalavimų.

1.6 Atlikdama poveikio tyrimą Komisija ypatingą dėmesį turėtų atkreipti į proporcingumo principą. Tai reiškia, kad administracinė našta, kurią rinkos operatoriai ir finansų institucijos patirs laikydamiesi privalomų reikalavimų, turėtų išlikti proporcinga pagrindiniam naujojo mokesčio tikslui. Jeigu Komisija numatytų įvesti naują mokesčių pagal finansinių sandorių mokesčio (FSM) modelį, ji tai turėtų padaryti nuosekliai laikydamasi savo pastaraisiais metais plėtotos politikos, kuria siekiama supaprastinti mokesčių procedūras, kurios, manoma, trukdo poprekybinei veiklai. Jeigu ji numatytų įvesti finansinės veiklos mokesčių (FVM), mokesčio bazė turėtų atitikti informaciją, kuria finansų institucijos disponuoja pagal galiojančią finansinės atskaitomybės sistemą.

1.7 Nors EESRK patvirtina savo 2010 m. liepos 15 d. priimtoje nuomonėje išdėstytas išvadas ir rekomendacijas, kurios buvo palankios finansinių sandorių mokesčio (FSM) įvedimui ⁽¹⁾, tačiau norėtų pabrėžti, kad, atsižvelgiant į riziką, kurią kelia finansinės veiklos perkėlimo į finansų centrus už ES ribų skatinimas, pirmenybę reikėtų teikti FSM taikymui pasaulio, o ne ES mastu. Tačiau, jeigu paaiškėtų, kad FSM neįmanoma įvesti pasauliniu mastu, EESRK, atsižvelgdama į Europos Komisijos poveikio vertinimo rezultatus, galvotų, kad FSM reikėtų įvesti Europos Sąjungoje.

1.8 Finansinės veiklos mokestis (FVM) ir finansinių sandorių mokestis gali turėti panašių trūkumų, įskaitant perkėlimo efektą. Šią prielaidą reikėtų išanalizuoti preliminariniame Komisijos poveikio tyrime.

1.9 Įvedus naują į PVM taikymo sritį nepatenkantį ir piniginiiais srautais pagrįstą mokesčių ir kartu palikus galioti nepakeistą ir nepatenkinamą atleidimo nuo PVM režimą, finansų institucijoms mokesčių sistema gali tapti labai sudėtinga. Todėl priklausomai nuo to, kokie bus poveikio tyrimo, kurį atliks Komisija, rezultatai, EESRK mano, kad, jeigu naujas finansų sektoriaus mokestis būtų pagrįstas piniginiiais srautais arba panašiais veiksniais, Komisijai derėtų įvertinti, ar nevertėtų šį mokesčių įvesti PVM sistemoje siekiant finansų sektoriui užtikrinti paprastesnį jo administravimą ir palengvinti negražinamo PVM problemą. Būtina atkreipti dėmesį ir į galimas nenumatytas finansų sektoriui įvedamo mokesčio pasekmes, pavyzdžiui, gali susiformuoti alternatyvios nereguliuojamos, neprižiūrimos ir nekontroliuojamos sistemos, galinčios savo ruožtu sukelti didelių problemų.

⁽¹⁾ EESRK nuomonė dėl finansinių sandorių mokesčio, OL C 44, 2011 02 11, p. 81.

1.10 Nereikėtų pamiršti, kad nauji mokesčiai turės įtakos bankų sektoriaus konkurencingumui – tiek jo galimybėms konkuruoti su nebankiniu sektoriumi, tiek jo pajėgumui ir toliau tenkinti finansinius realiosios ekonomikos poreikius. Tai ypač svarbu dabar, kai ekonomika bando pakilti iš nuosmukio.

2. Padėties apžvalga

2.1 Dėl krizės visame pasaulyje šalių vyriausybės susiduria su rimta dvejopa problema. Pirmą, joms skubiai reikia reformuoti finansų ir bankininkystės sistemą. Antra, joms reikalingi nauji pajamų šaltiniai.

2.2 Mokesčius įvesti galvojama įvairiais tikslais, įskaitant neigiamo šalutinio poveikio mažinimą, viešųjų finansų konsolidavimą, finansų sektoriaus indėlį į sąnaudų grąžinimą, išpareigojimų besivystančioms šalims vykdymą ir kovą su klimato kaita, ir todėl, kad manoma, jog finansų sektorius yra nepakankamai apmokestintas ir kad jo indėlis į valstybės biudžeto finansavimą būtų teisingas ir reikšmingas. Kol kas finansų sektoriaus mokesčių tikslas tebėra gana platus, ir dar aiškinamasi, koks šių mokesčių pobūdis ir mechanizmai.

2.3 2010 m. spalio 7 d. Europos Komisija paskelbė komunikatą „Finansų sektoriaus apmokestinimas“ ⁽²⁾, paremtą Komisijos tarnybų darbo dokumentu ⁽³⁾. Šiuose dokumentuose numatytos dvi priemonės:

— siekiant, kad valstybių narių biudžetas gautų papildomų pajamų ir kartu būtų užtikrintas didesnis finansų rinkų stabilumas, ES lygmeniu būtų tikslinga įvesti finansinės veiklos mokesčių (FVM). Pasak Komisijos, jeigu finansinės veiklos mokesčio projektas bus kruopščiai parengtas ir įgyvendintas, jis neturėtų kelti pernelyg didelio pavojaus ES konkurencingumui;

— Komisija pritaria visuotiniam finansinių sandorių mokesčio įvedimui, kuris, jos nuomone, galėtų padėti gauti lėšų tarptautinėms problemoms (pavyzdžiui, vystymosi ar klimato kaitos) spręsti.

2.4 Turėdama omenyje visuotinį ir sisteminių finansų krizės pobūdį, Komisija taip pat mano, jog bankų apmokestinimas gali atgrasyti nuo perdėto rizikavimo. Komisijos nuomone, mokesčiai deramai papildytų reguliavimo ir priežiūros reformas, nes sustiprintų finansų rinkų efektyvumą, atsparumą ir stabilumą ir sumažintų jų svyravimą.

2.5 Kaip vieną iš finansų krizės valdymo priemonių Komisija pasiūlė ir iniciatyvų, pavyzdžiui, sukurti Bankų problemų sprendimo fondą ⁽⁴⁾, kurį EESRK jau yra aptaręs savo nuomonėje ⁽⁵⁾.

⁽²⁾ COM (2010) 549/5.

⁽³⁾ SEC(2010) 1166/3.

⁽⁴⁾ COM (2010) 254 galutinis.

⁽⁵⁾ EESRK nuomonė dėl bankų problemų sprendimo fondų, OL C 107, 2011 4 6, p. 16.

3. Teisingas ir reikšmingas finansų sektoriaus indėlis į valstybės biudžetą

3.1 Žinant, kokią įtaką finansų sektoriaus subjektai turėjo krizei kilti ir kad vyriausybės krizės metu buvo priverstos finansų institucijas gelbėti nuo bankroto, visuomenėje plačiai paplitusi nuomonė, kad su tuo susijusių išlaidų neturėtų dengti piliečiai ar kiti sektoriai. Šis požiūris virto tikslu „priversti finansų sektorių teisingai ir reikšmingai prisidėti prie valstybės biudžeto finansavimo“. Turėdama tai omenyje, Komisija į savo ekonominių tyrimą numato įtraukti nuodugnų poveikio vertinimą, kuriame bus išanalizuotos įvairios apmokestinimo galimybės, kad būtų galima pateikti kruopščiai suderintą pasiūlymą.

EESRK rekomenduoja Komisijai atlikti visų ES finansinių paslaugų sektoriui taikomų mokesčių analizę, įvertinant visus įvairaus pobūdžio mokesčius, kuriuos finansines paslaugas teikiančios įmonės jau dabar moka. Tyrime būtų galima pateikti platų vaizdą, kuris aprėptų pelno mokesčio įmokas, negrąžinamą PVM ir bankų, kaip darbdavių, mokamus, su darbo pajamomis susijusius mokesčius. Atskirai, kaip platesnio ekonominio indėlio priemonę reikėtų įtraukti ir su darbuotojais susijusius mokesčius. Būtų galima patikrinti, ar tarp bankų sektoriaus apmokestinimo ir tokio apmokestinimo pridėtinės vertės esama ryšio ir ar bendra bankinio sektoriaus mokama mokesčių suma yra mažesnė ar didesnė už kitus svarbius sektorius. Galiausiai, būtų galima prie naujojo bankų mokesčio pridėti bendrą visų šiuo metu mokamų mokesčių dydį ir apskaičiuoti bendrą įmokų dydį.

3.2 EESRK nuomone, jeigu būtų įvestas finansų sektoriaus mokestis, toks tyrimas padėtų tiksliai nustatyti jo dydį (tiek jo taikymo srities, tiek realaus bankams taikomo mokesčio tarifo požiūriu). Jame reikėtų atidžiai išanalizuoti bankų pajėgumą atkurti ir sustiprinti savo kapitalo bazę ir bankų pajėgumą finansuoti namų ūkius ir įmones (ypač MVI) Europos Sąjungoje.

3.3 EESRK mano, kad pasiūlymų, kaip finansų sektorius galėtų padėti absorbuoti naujų galimų krizių kainą, negalima atsieti nuo šiuo metu vykstančios diskusijos dėl didesnių reguliavimo sistemos pakeitimų ir plataus spektro priemonių, kurios padėtų sumažinti finansinio kracho tikimybę ir kartu sušvelninti jo padarinius.

3.3.1 Finansų sektorių būtų geriausia apmokestinti taip, kad būtų pasiekta pusiausvyra tarp fiskalinio įplaukų užtikrinimo tikslo ir prisiimamos rizikos apribojimo tikslo.

4. Finansinių sandorių mokestis (FSM)

4.1 FSM siekiama daugiopų tikslų, pirmiausia apriboti neproduktyvią veiklą finansų rinkose sumažinant spekuliacijas ir svyravimus ir tuo pačiu padėti vyriausybei susigrąžinti pinigus.

4.2 Europos Parlamentas 2010 m. kovo mėn. priėmė rezoliuciją dėl sandorių mokesčių, o 2011 m. kovo mėn. –

Pranešimą dėl novatoriško finansavimo pasauliniu ir Europos lygmenimis ⁽⁶⁾.

4.3 Siūlydamos įvesti FSM, valdžios institucijos siekia sumažinti rizikingų, spekuliacinių (socialiniu požiūriu nereikalingų) ⁽⁷⁾ finansinių sandorių skaičių. Be to, jos galvoja, kad šis mokestis gali padėti neleisti bankams pernelyg išsiplėsti ar ateityje sudaryti pernelyg daug pernelyg rizikingų sandorių.

4.4 Savo poziciją dėl finansinių sandorių mokesčio EESRK yra išdėstęs savo iniciatyva priimtoje nuomonėje dėl finansinių sandorių mokesčio, kurioje tarp kitų išvadų ir rekomendacijų yra ir šios:

— pagrindinis finansinių sandorių mokesčio tikslas - keisti elgesį finansų sektoriuje mažinant trumpalaikių spekuliacinių finansinių sandorių kiekį. Taip finansų sektoriui būtų taikomas rinkos kainų mechanizmas. Norimo poveikio galima tikėtis, nes finansinių sandorių mokestis didžiausią smūgį suduotų dažniausiai sudaromiems sandoriams;

— antras svarbus finansinių sandorių mokesčio tikslas – surinkti viešųjų lėšų. Šis naujas įplaukų šaltinis galėtų būti panaudotas remti besivystančių šalių ekonominių vystymąsi, finansuoti klimato politiką besivystančiose šalyse arba sumažinti našta valstybių biudžetui. Pastaruoju atveju tai reikėtų ir tai, kad finansų sektorius sugrąžintų valstybės subsidijas. Ilgainiui įplaukos turėtų tapti nauju bendru viešųjų pajamų šaltiniu.

4.5 Buvo pareikšta abejonių dėl perkėlimo efekto rizikos, jeigu šis mokestis būtų taikomas ne pasauliniu mastu, todėl finansinių sandorių mokestį reikėtų pirmiausia siekti taikyti pasauliniu mastu, kaip siūlo Komisija. Tačiau, jeigu paašikėtų, kad finansinių sandorių mokesčio neįmanoma įvesti pasauliniu mastu, EESRK, atsižvelgdamas į Europos Komisijos poveikio vertinimo rezultatus, pritartų finansinių sandorių mokesčio įvedimui ES lygmeniu.

4.6 EESRK nuomone, FSM turėtų būti parengtas taip, kad jį centriniams depozitoriumo sistemoms būtų lengva surinkti. Nederėtų pamiršti ir klausimų bei sąnaudų, susijusių FSM, kurio taikymo aprėptis yra plati, rinkimo ir laikymosi užtikrinimu, taip pat teisinio netikrumo, su kuriuo susidurs galimi mokesčio už išvestinių priemonių sandorius, atliekamus su vertybiniais popieriais ir išvestinėmis finansinėmis priemonėmis, kuriais prekiaujama ne biržoje, rinkėjai.

4.7 Galiausiai EESRK pabrėžia, kad vis dar yra daug jurisdikcijų, kurios yra lengvatinių mokesčių centrai. Jiems būdinga neskaidri veikla, susijusi su banko paslaptimi ir mažu arba nesamu apmokestinimu. Atsižvelgiant į tai, kad šiose zonose

⁽⁶⁾ 2010 m. kovo 10 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl finansinių sandorių mokesčių (veiksmingumo siekimas) ir Pranešimo dėl novatoriško finansavimo pasauliniu ir Europos lygmenimis projektas (2010/2105(INI)).

⁽⁷⁾ *Taxing the Speculators*, <http://www.nytimes.com/2009/11/27/opinion/27krugman.html>.

paprasta įsteigti finansų sektoriaus filialą ir vykdyti veiklą internetu, nustatant finansinių sandorių mokesčių būtina įvesti prievolę kiekvienai valstybei atskirai skelbti banko sąskaitas kitoje valstybėje ir veiksmingai bendradarbiauti teismų ir mokesčių srityje.

5. Finansinės veiklos mokesčiai

5.1 FVM nuo FSM iš esmės skiria tai, kad finansinės veiklos mokesčiu apmokestinamos finansų sektoriaus bendrovės, tuo tarpu finansinių sandorių mokesčiu apmokestinami finansų rinkos dalyviai. Be to, jeigu pirmuoju atveju našta tenka prekybos veiklai, kuri yra sutelkta tik kelete finansų centrų, antrasis mokesčiai susijęs su finansų sektoriaus pelnu ir darbo užmokesčiu, kurie pasiskirsto tolygiau.

5.2 Remdamasi Tarptautinio valiutos fondo ataskaita, Komisija išreiškia nuomonę, kad finansinės veiklos mokesčiai yra dar viena priemonė, galinti padėti gerinti finansų sektoriaus apmokestinimą ir mažinti galimą neigiamą išorės poveikį.

5.3 Rengdama FVM, Komisija mokesčio bazę gali nustatyti pasiremddama finansine atskaitomybe.

5.4 Reikėtų vartoti sąvokas, kurios būtų suprantamos pagal galiojančias atskaitomybės sistemas, – tai galėtų būti tarptautiniai finansinės apskaitos standartai (TFAS) arba vietos bendrieji apskaitos principai (vietos BAP), kadangi finansų institucijos gali netaikyti TFAS.

5.5 Jeigu FVM būtų pagrįstas piniginių srautais, jo įvedimas gali turėti įtakos likvidumui ir pabranginti pinigų srautus, tuo tarpu likvidumo problema buvo svarbi krizės priežastis. Todėl patartina, kad nustatant FVM bazę ypatingas dėmesys būtų kreipiamas į institucijų mokumą ir jų pajėgumą laikytis naujų kapitalo reikalavimų, taip pat į FVM ir PVM sąveiką.

6. PVM

6.1 Komisijos nuomone, naują mokesčių be kita ko paskatino priimti ir Direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos (toliau – PVM direktyva) nustatytas finansinių paslaugų atleidimas nuo PVM.

6.2 EESRK norėtų pabrėžti, kad pagrindinė priežastis, kodėl šis mokesčiai netaikomas, yra ta, kad tiek teoriškai, tiek praktiškai sunku apskaičiuoti bankų teikiamų finansinių paslaugų vertę. Tai ypač pasakytina apie tradicines finansinio tarpininkavimo paslaugas – indėlius ir paskolas. Šios paslaugos ypatingos tuo, kad jų turinį sudaro paskoloms nustatytų palūkanų ir palūkanų, mokamų už indėlius, skirtumas. Ši marža – bendros sudėtinės bankų teikiamų tarpininkavimo paslaugų indėlininkams ir skolininkams matas, jo negalima paprastai įvertinti atskirų sandorių atveju, kad būtų galima taikyti PVM ar kitokį sandoriu pagrįstą vartojimo mokesčių. Sunku sukurti metodiką, pagal kurią šią maržą būtų galima priskirti atskiriems sandoriams, kad pagal sąskaitomis pagrįstą procedūrą jiems būtų galima taikyti PVM. Panašios problemos iškyla ir apmokestinant draudimo ir kitų rūšių finansines paslaugas, pavyzdžiui, valiutų keitimo ir prekybos vertybiniais popieriais.

6.3 Finansinių paslaugų neapmokestinimas PVM yra susijęs su PVM teisės aktais, kuriuose nenumatyta teisė (arba ribota teisė) atskaityti pirkimo VAT. Tai reiškia, kad finansų institucijos negali iš savo išlaidų susigrąžinti viso PVM, todėl jis sudaro gryną sąnaudas. Šių „paslėptų, su PVM susijusių sąnaudų“ suma gali būti nemaža, nes užsakomosios paslaugos ir grupės vidaus sandoriai gali patirti kaskadinį mokesčio efektą.

6.4 2007 m. Komisija paskelbė pasiūlymą dėl direktyvos dėl finansinėms paslaugoms taikytinos PVM sistemos reformos remiantis trimis ramsčiais, be to, buvo pateiktas pasiūlymas, kaip būtų galima apmokestinti finansines paslaugas. EESRK mano, kad diskusijos dėl finansų sektoriaus mokesčio neturėtų vykti atsietai nuo siūlomos PVM reformos⁽⁸⁾.

6.5 EESRK abejonių kelia ir FVM taikymo sritis, ir bendra našta, kurią jis sukeltų kartu su negrąžinamu PVM. Užuo finansinės veiklos mokesčių taikius konkrečioms pajamoms ir (arba) rizikai, jį norima pačia plačiausia forma taikyti bendram pelnui ir atlyginimams (pridėtinu metodu taikomas FVM). EESRK mano, kad jeigu naujas finansų sektoriaus mokesčiai būtų pagrįstas piniginių srautais arba panašiais mokesčių veiksniais, Komisijai derėtų įvertinti, ar nevertėtų šį mokesčių įvesti PVM sistemoje, siekiant sušvelninti negrąžinamo PVM poveikį, taigi ir išvengti, kad visiems ekonominės veiklos vykdytojams Europoje neišaugtų ekonominės sąnaudos.

2011 m. birželio 15 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON*

⁽⁸⁾ COM (2007) 746 ir 747 galutinis.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos investicijų bankui „Penktosios ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos ataskaitos išvados. Sanglaudos politikos ateitis“

COM(2010) 642 galutinis

(2011/C 248/12)

Pranešėjas **Carmelo CEDRONE**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. lapkričio 9 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl:

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos investicijų bankui „Penktosios ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos ataskaitos išvados. Sanglaudos politikos ateitis“

COM(2010) 642 galutinis.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2011 m. gegužės 31 d. priėmė savo nuomonę.

472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (birželio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 133 nariams balsavus už, 7 – prieš ir 14 susilaikius.

1. Išvados

— taptų privaloma atlikti poveikio vertinimą.

1.1 EESRK iš esmės pritaria Europos Komisijos **pagrindinėms nuostatoms** dėl sanglaudos politikos:

- didinti Europos papildomą naudą,
- stiprinti valdyseną,
- racionalizuoti ir supaprastinti įgyvendinimo sistemą,
- pagerinti organizavimą.

1.3 Nereikėtų pamiršti, kad kartu su regionų vystymusi ir skirtumų tarp jų mažinimu sanglaudos politika turi aktyviai padėti gerinti piliečiams teikiamas paslaugas ir ekonomines bei socialines sąlygas.

1.2 EESRK nuomone, **šiuos tikslus būtų galima pasiekti**, jei kartu būtų atliekami šie veiksmai:

- vykdomas strategiškasis programavimas siekiant padėti valstybėms narėms užbaigti institucines reformas ir padidinti institucijų veiksmingumą,
- Sąjungos ištekliai sutelkiami į keletą prioritetinių tikslų,
- užtikrinta didesnė ekonominė ir socialinė sutelktis ir platesnio masto socialinių ir ekonominių partnerių dalyvavimas įgyvendinant sanglaudos politiką,
- įvykdytos papildomumo ir bendro finansavimo principo reformos,

1.4 Tai būtų lengviau pasiekti, jei pagerėtų bendra ekonominė sąranga ir įmonių, visų pirma MVĮ, labai mažų ir amatų įmonių, veiklos aplinka, našumas ir konkurencingumas. Todėl teritorinėms, o ypač prioritetiniuose ES sektoriuose veikiančioms įmonėms atstovaujančios organizacijos kartu su profesinėmis sąjungomis ir pilietine visuomene turi tiesiogiai dalyvauti procese.

1.5 **Teritorinės**, taip pat kaip ir **infrateritorinės, regioninės ir sektorinės vidaus sanglaudos**, požiūriu gali būti naudinga laikytis tokio principo, pagal kurį pirmenybė teikiama tarpvalstybinio ir tarpregioninio bendradarbiavimo plėtojimui (pagal 3 tikslą) ir skiriant daugiau išteklių regionų teritorinei sanglaudai ir euroregionų (Baltijos jūros, Viduržemio jūros, Adrijos jūros, Adrijos Alpių-Dunojaus ir Atlanto ašies) makro-regioninei strategijai.

1.6 EESRK nuomone, Komisija ir valstybės narės turėtų visomis išgalėmis skatinti dalytis informacija apie gerą patirtį ir teikti pagalbą programoms valdančioms vietos valdžios institucijoms, įskaitant vidaus reformų procesus ir atitinkamų sektorių pertvarkymą.

1.7 Tik turint daugiau **žinių** (kurių šiuo metu trūksta) apie investavimo rezultatus ir atlikus specialius poveikio vertinimus bus galima nustatyti būsimus su strategija „Europa 2020“ susietus prioritetus ir užtikrinti, kad būtų pasiektas tikslas sutelkti išteklius pagal temas.

1.8 EESRK taip pat pritaria, kad reikėtų atsižvelgti į sparčiai augančios ekonomikos sektorių išsidėstymą visuose Europos regionuose, kurie papildomai skirti konvergencijos tikslo, pereinamojo laikotarpio ir konkurencingumo bei užimtumo tikslo regionus. Tačiau vis dar neišspręstas uždavinys, kaip paskirstyti išteklius skurdiams (80 proc. visų lėšų) ir visiems kitiems regionams (likę 20 proc. lėšų), nors toks pasirinkimas padeda spręsti bendro finansavimo problemą.

1.9 Vis dėlto, EESRK nuomone, būtina **koordinuoti** visus Komisijos paminėtus pasiūlymus ir politikos sritis: strategiją „Europa 2020“, sanglaudos politiką, bendrą žemės ūkio politiką, energetikos politiką, transporto, aplinkos, mokslinių tyrimų ir kitą politiką. Tarp ESF ir ERPF finansuojamų veiksmų - turint omenyje tai, kad ESF turėtų labiausiai remti Europos užimtumo strategiją - atkreipiamas dėmesys į socialinės darbotvarkės įgyvendinimą, aukštos kokybės mokymą, jaunimo iniciatyvas ir Europos sanglaudos politikos dalyvių mokymą.

2. Pasiūlymai

2.1 Politiniai pasiūlymai

2.1.1 **Strategija „Europa 2020“.** EESRK nuomone, sanglaudos politika neturi būti tik priemonė strategijos „Europa 2020“ tikslams pasiekti. Priešingai - patikima sanglaudos politika turėtų būti atskirai finansuojama leidžiant euroobligacijas.

2.1.2 Sanglaudos politika turi būti ir toliau siekiama pagrindinių šios politikos tikslų, pavyzdžiui, tautų ir teritorijų **solidarumo** ir vystymosi.

2.1.3 **Europos aukščiausio lygio susitikimas.** Sanglaudos politika ir visi jos finansavimo klausimai turėtų būti svarstomi ir nagrinėjami sanglaudos politikai skirtame **kasmetiniame** Europos aukščiausio lygio susitikime. Tai reikėtų daryti tiek dėl ekonominės ir socialinės sanglaudos strateginės reikšmės, tiek dėl jos ryšio su makroekonominė politika, ypač su Europos ekonomine ir socialine valdysena.

2.1.4 **Stabilumo paktas ir sankcijos.** EESRK nuomone, turėtų būti daugiau paskatų ir mažiau sankcijų siekiant dar labiau nepabloginti regionų, kurie yra labiausiai išsiskolinę, todėl labiau pažeidžiami, padėties. Priešingai - tikimasi, kad vykdant šiuo metu atliekamą projekto dėl Stabilumo ir augimo pakto reformą moksliniams tyrimams, švietimui ir mokymui skirtos investicijos, kurios nelaikomos einamosiomis išlaidomis, bus neįtrauktos į biudžetą. Nereikėtų pabloginti skurdių regionų, kuriems labiausiai reikia Sąjungos pagalbos, padėties.

2.1.5 Reikėtų pasirinkti keletą **prioritetų** atsižvelgiant į įvairių fondų tikslus ir strategiją „Europa 2020“. Visų pirma reikia remtis politikos sritimis, kurios susijusios su **bendrosios rinkos** kūrimu, nes tai turėtų būti sanglaudos politikos tikslas. Prioritetus reikėtų nustatyti Europos aukščiausio lygio susitikime, prieš tai surengus konsultacijas su visų lygmenų viešojo sektoriaus suinteresuotaisiais subjektais ir socialiniais bei ekonominiais partneriais.

2.1.6 **Socialinė ir ekonominė partnerystė** ir gerosios praktikos sklaida paraleliai ir (arba) kartu įgyvendinant viešojo sektoriaus subjektų susitarimus turėtų tapti įprasta ir privaloma procedūra visuose sanglaudos politikos formavimo, įgyvendinimo ir vertinimo procesuose. Sanglaudos politika turėtų būti tiesiogiai susieta su sąlygomis. EESRK nori, kad bendrojo reglamento 11 straipsnio, kuriuo nustatytos partnerystę reglamentuojančios taisyklės, principai būtų taikomi visiems struktūriniais fondams.

2.2 Techniniai veiklos pasiūlymai

2.2.1 **Bendro finansavimo** taisyklės turėtų būti suderintos atsižvelgiant į vietovių ir teritorijų, kuriose vykdoma sanglaudos politika, vystymosi sąlygas ir turimus ekonominius ir socialinius išteklius, visų pirma remiantis pajamomis, kurių skaičiavimo parametrus reikėtų peržiūrėti⁽¹⁾, ir atsižvelgiant į regionų biudžetą.

2.2.2 **Ex ante sąlygomis** turėtų būti siekiama geriau naudoti lėšas įgyvendinant užsibrėžtus tikslus. Taip padidėtų atsakingų valdžios institucijų veiksmingumas, būtų kuo geriau naudojamos lėšos ir stengiamasi nedidinti, pavyzdžiui, labiausiai išsiskolinusių regionų, naštos.

2.2.2.1 Reikia, kad valstybės narės skatintų institucijų reformas, būtinas užtikrinti struktūrinę koregavimą, skatinti inovacijas, kurti darbo vietas ir sumažinti socialinę atskirtį. EESRK taip pat mano, jog svarbu, kad tokia politika būtų įgyvendinama konsultuojantis su visų lygmenų socialiniais ir ekonominiais partneriais ir tai būtų sąlyga skiriant finansavimą.

2.2.3 Įprastus **rodiklius**, pagal kuriuos nustatomos intervencijos sritys, reikėtų papildyti kitais kriterijais, pavyzdžiui, užimtumo lygio, skurdo, mokyklų lankomumo, išsilavinimo, profesinio mokymo, paslaugų teikimo ir aplinkos tvarumo.

2.2.4 Siekiant vertinti veiksmingumą ir pažangą įgyvendinant tikslus, **poveikio vertinimai** turi būti ne tik *ex ante* sąlyga – jie turi tapti pagrindine sanglaudos politikos dalimi. Šį vertinimą reikėtų atlikti taikant ES lygmeniu nustatytus ir visoje ES teritorijoje privalomus bendruosius rodiklius.

⁽¹⁾ Šiuo klausimu žr. EESRK nuomonę dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl bendrųjų pagrindinės informacijos perkamosios galios paritetams teikimo ir jų apskaičiavimo bei sklaidos taisyklių nustatymo, OL C 318/08, 2006 12 23, p. 45.

2.2.4.1 **Rezultatais grindžiama analizė.** Nors tokia analizė yra daug naudingesnė nei analizė, grindžiama finansinio valdymo kontrole, norint ją praktiškai įgyvendinti reikės ilgai ruoštis ir nustatyti aiškius kriterijus. Veiksmų, ypač nematerialaus pobūdžio, rezultatus, pavyzdžiui, mokymo, vystymo investicijų, galima įvertinti tik po kiek laiko. Pereinant prie rezultatų analizės reikės užtikrinti projektų organizatorių ir administravimo institucijų išankstinių mokymą. EESRK siūlo 2011-2013 m. laikotarpiu išbandyti tokią formulę kelete atrinktų regionų, kuriuose užtikrinamas kokybiškas partneryste grindžiamas valdymas.

2.2.5 **Supaprastinimas** turėtų tapti svarbiausiu sanglaudos politikos tikslu. Jo siekti galima supaprastinant administravimo ir apskaitos procedūras, tobulinant ir nustatant griežtesnius stebėsenos bei vertinimo kriterijus ir mažinant procedūrų, atliekamų pristatant planus ir (arba) projektus, skaičių. Apskaitos procedūras galima persvarstyti su visais susijusiais subjektais ir bendradarbiaujant su Audito Rūmais.

2.2.5.1 Visų pirma reikia taikyti „vieno langelio principą“ (angl. *one stop shop*) principą tiek projektų teikimo (suvienodinant oficialias įvairių fondų procedūras), tiek audito etape (suderinant finansines taisykles ir įvairių programų taisykles). Taip pat reikėtų atlikti vieną bendrą patikrinimą, kuris galėtų visiems susijusiems subjektams.

2.2.5.2 Įvairių programų sinergija. Siekiant aiškumo, paprastumo ir veiksmingumo, būtina siekti kuo didesnio su vienos teritorijos tais pačiais subjektais susijusių Europos, nacionalinio ir regionų lygmens programų ir įvairių ES finansavimo šaltinių tarpusavio papildomumo. Sinergijos stoka yra viena iš priežasčių, dėl kurios nepakankamai pasinaudojama visais struktūriniais fondais arba ES programomis arba jų poveikis nedidelis.

2.3 **Mokymas** yra dar viena labai svarbi priemonė, padedanti siekti sanglaudos tikslų, taip pat geriau panaudoti lėšas.

3. Įžanga

3.1 Sanglaudos ir solidarumo principai yra du svarbūs Sutarties ramsčiai. Sutarties 174 straipsnyje nustatyta: „Kad skatintų visokeriopą darnią plėtrą, Sąjunga plėtoja ir vykdo savo veiklą, padedančią stiprinti jos ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą.“

3.2 Kita Sutarties nuostata yra ypač svarbi po dviejų pastarųjų ES plėtros etapų: „Sąjunga ypač siekia mažinti regionų plėtros lygio skirtumus ir nepalankiausias sąlygas turinčių regionų atsilikimą.“

3.3 Šių dviejų principų, kuriais grindžiama Europos tautų ir teritorijų integracija, niekada negalima pamiršti. Jų ypač turi laikytis ES politikos vykdytojai.

3.4 Kitais metais Europos Komisija pasiūlys būsimą laikotarpio po 2013 m. Europos Sąjungos biudžetą (dėl jo 2010 m. spalio 19 d. paskelbtas komunikatas), tačiau kai kurių valstybių vyriausybių raginimas Tarybai (2010 m. gruodžio mėn.) nedidinti ES biudžeto nieko gera nežada, nepaisant to, kad kartu bus pateiktas teisėkūros pasiūlymas dėl struktūrinių fondų.

3.5 Todėl Europos Komisijos penktąją sanglaudos politikos ataskaitą ir jos novatoriškai suformuluotas išvadas reikia traktuoti šiame kontekste ir glaudžiai susieti su strategija „Europa 2020“.

4. Komisijos komunikato santrauka

4.1 Penktosios ataskaitos išvados Europos Komisija, išreikšdama gana neįprastą požiūrį, nagrinėja įvairius klausimus ir stengiasi pateikti atsakymų bei rekomendacijų, laukdama, kol bus baigtos konsultacijos, kurioms ji pateikė 13 su savo ataskaita susijusių klausimų.

4.2 Pagrindiniai ataskaitoje aptarti klausimai

4.2.1 Didesnė Europos sanglaudos politikos papildoma nauda

4.2.1.1 Komisija siūlo siekti šio tikslo tokiomis priemonėmis:

- įgyvendinti strategiškesnę programavimą,
- sutelkti išteklius pagal temas,
- gerinti įgyvendinimą nustatant sąlygas ir paskatas, įskaitant bendrą finansavimą ir stabilumo paktą,
- užtikrinti geresnį vertinimą, įgyvendinimą ir rezultatus,

— taikyti naujas finansines priemones

(žiūrėti pirmuosius penkis Komisijos iškeltus klausimus).

4.2.2 Gerinti sanglaudos politikos valdyseną (angl. **governance**)

4.2.2.1 Šį tikslą galima pasiekti tokiomis priemonėmis:

- įvedant trečią dimensiją – teritorinę sanglaudą,
- užtikrinant tvirtesnę partnerystę

(viešųjų ir privačių subjektų, žr. 6 ir 7 klausimus).

4.2.3 Racionalesnės ir paprastesnės valdymo procedūros

4.2.4 Šių tikslą galima pasiekti tokiomis priemonėmis:

- finansų valdymas,
- mažesnė administracinė našta,
- finansinė drausmė,
- finansų kontrolė,

(žr. 8, 9 ir 10 klausimus).

4.2.5 Sanglaudos politikos sąranga

(žr. 12 ir 13 klausimus)

4.3 Tolesni veiksmai

4.3.1 Komisija teigia, kad remdamasi atsakymais į pateiktus klausimus ji galės patikslinti penktojoje ataskaitoje pateiktus pasiūlymus.

5. Europos Komisijos komunikatas. Bendrosios pastabos ⁽²⁾

5.1 Siekiant užtikrinti didesnę sanglaudos politikos papildomą naudą, Komisijos penktojoje ataskaitoje siūloma keletas labai plataus užmojo reformų, kurių tikslas - pagerinti valstybių narių išlaidų veiksmingumą ir supaprastinti jų valdymą. EESRK pritaria bendram Komisijos požiūriui į siūlomas reformas.

5.2 Šioms pastangoms verta pritarti, jas reikėtų tęsti, tačiau kyla pavojus, kad jų nepakaks, jei po kiekvieno neryžtingai pateikto pasiūlymo nebus priimti konkretūs sprendimai ir imtasi veiksmų. Tai ypač svarbu, turint omenyje struktūrinių fondų glaudų ir beveik išimtinį ryšį su strategija „Europa 2020“.

5.3 Nepaisant šių pastangų, esama padėties analizė neatitinka tikrovės, nors ir vyksta (veikia bendro pobūdžio) konsultacijos, kurių metu pagrindinės problemos yra nustumtos į antrąjį planą.

5.4 Pavyzdžiui, vien sanglaudos politiką pavadinti svarbiausiu ekonomikos augimo varikliu atrodo labai plataus užmojo ir priimtinas projektas, tačiau tik tuo atveju, jei sanglaudos politika būtų iš esmės pakeista ir parengta tvari ją įgyvendinti padedanti politika. Be to, Europos Sąjungai reikia bendros ekonomikos politikos.

5.4.1 Jei tai nebus padaryta, šis pasiūlymas gali likti neįgyvendintas arba jo poveikis gali būti ribotas. Todėl, siekiant palengvinti šio tikslo įgyvendinimą ir nepažeisti sanglaudos principo, lėšos turi būti skirtos specialiai strategijai „Europa 2020“, panaudojant ir europinės paskolos priemonę, ir tai darant būtina vadovautis minėtu principu. Be to, būtina lygia-verčiu pagrindu įtraukti visų kitų sričių ES politiką, įskaitant bendrą žemės ūkio politiką (BŽŪP). Tik taip struktūriniai fondai nenutols nuo savo pradinio uždavinio – būti viena iš regioninio vystymo priemonių. EESRK apgailestauja, kad penktojoje ataskaitoje neminima nei kaimo politika, nei BŽŪP jau nekalbant apie sanglaudos politiką.

5.5 Savo komunikate Komisija teisingai pastebi, kad akademinės bendruomenės atstovai ne kartą aptarė sanglaudos politikos papildomą naudą. Jų empirinė analizė dažnai rodo, kad sunku įvertinti šios politikos poveikį. Tai gali lemti ne visada tinkamai pasirinkti socialinės sanglaudos rodikliai. Komitetas mano, kad šiems klausimams reikėtų skirti daugiau dėmesio nei iki šiol.

6. Konkrečios pastabos (keturi Komisijos iškelti tikslai)

6.1 Komisijos pasiūlymas dėl **strategiškesnio programavimo** tikslo, kuris turėtų būti pasiektas remiantis strateginiu pagrindu, yra novatoriškas tuo, kad įgyvendinant veiklos programas iš esmės siekiama užtikrinti nuoseklumą ir veiksmingesnį ryšį tarp strategijos „Europa 2020“ tikslų ir nacionalinio lygmens veiksmų.

6.2 EESRK palankiai vertina šią naują, tačiau mano, kad svarbiausia problema, kurią būtina spręsti, yra valstybių narių viešųjų finansų stabilizavimo metinių planų, derinamų su ES (nacionalinių reformų planų), ir sanglaudos politikos sąsaja. Tai labai aktualus klausimas turint omenyje ES valstybių narių dabartinių administravimo sistemų skirtumus ir nevienodo dydžio valstybių skolas.

6.3 Be to, dar nenuspręsta, ar sanglaudos politika, nustatant jos prioritetus ir numatant būsimus veiksmus, turėtų būti iš esmės savarankiška, ar ši politika turėtų priklausyti nuo nacionalinio lygmens ekonominės politikos sprendimų, kuriais siekiama mažinti valstybės skolą. EESRK mano, kad pagrindinės ES institucijos (Europos Parlamentas, Komisija ir Taryba) ir nacionalinės institucijos turi skirti daug dėmesio šiai problemai ir rasti sprendimus išlaikyti nuoseklumą tarp strategijos „Europa 2020“ tikslų ir naujosios sanglaudos politikos valdysenos, kuri vis dėlto neturi būti priklausoma nuo strategijos „Europa 2020“.

6.4 Antras svarbus su strateginiu programavimu susijęs klausimas – Komisijos pasiūlymas sukurti naują **ex ante sąlygų** sistemą, kurioje būtų nustatyti principai, kurių valstybės narės turės laikytis ir juos taikyti, kad sanglaudos politika taptų veiksmingesnė. Atsižvelgiant į daugelio valstybių išsakytą kritiką, suprantamos Komisijos pastangos nustatyti sąlygas, kurios padėtų užtikrinti didesnę investicijų veiksmingumą. Tačiau šios procedūros negali tapti našta ir regionai neturi būti „baudžiami“ be kaltės (už valstybių biudžetų deficitus).

⁽²⁾ COM(2010) 642 galutinis.

6.5 EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą nustatyti paramos skyrimo būtiniausias sąlygas ir užtikrinti išteklių valdyseną, taip pat numatyti paskatas valstybėms narėms vykdyti būtinas reformas. Be to, EESRK nuomone, Komisija ir valstybės narės visų pirma turėtų stengtis pradėti institucijų ir sektorių, kuriems didžiausią poveikį daro sanglaudos politika (aplinkos, darbo rinkos, profesinio mokymo ir inovacijų), vidaus reformas.

6.6 Tik rimčiausių pažeidimų ir (arba) sanglaudos politikos principų bei nuostatų nesilaikymo atvejais Komisija turėtų svarstyti galimybę imtis sankcijų ar panašių priemonių prieš valstybę narę sustabdant finansavimą arba susigrąžinant ES lėšas.

6.7 Kitas teigiamas aspektas, kuriam pritaria Komisija ir valstybės narės, yra skirti sanglaudos politikos išteklius **keletui prioritetų** (taip pat žr. nuomonę ECO/230), nes sanglaudos politikos išteklių nepakanka patenkinti daugeliui mažiausiai išsivysčiusių regionų poreikių. Todėl EESRK mano, kad sanglaudos politika duotų geresnių rezultatų, jeigu ja būtų siekiama remti materialias ir nematerialias iniciatyvas, darančias didelį ekonominį, socialinį ir teritorinį poveikį.

6.8 Tačiau prioritetų nustatymas ir finansuojamų iniciatyvų skaičiaus mažinimas yra viena sunkiausiai išsprendžiamų problemų, kadangi daugelis regionų ir nacionalinių valdžios institucijų ragina daryti visiškai priešingai.

6.9 Šioje srityje, kaip EESRK ne kartą minėjo ⁽³⁾, **partnerystė** gali duoti daug papildomos naudos. Todėl Komitetas pritaria Komisijos pasiūlymui su sąlyga, kad bus plėtojama ne tik viešojo sektoriaus partnerystė, o visų pirma ekonominė, socialinė ir pilietinė partnerystė, kurioje visuose etapuose ir visais lygmenimis dalyvaus teisę balsuoti turintys suinteresuoti socialiniai ir pilietinės visuomenės partneriai. Be to, šiems subjektams reikėtų skirti lėšų techninei pagalbai finansuoti.

6.10 EESRK pritaria, kad reikia keisti **papildomumo ir bendro finansavimo principą**: siūloma susieti papildomumą ir bendrą finansavimą su poreikiu nustatyti bendro finansavimo dalis, kurios turėtų būti skirtingos, kad „geriau atitiktų išsivystymo lygį, ES papildomą naudą, veiksmų rūšis ir paramos gavėjus“.

⁽³⁾ Žr. EESRK nuomones: *Derybų dėl sanglaudos politikos strategijų ir programų 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu rezultatai*, OL C 228/26, 2009 9 22, p. 141, *Veiksmingos partnerystės valdant sanglaudos politikos programas skatinimas remiantis 2007–2013 m. ciklo gerąja praktika*, OL C 44/01, 2011 2 11, p. 1 ir *Regioninės politikos įnašas į pažangų augimą 2020 m. Europoje*.

6.11 EESRK taip pat pritaria pasiūlymui nustatyti **trečiojo lygmens regionus** (tai būtų regionai, kurie pagal dabartinę ekonominę padėtį viršija 75 proc., tačiau dar nepasiekė 100 proc. (90 proc.) ES vidurkio, nes taip gali būti paprasčiau tikrinti ir įgyvendinti bendro finansavimo principą turint omenyje galimybę plačiau naudoti išteklius, nors ir po mažai, tačiau visuose regionuose.

6.12 Kalbant apie papildomumo principą, reikėtų aiškiau nustatyti, kokio pobūdžio veiksmus turi bendrai finansuoti valstybės, nurodant tų veiksmų papildomą naudą, poveikį užimtumui ir ekonomikos augimo skatinimui. Sumažinus valstybių narių finansuojamų prioritetų ir veiksmų skaičių, turėtų būti sudarytos sąlygos lengviau ir lanksčiau taikyti papildomumo principą.

6.13 Dėl bendro finansavimo principo galima nustatyti įvairius bendro finansavimo lygius: labiausiai nuo ES vidurkio atsilikusių regionų bendro finansavimo dalis turėtų būti mažesnė siekiant aiškaus tikslo - palengvinti konkrečių vietos veiksmų finansavimą vystymosi srityje, o ES vidurkiui artimesnių regionų bendro finansavimo dalis turėtų būti didesnė.

6.14 Trečias pagrindinis tikslas yra **paprastesnės bendrųjų programų valdymo procedūros**. Šiuo klausimu sutaria visos valstybės narės, o EESRK visada savo nuomonėse prašė sudaryti sąlygas įgyvendinti sanglaudos politikos programas. Siekiant šio tikslo būtų atsižvelgiama į skirtingas valstybių ir regionų (administravimą, apskaitos ir kt.) taisykles ir kartu nepamirštama, kad nuolatiniai (ypač vienu metu vykstantys) pokyčiai kelia kliūčių ir verčia vėluoti.

6.15 EESRK visiškai nepritaria pasiūlymui reikalauti, kad už programų valdymą atsakingos institucijos teiktų ES bendrai finansuojamų išlaidų metines ataskaitas (kartu su nepriklausomomis audito išvadomis). Tai praktikoje būtų sunku įgyvendinti taikant dabartinę tvarką ir laikantis terminų, kurių reikalaujama pagal ES viešųjų pirkimų sutarčių pasirašymo procedūras.

6.16 Tačiau siekiant didesnės nacionalinių ir regioninių valdžios institucijų – ypač tų, kurios patiria daugiausia sunkumų ir (arba) kurios labiausiai vėluoja įgyvendinti – atsakomybės, praėjus bent dvejais metams nuo programavimo laikotarpio pradžios nepriklausomoms Europos lygmeniu akredituotoms organizacijoms galima pavesti tikrinti rezultatus. Administracinės atsakomybės atveju arba jei gauti rezultatai labai skirtingi nuo numatytyjų, Komisija, atsižvelgdama į nustatytų pažeidimų rimtumą, gali nuspręsti nutraukti programą, sustabdyti lėšų mokėjimą arba pareikalauti grąžinti sumokėtas sumas.

6.17 Nacionalinės ir regioninės valdžios institucijos turi įrodyti, kad geba veiksmingai planuoti ir valdyti bendrai finansuojamas išlaidas. Šį rezultatą galima pasiekti ne dažniau tikrinant išlaidų laikotarpius (reikalaujant pateikti metines ataskaitas), o tikrinant, ar užtikrinama daromų arba planuojamų investicijų kokybė, laikomasi įgyvendinimo terminų ir ar taikomos veiksmingos vertinimo bei kontrolės procedūros.

6.18 Yra ir kitų svarbių naujovių, kurioms EESRK taip pat pritaria. Tai visų pirma:

- naujų finansų inžinerijos priemonių kūrimas, numatomas tobulinimas ir platesnis taikymas sektoriuose, kuriuose jos šiuo metu netaikomos (miesto transporto, mokslinių tyrimų ir plėtros, energetikos ir aplinkos, telekomunikacijų ir t. t.),
- naujų viešojo ir privataus sektorių partnerystės formų kūrimas,
- kiekvieno struktūrinio fondo strategijos persvarstymas remiantis ESF ir galimu jo įnašu įgyvendinant Europos užimtumo strategiją,
- didesnis dėmesys miesto vietovėms,
- naujos paskatos vykdyti reformas, kurios padeda valstybėms narėms ir regionams veiksmingiau panaudoti ES išteklius,
- sanglaudos biudžeto rezervo sudarymas regionams, kurie įgyvendindami Europos strategijos tikslus pasieks geriausių rezultatų.

6.18.1 EESRK mano, kad reikėtų aiškiai nustatyti kiekvienos iš šių naujovių tikslus, įvertinti turimus išteklius ir atskirai nustatyti kiekvienos iš jų įgyvendinimo tvarką bei terminus.

6.18.2 Šių pasiūlymų nuoseklumą ir perspektyvumą reikėtų kruopščiai įvertinti atsižvelgiant į keturis pagrindinius politikos reformos tikslus ir į jų įvykdumą regionuose bei teritorijose, kurių ekonominis išsivystymas, gamybos našumas, socialinė įtrauktis ir gyvenimo kokybė vis dar labai atsilieka nuo ES vidurkio.

6.19 Naujos finansinės programos laikotarpiu Komisija siūlo vėl taikyti 75 proc. vidutinio BVP vienam gyventojui, išreikšto perkamosios galios paritetu, kriterijų šių regionų tinkamumui gauti paramą nustatyti pagal konvergencijos kriterijų. EESRK siūlo įvesti kitus rodiklius, kurie kuo geriau atspindėtų objektyvias kiekvieno atitinkamo ES regiono ir teritorijų sąlygas.

7. ES biudžetas, sanglaudos politika ir strategija „Europa 2020“

7.1 ES biudžeto perspektyvos po 2013 m. neteikia vilčių. Tai paaiškėjo 2010 m. pabaigoje surengtame Europos Vadovų Tarybos susitikime. Kai kurios (gal kai kurios?) valstybės narės dėl krizės patiriamais ekonominiais sunkumais teisinga savo nenorą skirti daugiau negu tik simbolines išteklių sumas, tačiau jos pamiršta, kad sanglaudos politikai tenka mažiau kaip 1 proc. BVP, o bankams gelbėti valstybės narės skyrė apie 24 proc. BVP!

7.2 EESRK mano, kad strategija „Europa 2020“, su kuria, atrodo, ES sieja visas savo viltis, yra svarbi. Tačiau nesant tinkamo tiesioginio finansavimo jos gali nepavykti įgyvendinti. Tam reikėtų panaudoti euroobligacijas. Be to, būtų naudinga palikti tam tikrą veiksmų laisvę silpniausiems sanglaudos regionams atsižvelgiant į konkrečius jų ypatumus siekiant skatinti abiejų politikos sričių integraciją.

7.3 Ši integracija gali būti sklandesnė, jei būtų daugiau žinoma apie teritorijų poreikius ir prioritetus, kuriuos galima įtraukti į strategiją „Europa 2020“ siekiant tikslo sutelkti išteklius pagal temas.

8. Sanglaudos politikos ateitis po 2013 m. Strateginės kryptys

8.1 Komisijos pasiūlymai dėl būsimos sanglaudos politikos kitu programavimo laikotarpiu kartu su strategijos „Europa 2020“ tikslais yra žingsniai teisinga kryptimi, kuriems, kaip jau minėta, EESRK iš esmės pritaria su sąlyga, kad būtų siekiama padidinti vienos svarbiausių ES ekonominio persikirstymo politikos sričių veiksmingumą. Vis dėlto norint pasiekti šiuos tikslus be pirmiau minėtų sąlygų būtina įgyvendinti tam tikras pagrindines strategines išankstines sąlygas.

8.2 Pirmą sąlyga. EESRK mano, kad pastangos, kurių reikalaujama iš Komisijos ir valstybių narių gali duoti konkrečių rezultatų, jei vykdant šį planą būtų **bendrai persvarstyta Europos ekonominės valdysenos sąranga** ir numatyti ES Europos bei tarptautinio lygmens tikslai. Ši persvarstymą yra dar svarbiau atlikti dėl krizės ir dėl valstybių skolų, kurios verčia ES atnaujinti savo pinigų politiką. Ši politika iki šiol buvo koreguojama atsižvelgiant į turtingiausias ES teritorijas (stabilumą), o ne į mažiau išsivysčiusias teritorijas (augimą).

8.3 Antra sąlyga. Vienas svarbiausių sanglaudos politikos persvarstymo plano punktų - poreikis pradėti **įvairių struktūrinių fondų veiklos ir strateginį koordinavimą**, kuris šiuo metu iš esmės nevyksta. Todėl priemonių atranka ir atitinkamas veiksmų regionų lygmeniu finansavimas turėtų būti vykdomi plėtojant dialogą ir taikant darbo metodiką, parengtą ne tik kartu su valstybėmis narėmis (pagal partnerystės sutartis) ir socialiniais ir ekonominiais partneriais, bet ir naudojantis visų penkių struktūrinių fondų technine parama bei ištekliais siekiant įsteigti **vieną bendrą** įvairių fondų koordinavimo ir valdymo **instituciją**.

8.4 Trečia sąlyga susijusi su įvairių sanglaudos politikos priemonių ir **kitų** susijusių **politikos sričių** (sektorių aplinkos ir energetikos politikos, mokslinių tyrimų ir inovacijos politikos, užimtumo politikos ir t. t.), taigi, ir kitų ES finansinių priemonių (EIB, inovacijų finansavimo, infrastruktūros tinklų, telekomunikacijų plėtros finansavimo ir t. t.) **koordinavimu** ir sąveika. Sanglaudos politika kaip priemonė turi priklausyti platesniam planui, kuriuo siekiama skatinti visapusišką regionų ir teritorijų vystymąsi ir taikyti įvairias sektoriams skirtas priemones bei finansavimą (taip pat privačiojo sektoriaus lėšomis) atsižvelgiant į konkrečius regionų poreikius.

8.5 Ketvirta sąlyga susijusi su galimybe (pagal šį naująjį požiūrį į Europos ekonominę valdyseną) **stiprinti bendradarbiavimą** siekiant bendrų tikslų, susijusių su konkrečiu sektoriumi, makroregionu arba veiklos, kurią valstybės narės laiko strategine, plėtojimu. Ši priemonė (numatyta Sutartyje, tačiau iki šiol nepakankamai naudojama) palengvintų sprendimų priėmimo procesą ir ją taikant dėl galimos dalyvaujančių valstybių sąveikos ir masto ekonomijos būtų įmanoma kur kas greičiau pasiekti geresnių rezultatų.

8.6 Penktoji sąlyga taip pat susijusi su koordinavimu, yra kuo greičiau, t. y. iki naujojo sanglaudos politikos programavimo ciklo pradžios, pradėti **institucijų veiklos koordinavimą**

(Komisijos, Europos Parlamento, Tarybos, patariamųjų institucijų – EESRK bei Regionų komiteto, socialinių ir ekonominių partnerių). Reikėtų siekti paskatinti ES institucijų diskusiją ir palyginti ES institucijų pastabas dėl būsimos sanglaudos politikos prieš pateikiant galutinius pasiūlymų projektus tvirtinti atitinkamoms institucijoms. Šis koordinavimas turi būti nuolatinis procesas ir vykti kartu su programų įgyvendinimu ir rezultatų vertinimu.

8.7 EESRK pasisako už tai, kad baigus struktūrinės politikos vidurio laikotarpio persvarstymą būtų vėl vykdomos Bendrijos iniciatyvų programos. Tokių veiksmingų programų, kaip, pavyzdžiui, URBAN, EQUAL, Interprise ir kt., panaikinimas buvo praradimas tiek teminio teritorinio bendradarbiavimo, tiek ir socialinių naujovių požiūriu, kadangi jų vaidmens neatliko nei fondų įtraukimas (angl. *mainstreaming*), nei kitos priemonės.

8.8 Bet kuriuo atveju EESRK tikisi, kad, remdamasi priemonėmis, kurios įgyvendinamos paskelbus su penktąja ataskaita susijusias išvadas, Komisija pateiks dar platesnio užmojo pasiūlymų dėl būsimos reformos, kurie lems dar didesnius nei praityje vykusius pokyčius.

2011 m. birželio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES biudžeto peržiūra“

COM(2010) 700 galutinis

(2011/C 248/13)

Pranešėjas **Henri MALOSSE**

Bendrapranešėjis **Gérard DANTIN**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. spalio 19 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES biudžeto peržiūra“

COM (2010) 700 galutinis.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. gegužės 31 d. priėmė savo nuomonę.

472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (birželio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 175 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 ES biudžeto peržiūros tikslas - ne pateikti skaičius, o parengti politinio projekto plėtojimo priemonę. Šiandien Europos Sąjunga neturi biudžeto lėšų nei savo politinei strategijai, nei su Lisabonos sutartimi susijusiems išpareigojimams įgyvendinti.

1.2 Europą skaudžiai palietė Jungtinėse Valstijose prasidėjusi ekonomikos ir finansų krizė, kuri daugumoje valstybių narių lėmė vis didėjantį deficitą. Į šią padėtį neišvengiamai atsižvelgiama rengiant 2014–2020 m. finansinę perspektyvą, bet Europos Sąjunga neturi būti šios krizės auka.

1.3 Todėl reikia būti sumaniems ir parengti „protingą“ Europos biudžetą, kuris Europos Sąjungai suteiktų lėšų siekti savo tikslų nedidinant bendros mokesčių naštos visuomenei ir įmonėms.

1.4 Reikia atsisakyti teisingos gražos (pranc. *juste retour*) principo, kadangi jis prieštarauja Europos integracijos solidarumo ir abipusės naudos vertybėms. Veikiau reikėtų taikyti subsidarumo principą perkeltiant į Europos lygmenį tai, kas nacionaliniu lygmeniu praranda prasmę ir veiksmingumą. EESRK palankiai vertina Europos Komisijos pasiūlymą grįžti prie nuosavų išteklių, kurie gali būti sukurti *ex nihilo*, arba pakeisti nacionalinius mokesčius.

1.5 Europos biudžetas turi būti sustiprintas ir atlikti svertu poveikį. EESRK siūlo užtikrinti valstybių narių ir Europos biudžeto papildomumą. Tai leistų pasiekti masto ekonomijos

ir įgyvendinti svarbiausius ES politinius tikslus. ES veiksmų veiksmingumą didintų ir sistemingesnis naudojimas EIB paskolomis, viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė ir investavimui skirtų euroobligacijų sukūrimas.

1.6 Siekdama parodyti, kad euras Europos lygmeniu galėtų būti naudojamas geriau, ES turi nuodugnai iš esmės keisti procedūras, kurios šiandien yra per daug sudėtingos, ir sutelkti savo veiksmus į piliečiams gerai žinomų svarbių projektų įgyvendinimą.

1.7 Vienintelis būdas pasiekti, kad plataus užmojo biudžetas būtų sėkmingas – laimėti mūšį dėl viešosios nuomonės. Būtent todėl EESRK norėtų, kad būtų atlikti ir paskelbti tyrimai, kurie padėtų nustatyti suderinimo Europos mastu nebuvimo kainą, atkreipiant dėmesį į dubliavimąsi nacionaliniuose biudžetuose. Taigi EESRK remia Europos Parlamento iniciatyvą, prie kurios ir pats prisidės.

1.8 Tam, kad Europos piliečiai pasitikėtų ES biudžetu, jis turi būti pavyzdinis valdymo, veiksmingumo, skaidrumo ir administracinių išlaidų valdymo požiūriu.

2. Naujo tikslo paieškos

2.1 Savo komunikate Komisija neslepia ketinimo laikytis plataus užmojo požiūriu, kad padėtų pamatą ES finansinei perspektyvai po 2013 metų. EESRK tai palankiai vertina, nes Lisabonos sutartimi suteikta galimybė kurti stiprią politinę Europos Sąjungos tapatybę.

2.2 EESRK sutinka su Komisija, kad sąvoka „teisinga grąža“ šiandien netgi dar mažiau tinkama nei Europos projekto pradžioje. Ši sąvoka, dėl kurios per dažnai buvo iškreipiama Europos integracija ir žlugdavo diskusijos, didžia dalimi lėmė integracijos proceso trūkumus, vilkinimą ir nesėkmes. Ji prieštarauja valstybių ir tautų sąjungos dvasiai ir bet kokiems racionaliems ekonominiams argumentams. Ekonominės, pinigų ir politinės sąjungos pranašumai ir pridėtinė vertė savo pobūdžiu turi teikti naudos visiems. Visa Europos Sąjungos pasiekta pažanga yra pagrįsta bendrų pastangų daugiklio poveikiu, o tai yra visiškai priešinga „teisingai grąžai“.

2.3 Remdamasis šiais svarstymais, Komitetas jau 2008 m. laikėsi nuomonės, kad „formuojant biudžeto politiką privaloma padaryti esminį pasirinkimą, t. y. pasirinkti federalizmą arba tarpvyriausybinių sistemą. Be abejonės, biudžeto finansavimo mechanizmai parodo Europos integracijos pažangos lygį (1).“

2.4 Todėl Komitetas norėtų, kad iš objektyvios biudžeto dabartinio veikimo analizės būtų pasimokyta. Komisija pagrįstai atkreipia dėmesį į tai, kad vėluojama pradėti programas, kad sistema ir decentralizuotas įgyvendinimas, kuris nedavė teigiamų rezultatų, yra painūs. Šie trūkumai turi būti išsamiai analizuoti dalyvaujant visiems suinteresuotiesiems subjektams, kad būtų padarytos reikiamos išvados ir ištaisyti trūkumai.

2.5 EESRK remia keturis pagrindinius Komisijos nurodytus principus: pagrindinių politikos prioritetų įgyvendinimas, pridėtinės vertės didinimas, pareiga užtikrinti rezultatus ir abipusės solidarumo naudos maksimalus padidinimas. EESRK norėtų įtraukti dar vieną reikalavimą – žinomumą.

2.5.1 Šiuo požiūriu dabartinis ES biudžetinių priemonių poveikis yra nepatenkinamas. Šis trūkumas yra kliūtis Europos integracijai, nes trukdo gauti aktyvų visuomenės palaikymą, o valstybėms narėms suteikia dingusių stabdyti Europos biudžeto didinimą. Tai reikėtų ištaisyti ir kalbant apie biudžetinę procedūrą, kuri visuomenei atrodo labai neaiški, ir veiklos išlaidas, kurios per dažnai yra slaptos, išskirstytos smulkiems projektams ar slepiamos prisidengiant sudėtingu bendru finansavimu.

2.6 EESRK nuomone, tokie ES biudžeto politikos pakeitimai turėtų tiesiogiai padėti siekti tikslo atnaujinti Bendrijos metodą. Komitetas to aiškiai prašė savo 2010 m. spalio mėn. nuomone, kuri priimta labai didele balsų dauguma (2).

(1) EESRK nuomonė dėl ES biudžeto reformos ir būsimo finansavimo, OL C 204, 2008 8 9, p. 113.

(2) EESRK nuomonė dėl Bendrijos metodo atnaujinimo (gairės), OL C 51, 2011 2 17, p. 29.

3. Didesnio papildomumo paieškos valstybių narių ir Europos lygmeniu

3.1 EESRK negali sutikti, kad Europos integracijos procesas, priklausantis nuo tam skirtų biudžeto išteklių, tampa įkaitu, kai keliamas valdžios sektoriaus deficito mažinimo klausimas. Dėl tokio požiūrio kiltų tiesioginis pavojus su Lisabonos sutartimi ir strategija „Europa 2020“ susijusiems plataus užmojo tikslams.

3.2 Todėl EESRK siūlo užtikrinti valstybių narių ir Europos biudžeto papildomumą kai siekiama bendrų tikslų, pavyzdžiui, taikant partnerystės sutartis dėl strategijos „Europa 2020“ plėtojimo ir investicijų. Tam reikėtų sumaniai sutelkti nacionalinius ir Europos išteklius, kad būtų pasiekta masto ekonomija ir sverto poveikis ir dėl teigiamo poveikio, kurį darytų išteklių sutelkimas, sumažintas nacionalinio biudžeto deficitas.

3.3 Tuo tikslu Komitetas ragina Komisiją skirti reikiamas priemones siekiant nedelsiant iš naujo įvertinti **suderinimo Europos mastu nebuvimo kainą**, kuri nebuvo skaičiuota nuo pat Cecchini (3) pranešimo, kurį ji pateikė prieš 23 metus. Komitetas palankiai vertina Europos Parlamento pareikštą ketinimą imtis iniciatyvos šioje srityje. Komitetas savo ruožtu žada aktyviai dalyvauti su šia sritimi susijusiame darbe ir įnešti svarų indėlį į šį atnaujinimą.

3.3.1 Europos piliečiai ir mokesčių mokėtojai iš tiesų turėtų žinoti, kokio dydžio sąskaitą jiems šiandien tenka mokėti dėl bereikalingo išlaidų dubliavimo, kuris ir toliau išlieka tiek administracinėje, tiek ekonomikos srityse. Jie turėtų būti informuoti apie masto ekonomiją, kuri, toliau vykdant Europos integraciją, būtų naudinga Europos viešajai politikai. Pavyzdžiui, tai, kad nesukurta Europos transporto sistema, nors tai numatyta Romos sutartyje, kasdien vėluoja piliečiai, trinka ir mažėja įmonių produktyvumas. Tą patį galima pasakyti ir apie nepakankamą viešųjų pirkimų atvėrimą, nors Cecchini pranešime apskaičiuota, kad atvėrus Europos viešuosius pirkimus būtų galima sukurti du milijonus naujų darbo vietų.

3.4 EESRK visų pirma pabrėžia šalutinį ekonominį poveikį, kurio, padidinus Europos biudžetą, būtų galima teisėtai tikėtis iš tokios masto ekonomijos. Griežtų taisyklių priemonių neįgyvendinimą valstybinių narių valdžios sektoriaus finansams kompensuojant padidėjusiu produktyvumu, biudžetinės drausmės (kad būtų sumažintas deficitas) poreikis galėtų derėti su ekonominiu ir socialiniu atsigavimu, kuris padėtų Europai pakilti iš krizės ir vangaus augimo.

(3) Cecchini pranešimas dėl suderinimo Europos mastu nebuvimo kainos, Paolo Cecchini, 1988 m.

3.5 Tokia parama ekonomikai savo ruožtu turėtų teigiamai paveikti mokesčių pajamoms, taigi ir valdžios sektoriaus sąskaitų subalansavimui. „Protingas“ Europos biudžeto padidinimas leistų pradėti ir išlaikyti teisingą ekonominį ir biudžetinį ciklą, nes būtų pasinaudojama abipusiu papildomumu. Siekiant Europoje konsoliduoti tvarų augimą ir užimtumą, būtina pasinaudoti nacionalinio ir Europos lygmens papildomumu.

4. Didesnio biudžetinio savarankiškumo užtikrinimas

4.1 EESRK mano, kad, atsižvelgiant į naujų uždavinių, kuriems reikia bendro atsako, mastą, Europos biudžeto didinimas ne tik pageidautinas, bet ir būtinas.

4.2 Todėl Komitetas remia Europos Komisijos pasiūlymą dėl pirmenybės teikimo nuosavais ištekliams pagrįstai sistemai, kai pajamos plaukia tiesiogiai į ES biudžetą, o ne per nacionalinį lygmenį. EESRK mano, kad Europos biudžeto reforma nebus veiksminga, jei nebus atkurti gerai paskirstyti, tvarūs ir autonomiški nuosavi ištekliai, kurie pakeistų nacionalinį įnašą, nustatytą 1980 m., taikant korekciją Jungtinės Karalystės naudai, ir kurie tapo nuolatiniais 1984 m. pasirašius Fontenblo susitarimą, kuriuo įamžinta klaidinga „tinkamos grąžos“ sąvoka.

4.3 Komitetas palankiai vertina tai, kad Komisija savo komunikate pateikė įvairių pasiūlymų dėl naujų išteklių, visų pirma dėl finansinių sandorių ir CO₂. Šiame etape nenorėdamas komentuoti naujų nuosavų išteklių pobūdžio, EESRK pabrėžia, kad šioje srityje turi būti atlikta visų pasiūlymų poveikio analizė, kuri sudarytų sąlygas geriau įvertinti. Komitetas nori, kad taip pat būtų išnagrinėta galimybė perkelti nacionaliniu lygmeniu taikomus mokesčius arba taikomų mokesčių dalį į Europos lygmenį. Šiuo požiūriu, jei būtų nustatyta bendra bazė, kaip siūlo Europos Komisija, būtų galima numatyti bendrovių pelno mokesčio dalį.

4.4 EESRK tikisi, kad ilgainiui tokia reforma bus galima panaikinti nacionalinius tikslinamuosius mechanizmus, kurie atnaujintame ES biudžete nebebūtų pateisinami, ir tai visoms valstybėms narėms suteiktų didesnės pridėamosios vertės.

4.5 EESRK taip pat pabrėžia tris principus, kurie, jo manymu, yra labai svarbūs, kad Europos biudžeto išteklių reforma būtų sėkminga.

4.5.1 Dėl nuosavų išteklių reformos Europoje neturi padidėti mokesčių našta.

4.5.2 Nauji europiniai mokesčiai neturi nei būti pernelyg diskriminacinio poveikio kai kurių valstybių narių atžvilgiu atsižvelgiant į jų nacionalinius ypatumus, nei trikdyti Europos

Sąjungoje įsteigtų įmonių veiklos. Be to, jie neturėtų tapti pernelyg didele našta piliečiams, visų pirma skurdžiausiai gyvenantiems, kaip, pavyzdžiui, PVM atveju.

4.5.3 Reorganizacija turėtų būti prisidedama prie bendros mokesčių naštos racionalizavimo ir geresnio suderinimo laikantis Europos Sąjungos konkurencingumo ir užimtumo tikslų. Europos išlaidos taip pat turėtų būti labiau sutelktos į ES prioritetus ir sritis, kuriose galima pasiekti masto ekonomijos. EESRK nuomone, tai būtina bet kokio reikšmingo Europos biudžeto padidinimo sąlyga.

4.6 Galiausiai, EESRK mano, kad, laukiant tolesnės ES integracijos, būtų galima laikytis novatoriško požiūrio, per specializuotas agentūras ar kitais būdais sutelkiant nacionalinį biudžetą ir Europos biudžetą tokiose srityse kaip moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra, inovacijos, pagalba vystymuisi ir pagrindinės infrastruktūros finansavimas. Tai leistų pasiekti tikrą prioritetų ir priemonių integraciją kartu užtikrinant stebėjimo kompetentingumą kiekvienu politiniu atsakomybės lygmeniu – nacionaliniu ir Europos.

5. Už priemonės, kuriomis būtų didinama Europos pridėtinė vertė

5.1 Komitetas pabrėžia poreikį užtikrinti, kad Europos biudžetas atitiktų strategijos „Europa 2020“ tikslus ir įsipareigojimus. Be atitinkamų biudžeto išteklių, tam taip pat reikia akivaizdžios sąsajos tarp suplanuotos biudžetinės veiklos ir įvairių strategijos „Europa 2020“ ramsčių.

5.2 Komitetas ypač pabrėžia, kad būtina veiksmingai panaudoti biudžetą tose srityse, kuriose Europos Sąjungai tenka tiesioginė atsakomybė: visų pirma konsoliduoti ekonominę ir pinigų sąjungą ir stiprinti ES valstybių narių solidarumą, taip pat įgyvendinti su Lisabonos sutartimi susijusią naują politiką: energetikos ir klimato, teisingumo ir vidaus reikalų, išorės politiką.

5.3 Pastarojo meto krizė euro zonoje išryškino poreikį skatinti solidarumą visų pirma įgyvendinant ekonominę ir pinigų sąjungą. Europos biudžete turimos lėšos pasirodė esančios naudingos ir leido suteikti skubią paramą, kol laukta stabilizacijos fondo sukūrimo. Sprendimas įtraukti šį stabilizavimo mechanizmą į Sutartį yra ne tik naujas Europos solidarumo etapas, bet ir ES užmojis siekti politinės ir ekonominės integracijos siekiant tvariai konsoliduoti ekonominę ir pinigų sąjungą, kuri yra pagrindinis Europos projekto ir ekonominės bei socialinės bendrosios rinkos sanglaudos pažangos aspektas. Pvz., svarbu atnaujinti ekonominę sąjungą, kuri atsilieka nuo pinigų sąjungos ir taip ją silpnina. Vargu, ar strategija „Europa 2020“ bus sėkminga, jei šis atotrūkis nebus panaikintas. Komisijos dokumente ši perspektyva turėjo būti nagrinėjama išsamiau.

5.4 Dar vienas svarbus Europos biudžeto prioritetas, kaip teisingai pabrėžė Komisija, yra „stebuklingojo trikampio“ – mokslinių tyrimų, inovacijų ir švietimo – politikos stiprinimas, nes tai svarbiausios sritys sprendžiant globalizacijos keliamus uždavinius.

5.4.1 Tačiau, biudžetui sudarant tik 4 proc. to, kiek Europoje kainuoja viešieji moksliniai tyrimai, nebus galimybių sprendžiant globalizacijos uždavinius padėti pakeisti iš esmės. Reikia rasti galimybių, visų pirma finansinių, Europos programoms transformuoti į naudingas priemones, padėsiančias Europos pramonei tapti konkurencingesne.

5.4.2 Labai svarbu vienaip ar kitaip integruoti nacionalines programas ir Europos mokslinių tyrimų bendrąją programą, kad būtų pasiekta masto ekonomija ir kritinė masė. Taip pat labai svarbu užtikrinti, kad didžiausias dėmesys būtų skiriamas pagrindiniams sektoriams, atsižvelgti į specifinę valstybių narių pradinę padėtį ir ištaisyti nustatytus trūkumus, visų pirma susijusius su administracinės tvarkos sudėtingumu ir lėtumu.

5.4.3 Europos inovacijų politika turėtų būti svarbiausias Europos mokslinių tyrimų pagrindas, nors lig šiol Komisija ją laikė tik mokslinių tyrimų priemonių šalutiniu produktu. Europos Komisija turėjo pasiūlyti esminius pakeitimus ir tai ji neseniai padarė komunikate „Strategijos „Europa 2020“ pavyzdinė iniciatyva „Inovacijų sąjunga““ (COM (2010) 546 galutinis).

5.4.4 EESRK pakartoja, kad ypač ragina kurti platesnio užmojo politiką, siejančią paramą verslumui, kliūčių nacionaliniams tinklams, remiantiems ir skatinantiems inovacijas, šalinimą ir Europos „grupių“ politiką, kad vietoj „nacionalinių čempionų“ galėtų iškilti „Europos čempionai“. Komitetas palankiai vertina priimtą sprendimą imtis griežtesnio koordinavimo siekiant sukurti Bendrijos patentą. Tai turėtų būtų įgyvendinta kuo greičiau, kad būtų ištaisyta padėtis, dešimtmečius buvusi didele kliūtimi ES konkurencingumui.

5.4.5 Švietimo srityje EESRK ragina įgyvendinti platesnio užmojo iniciatyvas, visų pirma visiems atviras naujas „Europos mokyklas“, nes tai būtų akivaizdus stipresnės Europos tapatybės ženklas, kurti tikrus Europos universitetus⁽⁴⁾, taip pat Europos naujų gebėjimų, reikalingų naujoms darbo vietoms⁽⁵⁾, politiką.

5.4.6 Europos Komisija turėtų skirti daugiau dėmesio objektyviai ES politikos poveikio analizei ir jos rezultatus išsamiau išdėstyti techniniuose pasiūlymų dėl teisės aktų prieduose ir užtikrinti tiksliai jų sąsajas su pagrindiniu dokumentu.

5.5 Ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos politika taip pat tiesiogiai prisidedama prie Europos solidarumo plėtojimo. EESRK priešinsis bet kokiam šios politikos, kuri yra tautų

sąjungos simbolis, griovimui. Todėl Komitetas ragina atnaujinti šią politiką, kad ji būtų veiksmingesnė, visų pirma supaprastinant jos valdymą, dėmesį skiriant su Europos prioritetais susijusiems pavyzdiniams projektams ir užtikrinant didesnę ekonominių ir socialinių suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą. Šiuo tikslu Europos Sąjunga turi spėsti pažeidžiamiausių gyventojų grupių atskirties problemą ir remti atokiausias bei dėl būdingų ypatumų nepalankiausioje padėtyje esančias šalis ir regionus, kad jie galėtų visavertiškai dalyvauti siekiant ekonominės ir socialinės pažangos. Šiuo požiūriu ir atsižvelgiant į užimtumo padėtį, **Europos socialinis fondas** turėtų būti tinkamiausia priemonė įgyvendinti ir visų pirma finansuoti **Europos užimtumo strategiją**. Tai turėtų būti svarbiausia įgyvendinant strategijos „Europa 2020“ iniciatyvą „Integracinis augimas“.

5.6 Didesnės investicijos į Europos viešąsias gėrybes turėtų būti pagrindinis Bendrijos biudžeto prioritetas, tiesiogiai susijęs su siekiu kurti veiksmingesnę, darnesnę ir artimesnę piliečiams Europą. Komisija teisingai paminėjo šį prioritetą. Tačiau jį reikėtų patikslinti ir sukonkretinti. EESRK, savo ruožtu, ketina šį klausimą nagrinėti išsamiau kartu su ekonominiais ir socialiniais suinteresuotaisiais subjektais ir išsiaiškinti poreikius ir tikslus. Šiuo požiūriu EESRK norėtų akcentuoti keletą reikalavimų.

5.6.1 EESRK pirmiausia pabrėžia, kad būtina Europos lygmeniu sukurti tikras bendro intereso tarnybas, kurios papildytų nacionalines administracijas ir užmegztų partnerystę su Europos naudotojais, kad būtų užtikrintas patikimas ES organizavimas ir saugumas tose srityse, už kurias tenka kolektyvinė atsakomybė.

5.6.1.1 Tai visų pirma susiję su vidaus rinkos ir muitų organizavimu, taip pat su naujomis sritimis, kuriose valstybės narės nusprendė perduoti savo įgaliojimus: imigracijos ir prieglobsčio politika, teisingumas ir vidaus reikalai, Europos diplomatinės ir išorės veiksmų tarnybos įsteigimas, taip pat išorės sienų apsauga.

5.6.2 EESRK taip pat pabrėžia poreikį didinti investicijas į transeuropinę infrastruktūrą, be kita ko, siekiant paremti šias visuotinės svarbos Europos paslaugas ir užtikrinti tinkamą jų veikimą. Per ilgai delsta nuo to laiko, kai Jacques Delors 1993 m. pristatė Komisijos baltąją knygą, kurioje išdėstyti pasiūlymai ir metodika taip ir nesulaukė atgarsio. Didelė dalis Europos teritorijos, visų pirma neseniai į ES įstojusios šalys, dėl savo trūkumų vis dar nedalyvauja pagrindiniuose prekybos srautuose. Kalbėdamas apie infrastruktūros prioritetus, EESRK pabrėžia, kad svarbu vykdyti struktūrinius projektus, pavyzdžiui, Bendro Europos dangaus specifikacijas⁽⁶⁾, greitųjų traukinių linijų visoje Europoje ir navigacinių kanalų tinklų. Didelio masto Europos matmens investicijų taip pat reikia energetikos politikos srityje, kad būtų užtikrintas didesnis tiekimo nepriklausomumas ir kad būtų investuojama į saugią, efektyvią ir atsinaujinančiąją energiją.

⁽⁴⁾ EESRK nuomonė dėl universitetų Europai, OL C 128, 2010 5 18, p. 48.

⁽⁵⁾ EESRK nuomonė dėl naujų gebėjimų naujoms darbo vietoms, OL C 128, 2010 5 18, p. 74.

⁽⁶⁾ EESRK nuomonė dėl Bendro Europos dangaus, OL C 182, 2009 8 4, p. 50.

5.6.3 Taip pat reikia bendrų novatoriškų investicijų, kad būtų galima spręsti naujus konkurencingumo ir saugumo uždavinius telekomunikacijų, aplinkos ir civilinės saugos srityse.

5.7 Kalbant apie bendrą žemės ūkio politiką (BŽŪP), EESRK pakartoja (7), kad remia šios politikos peržiūrą. Reikia reformų, kad prisitaikant prie naujų uždavinių neprireiktų renacionalizacijos ar atsisakyti principų, kurie yra stipriosios šios politikos pusės: vidaus ir išorės solidarumas, maisto produkcijos kokybė, Bendrijos pirmenybė, teritorinė sanglauda remiant kaimo vietas, visų pirma kalnuotas vietas ir salas. Iš tiesų, viena pagrindinių BŽŪP uždavinių yra padidinti ūkininkų vaidmenį. Taip pat ši politika turi prisidėti prie tausaus gamtinių išteklių valdymo sudarant galimybes konkrečiais būdais reaguoti į svarbiausius iššūkius: spręsti klimato kaitos problemas, užtikrinti aplinkos ir biologinės įvairovės apsaugą (8).

5.8 Gerbdamas išorės politiką ir paramą vystymuisi trečiosioms šalims, EESRK pakartoja, kad palaiko ES ir valstybių narių atstovybių racionalizavimą, siekį, kad Europos pagalba taptų veiksmingesnė, papildanti nacionalinę pagalbą ir kad būtų palaima glaudesnė partnerystė su tiesiogiai susijusiais suinteresuotaisiais subjektais.

5.9 Kalbant apie paramą vystymuisi, tais atvejais, kai turi būti užtikrintas atsekamumas, EESRK mano, kad būtų naudinga jungti nacionalines ir europines programas siekiant veiksmingumo ir sanglaudos, taip pat užtikrinti didesnę Europos paramos matomumą. Šiuo požiūriu EESRK pabrėžia, kad jo iniciatyva Kotonu susitarimuose atsirado straipsnis dėl 15 proc. Europos plėtros fondo pagalbos skyrimo veiklai, kurią vykdo nevalstybiniai veikėjai. Komitetas siūlo, kad šio principo būtų laikomasi ir jis būtų taikomas ir visoms vystymosi programoms.

6. Efektyvumo paieškos

6.1 Šiuo Europos valdžios sektoriaus finansams sunkiu metu Europos biudžetas turėtų būti gero valdymo pavyzdys. Nesigriebdamas paviršutiniškos demagogijos apie administracines Europos institucijų išlaidas, kurios proporcingai daug mažesnės negu nacionalinių administracijų (pvz., Europos Komisijoje dirba ne daugiau darbuotojų, negu Paryžiaus savivaldybėje!), EESRK rekomenduoja imtis priemonių siekiant parodyti, kad Europos institucijos dalyvauja valstybių narių vykdomame administracinių lėšų taupymo procese. Kartu, institucijos, įskaitant EESRK, vykdydamos darbuotojų įdarbinimo ir paaugstinimo procedūras turėtų atsižvelgti į Sutartyje numatytus lygių galimybių ir nediskriminavimo principus. Tačiau EESRK pabrėžia, kad pagal gero valdymo principą Europos pilietinei visuomenei turi būti suteikta galimybė visapusiškai dalyvauti Europos diskusijose.

(7) EESRK nuomonė dėl Europos žemės ūkio ir maisto produktų gamybos modelio stiprinimo, OL C 18, 2011 1 19, p. 1.

(8) EESRK nuomonė dėl BŽŪP ateities, OL C 132, 2011 5 3, p. 63.

6.2 Iš Europos biudžeto valstybėms narėms skiriamai paramai taip pat turėtų būti nustatyta daugiau sąlygų; visų pirma paramos gavėjai turėtų laikytis Bendrijos taisyklių ir ETT sprendimų, be to, turi būti užtikrinama, kad Bendrijos parama derėtų su konkurencijos taisyklėmis.

6.3 Atsižvelgiant į uždavinius, kurių kyla pagal ekonominės ir pinigų sąjungos (EPS) sistemą vykdant konvergencinę ekonominę politiką, parama turėtų būti pritaikyta taip, kad būtų galima užtikrinti pakto „Euro plus“ laikymąsi.

6.4 Trečiosioms šalims teikiamai finansinei paramai turėtų būti keliamas šios paramos panaudojimo atsekamumo reikalavimas laikantis savo įsipareigojimų, visų pirma susijusių su ekonomikos ir socialinėmis reformomis, skirtomis prisitaikyti prie atvėrimo, abipuse partnerystė ir pilietinės visuomenės socialinių ir profesinių subjektų dalyvavimu.

6.5 Euro plėtra ir poreikis konsoliduoti euro zonos sanglaudą rinkų atžvilgiu taip pat teikia šiuo metu nepanaudotų novatoriškos skolinimo ir skolinimosi politikos Europos lygmeniu galimybių padidinant paramos iš Europos biudžeto poveikį. EESRK visų pirma siūlo užtikrinti geresnę koordinavimą tarp Europos centrinio banko, Euro grupės ir Europos investicijų banko. Džiaugiasi vilčių teikiančiais rezultatais, kurių davė pirmosios euroobligacijos, ir nori, kad jos būtų taikomos mokymo, mokslinių tyrimų, pramonės ir Europos infrastruktūros srityse. Kartu šis sukurtas „Europos išdas“ galėtų būti naudojamas taikant griežtas sąlygas ir tvarką siekiant pasidalyti didžiąją dalį valstybių narių skolos. Šiomis priemonėmis norima parodyti Europos Sąjungos vidaus solidarumą, o kartu ir ES politinį įsipareigojimą remti euro nepakeičiamumą.

6.6 EESRK propaguoja geresnę Europos Sąjungos remiamų projektų identifikavimą siekiant dėmesį sutelkti į tuos projektus, kurių Europos pridėtinė vertė yra didžiausia. Todėl EESRK ragina lanksčiau taikyti papildomumo taisyklę, dėl kurios nebeturėtų būti sprendžiama kiekvieno atskiro projekto atveju: geriausia, kad būtų priimtas bendras sprendimas vykdant strateginę partnerystę su valstybėmis narėmis.

6.7 Pagreitinus prioritetų nustatymo ir lėšų skyrimo procedūras, galbūt taip pat būtų galima patenkinti tam tikrus poreikius. EESRK jau rekomendavo išnagrinėti galimybę plačiau naudotis specializuotomis agentūromis arba skirti visuotines dotacijas vietos lygmeniui artimesiems subjektams, pvz., regionų ar pilietinės visuomenės organizacijoms. Pastarasis būdas, kuriam EESRK teikia pirmenybę, davė gerų rezultatų vykdant regioninę politiką ir galėtų būti taikomas ir visoms ES finansinėms priemonėms.

6.8 Taip pat reikia raginti pagrindiniams investiciniams projektams naudoti EIB paskolas ir privatų finansavimą remiantis teisine sistema kuri aprašyta neseniai priimtoje EESRK nuomonėje ⁽⁹⁾. Toks plėtojimas nauju mastu leistų ištaisyti Europos infrastruktūros kūrimo vilkinimą ir finansuoti pagrindinius technologinius projektus, kurie lems mūsų konkurencingumą vykstant globalizacijai.

6.8.1 Be to, EESRK mano, kad ypatingais atvejais gali prireikti lankstesnių ir geriau pritaikytų mechanizmų, sukurtų pagal Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo pavyzdį ⁽¹⁰⁾.

2011 m. birželio 16 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ EESRK nuomonė dėl privačiųjų ir viešųjų investicijų, OL C 51, 2011 2 17, p. 59.

⁽¹⁰⁾ EESRK nuomonė dėl ES biudžeto reformos ir būsimo finansavimo, OL C 204, 2008 8 9, p. 113.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos Sąjungos strategija dėl Dunojaus regiono“

COM(2010) 715 galutinis

(2011/C 248/14)

Bendrapranešėjis **Etele BARÁTH**

Bendrapranešėjis **Mihai MANOLIU**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. gruodžio 8 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos Sąjungos strategija dėl Dunojaus regiono“

COM(2010) 715 galutinis.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. gegužės 31 d. priėmė savo nuomonę.

472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (birželio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 150 narių balsavus už, 3 – prieš ir 20 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK tvirtai ir ryžtingai remia naują požiūrį į Europos Sąjungos makroekonominę politiką ir su ja susijusios strategijos dėl Dunojaus regiono rengimą. EESRK, kaip Europos organizuotos pilietinės visuomenės institucinis atstovas, karštai nori svariai prisidėti rengiant ir įgyvendinant šią strategiją, visų pirma – dalyvaudamas šios strategijos veiksmų plane numatyto pilietinės visuomenės forumo veikloje.

1.2 EESRK jau seniai domisi su Dunojaus regionu susijusiais klausimais ir turi savo poziciją. Pastaraisiais metais Komitetas yra priėmęs daug dokumentų, susijusių su įvairiomis sritimis, visų pirma transporto ir aplinkos apsaugos. Reikia paminėti nuomonę ECO/277, kurioje aiškiai išdėstyta, kodėl EESRK mano, kad svarbu nustatyti strategiją dėl Dunojaus regiono.

1.3 EESRK mano, kad rengiant strategiją dėl Dunojaus regiono reikia atsižvelgti į vaidmenį, kurį ši upė atlieka formuojant bendrą „Dunojaus“ savimonę ir identitetą, kurių pagrindą sudaro kultūrų dialogas ir solidarumas. Tai regioninis indėlis į bendros Europos savimonės formavimą.

1.4 EESRK tikisi, kad jo rekomendacijos tinkamai atspindės Komiteto ir Europos organizuotos pilietinės visuomenės pritarimą šiai strategijai ir tvirtą paramą jai. EESRK mano, kad jei ši strategija ir veiksmų planas bus įgyvendinti sukūrus valdymo sistemą, tai leis iš esmės pagerinti visų Dunojaus regiono, kurį Komitetas laiko Europos atspindžiu, piliečių gyvenimo ir darbo sąlygas ir sumažinti atotrūkį tarp šio regiono ir labiausiai išsivysčiusių ES regionų. Komitetas taip pat tikisi, kad įgyvendinant

strategiją bus atsižvelgta į aplinkosaugos reikalavimus, reikalavimus saugoti vandens išteklius ir dar labiau saugoti regiono kultūros vertybes.

1.5 Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad pastarųjų metų Europos Sąjungos plėtra ES geografinį centrą smarkiai pastūmėjo rytų kryptimi, o jos ekonominiu svorio centru ir toliau išlieka Vakarų Europa. Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda, kaip svarbiausia strategijos ir veiksmų plano dėl Dunojaus regiono sudamoji dalis, kartu su nuo jų įgyvendinimo neatsiejama praktiniais pasiūlymais, yra tinkamas indėlis šiam atotrūkiui panaikinti. EESRK mano, kad naujas makroregioninis požiūris galės tapti pavyzdžiu daugeliui kitų ES regionų.

1.6 EESRK laikosi nuomonės, kad strategija ir veiksmų planas yra atviri, palankūs visų atžvilgiu, juose daug dėmesio skiriama socialiniams, ekonominiams ir aplinkos apsaugos aspektams ir tinkamai atspindimos pilietinės visuomenės organizacijų rekomendacijos. Strategija bus veiksminga, jei joje pirmenybė bus nuolat teikiama ne sektoriniam, o integruotam ir tvariam požiūriui. EESRK rekomenduoja šia strategija padėti užtikrinti geresnes sąlygas nepalankiausiomis sąlygomis gyvenančioms visuomenės grupėms ir į ją įtraukti kovos su skurdu priemones.

1.7 EESRK laikosi nuomonės, kad strategija atspindi naują šiuo metu formuojamą ES makroregionų lygmens politiką ir todėl padeda suderinti regione įvairiais lygmenimis ir įvairiose srityse jau veikiančių bendradarbiavimo struktūrų veiklą bei pagerinti jų veiksmingumą ir panaikinti dubliavimąsi. Tačiau reikėtų užtikrinti didesnę šios strategijos ir naujųjų sanglaudos politikos gairių darną.

1.8 EESRK mano, kad strategijos įgyvendinimo valdymo sistema turi būti aiški, paprasta ir skaidri ir sudaryti sąlygas sėkmingai siekti tikslų. EESRK ketina skatinti visapusiškai pasinaudoti Lisabonos sutarties teikiama galimybėmis nuolat taikant dalyvaujamąsias demokratijos principą ir veiksmingai prisidedant prie veiksmų plano įgyvendinimo. Norint užsitikrinti sėkmę, svarbu taikant partnerystės principą įtraukti ir skatinti aktyviai dalyvauti visus subjektus, stengtis užtikrinti lankstumą ir nuolat atlikti persvarstymą. Tuo požiūriu EESRK džiaugiasi, kad sukurtas Dunojaus regiono pilietinės visuomenės forumas; veiksmų planas Komitetui ir atitinkamoms nacionalinėms organizacijoms numato svarbų vaidmenį.

1.9 EESRK laikosi nuomonės, kad strategija, kaip makroregioninės plėtros politika, iš esmės prisidės prie Europos integracijos proceso gilinimo, ypač pagal pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategiją „Europa 2020“; tai prie Europos Sąjungos priartintų šešias trečiąsias regiono šalis, skatintų jas įgyvendinti savo siekių vienytis.

1.10 Komisija šią strategiją rengia, turėdama omenyje, kad regionui nebus taikomos jokios specialios sąlygos, net jei tai ir galėtų suteikti postūmį ES makroregioninei politikai. Taigi, strategija neturi tapti „ne, ne ir dar kartą ne“ strategija nepaisant to, kad:

- 1) strategijoje nenumatyta jokia nauja Europos parama. Regionas galėtų sutelkti papildomų išteklių tarptautiniu, nacionaliniu, regionų arba sektorių lygmeniu, bet reikėtų skatinti geriau panaudoti esamas lėšas;
- 2) EESRK finansinių išteklių koordinavimą siekiant užsibrėžtų tikslų sieja su jo gerinimu, kuris, nuolat atliekant persvarstymą, leistų rasti naujų finansavimo galimybių. Komitetas rekomenduoja įsteigti specialų fondą;
- 3) nors dėl šios strategijos nereikia keisti ES teisės aktų, kadangi jie galioja 27 valstybėms narėms, o ne tik atskiram makroregionui, tačiau EESRK – kaip jau pabrėžė savo nuomonėje dėl Baltijos jūros regiono strategijos ⁽¹⁾ – rekomenduoja didinti Komisijos tarnybų išteklius, kad būtų užtikrinta tinkama pagalba įgyvendinant strategiją;
- 4) EESRK laikosi nuomonės, kad, prireikus, suinteresuotosios šalys galėtų atlikti glaudesnio teritorinio bendradarbiavimo regioniniu, nacionaliniu ar kitais lygmenimis pakeitimus, kad būtų atsižvelgta į tam tikrus konkrečius tikslus;
- 5) strategijoje nenumatyta papildomų struktūrų, kurios iš esmės skirtųsi nuo dabartinėje ES praktikoje įprastų struktūrų.

Strategiją įgyvendins naujos regiono koordinavimo struktūros ir dabartinės institucijos, kurių papildomumas turėtų būti didinamas;

- 6) EESRK manymu, būtina kiek įmanoma sumažinti biurokratinės prievolos; derėtų suburti grupę mokslininkų, kurie moksliniu požiūriu iširtų ir išnagrinėtų su strategija dėl Dunojaus regiono susijusius klausimus. Reikia sukurti stipendijų teikimo sistemą, kuri taptų indėliu į šios grupės veiklą.

2. Europos Sąjungos strategija dėl Dunojaus regiono. Bendrosios pastabos

2.1 EESRK atkreipia dėmesį, kad Dunojaus regionas smarkiai pasikeitė, kadangi didelė šios upės baseino dalis šiandien yra Europos Sąjungos teritorijoje. Atsirado naujų galimybių įveikti problemas ir pasinaudoti regiono potencialu. Galima gerinti socialinį ir ekonominį vystymąsi, konkurencingumą, aplinkos valdymą, taip pat augimą veiksmingai naudojant išteklius ir modernizuoti saugumą ir transporto koridorius.

2.2 Strategijos ⁽²⁾ tikslas, sukūrus ilgalaikio bendradarbiavimo struktūrą, apimančią daugelį aspektų, išvystyti regiono socialinę kultūrą ir didžiulį ekonominį potencialą, pagerinti jo aplinkosaugos būklę.

2.3 EESRK laikosi nuomonės, kad Europos Sąjungos strategijai dėl Dunojaus regiono tenka ypač svarbus vaidmuo gerinant tvarų transportą, energetikos sistemų sujungimą, aplinkos apsaugą, vandens išteklių apsaugą ir suteikiant postūmį verslo plėtojimui. EESRK taip pat mano, kad ši strategija suteiks naujos pridėtinės vertės, kadangi bus dedamos pastangos užtikrinti įvairių sričių politikos dermę ir geriau koordinuoti dalyvaujančių valstybių veiksmus ir bus nustatytas integruotas požiūris į tvarų vystymąsi.

2.4 Dunojaus regionas yra istorinė, socialinė, ekonominė ir veiklos erdvė, kurios ribos sutampa su Dunojaus upės baseinu. Strategijoje pasirenkamas platesnis požiūris siekiant kompleksškai išnagrinėti prioritetus. Šiomis aplinkybėmis reikia užtikrinti sąsają su regiono gyventojais, jų nuomone ir poreikiais. Iki 2020 m. visiems regiono gyventojams turėtų būti sudarytos geresnės galimybės vietoje siekti aukštojo išsilavinimo, įsidarbinti ir pagerinti gyvenimo sąlygas. Kadangi tvarus augimas yra vienas svarbiausių strategijos dėl Dunojaus regiono prioritetų, ši strategija gali tapti svariu indėliu įgyvendinant strategijos „Europa 2020“ tikslus.

⁽¹⁾ OL C 339/07, 2010 12 14, p. 29.

⁽²⁾ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos Sąjungos strategija dėl Dunojaus regiono“, (SEC(2010) 1489 galutinis), (SEC(2010) 1490 galutinis), (SEC(2010) 1491 galutinis).

2.5 EESRK viliasi, kad šiais finansiniais metais geresnis Dunojaus regiono valstybių priimtų programų suderinimas padės sustiprinti regionui skirtų 100 mlrd. EUR poveikį, nes naujų lėšų strategijos įgyvendinimui nėra numatyta. Tuo tikslu reikėtų numatyti sąveiką ir susitarimus, pavyzdžiui, plėtoti ekologiškas aukštasias technologijas, bendradarbiauti, kad būtų geriau suderintos priemonės ir skirtas finansavimas siekiant padidinti poveikį vietoje ir panaikinti susiskaidymą.

2.6 EESRK atkreipia dėmesį, kad, atsižvelgiant į dabartines ekonomines sąlygas, siekiant racionalumo reikėtų pasirinkti tam tikrą projektų skaičių ir atlikti tyrimą veiksmingumui užtikrinti. Norint sustiprinti ekonominį ir finansinį bendradarbiavimą, reikia konkrečių priemonių ir atitinkamų suinteresuotųjų šalių tarpusavio garantijų.

2.7 EESRK neatmeta galimybės, kad politiniu lygmeniu numatoma strategija dėl Dunojaus regiono gali būti įgyvendinama kaip procesas, kuris būtų lanksčiai plėtojamas nuolat atliekant persvarstymą ir, jei reikia, skiriant finansinius ir kitus papildomus išteklius.

2.8 EESRK manymu, suderinamumas su Europos Sąjungos teisės aktais ir veiksmais yra kertinis strategijos akmuo. Reikia nuolat stengtis sumažinti įgyvendinimo atotrūkį ir panaikinti praktinius ir organizacinius sunkumus, lemiančius prastus rezultatus. „Sustiprintas teritorinis aspektas“ padės vykdyti bendradarbiavimo koordinavimą, ES reglamentuose apibrėžti koordinavimo organizavimo principus ir praktiškai įgyvendinti ES teisinius išipareigojimus, ypač susijusius su bendra rinka ir aplinkos apsauga. Juo remiantis galėtų būti užmegztas „glaudesnis bendradarbiavimas“.

2.9 EESRK pasisako už tai, kad Europos Sąjungos strategija dėl Dunojaus regiono taptų strategijos „Europa 2020“, kuri įkūnija ES pasiryžimą užtikrinti pažangų, tvarų ir integracinį augimą, dalimi. Tai galėtų tapti precedentu kitoms regioninėms strategijoms.

2.10 EESRK sutinka, kad regioninis bendradarbiavimas Dunojaus regione padeda įgyvendinti penkis pagrindinius strategijos „Europa 2020“ tikslus: skatinti užimtumą; gerinti inovacijų, mokslinių tyrimų ir plėtos, ypač besiformuojančių technologijų plėtos, sąlygas; įgyvendinti kovos su klimato kaita ir energetikos tikslus; gerinti švietimo lygį ir skatinti socialinę įtrauktį, visų pirma mažinant skurdą ir sprendžiant visuomenės senėjimo problemą.

3. Europos Sąjungos strategija dėl Dunojaus regiono. Idėjos, uždaviniai ir problemos

3.1 1989 m. permainos Vidurio Europoje lėmė esminius visuomenės pokyčius. Reikia atidžiai ištirti esamą padėtį, kadangi Dunojaus regionui priklauso nevienodu metu į Europos Sąjungą įstojusios šalys, šalys kandidatės ir trečiosios šalys.

EESRK pabrėžia, kad šios šalys susiduria su panašiomis problemomis, bet turi skirtingus išteklius. Kad Dunojaus regionas taptų saugesnis ir būtų sustiprinta jo integracija į ES, svarbu dalytis gera administravimo praktika.

3.2 EESRK atkreipia dėmesį, kad Dunojaus regionui būdingi didžiuliai ekonominiai, socialiniai ir teritoriniai skirtumai. Stubina atotrūkis tarp konkurencingiausių ir skurdžiausių regionų, aukščiausių kvalifikaciją turinčių ir menkiausiai išsilavinusių gyventojų, aukščiausio ir žemiausio gyvenimo lygio.

3.3 Socialiai atskirtos bendruomenės (ypač romai, kurių dauguma gyvena šiame regione), turėtų visų pirma pasinaudoti strategijos „Europa 2020“ teikiama galimybėmis. Skirtumai švietimo ir užimtumo srityse gali būti panaikinti. Regionas gali tapti saugia ir patikima teritorija, kurioje tinkamai sprendžiamos konfliktų, atskirties ir nusikalstamumo problemos. Svarbu užtikrinti sąsają su regiono gyventojais, jų nuomone ir poreikiais. Savo nuomonėje dėl Europos Sąjungos strategijos dėl Dunojaus regiono ⁽³⁾ EESRK jau rekomendavo sukurti Dunojaus verslo forumą, kurį sudarytų socialiniai ir ekonominiai subjektai ir kuris galėtų tapti svarbia bendradarbiavimo ir ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos skatinimo Dunojaus regione priemone.

3.4 Pagrindinės pasiūlymo dėl Europos Sąjungos strategijos dėl Dunojaus regiono mintys yra šios:

- 1) strategija yra naudinga iniciatyva, kuria siekiama stiprinti Dunojaus regiono integraciją į ES;
- 2) valstybės narės ir trečiosios šalys (įskaitant šalis kandidates ar galimas kandidates) išipareigoja aukščiausiu politiniu lygmeniu;
- 3) Komisijai tenka svarbiausias vaidmuo lengvinant procesą;
- 4) strategijos tikslams įgyvendinti gali būti daug geriau naudojami turimi išteklių;
- 5) strategijos rezultatai turi teikti akivaizdžios ir apčiuopiamos naudos regionui ir jo gyventojams.

3.5 EESRK laikosi nuomonės, kad įgyvendinant strategiją dėl Dunojaus regiono visų pirma turi būti sprendžiamos šios svarbios problemos:

— **Judumas.** Pats Dunojus yra svarbus Transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) koridorius, tačiau neišnaudojamos visos jo galimybės. Turėtų būti toliau nagrinėjama, kaip pašalinti su Dunojumi susijusias fizines ir organizacines

⁽³⁾ OL C 48/02, 2011 2 15, p. 2.

kliūtis (įskaitant Belgrado konvenciją) kartu atsižvelgiant į nacionalinius nutarimus (pavyzdžiui, į Vokietijos parlamento žemųjų rūmų nutarimą) ir į aplinkos ir gamtos apsaugos reikalavimus. Be to, būtina užtikrinti įvairiarūšiškumą, modernizuoti ir išplėsti transporto mazgų infrastruktūrą. EESRK manymu, visų pirma svarbu pagerinti darbuotojų judumo sąlygas ir užtikrinti laisvą paslaugų judėjimą.

- **Energija.** Šiame regione kainos santykinai aukštos, susiskaidžiusios rinkos lemia didesnes išlaidas ir mažesnę konkurenciją. Regiono energijos tiekimo saugumas yra menkas. Labai svarbu didinti energijos vartojimo efektyvumą, ypač taupant energiją ir naudojant daugiau atsinaujinančių energijos išteklių. Strategiją įgyvendinančios šalys turi atlikti varomosios jėgos vaidmenį nustatant Europos kaimynystės politiką, kuri užtikrintų energijos tiekimo saugumą.
- **Aplinka.** Dunojaus regionas yra svarbus tarptautinis hidrologinis baseinas ir ekologinis koridorius, todėl būtinas regioninis ir bendras požiūris į gamtos apsaugą, teritorijos planavimą ir vandentvarką. Būtina atsižvelgti į socialinius poreikius ir taip pat ištirti transporto tinklų, turistinių kompleksų ir kai kurių naujų energijos gamybos įrenginių poveikį gamtai. Deramą dėmesį reikia skirti programai „Natura 2000“. Vandens sportas ir tvarus vandens turizmas, mokymas tausoti vandenį ir gamtą yra svarbūs aspektai, kurių reikia nepamiršti planuojant žaliuosius transporto koridorius. **Pavojus** yra didelis. Kadangi potvyniai, sausras ir pramoninės taršos atvejai – tiek nedideli, tiek stambaus masto – ištinka dažnai, prevencija, prasirengimas ir gebėjimas veiksmingai reaguoti reikalauja intensyvaus bendradarbiavimo ir dalijimosi informacija.
- **Socialiniai ir ekonominiai klausimai.** Dunojaus regionui būdinga didelė kultūrinė ir kalbinė įvairovė, taip pat labai ryškūs socialiniai ir ekonominiai skirtumai. Jam priklauso ir pažangiausi, ir skurdžiausi ES regionai. Dažnai trūksta ryšių ir veiksmingo bendradarbiavimo tiek finansiniais, tiek instituciniais klausimais. Aukštą kvalifikaciją turinčių asmenų dalis Dunojaus regione yra mažesnė už ES-27 vidurkį. Judumas didelis ir dažnai geriausi specialistai iš regiono išvyksta ieškodami palankesnių socialinių ir ekonominių sąlygų.
- **Saugumas, sunkūs nusikaltimai ir organizuotas nusikaltamumas.** Regione vis dar yra didelių problemų. Ne vienoje šalyje susiduriama su tokiomis konkrečiomis problemomis kaip prekyba žmonėmis ir prekių kontrabanda. Korupcija mažina visuomenės pasitikėjimą ir stabdo socialinį ir ekonominį vystymąsi.

3.6 EESRK taip pat mano, kad Dunojaus regionas turi išskirtines galimybes ar kalbėtume apie prekybos ryšius, pajėgumą sukurti švietimo sistemą, kurios pagrindą sudarytų patikima savivaldybių infrastruktūra ir kuri atitiktų būsimus darbo rinkos poreikius, ar didžiulį potencialą, kurį lemia regiono kultūrinė, etninė ir socialinė įvairovė. Jokios kitos upės pakrantėse nėra

įsikūrę tiek nuostabių sostinių. Regionas turi išskirtinių turistinių privalumų. Tai pasakytina ir apie atsinaujinančių energijos išteklių naudojimą. Turint omenyje didžiulius Dunojaus regiono gamtos turtus, tvarumo kriterijui visuose plėtros projektuose būtina skirti pagrindinį dėmesį.

3.7 Veikla inovacijų, turizmo, informacinės visuomenės, institucinių pajėgumų ir socialiai atskirtų bendruomenių srityje duos teigiamų rezultatų, jei bus vykdoma bendromis pastangomis. EESRK yra įsitikinęs, kad norint akivaizdžiai pagerinti padėtį, būtina imtis darnių komunikacijos ir skaidrumo užtikrinimo, taip pat planavimo, finansavimo ir įgyvendinimo veiksmų.

3.8 Su išorės veiksniais susiję rinkos trūkumai yra akivaizdūs ir lemia menkas tarptautines investicijas. Reikia parengti ir tvariai bei veiksmingai įgyvendinti didelius projektus pasidalijant jų išlaidas ir naudą.

3.9 Dunojaus regionui labai svarbus geras susisiekimasis, tiek jo viduje, tiek su kitais Europos ir pasaulio regionais. Neturi likti jokių periferinių vietovių. Patobulinus ES šiaurę su pietumis jungiančias ašis ir priėjimo prie jūros neturinčių šalių prieigą prie Viduržemio jūros baseino būtų sustiprintas ES ir ne ES šalių bendradarbiavimas. EESRK kartoja anksčiau pareikštus atitinkamus raginimus: 2002 m. ir 2005 m. – Jungtinio konsultacinio komiteto su Rumunija, 2010 m. – BJRM. Dėl nepakankamų pajėgumų ir kokybės arba prastos priežiūros transporto ir energetikos infrastruktūrai vis dar būdinga daug spragų ir trūkumų. EESRK prašo Komisijos ir nacionalinių institucijų pasikonsultuoti su pilietine visuomene ir parengti pasiūlymus, kaip būtų galima užpildyti šias spragas ir pašalinti trūkumus. Taip pat būtina puoselėti glaudesnius žmonių ryšius, visų pirma vystant kultūrą ir turizmą.

3.10 Gamtos išteklių yra bendras turtas, jie nesusiję su valstybių sienomis ir nacionaliniais regionui priklausančių šalių interesais. Šie išteklių patiria vis didėjantį su žmonių veikla susijusį spaudimą. Būtinas bendradarbiavimas, antraip vienoje srityje pasiektus teigiamus rezultatus greitai užgožia aplaidumas kitoje srityje. Turėtų būti stiprinamos dabartinės bendradarbiavimo struktūros.

3.11 Strategijoje⁽⁴⁾ pateiktas **veiksmų planas**⁽⁵⁾, kuriam įgyvendinti būtinas tvirtas valstybių ir suinteresuotųjų šalių įsipareigojimas. Strategijoje pasirenkamas kompleksinis konkrečioms vietovėms pritaikytas ir geru susisiekimu tarp miesto ir kaimo vietovių grindžiamas požiūris. Vienodomis galimybėmis

⁽⁴⁾ Europos Sąjungos strategija dėl Dunojaus regiono yra išdėstyta dviejose dokumentuose: 1. Europos Komisijos komunikate kitoms ES institucijoms, 2. prie minėto komunikato pridėtame ir jį papildančiame veiksmų plane.

⁽⁵⁾ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos Sąjungos strategija dėl Dunojaus regiono“, (COM(2010) 715 galutinis) (SEC(2010) 1489 galutinis), (SEC(2010) 1490 galutinis), (SEC(2010) 1491 galutinis).

naudotis infrastruktūra ir paslaugomis ir panašiomis gyvenimo sąlygomis bus skatinama teritorinė sanglauda, kuri yra aiškus ES tikslas.

3.12 Bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, regionais ir kitomis suinteresuotosiomis šalimis Komisija atrinko projektus ⁽⁶⁾, kurie susiję su greita ir akivaizdžia nauda regiono gyventojams ir turi poveikio makroregionui (arba didelei jo daliai).

3.13 EESRK mano, kad projektais atitinkamai turėtų būti skatinamas tvarus vystymasis ir jie turėtų apimti kelis regionus arba šalis, būti suderinti ir vienas kitą papildyti ieškant visiems naudingų sprendimų ir būti realūs (techniškai įgyvendinami ir grindžiami tinkamu finansavimu).

3.14 EESRK pritaria pagrindinių klausimų sugrupavimui į keturias pamatines grupes, kiekvieną iš jų sudaro prioritetinės sritys ir skirtingi veiksmai, kaip antai:

- 1) *Dunojaus regiono sujungimas* gerinant judumą ir įvairiarūšiškumą, vidaus vandenų kelius, kelių, geležinkelių ir oro susisiekimo tinklus, kad būtų skatinama tvaresnė energijos gamyba ir plėtojama kultūra ir turizmas, taip pat žmonių ryšiai.
- 2) *Regiono aplinkos apsauga* atkuriant ir išlaikant vandens kokybę, valdant pavojų aplinkai, saugant biologinę įvairovę, kraštovaizdį ir oro bei dirvožemio kokybę.
- 3) *Gerovės Dunojaus regione užtikrinimas* vystant žinių visuomenę pasitelkus mokslinius tyrimus, švietimą ir informacines technologijas, remiant įmonių konkurencingumą, visų pirma kuriant įmonių grupes ir investuojant į žmones ir įgūdžius.
- 4) *Dunojaus regiono stiprinimas* gerinant institucijų pajėgumus ir bendradarbiavimą, bendromis pastangomis užtikrinant saugumą ir sprendžiant organizuoto nusikalstamumo ir sunkių nusikaltimų problemas.

3.15 EESRK nuomone, besivystantis ir tampantis vis turtingesniu Dunojaus regionas visų pirma turi užsibrėžti tikslą dėl makroregioninių interesų bendrai plėtoti šiaurę su pietumis jungiančias transporto ašis ir trūkumų turinčias energetikos infrastruktūras bei tinklų jungtis. Vis tik EESRK pasisako už tai, kad plėtojant Dunojaus upės kaip transporto ašies naudojimą būtų įgyvendinamas šios upės šlaitų ir intakų apsaugos planas. Strategijoje taip pat numatyta sukurti dalyvaujančių Dunojaus regiono šalių MVĮ tinklus ir užsibrėžtas tikslas panaikinti bendradarbiauti trukdančias kliūtis plėtojant žaliąją ekonomiką, mokslininkų tinklus ir švietimą, įskaitant profesinį mokymą.

⁽⁶⁾ Palaikyti Dunojaus pilietinio forumo, kuris būtų pilietinės visuomenės dalyvavimo strategijoje ramsčiu, idėja.

4. Su finansavimu, ES teisės aktais ir ES institucinėmis struktūromis susiję klausimai

4.1 Strategijos tikslas – kuo geriau panaudoti turimus išteklius sutelkiant pastangas, visų pirma veiklos sričių ir finansavimo požiūriu. Veiksmai papildo vieni kitus. Atsakomybę turi prisiimti visos suinteresuotosios šalys. Sustiprinus teritorinį aspektą, bus galima pasirinkti kompleksinį metodą, atsiradus daugiau galimybių koordinuoti sektorių politiką ir makroregiono lygmeniu kurti bei vystyti Europos teritorinio bendradarbiavimo grupes (ETBG).

4.2 EESRK mano, kad aukščiausio lygio grupė, kuri bus sudaryta taisyklėmis nustatyti ir pagrindiniams klausimams apibrėžti su už atskiras temas atsakingais koordinatoriais, gali tapti nauja institucializuoto bendradarbiavimo makroregiono lygmeniu forma, kurią plėtoti taip pat gali padėti regionas, jei reikia, priimdamas teisės aktų pakeitimus.

4.3 Strategija įgyvendinama, prireikus ir vadovaujantis bendromis sistemomis, sutelkiant turimas lėšas ir jas derinant su strategijos tikslais. Daug lėšų jau skirta pagal įvairias ES programas (pvz., suteikta 100 mlrd. EUR iš 2007–2013 m. struktūrinių fondų, taip pat skirtos didelės sumos taikant pasirengimo narystei pagalbos priemonę (PNPP) ir Europos kaimynystės ir partnerystės priemonę (EKPP)).

4.4 EESRK atkreipia dėmesį, kad ištekliai turi būti perskiriami tik atlikus veiksmingumo tyrimą, įrodantį, kad iš kitų sričių paimtos lėšos duoda naudos visai visuomenei.

4.5 EESRK mano, kad reikėtų skirti deramą dėmesį finansavimo priemonėms, apimančioms dotacijų ir paskolų derinimą. Taip pat galima sutelkti nacionalinius, regioninius ir vietos išteklius. Iš tikrųjų svarbu gauti įvairaus pobūdžio finansavimą, visų pirma iš ne ES lygmens viešųjų ir privačiųjų šaltinių. Reikia ne tik užtikrinti veiksmingesnį išteklių panaudojimą, bet ir pasirūpinti, kad finansavimo srityje būtų pasidalinta rizika.

4.6 EESRK mano, kad už veiklos sričių koordinavimą turi būti atsakinga Komisija, o valstybėms narėms, po konsultacijų su Komisija, agentūromis ir atitinkamomis regioninėmis institucijomis, turi būti pavesta koordinuoti kiekvieną prioritetinę sritį.

4.7 EESRK yra tvirtai įsitikinęs, kad už veiksmų įgyvendinimą atsakingi visi valstybiniai, regioniniai, miestų ir vietos lygmenimis. Veiksmai (kuriais siekiama nustatytų tikslų) turi tapti konkrečiais projektais (kurie būtų išsamūs, turėtų vadovą, nustatytą grafiką ir numatytą finansavimą).

4.8 EESRK tikisi, kad strategija taps tvariu Dunojaus regiono strateginio integravimo ir darnaus vystymosi pagrindu, kadangi joje išdėstyti prioritetiniai veiksmai, kuriais siekiama, kad Dunojaus regionas taptų XXI a. ES regionu. Kad šios strategijos tikslai būtų plačiai žinomi ir konkrečiai įgyvendinami, būtina dėti rimtas pastangas, teikti pakankamai informacijos ir deramai viešinti.

2011 m. birželio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

NUOMONĖS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto Priedas

Toliau pateikiami diskusijų metu atmeti pakeitimai, už kuriuos buvo atiduota ne mažiau kaip ¼ balsų:

3.8 punktas — 4 pakeitimas pateiktas Ribbe

Iš dalies pakeisti taip:

„Su išorės veiksniais susiję rinkos trūkumai yra akivaizdūs ir lemia menkas tarptautines investicijas. Reikia parengti ir tvariai bei veiksmingai įgyvendinti didelius projektus pasidalijant jų išlaidas ir naudą.“

Paaiškinimas

1. Be abejo, Dunojaus regionui reikalingi ir „dideli projektai“, tačiau neaišku, koks projektas laikomas dideliu. Kadangi 3.9 punkte kalbama apie būtent apie tokį didelį – greičiau, netgi milžinišką – projektą, EESRK turėtų būti atsargus ir nesudaryti įspūdžio, kad tolesnę plėtrą skatina būtent 3.9 punkte apibūdinti dideli projektai. Naujų darbo vietų kūrimui daug tinkamesni yra maži ir vidutinio dydžio projektai, tuo pačiu metu įgyvendinami tvarumo ir aplinkosaugos tikslai. Pavyzdžiui, Bulgarijoje šiuo metu taikomi apribojimai plėtrai atsinaujančios energijos srityje, nes nepakanka energijos tinklų. Investicijos į naujų energijos koncepcijų įgyvendinimą būtų naudingos, tačiau šioje vietoje greičiausiai kalbama ne apie jas.
2. Neaišku, ką bendrapranešėjai nori pasakyti, kalbėdamas apie „išlaidas ir naudą“. Kas turėtų padengti didelių projektų išlaidas ir kam tektų jų nauda?

Balsavimo rezultatai

Už	68
Prieš	71
Susilaikė	26

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Sumanus reguliavimas Europos Sąjungoje“

COM(2010) 543 galutinis

(2011/C 248/15)

Pranešėjas **Jorge PEGADO LIZ**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. spalio 8 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Sumanus reguliavimas Europos Sąjungoje“

COM (2010) 543 galutinis.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2011 m. gegužės 26 d. priėmė savo nuomonę.

472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (birželio 15 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 128 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) palankiai vertina ne tik šiame komunikate, bet ir su strategija „Europa 2020“ susijusiuose dokumentuose bei Bendrosios rinkos akte Komisijos parodytą norą stiprinti politines, teisėkūros ir administracines procedūras siekiant užtikrinti, kad Bendrijos teisės aktai būtų racionaliau ir tinkamiau rengiami ir taikomi visuose politikos ciklo etapuose – nuo jų rengimo iki įgyvendinimo, kurį vykdo kompetentingos valstybių narių institucijos, ir galutinio įvertinimo, ar galutiniai naudotojai atitinka tokių teisės aktų reikalavimus.

1.2 Tačiau Komitetas nesupranta, kam reikalingas naujas terminas, kuriuo pakeista „geresnė teisėkūra“; nebent šis komunikatas yra tik politinis dokumentas.

1.3 EESRK džiaugiasi, kad Komisija atsižvelgė į keletą pasiūlymų, kuriuos Komitetas pateikė savo nuomonėse šiuo klausimu, todėl palankiai vertina išreikštą ketinimą gerinti subsidiarumo ir proporcingumo principų taikymo stebėseną, griežtinti poveikio vertinimo tyrimus, užtikrinti, kad *ex-post* vertinimai būtų labiau strateginio pobūdžio ir kompleksiškesni, o valstybės narės ir jų parlamentai aktyviau dalyvautų reguliavimo procese, suteikiant jiems daugiau atsakomybės ir siūlant paramą su teisėkūra susijusiai veiklai vykdyti. Komitetas itin palankiai vertina pasiūlymą užtikrinti aktyvesnį viešojo sektoriaus ir kitų suinteresuotųjų šalių dalyvavimą rengiant, perkeltiant Bendrijos teisės aktus į nacionalinę teisę ir juos įgyvendinant, ypač pailginant viešųjų konsultacijų trukmę bei supaprastinant pažeidimo tyrimo procedūras ir didinant jų veiksmingumą.

1.4 Tačiau Komitetas laikosi nuomonės, kad komunikate neaptarta tai, ko būtų galima tikėtis, – neapsvarstyti tinkami oficialaus strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimo, teisėkūros aspektų įtvirtinimo arba tiesiog pagal Bendrosios rinkos aktą numatytų prioritetinių priemonių taikymo būdai.

1.5 EESRK nuomone, itin svarbu, kad paskelbus komunikatą būtų patvirtintas realus veiksmų planas, kuriame būtų nustatyti tikslai, pasiūlytos ir nurodytos priemonės, įvertintas poveikis, apibrėžtos galimybės bei nustatytas sąnaudų ir naudos santykis, kurį reikės iš anksto išsamiai aptarti su pilietine visuomene Bendrijos, nacionaliniu, regionų ir vietos lygmenimis.

1.6 Todėl Komitetas ragina Komisiją būsimose komunikato redakcijose visų pirma atsižvelgti į šioje nuomonėje išdėstytas bendras rekomendacijas ir pagrįsti poziciją, kurios šioje srityje ji laikosi jau keletą metų.

1.7 EESRK nuomone, reikėtų aiškiau apibrėžti kai kuriuos aspektus, pavyzdžiui, kaip už *ex ante* poveikio vertinimo įgyvendinimą atsakingos visos Bendrijos institucijos jį vykdo, koks turėtų būti už poveikio vertinimo stebėseną atsakingo organo pobūdis ir kas turėtų būti jo nariai, kokie naudojami kriterijai, ypač susiję su poveikiu pagrindinėms teisėms. Turėtų būti apibrėžti didesnio skaidrumo užtikrinimo būdai ir priemonės. Taip pat reikėtų išsamiau, atsižvelgiant į sektoriaus ypatumus, apsvaistyti su finansų, sveikatos priežiūros ir socialinės apsaugos sektoriais susijusius klausimus ir prioritetų nustatymo kriterijus, skundų vertinimo ir nagrinėjimo mechanizmus, automatinio pažeidimų nustatymo priemones, nacionalinių teismų veiklos gerinimo būdus ir kitas papildomas priemones.

1.8 Galiausiai, Komitetas laikosi nuomonės, kad Komisija nepastebėjo keleto svarbių aspektų, ir ragina tinkamai juos apsvaistyti ir įtraukti į komunikatą. Tai pasakytina apie teisinių tekstų kokybės vertinimo rodiklius ir kriterijus, praktines teisės

aktų supaprastinimo priemonės, nesuvokiamą nesugebėjimą aiškiai vadovautis reguliavimo priemonėmis, ypač siekiant visiško suderinimo vidaus rinkos kūrimo užbaigimo klausimais, neatleistinai nepaminėtą galimybę rinktis neprivalomas schemas, savireguliacijos ir bendro reguliavimo įtaką, Komiteto nuostabai, nepaminėtą itin svarbų darbą, atliktą įgyvendinant Bendrą principų sistemą (BPS), ir šiuo metu svarstomus pasiūlymus dėl geresnio Europos sutarčių teisės suderinimo.

1.9 Tačiau silpniausia komunikato dalis, EESRK nuomone, susijusi su tinkamu Bendrijos teisės aktų taikymu. Todėl Komitetas ragina Komisiją atidžiai išnagrinėti pagrindines priežastis, lemiančias visuotinai netinkamą Bendrijos teisyno taikymą, kuri kasmet vis iš naujo patvirtina šiuo klausimu rengiamos ataskaitos. EESRK taip pat norėtų, kad Komisija tinkamai atsižvelgtų į daugelį pastabų ir rekomendacijų, kurias Komitetas pateikė skirtingose nuomonėse, ir sistemingai ištirtų priemones, kurių reikia imtis siekiant esminių dabartinės padėties pokyčių.

2. Įžanga. Sąvoka ir bendros aplinkybės

2.1 Remiantis šiuo komunikatu, „sumanų reguliavimą“ reikėtų suprasti kaip reguliavimą:

- kuris susijęs su visais politikos ciklo etapais – nuo teisės akto kūrimo iki jo įgyvendinimo, vykdymo užtikrinimo, vertinimo ir persvarstymo;
- kuris turi išlikti bendra Europos institucijų ir valstybių narių atsakomybė;
- kuriam daugiausia įtakos turi turėti nuomonės tų subjektų, kuriems reguliavimas turi didžiausią poveikį, ir todėl būtina dar labiau stiprinti piliečių ir suinteresuotųjų šalių įtaką.

2.2 Kaip per EESRK nuomonės parengiamuosius posėdžius ne kartą teigė Komisijos atstovas, jos nuomone, tai tik politinis dokumentas, kuris nėra techninio pobūdžio, todėl neverta tikėtis, kad jame būtų pateikta aiški „sumanaus reguliavimo“ apibrėžtis.

2.3 Tačiau dabartinė „sumanaus reguliavimo“ iniciatyva įgyvendinama tęsiant „geresnio reglamentavimo“ iniciatyvą, kuriai Bendrijos institucijos apskritai, ir ypač Komisija, per pastaruosius 10 metų skyrė itin daug pastangų ir labai sėkmingai siekė jos tikslų; prie to prisidėjo ir EESRK, visuomet rėmus šią iniciatyvą ir raginęs ją įgyvendinti, kaip aiškiai matyti iš daugelio EESRK parengtų nuomonių ⁽¹⁾.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Atsižvelgiant į dabartinę Bendrijos teisėkūros padėtį, būtina išsamiai apsvarstyti teisės aktų kūrimą, rengimą, perkėlimą į nacionalinę teisę ir įgyvendinimą, tiek pat dėmesio skiriant jų peržiūrai ir supaprastinimui.

3.2 Todėl EESRK laikosi nuomonės, kad ši klausimą būtina išsamiai apsvarstyti, į diskusiją įtraukiant pilietinę visuomenę, ne tik todėl, kad pilietinė visuomenė patirs Bendrijos teisės aktų padarinius, bet ir todėl, kad jos dalyvavimas galėtų turėti lemiamą įtaką siekiant to, ko trokšta visi – pagerinti esamą reguliavimo sistemą.

3.3 Atsižvelgiant į tokias aplinkybes, kai šis komunikatas yra tik politinis dokumentas, atrodo, kad jame nėra to, ko iš tikrųjų reikia. Nors jame pateikiama daugiau nei užtektinai puikių pasiūlymų ir gerų ketinimų, jame nenurodyta konkrečių ir veiksmingų priemonių.

3.4 Plačiąja prasme galima teigti, kad jei komunikatas yra tik politinis dokumentas, jį reikės papildyti realia programa, kurioje būtų numatyti tikslai, išsamiai apibūdintos siūlomos priemonės ir nurodytos priemonės, kurių reikėtų imtis, bei įvertintas galimas poveikis. Programoje turėtų būti numatyti galimi pasirinkimo variantai ir nustatytas sąnaudų ir naudos santykis.

3.5 EESRK apskritai palankiai vertina analizę, kuria paremtas komunikatas, ir jame siūlomus tikslus. EESRK nesupranta, kodėl terminą „geresnis reglamentavimas“ reikėtų pakeisti „sumanų reguliavimu“, nebent tai yra tik politinis dokumentas.

3.6 Todėl EESRK mano, kad būtų naudinga vėl pakartoti nuomonę, kurią Komitetas jau išsakė šia tema:

- a) reikėtų griežčiau taikyti „geresnio reglamentavimo“ principus;
- b) užtikrinti didesnę skaidrumą visais teisės aktų rengimo lygmenimis;
- c) atidžiau rinktis teises priemones, įskaitant savireguliaciją ir bendrą reguliavimą;
- d) nacionaliniu lygmeniu sukurti sistemingesnio direktyvų perkėlimo į nacionalinę teisę stebėjimo sistemą;
- e) nepamiršti Lisabonos sutartimi nacionaliniams parlamentams suteiktų naujų funkcijų ir didesnių įgaliojimų;
- f) Komisija taip pat turėtų dažniau rengti savo aiškinamuosius komunikatus;
- g) daugiau pastangų taip pat reikės skirti teisės aktų supaprastinimui ir kodifikavimui.

4. Konkrečios pastabos

A. Aspektai, kuriuos reikėtų palankiai vertinti

4.1 Konkrečiomis pastabomis turi būti atkreipiamas dėmesys į teigiamus komunikato aspektus, kuriuos reikėtų palankiai vertinti ir remti.

⁽¹⁾ OL C 48, 2011 2 15, p. 107 ir OL C 175, 2009 7 28, p. 26.

4.2 Visų pirma jame siūloma atidžiau stebėti, kaip laikomasi subsidiarumo ir proporcingumo principų, ir gerinti teisinių tekstų kokybę, ypač atliekant griežtesnius poveikio vertinimus.

4.3 Jame taip pat paminėti ketinimai tęsti programas, kuriomis siekiama supaprastinti teisės aktus ir mažinti nereikalingą administracinę naštą mažiausiai 25 proc.

4.4 Labiau tam tikra strategija pagrįsto ir kompleksiškesnio *ex-post* vertinimo idėja taip pat palankiai vertintina; atliekant tokių *ex-post* vertinimų būtų atsižvelgiama ne tik į esamą teisinę sistemą, bet ir susijusius ekonominius, socialinius ir aplinkosaugos padarinius, ir tai nebūtų pavienių teisėkūros iniciatyvų vertinimas.

4.5 Ypač palankiai vertintinos visos iniciatyvos, kuriomis siekiama paraginti valstybes nares priimti su teisėkūros procesu susijusius išpareigojimus į teisinių tekstų rengimą įtraukiant nacionalinius parlamentus, kad būtų tinkamai atsižvelgta į naujas funkcijas, kurios jiems buvo suteiktos pagal Lisabonos sutartį, ypač jos 8 ir 13 straipsnių nuostatas.

4.6 Todėl EESRK palankiai vertina tai, kad Komisija pasirengusi ne tik pasiūlyti paramą įvairioms valstybių narių institucijoms, susijusioms su Bendrijos teisyne perkėlimu į nacionalinę teisę ir jų įgyvendinimu, bet ir užtikrinti visuomenės ir kitų suinteresuotųjų šalių dalyvavimą diskusijose, kurios turėtų vykti kiekvienoje valstybėje narėje rengiant Bendrijos teisės aktus, perkeltiant šiuos teisės aktus į nacionalinę teisę ir juos priderinant prie nacionalinių teisės aktų.

4.7 Labai palankiai vertintinas ir Komisijos pasiryžimas supaprastinti pažeidimo tyrimo procedūras bei nustatyti prioritetus, toliau naudojantis SOLVIT, atsižvelgiant į poreikį suteikti suinteresuotosioms šalims naują postūmį, pagerinti informacijos sklaidą ir padidinti jų pasitikėjimą viena kita.

4.8 Taip pat pagirtinas siūlymas pailginti viešųjų konsultacijų trukmę nuo 8 iki 12 savaičių siekiant „dar labiau padidinti piliečių ir suinteresuotųjų šalių įtaką“. EESRK nuomone, šia priemone siekiama to paties, kas dabar numatyta Lisabonos sutarties 11 straipsnyje, – tai padės ES įgyvendinti dalyvaujamają demokratiją.

B. Ką būtų galima gerinti

4.9 EESRK supranta, kodėl Komisija laikosi nuomonės, kad poveikio vertinimo stebėseną ir toliau turėtų vykdyti už šį klausimą atsakingas vidaus komitetas. Nepaisant to, reikėtų atsižvelgti ir į nuomones, išsakomas per viešąsias konsultacijas, kad stebėseną turėtų vykdyti nepriklausomas išorės organas. Arba būtų galima sukurti vidaus organą, kurį sudarytų visų valstybių narių atstovai. Bet kuriuo atveju reikia didinti Poveikio vertinimo tarybos įgaliojimus sukuriant mechanizmą, kurį taikant būtų būtina atlikti poveikio vertinimą. Be to, Poveikio vertinimo taryba neturi galios sustabdyti poveikio vertinimo ataskaitos ir *de facto* susijusio pasiūlymo dėl teisės akto, jeigu

atlikusi analizę nustatytų didelių atlikto tyrimo trūkumų. Šiuos klausimus reikėtų apsvarstyti išsamiau, atsižvelgiant į tai, kad jie, kaip pripažįsta ir Komisija, yra „pagrindinė šios sistemos dalis“.

4.10 Be to, neseniai Europos Audito Rūmų parengtoje ataskaitoje prieita prie išvados, kad, nepaisant dažnų suinteresuotųjų šalių prašymų, Europos Komisija nemato prasmės konsultuotis dėl poveikio vertinimų projektų. Konsultacijos dėl poveikio vertinimo ataskaitų projektų padėtų patobulinti procesą suinteresuotųjų šalių požiūriu, o tai užtikrintų, kad bendrame teisėkūros procese, kuriame dalyvauja Ministrų Taryba ir Europos Parlamentas, būtų naudojamas „geriausias produktas“.

4.11 Toje pačioje Audito Rūmų ataskaitoje aiškiai iškeltas vienas pagrindinių ES poveikio vertinimo sistemos trūkumų – tai, kad nei Europos Parlamentas, nei Taryba sistemingai neanalizuoja savo pasiūlytų pakeitimų poveikio. EESRK prašo Tarybos ir Europos Parlamento parengti ir paskelbti skaitytajui lengvai suprantamas savo poveikio vertinimų santraukas ir prisijungti prie Tarptautinio susitarimo ⁽²⁾.

4.12 Komunikate neaprašyti kriterijai, kuriuos būtų galima taikyti rengiant pageidaujamus poveikio vertinimus ⁽³⁾.

4.13 Kalbant apie sistemos skaidrumo didinimą, Komisija turėtų nurodyti, kaip ir kokiomis priemonėmis ji ketina tai padaryti.

4.14 Dėl poveikio pagrindinėms teisėms vertinimo Komisijai taip pat būtų naudinga tiksliai nurodyti, kaip ir kokiomis priemonėmis ji ketina įgyvendinti ir šį tikslą.

4.15 Dabartinė ekonomikos krizė parodė, kad būtina iš naujo apsvarstyti, ko siekiama rinkos dalyvių reguliavimu, todėl naujosios „sumanaus reguliavimo“ iniciatyvos reikėtų imtis atsižvelgiant į kiekvieno sektoriaus ypatumus ir sektorių sąveiką, o komunikate ypatingą dėmesį reikėtų skirti finansų, sveikatos priežiūros ir socialinės apsaugos sektoriams.

4.16 Kalbant apie tai, kaip Komisija naudojasi su pažeidimais susijusiais savo įgaliojimais, ypač „Sutarties nustatyta tvarka veiksmingai ir nešališkai vykdyti užduotis reikalingom[i]s vidaus organizacinėm[i]s priemonėm[i]s“ ⁽⁴⁾, Komisijai siūloma išsamiai apibūdinti prioritetų nustatymo kriterijus, vertinimo mechanizmus, skundų nagrinėjimą, konkrečias neoficialaus pažeidimų nustatymo priemones, priemones nacionalinių teismų ir kitų papildomų priemonių veiklai gerinti (SOLVIT, FIN-NET, ECC-NET, pakaitines ir neteismines priemones).

⁽²⁾ OL C 321, 2003 12 31, p. 1.

⁽³⁾ OL C 21, 2011 1 21, p. 66.

⁽⁴⁾ COM(2002) 725 galutinis.

C. Ko trūksta

4.17 Kalbant apie teisinių tekstų kokybės gerinimą, komunikate nenurodyta nei veiksnių, nei kriterijų, kuriais naudojantis būtų vertinamas šis procesas.

4.18 Dėl teisės aktų supaprastinimo visai neužsiminta apie regis akivaizdų poreikį imtis konkrečių priemonių, pavyzdžiui:

— siekti realaus ir išsamaus kodifikavimo, o ne tiesiog kompiuoti tekstus,

— visą tekstą skelbti tuomet, kai jis jau peržiūrėtas ir iš dalies pakeistas, o ne tiesiog sujungus kelis variantus ir pateikus nuorodas į įvairių teisės aktų straipsnius.

4.19 Aiškiai nepripažįstama reguliavimo priemonės galimybė, užuot taikius direktyvas, nepaisant to, kad tokio požiūrio galimybė svarstoma strategijoje „Europa 2020“.

4.20 Nepateikiama jokių sąsajų su itin svarbiu darbu, kuris buvo atliktas įgyvendinant bendrą principų sistemą, ar Komisijos neseniai pateiktais šiuo metu svarstomais pasiūlymais toliau derinti Europos sutarčių teisę⁽⁵⁾.

4.21 Neužsiminta apie poreikį sistemingai apsvarstyti 28-ojo režimo galimybę „geresnio reglamentavimo“⁽⁶⁾ iniciatyvoms.

4.22 Taip pat stebėtina, kad komunikate nekalbama apie savireguliacijos ir bendro reguliavimo įtaką bei būtinybę iš anksto apsvarstyti tai, ką būtų galima naudingai išspręsti taikant ne teisėkūros aktus, o ne reglamentus.

4.23 Tačiau silpniausia komunikato dalis susijusi su Bendrijos teisės aktų įgyvendinimu. Šiuo klausimu EESRK norėtų atkreipti dėmesį į savo nuomos šia tema⁽⁷⁾ ir pirmininkavusios Belgijos neseniai šiuo klausimu surengtos konferencijos išvadas⁽⁸⁾.

4.24 Šiuo požiūriu itin svarbi 2010 m. spalio 1 d. Komisijos ataskaita dėl ES teisės taikymo⁽⁹⁾, kurioje nurodoma, kad nors padėtis pagerėjo šiek tiek mažiau nei ankstesniais metais, vidutiniškai 51 proc. reikiamų teisės aktų perkėlimo į nacionalinę teisę priemonių vėlavo, o pažeidimų nagrinėjimo procedūros truko vidutiniškai 24 mėnesius.

⁽⁵⁾ Komisijos Žalioji knyga dėl politinių galimybių sukurti Europos sutarčių teisę vartotojams ir įmonėms (COM(2010) 348 galutinis)

⁽⁶⁾ Žr. EESRK nuomonę savo iniciatyva dėl 28-ojo režimo (OL C 21, 2011 1 21, p. 26) ir nuorodas į šį metodą neseniai paskelbtose svarbiose ataskaitose, pavyzdžiui, 2010 m. gegužės 9 d. Mario Monti ataskaitoje „Nauja strategija vidaus rinkai“, 2010 m. gegužės 8 d. Felipe González ataskaitoje „Projektas „Europa 2030““ ir 2008 m. birželio 8 d. Alain Lamassoure ataskaitoje „Piliečiai ir Bendrijos teisės taikymas“

⁽⁷⁾ OL C 24, 2006 1 31, p. 52 ir OL C 18, 2011 01 19, p. 100.

⁽⁸⁾ Aukšto lygio konferencija „Europos vartotojų apsaugos teisės aktų vykdymo diena“ (2010 m. rugsėjo 22 d., Briuselis).

⁽⁹⁾ Žr. COM (2010) 538 galutinis, 27-oji metinė ES teisės taikymo kontrolės ataskaita (2009 m.).

4.25 Komisija nenurodo pagrindinių priežasčių, dėl kurių valstybėse narėse taip dažnai netinkamai taikomas Bendrijos teisinys (EESRK ne kartą išreiškė pastabas šiuo klausimu). Tai galima paaiškinti tik tuo, kad tai tėra politinis dokumentas. Tačiau dėl jo svarbos sumaniojo reguliavimo sistemoje vertėtų atkreipti dėmesį į šiuos aspektus:

a) netinkamą arba nevisišką Bendrijos taisyklių perkėlimą į nacionalinius teisės aktus, kuriuose jos dažnai laikomos nepageidaujamomis arba prieštaraujančiomis nacionalinėms tradicijoms ir interesams;

b) nacionalinių valdžios institucijų politinės valios vadovautis taisyklėmis ir užtikrinti, kad būtų laikomasi taisyklių, kurios, jų nuomone, prieštarauja nacionalinei teisei ir nacionalinėms tradicijoms, stoką;

c) nuolat vyraujančią tendenciją Bendrijos taisykles papildyti naujais nebūtinais reguliavimo mechanizmais arba pasirinkti tik tam tikras šių taisyklių dalis (*perteklinį reguliavimą ir vien valstybei narei palankių nuostatų pasirinkimą*); be koreliacijos lentelių, kurias turi parengti valstybės narės, kaip nurodyta Tarpinstituciniame susitarime⁽¹⁰⁾ ir Komisijos ir Europos Parlamento bendrajame susitarime, valstybėms narėms netgi rekomenduoti nurodyti, kurios į nacionalinę teisę perkeltos nuostatos yra perteklinės;

d) nacionalinių valdžios institucijų netinkamą pradinį pasirenimą siekiant suprasti Bendrijos teisiną ir užtikrinti jo taikymą;

e) kartais nepakankamą kai kurių teisėjų ir kitų teismų sistemos dalyvių (teisinių, teismo tarnautojų ir kt.) specialųjį parenkimą kai kuriose Bendrijos teisės srityse, kuris kartais lemia neteisingą į nacionalinę teisę perkeltų teisės aktų taikymą arba jų netaikymą ir „paralelinį“ nacionalinės teisės aktų taikymą;

f) poreikį plėtoti administracines bendradarbiavimo priemones siekiant ištraukti pilietinės visuomenės organizacijas, visų pirma vartotojų apsaugos asociacijas;

g) išvalgos ir baudžiamosios teisės suderinimo, dėl kurio teisė spręsti palikta pačioms valstybėms narėms, stoką.

⁽¹⁰⁾ OL C 321, 2003 12 31, p. 1.

4.26 Komisija taip pat turėtų, kaip svarbiausio dalyko, imtis spręsti nacionalinių valdžios institucijų, ypač tų, kurios tiesiogiai atsakingos už Bendrijos teisės taikymą valstybėse narėse, informavimo ir mokymo klausimą. Šiuo požiūriu reikėtų geriau informuoti ir mokyti teisėjus ir apskritai prokurorus, kurie atsakingi už galutinę teisės aktų aiškinimą ir taikymą tam tikrais atvejais, kai dėl to kyla ginčų.

2011 m. birželio 15 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos „Audito politika. Per krizę įgyta patirtis“

COM(2010) 561 galutinis

(2011/C 248/16)

Pranešėjas **Peter MORGAN**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. spalio 13 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Žaliosios knygos „Audito politika. Per krizę įgyta patirtis“

COM(2010) 561 galutinis.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. gegužės 26 d. priėmė savo nuomonę.

472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (birželio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 153 nariams balsavus už, 1 - prieš ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Apžvalga

1.1.1 Žalioji knyga pavadinta „Audito politika. Per krizę įgyta patirtis“. EESRK nuomone, krizė tokį mastą pasiekė todėl, kad nė viena iš suinteresuotųjų šalių nesiėmė reikiamų veiksmų. Tai ypač pasakytina apie daugelio bankų valdybas. Reguliavimo ir priežiūros institucijos, taip pat teisės aktų nustatyti auditoriai, atsižvelgdami į bankų valdybų nepajėgumą, turėjo nustatyti krizę sukėlusias problemas, tačiau jie to nepadarė. ES jau sprendė reguliavimo ir priežiūros klausimus. Akivaizdu, kad būtina persvarstyti teisės aktų nustatytų auditorių vaidmenį. Iš tikrųjų EESRK jau ragino tai padaryti savo 2009 m. nuomonėje dėl *de Larosière* grupės ataskaitos⁽¹⁾. Šioje žaliojoje knygoje svarstomi ne tik audito vaidmens, bet ir valdymo, priežiūros bei koncentracijos klausimai. EESRK pritaria, kad šie aspektai turi realios įtakos auditorių veiklai krizės metu.

1.1.2 Žaliojoje knygoje iškelti 38 klausimai. Trys iš jų susiję su labai ginčytiniais aspektais: 18 klausimas susijęs su privalomu konkursu, 28 – su bendru auditu ir 32 – su keturių didžiųjų audito įmonių konsolidavimu. Kiekvienu atveju, kad ir kokios politikos ketintų imtis Komisija, EESRK ragina prieš priimant bet kokį sprendimą atlikti griežtą poveikio įvertinimą.

1.2 Auditoriaus vaidmuo

1.2.1 Šiuo metu apibrėžtas ir atliekamas teisės aktų nustatyto auditoriaus vaidmuo neatitinka savo paskirties. Audito ar priežiūros komitetas yra pagrindinis teisės aktų nustatyto auditoriaus pagalbininkas. Šioje nuomonėje pateikiamuose pasiūlymuose labiausiai akcentuojama išorės auditoriaus nepriklausomumo stiprinimo ir audito komiteto pertvarkymo būtinybė.

1.2.2 EESRK siūlo iš dalies pakeisti 2006 m. Audito direktyvą, kad būtų sustiprintas audito ar priežiūros komiteto vaidmuo:

- dauguma komiteto narių ir komiteto pirmininkas turėtų būti nepriklausomi,
- kai kurių Komiteto narių patirtis turi būti tinkama atsižvelgiant į susijusios įmonės veiklos sektoriaus, ypač bankų sektoriaus, ypatumus,
- audito ar priežiūros komitetas turėtų ne tik stebėti, bet ir prisiimti atsakomybę už audito proceso vientisumą.

1.2.3 Priežiūros sistemų pagal dviejų pakopų sistemą (valdančioji taryba ir stebėtojų taryba) klausimu, EESRK pritaria auditorių ir stebėtojų tarybos santykių stiprinimui.

1.2.4 Apskritai, EESRK nuomone, tobulintinos yra šios sritys:

- auditoriaus užduočių ir su jomis susijusios atsakomybės patikslinimas,
- auditoriaus ataskaitų aiškumo ir suprantamumo, visų pirma susijusio su esama rizika, pagerinimas,
- audito tobulinimas, kad jis taptų įmonės patikrinimu (verslo modelio įgyvendinamumas, finansinis patikimumas, įmonei kylančios rizikos nustatymas ir valdymas),

⁽¹⁾ OL C 318, 2009 12 23, p. 57.

— auditorių ir įmonės kontrolės organų komunikacijos stiprinimas dar atliekant auditą.

1.3 Valdymas ir nepriklausomumas

EESRK nepritaria privalomai auditorių užduočių trukmės rotacijai, bet sutinka, kad, atsižvelgiant į poveikio vertinimą, nepertraukiamos teisės aktų nustatytų audito įmonių užduoties trukmė turėtų būti ribojama kas šešerius ar aštuonerius metus skelbiant privalomą konkursą dėl audito sutarties pratęsimo. Teisės aktų nustatytų auditorių galimybės savo audituojamiems klientams teikti ne audito paslaugas turėtų būti griežtai kontroliuojamos ir teikiamos tik gavus aiškų audito ar priežiūros komiteto sutikimą, o didesnių įmonių teisės aktų nustatytiems auditoriams turėtų būti draudžiama konsultuoti rizikos klausimais ir teikti vidaus audito paslaugas dėl galimo interesų konflikto. Konsultacijos mokesčių klausimais turi būti ribojamos visais atvejais, kai gali kilti esminis interesų konfliktas.

1.4 Priežiūra

Įstatyme turėtų būti numatyta prievolė teisės aktų nustatytiems auditoriams ir priežiūros pareigūnams reguliariai susitikti. Tai ypač reikalinga sistemai svarbių bankų atveju.

1.5 Koncentracija

Pagrindinių audito įmonių užimamos didžiosios rinkos dalies sutelkimas Didžiojo ketverto rankose yra oligopolija. Iki Arthur Anderson žlugimo veikė penkios tokios įmonės. Dar vienas žlugimas būtų neišvairduojamas. EESRK rekomenduoja imtis trumpalaikių veiksmų parengiant likvidavimo planus (angl. *living wills*), kuriais būtų sušvelnintas galimo įmonių žlugimo neigiamas poveikis. Komitetas mano, kad ilgai prirėks pertvarkyti rinką ir siūlo šiuo tikslu kreiptis į valstybių narių, visų pirma Vokietijos, Olandijos ir Jungtinės Karalystės (JK), konkurencijos institucijas su prašymu pareikšti nuomonę dėl šios oligopolijos.

1.6 Europos rinka

Veiksmingos Europos teisės aktų numatyto audito rinkos sukūrimas būtų pageidautinas tikslas, tačiau mokesčių sistemų, teisės aktų ir kalbų skirtumai yra didžiulės kliūtys. Galimas tam tikras racionalizavimas.

1.7 MVĮ skirtų taisyklių supaprastinimas

MVĮ būna įvairių formų ir dydžių. Jeigu yra išorės investicijų ir (arba) didelių bankų suteiktų paskolų ir (arba) svarbių užsakovų ir tiekėjų, kuriems rūpi jų vertės grandinių vientisumas, numatyti daug supaprastinimo galimybių yra sudėtinga.

1.8 Tarptautinis bendradarbiavimas

EESRK mano, kad tarptautinis bendradarbiavimas yra būtinas. Tam reikalingos bendros iniciatyvos su Finansinio stabilumo taryba (FST) ir Didžiuoju dvidešimtuku (G20), tačiau skubiausiai reikia imtis veiksmų su JAV per G8.

1.9 Įmonių valdymas

EESRK apgailestauja, kad Audito politikos žaliwoje knygoje nėra skyriaus apie įmonių valdymą. Ką tik paskelbta nauja žaliwoji knyga dėl įmonių valdymo (COM (2011) 164 galutinis). Komisija į savo pasiūlymus dėl audito politikos būtinai turi įtraukti pasiūlymus dėl įmonių valdymo. Šie klausimai yra neatsiejami, kai kalbama apie įmonių atskaitomybės teisingumą.

2. Išanga

2.1 Pagal galiojančius teisės aktus direktorių valdybai tenka atsakomybė vesti įmonės apskaitą ir rodyti tikrą ir teisingą įmonės reikalų padėtį. Didžiosios bendrovės privalo laikytis tarptautinių finansinės atskaitomybės standartų (TFAS) taikymo apskaitos srityje konvencijos. Teisės aktų nustatytų auditorių pareiga – pateikti nuomonę, ar valdyba parodė tikrą ir teisingą padėtį ir ar buvo laikomasi TFAS konvencijos. Valdybos ataskaita ir teisės aktų nustatytų auditorių nuomonė skelbiamos bendrovių metiniame pranešime ir atskaitomybėje. Prieš krizę bankų direktorių parengtuose metiniuose pranešimuose nebuvo pateikta jokio įspėjimo apie artėjančią krizę, o teisės aktų nustatyti auditoriai ir toliau teigė, kad šiuose pranešimuose viskas yra gerai. Pagrindinė krizės pamoka yra ta, kad ši padėtis turi pasikeisti. EESRK nuomone, atliekant šiuos pakeitimus daugiausia dėmesio reikėtų skirti audito arba priežiūros komitetui ir teisės aktų nustatytų auditorių nepriklausomumo apsaugojimui.

2.2 *Status quo* atspindi metiniuose pranešimuose paskelbtose direktorių ir teisės aktų nustatytų auditorių ataskaitose. Be to, Komitetas išnagrinėjo Prancūzijos, Vokietijos, Ispanijos ir Jungtinės Karalystės teisės aktų nustatyto audito ataskaitas. Visose valstybėse narėse teisės aktų nustatyti auditoriai daugiausia dėmesio skiria procedūrai ir procesui. Visoje ES teisės aktų nustatyti auditoriai remiasi tarptautinių finansinės atskaitomybės standartų (TFAS) laikymusi. Kai kas šiuo metu reiškia susirūpinimą, kad formali TFAS atitikimo kontrolė nepalieka jokios galimybės įvertinti kai kurių apskaitos ir audito aspektų.

2.3 Išnagrinėjus vienos iš keturių didžiausių audito įmonių audito nuomones Vokietijoje dėl Deutsche Bank, Munich Re ir BMW 2009 m. ataskaitų, *inter alia*, matyti, kad vertimo į anglų kalbą formuluotės yra beveik vienodos, nors trys įmonės labai skiriasi. Esant tendencijai vartoti stilizuotą tekstą nuo vartotojo nuslepia audito esmę. Teisės aktų nustatyti auditoriai patvirtina, kad laikytasi tinkamų procedūrų, bet nėra jokių audito aprėpties įrodymų. EESRK nuomone, reikalingi pakeitimai siekiant užtikrinti, kad audito ataskaitose turiniui būtų skiriama daugiau dėmesio nei formai.

2.4 Išorės auditoriai daugiausia remiasi savo klientų vidaus kontrolės sistemomis ir atlikdami auditą daugiausia dėmesio skiria šių sistemų vientisumui. Didesnės įmonės turi oficialias vidaus audito funkcijas, kurios nepriklauso nuo finansų funkcijos ir yra tiesiogiai pavaldžios audito komitetui. Vidaus auditui tenka atsakomybė už vidaus kontrolės sistemų vientisumo tikrinimą. Kai kurios įmonės subrangos pagrindu perduoda vidaus audito funkciją trečiajai šaliai. Tokiais atvejais subrangos pagrindu teikiamų paslaugų niekada neturėtų teikti paskirtoji

teisės aktų nustatyta audito įmonė. Audito ar priežiūros komitetas atsakingas ne tik už vidaus audito funkcijos nepriklausomumo užtikrinimą, bet ir už vidaus kontrolės sistemos vientisumą.

2.5 Nors atliekant auditą bus patvirtinta metinėse ataskaitose pateikta finansinė informacija, dėl bendrovės priimtų verslo sprendimų šiuo metu nepateikiama jokios konkrečios nuomonės. Viena iš šios krizės pamokų yra ta, kad direktoriai savo ataskaitose turėtų nustatyti esminę padėtį, įskaitant rizikos vertinimą, ir kad teisės aktų nustatyti auditoriai turėtų užtikrinti tam tikrą šių ataskaitų patikimumo lygį. Todėl teisės aktų nustatyti auditoriai neturėtų konsultuoti savo klientų rizikos vertinimo ir rizikos valdymo klausimais. ⁽²⁾

2.6 Išnagrinėjus dabartinės atskaitomybės akcininkams ir suinteresuotiesiems subjektams sistemos trūkumus bei trikdžius ir ypač atsižvelgiant į tam tikrų bankų likimą įsivyravus krizei, plačiai pritariama pasiūlymui išplėsti audito ar priežiūros komiteto funkciją. Pavyzdžiui, Jungtinės Karalystės finansinės atskaitomybės taryba atskaitomybės reformą pasiūlė pagrįsti šiais principais:

- aukštesnės kokybės pasakojamojo pobūdžio atskaitomybė, visų pirma verslo strategijos ir rizikos valdymo klausimais,
- platesnis audito komitetų svarbos pripažinimas, taigi, didesnis dėmesys jų indėliui į finansinės atskaitomybės vientisumą,
- didesnis audito komitetų atliekamų pareigų, susijusių su metinės ataskaitos vientisumu, įskaitant išorės auditorių priežiūrą, skaidrumas,
- išsamesnės informacijos apie audito procesą teikimas tiek audito komitetams, tiek investuotojams, ir auditoriaus pareigų išplėtimas,
- didesnis metinių ataskaitų prieinamumas naudojant technologijas.

2.7 EESRK šiems principams pritaria. Padariniai būtų tokie:

1. *Direktoriams* reikės išsamiau apibūdinti veiksmus, kurių jie imasi tam, kad užtikrintų informacijos, kuria pagrįstas įmonės vadovybės ir direktorių vykdomas įmonės valdymas, patikimumą, ir tam, kad būtų užtikrintas didesnis verslo veiklos bei visos susijusios rizikos skaidrumas.

⁽²⁾ Rizikos valdymas apima rizikos nustatymą, įvertinimą ir jos prioritetų nustatymą (ISO 31000 apibrėžta kaip teigiamos ar neigiamos su tikslais susijusios abejonės), po kurio imamas koordinuoto ir racionalaus išteklių naudojimo siekiant sumažinti, stebėti ir kontroliuoti neigiamų įvykių galimybę ir (arba) jų poveikį arba padidinti galimybių realizavimą. Rizikos valdymo strategijos apima rizikos perkėlimą, rizikos išvengimą, neigiamo rizikos poveikio sumažinimą arba dalies ar visų tam tikros rizikos rūšių pasekmių pripažinimą. Šaltinis: Wikipedia.org.

2. *Teisės aktų nustatytiems auditoriams* reikės pateikti ataskaitą, į kurią būtų įtrauktas skirsnis apie audito komiteto ataskaitos išsamumą ir pagrįstumą ir būtų nustatyti visi metinėje ataskaitoje nurodyti klausimai, kurie, teisės aktų nustatyto auditorių nuomone, yra neteisingi ar neatitinka informacijos, pateiktos finansinėse ataskaitose ar gautos jiems atliekant auditą.
3. *Didėjanti audito ar priežiūros komitetų* galia iš vadovybės ir teisės aktų nustatyto auditorių reikalaujant atsiskaityti turėtų būti sustiprinta užtikrinant didesnę skaidrumą šiems komitetams teikiant išsamesnes ataskaitas, kuriose visų pirma būtų paaiškinta, kaip jie atliko savo pareigas, susijusias su metinės ataskaitos vientisumu, ir kiti jų kompetencijos aspektai, kaip antai jų atliekama išorės audito proceso ir teisės aktų nustatyto auditorių skyrimo priežiūra.

2.8 2006 m. ES direktyvoje dėl teisės aktų nustatyto audito dėl audito komitetų pateikiami šie nurodymai:

Visuomenės intereso įmonės turi turėti audito komitetą. Valstybės narės nustato, ar audito komitetas turi būti sudarytas iš audituojamo subjekto nevadovaujančių administracijos ir (arba) iš priežiūros organo narių, ir (arba) iš audituojamo subjekto visuotinio akcininkų susirinkimo paskirtų narių. Bent jau vienas audito komiteto narys yra nepriklausomas ir turi apskaitos ir (arba) audito vykdymo patirties.

Nepažeisdamas administravimo, valdymo arba priežiūros organų arba kitų narių, kuriuos paskyrė visuotinis audituojamos įmonės akcininkų susirinkimas, atsakomybės, audito komitetas, inter alia, stebi:

1. *finansinės atskaitomybės procesą;*
2. *įmonės vidaus kontrolės veiksmingumą ir, kai taikoma, vidaus audito bei rizikos valdymo sistemas;*
3. *metinės finansinės atskaitomybės ir konsoliduotos finansinės atskaitomybės teisės aktų nustatyto auditą.*

2.8.1 EESRK mano, kad, siekiant įgyvendinti 2.8 ir 2.9 punktuose išsamiai apibūdintus principus ir nurodymus, šios taisyklės, išsaugant galiojančias bendro sprendimo taisykles, turi būti pakeistos ir turi būti reikalaujama, kad dauguma komiteto narių ir komiteto pirmininkas būtų nepriklausomi.

2.8.2 Paprastas reikalavimas turėti apskaitos ir (arba) auditaavimo patirties yra nepakankamas. Kai kurių Komiteto narių patirtis turi būti tinkama atsižvelgiant į susijusios įmonės veiklos sektoriaus, ypač bankų sektoriaus, ypatumus.

2.8.3 EESRK mano, kad audito ar priežiūros komitetas turėtų ne tik stebėti šių procesų vientisumą, bet ir iš esmės prisiimti už tai atsakomybę pagal 2.6 ir 2.7 punktuose išsamiai apibūdintus principus ir nurodymus.

2.9 Jeigu sutarta, kad už ataskaitas atsakingi direktoriai, reikėtų apsvarstyti direktorių funkcijas ir pareigas, susijusias su ataskaitų teisingumu. Pavyzdžiui, direktoriai patvirtina atlikę visus būtinus tyrimus, kad galėtų ramia sąžine pagrįsti ataskaitas. Ar mes galime tikėti, kad bankų valdybos atliko būtinus tyrimus prieškriziniu laikotarpiu? Ar jie turėjo kokį nors supratimą apie savo likvidumo riziką, prastą su hipoteka susijusio turto kokybę ir paskolų portfeliams būdingą riziką? Ateityje bankai ir kitos bendrovės turės užtikrinti, kad į valdybą paskirti nepriklausomi direktoriai turėtų tinkamų įgūdžių ir geriau suprastų savo vaidmenį bei pareigas.

2.10 Norint sėkmingai įgyvendinti 2.6 punkte išsamiai apibūdintus principus, įmonių valdymą reikės peržiūrėti išsamiau. Ypač svarbu suderinti žaliųjų knygų dėl įmonių valdymo ir dėl audito politikos išvadas, kad neliktų jokių spragų.

2.11 Apibendrinant reikia pasakyti, kad direktoriai atsako už tikrą ir teisingą įmonės padėties pristatymą, o teisės aktų nustatyti auditoriai turi būti tikri, kad pristatyta tikra ir teisinga padėtis. Atsakomybės apribojimas yra išskirtinė akcinių bendrovių privilegija. Teisės aktų nustatytas auditas turi užtikrinti, kad šia privilegija nebūtų piktnaudžiaujama. Akcininkai, obligacijų turėtojai, bankininkai ir kiti kreditoriai turi tiesioginių finansinių įsipareigojimų. Jie tiesiogiai priklauso nuo finansinių ataskaitų teisingumo. Kitų suinteresuotųjų subjektų – darbuotojų, klientų ar tiekėjų – pragyvenimas priklauso nuo įmonės vykdomos veiklos sąsajos. Ištikus bankų krizei, teisės aktų nustatyti auditoriai, kaip ir kiti atsakingi subjektai, neatliko savo funkcijų. Auditas negali būti atleistas nuo reformos ir priežiūros priemonių, taikomų kituose finansų sistemos segmentuose. *Status quo* nėra tinkama alternatyva.

3. Klausimai

3.1 Įžanga

1) **Ar turite bendro pobūdžio pastabų dėl šios žaliosios knygos požiūrio ir tikslų?**

Atsakymą rasite šios nuomonės 1 punkte.

2) **Ar manote, kad reikia geriau apibrėžti visuomeninį audito vaidmenį vertinant finansinių ataskaitų teisingumą?**

Finansinių ataskaitų teisingumas yra būtinas visuomenei, kuri iš esmės priklauso nuo ribotos atsakomybės akcinių bendrovių veiklos rinkos ekonomikoje rezultatu. Visuomenei svarbu, kad šios bendrovės išliktų ir klestėtų. Nuo to priklauso daugybė įvairiausių interesų: akcininkai, obligacijų turėtojai, bankai ir kiti kreditoriai priklauso nuo finansinių ataskaitų, kad galėtų

spręsti apie savo investicijų ir paslaugų saugumą; darbuotojai pagal finansines ataskaitas sprendžia apie savo darbo vietų ir atlyginimų saugumą; kiti suinteresuotieji subjektai pagal šias finansines ataskaitas sprendžia apie įmonės, kaip darbdavio, saugumą; vietos bendruomenės ir vietos bei nacionalinės valdžios institucijos, remdamosi šiomis ataskaitomis, vertina įmonės indėlį į bendrą turtą ir jos pajėgumą mokėti mokesčius.

Be šių samprotavimų, bankai ir kitos kredito institucijos atlieka pagrindinį vaidmenį užtikrinant rinkos ekonomikos veikimą. Finansų krizės metu bankai neatliko savo pareigos užtikrinti kapitalo apyvartą ekonomikoje. Todėl pagrįstai buvo suabejota prieš krizę pateiktų finansinių ataskaitų teisingumu. Tikros ir teisingos finansinės ataskaitos yra Europos Sąjungos politinės, socialinės ir ekonominės struktūros pagrindas. Teisės aktų nustatytą auditą atliekančios įmonės yra atsakingos už visuomenės interesų apsaugą.

3) **Ar manote, kad galima labiau pakelti bendrą audito kokybės lygį?**

Taip. Audito ataskaitos nėra vertingos. Jose neatsispindi teisės aktų nustatytų auditorių atliktas darbas. Įvedus TFAS, atskaitomybės auditas gali būti mažiau reikšmingas, ypač bankų atveju.

3.2 Auditoriaus vaidmuo

4) **Ar manote, kad auditas turėtų užtikrinti, kad įmonės finansinė būklė yra gera? Ar auditas tinka tokiam tikslui?**

Esant dabartinei padėčiai, auditas tokiam tikslui netinka. Sėkminga įmonės finansinė būklė yra jos verslo modelio atsparumo funkcija. Šio modelio išbandymas iš esmės yra įstaigų ir analitikų, o ne teisės aktų nustatytų auditorių vaidmuo. Net ir tokiu atveju būtini pakeitimai. Savo ataskaitose direktoriai turi skaidriau nurodyti bendrovės faktinę būklę. Šios atskleidžiamos informacijos išorės užtikrinimas galėtų būti viena iš teisės aktų nustatytų auditorių funkcijų. Šiam tikslui jiems prirėkta konkrečių žinių apie sektoriaus būdingą riziką, kurių, pasirodo, trūko, kadangi bankų turto klausimas darėsi vis sudėtingesnis. Esant tokioms aplinkybėms, reikėtų pateikti ir atlikto įvertinimo paaiškinimą, patvirtinantį veiklos tęstinumą.

5) **Ar siekiant sumažinti nepateisintus lūkesčius ir išaiškinti audito vaidmenį reikėtų vartotojams geriau paaiškinti taikomą audito metodiką?**

Taip. Teisės aktų nustatyti auditoriai ataskaitoje ir apskaitoje rengia trumpus pranešimus, tačiau jie orientuoti į procesą ir visiškai neatspindi jų pačių išvadų, rūpimų klausimų ar vertinimų. Reikia paaiškinti ne tik metodiką. Direktoriai turi paaiškinti savo vertinimus ir sprendimus, o teisės aktų nustatyti

auditoriai savo ruožtu turėtų paaiškinti procesą, kuriuo remdamiesi jie daro išvadą, kad apskaita atspindi tikrą ir teisingą padėtį. Šiuo atveju svarbu užtikrinti, kad teisės aktų nustatyti auditoriai vėl nevirtų išgrynintos kalbos.

6) Ar reikėtų daugiau laikytis profesinio skepticizmo principo? Kaip būtų galima tai pasiekti?

Profesinį skepticizmą galima sustiprinti mokymu, su auditu nesusijusia patirtimi, audito išvadų tarpusavio vertinimu ir audito partnerių vadovavimu. Be to, dėl didesnio skaidrumo, kurio reikalaujama iš auditorių pagal 2 skirsnyje pateiktus pasiūlymus, iš teisės aktų nustatytų auditorių bus reikalaujama profesiniu skepticizmu naudotis griežčiau negu iki šiol. Kiekvienoje valstybėje narėje įkūrus profesinę drausminę organizaciją, būtų sustiprintas skepticizmas.

Profesinį skepticizmą dar labiau sustiprintų ekonominė nepriklausomybė. Audito klientams teikiamas įvairias ne audito paslaugas turėtų tikrinti ir kritiškai įvertinti audito ar priežiūros komitetas, kad apribotų bet kokių interesų konfliktą tarp reikalingo naudojimosi profesiniu skepticizmu ir svarbių pajamų šaltinių išsaugojimu. Be to, skepticizmas gali būti sustiprintas ir tuo atveju, jei privalomi konkursai (18 klausimas) sumažins galimybę audito bendrovei išsaugoti įgaliojimus ilgą laikotarpį..

7) Ar reikėtų bandyti pakeisti neigiamą požiūrį, susijusį su sąlygomis audito išvadose? Jeigu taip, kaip tai padaryti?

Akcininkai ir suinteresuotieji subjektai turėtų susirūpinti, jeigu auditoriams dėl direktorių ataskaitos reikia padaryti sąlyginę išvadą. Tačiau didesnis direktorių ir (arba) audito ar priežiūros komiteto atskaitomybės skaidrumas gali suteikti akcininkams daugiau aiškumo dėl priežasčių, paskatinsiusių teisės aktų nustatytą auditorių priimti sąlyginę audito išvadą.

Bankų atveju sąlyginė išvada gali sukelti pasitikėjimo krizę su galimais sisteminiiais padariniais. Todėl apie bet kokių teisės aktų nustatytų auditorių išreikštą susirūpinimą turi būti kuo greičiau pranešta reguliavimo ir priežiūros institucijoms, kad galimos problemos nedelsiant būtų išspręstos.

8) Kokia papildoma informacija turėtų būti pateikiama išorės suinteresuotiesiems subjektams ir kaip?

Teisės aktų nustatyti auditoriai yra atsakingi akcininkams, darbuotojams ir kitiems suinteresuotiesiems subjektams. Suinteresuotiesiems subjektams jie atskirai neatsiskaito. Bendrovė atsako už suinteresuotiesiems subjektams teikiamą informaciją. Kaip siūloma 2 skirsnyje, įmonės kontrolės organams, akcininkams, darbuotojams ir kitiems suinteresuotiesiems subjektams informaciją turėtų teikti direktoriai ir teisės aktų nustatyti auditoriai ir turėtų būti užtikrintas didesnis skaidrumas.

Be to, EESRK ragina auditorius, bent jau neviešose ataskaitose pateikti tikslesnių nuorodų dėl nustatytos rizikos. Auditoriai turėtų pateikti informaciją, geriau atskleidžiančią esminę, pavojų įmonės būklei keliančią riziką. Tai turėtų apimti galimus rizikos scenarijus, galimą nuostolių dydį ir jų patyrimo tikimybę. Apskaitos principų atžvilgiu, reikėtų skaidriau apibūdinti jų poveikį įmonės turtui finansinei būklei ir pelnui.

9) Ar išorės auditorių, vidaus auditorių ir audito komiteto dialogas yra pakankamas ir reguliarus? Jeigu ne, kaip būtų galima šį bendravimą pagerinti?

Iš bankų krizės atrodytų, kad ne visais atvejais buvo palaikomas reguliarus ir pakankamas dialogas, bet daugeliu atvejų jis buvo. Didesnis audito komiteto vaidmuo pagerintų komunikaciją.

10) Ar manote, kad auditoriai turėtų padėti užtikrinti informacijos, kurią bendrovės pateikia įmonių socialinės atskaitomybės srityje, patikimumą?

Galbūt, tačiau ne anksčiau nei bus priimtas ES lygmens susitarimas dėl atskaitomybės standartų.

11) Ar reikalingas reguliariesnis auditoriaus ir suinteresuotųjų subjektų bendravimas? Ar reikėtų sutrumpinti laiko tarpą tarp metų pabaigos ir audito nuomonės datos?

Su suinteresuotaisiais subjektais susiję klausimai aptarti atsakyme į 8 klausimą. Laiko tarpas nėra svarbus.

12) Kokias kitas priemones būtų galima numatyti siekiant padidinti audito vertę?

Komisija turėtų dar kartą išnagrinėti TFAS taikymo, ypač bankams, poveikį. Kai kas baiminasi, kad su TFAS susijusias svarbias idėjas, pavyzdžiui, atsargumą ir buhalterinį konservatizmą, pakeitė procedūros ir standartų laikymasis. Akivaizdu, kad apribojant auditorių galimybes priimti pasvertą sprendimą, TFAS teikia mažiau garantijų. TFAS turi ir konkrečių trūkumų, pavyzdžiui, juos taikant negali būti atsižvelgiama į tikėtinus nuostolius.

Žodiniai parodymai vykdam JK Lordų rūmų tyrimą dėl audito rinkos koncentracijos parodė, kad itin rimti TFAS trūkumai susiję su bankų auditu ⁽³⁾.

⁽³⁾ House of Lords, 2011 m. kovo 15 d. ataskaita „Auditors: Market concentration and their role“, 1 tomas, p. 32 <http://www.parliament.uk/hleconomicaffairs>.

Tarptautiniai audito standartai (TAS)

13) Kokia jūsų nuomonė apie TAS įvedimą ES?

Palanki. Tačiau būtina užtikrinti griežtą neutralumą teisinių sistemų atžvilgiu.

14) **Ar TAS turėtų būti teisiškai privalomi visoje ES? Jei taip, ar reikėtų taikyti tokį pat patvirtinimo metodą, koks taikomas tvirtinant tarptautinius finansinės atskaitomybės standartus (TFAS)? Ar atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu TAS plačiai naudojami ES, juos naudoti reikėtų toliau skatinti neprivalomomis teisinėmis priemonėmis (rekomendacija, elgesio kodeksu)?**

Taip, galbūt reglamentu.

15) **Ar TAS turėtų būti toliau keičiami, kad atitiktų MVĮ ir MVAĮ poreikius?**

Nebūtinai.

3.3 Audito įmonių valdymas ir nepriklausomumas

16) **Ar esama konflikto, jei audituojamas subjektas skiria auditorių ir moka jam atlygį? Kokią alternatyvią tvarką siūlytumėte tokioje situacijoje?**

Galimas konfliktas, tačiau jis suvaldomas. Pasiūlymai dėl didesnio skaidrumo skiriant ir pakartotinai skiriant teisės aktų nustatytus auditorius pateikiami 2 skirsnyje. Jeigu auditorių skiria įmonė (audito ar priežiūros komitetas ir akcininkai), galima paskirti tokį teisės aktų nustatytą auditorių, kuris konkrečius tos įmonės reikalavimus, pavyzdžiui, dėl verslo sektoriaus išmanymo ir tarptautinio veiklos masto, galės patenkinti geriausiai.

17) **Ar trečiosios šalies paskyrimas būtų tam tikrais atvejais pagrįstas?**

Įprastomis aplinkybėmis – ne. Tačiau toks klausimas galėtų būti keliamas sistemai svarbių institucijų, pavyzdžiui, didelių bankų, atveju. Jei priežiūros pareigūnai palaiko nuolatinius ryšius su teisės aktų nustatytais auditoriais ir sistemai svarbiomis institucijomis ir yra nepatenkinti jų veiklos rezultatais ar nepriklausomumu, šiems pareigūnams turėtų būti suteikta teisė reikalauti, kad ši institucija atliktų pakeitimus. Tai turėtų būti tik sąlyginė teisė, kadangi bendrovė, žinanti priežiūros problemą, veikiausiai norėtų pakeitimus atlikti pati.

18) **Ar nepertraukiamos audito įmonių užduoties trukmė turėtų būti ribojama? Jei taip, kokia turėtų būti ilgiausia audito įmonės užduoties trukmė?**

Atsakydamas į šį klausimą EESRK visų pirma norėtų įspėti, kad reikėtų atlikti griežtą bet kokio pasiūlymo dėl *status quo* pakeitimo poveikio įvertinimą.

Audito grupių ir jų vadovų rotacija ir įprastas valdybos pirminkų, pagrindinių vykdomųjų direktorių ir vyriausiųjų finansininkų keitimas rodo, kad individualūs santykiai visiškai tinkamai atnaujinami. Įmonių tarpusavio santykių lygmeniu teisės aktų

nustatyti auditoriai turi gebėti išsaugoti klientus ir kliento norą išlaikyti auditorių, kuriuo jis yra patenkintas. Dėl šių ilgalaikių santykių gali kilti grėsmė nepriklausomumui ir profesionaliam skepticizmui.

EESRK nepritaria nepertraukiamos auditorių užduoties ribojimui privaloma rotacija. Tačiau EESRK rekomenduoja, kad didelėms bendrovėms kas šešerius ar aštuonerius metus skelbti privalomą konkursą dėl audito sutarties. Kvietimas dalyvauti konkurse turėtų būti išsiųstas bent vienai Didžiajam ketvertui nepriklausančiai įmonei. Dėl to nebūtinai reikės pakeisti teisės aktų nustatytą auditorių, tačiau procedūra turi būti skaidri. Audito komitetas turėtų paaiškinti, koku pagrindu rengiamas konkursas, ir pagrįsti savo sprendimą. Be to, šiuo klausimu reikėtų surengti susitikimą su pagrindiniais akcininkais.

19) **Ar audito įmonėms turėtų būti draudžiama teikti ne audito paslaugas? Ar toks draudimas turėtų būti taikomas visoms įmonėms ir jų klientams, ar tai turėtų būti daroma tik tam tikrų tipų įstaigų, kaip antai sisteminių finansų įstaigų, atveju?**

Teisės aktų nustatyto audito įmonėms, teikiančioms ne audito paslaugas kitoms nei jų audituojami klientai įmonėms, neturėtų būti taikoma jokių apribojimų, bet audituojamiems klientams tokios paslaugos turėtų būti teikiamos tik audito ar priežiūros komitetui aiškiai sutikus. Kad būtų padidintas didelių bendrovių teisės aktų nustatyto audito nepriklausomumas, teisės aktų nustatyti auditoriai neturėtų konsultuoti klientų rizikos klausimais ir neturėtų būti vidaus auditoriais. Konsultacijos mokesčių klausimais turi būti ribojamos visais atvejais, kai gali kilti esminis interesų konfliktas. Apskritai ne audito paslaugos apima arba konsultacijas, arba apskaitą. Konsultacijos mažiau nei apskaita gali sukelti interesų konfliktą dėl teisės aktų nustatyto audito. Visoms teisės aktų nustatytų auditorių teikiamoms ne audito paslaugoms turėtų būti reikalingas audito komitetų pritarimas, kad būtų išvengta interesų konflikto. Be to, komitetai turėtų išsiaiškinti visą šių ne audito paslaugų vertę ir šią sumą skelbti metinėje ataskaitoje.

MVĮ atveju reikėtų numatyti lankstesnę tvarką. MVĮ būna įvairių formų ir dydžių. Daugeliu atvejų būtų tikslinga, kad teisės aktų nustatytą auditą atliekanti įmonė teiktų konsultacijas mokesčių ir rizikos klausimais.

20) **Ar didžiausias mokesčio, kurį audito įmonė gali gauti iš vieno kliento, lygis turėtų būti reguliuojamas?**

Į šį klausimą galima atsakyti tik atsižvelgiant į kiekvienos audito įmonės bendras pajamas nacionaliniu lygmeniu. Šiuo metu taikoma vienam klientui tenkanti 15 proc. visų nacionalinės įmonės pajamų iš mokesčių riba, nustatyta Buhalterių tarptautinių etikos standartų valdybos (angl. IESBA) etikos kodekse, yra praktiška, nes pagal ją pripažįstama, kad audito mokesčiai yra susiję su audituojamos įmonės masto ir sudėtingumo funkcija. Klientai nuolat siekia sumažinti šiuos mokesčius. Mokesčius, mokamus audito įmonei už ne audito darbą, reikėtų nurodyti atskirai.

21) Ar reikia įvesti naujas taisykles, susijusias su audito įmonių finansinių ataskaitų skaidrumu?

Taip, bet šiose taisyklėse reikia pripažinti, kad Didžiojo ketveto tinklai apima atskiras nacionalines įmones, o nėra vienas subjektas. Audito įmonės, kaip ir jų audituojamos bendrovės, turėtų skelbti finansines ataskaitas.

22) Kokias tolesnes priemones būtų galima numatyti audito įmonių valdymo srityje siekiant padidinti auditorių nepriklausomumą?

Kai kuriose jurisdikcijose auditoriai pateikia oficialų metinį nepriklausomumo patvirtinimą. Vienoje valstybėje narėje jie laikosi audito įmonėms nustatyto valdymo kodekso. Kilus interesų konfliktui, jie privalo atsisakyti vienos ar kitos užduoties. Be to, audito įmonės turėtų įdarbinti nepriklausomus direktorius ir patarėjus.

23) Ar reikėtų panagrinėti kitas galimas struktūras, kad audito įmonės galėtų pritraukti kapitalo iš išorės šaltinių?

Ribotos atsakomybės partnerystė yra patraukli audito įmonių struktūra. Palyginti galima su kredito reitingų agentūrų akcinės bendrovės struktūra, kuri neabejotinai buvo tam tikru mastu susijusi su pražūtingais sprendimais dėl reitingų, dėl kurių kilo finansų krizė. Jeigu valstybių narių teismuose nebūtų neribotos atsakomybės grėsmės, partnerystės struktūra turėtų būti pakankamai tvirta. Tačiau jei kitos steigimo formos padeda plėsti rinką, jos turėtų būti skatinamos. Atsakomybės apribojimas galėtų turėti dvigubą naudą: pritraukti naują kapitalą ir paskatinti vidutinio dydžio audito įmones primygtinai siūlytis sudaryti sutartis su didelėmis įmonėmis.

24) Ar pritariate pasiūlymui dėl grupių auditorių? Ar turite kitų idėjų šiuo klausimu?

Grupių auditoriai neabejotinai turėtų turėti būtinus įgaliojimus ir prieigą, kad galėtų visiškai įvykdyti savo išpareigojimus grupių akcininkams.

3.4 Priežiūra

25) Kokias priemones reikėtų numatyti siekiant dar padidinti audito įmonių priežiūros ES lygmeniu integraciją ir paskatinti bendradarbiavimą šioje srityje?

Audito įmonių standartų, pasų ir tarptautinių tinklų klausimams būdingas tarptautinis aspektas. Tačiau teisės aktų nustatyta auditą vykdančios įmonės veikia kaip nacionalinės bendrovės ir joms taikoma valstybių narių priežiūra. EESRK pritaria minčiai sukurti priežiūros institucijų kolegiją, susijusią su nauja ES finansų priežiūros sistema.

26) Kaip pasiekti, kad didelių į biržos sąrašus įtrauktų bendrovių auditorius ir reguliavimo institucija daugiau konsultuotųsi ir bendrautų?

Tam tikri teisės aktų nustatyti reikalavimai jau yra, nors yra pagrindo teigti, kad keletą metų iki krizės teisės aktų nustatytų auditorių ir priežiūros pareigūnų dialogas kai kuriose valstybėse narėse buvo nutrūkęs. EESRK rekomenduoja naujai Europos bankininkystės institucijai apibrėžti su bankininkyste susijusius konkrečius reikalavimus. Be to, reguliavimo institucijos atsakingais už bendravimą su jomis turėtų laikyti pirmininką ir valdybą ir turėtų numatyti sankcijas, kurios būtų taikomos, jeigu įmonė nepateiktų informacijos pagrindiniais klausimais.

3.5 Koncentracija ir rinkos struktūra

27) Ar dabartinė audito rinkos struktūra galėtų kelti sisteminę riziką?

Manome, kad rinkos sutrikimo rizika yra reali. Mes nemanome, kad kurios nors vienos teisės aktų nustatyto audito įmonės žlugimas keltų rinkai sisteminę riziką. Tačiau nepriklausomumo ir rinkos požiūriu nepriimtina, kad dominuojančią padėtį užimtų tik trys įmonės. Pastarojo meto finansų ir ekonomikos krizė parodė, kad rizikos valdymo srityje reikia apsisaugoti nuo visų galimų atvejų.

28) Ar manote, kad nustačius privalomą reikalavimą suformuoti audito įmonių konsorciumą, kuriam turėtų priklausyti bent viena mažesnė nesisteminė audito įmonė, būtų galima padidinti audito rinkos dinamiškumą ir sudaryti sąlygas mažosioms ir vidutinėms įmonėms aktyviau dalyvauti didelių bendrovių audito rinkos segmente?

Pagal Prancūzijos teisės aktus reikalaujama, kad bendrovės būtų audituojamos bent dviejų įmonių konsorciumo. Panašios taisyklės buvo taikomos Danijoje, tačiau nuspręsta, kad jos nebereikalingos. Prancūzijoje nuo 1966 m. tokia tvarka taikoma į biržos sąrašus įtrauktoms bendrovėms. Ji pradėta taikyti bendrovėms, privalančioms skelbti konsoliduotą finansinę atskaitomybę nuo 1984 m., kai Anglijos ir Amerikos audito įmonės sparčiai didino savo rinkos dalį. Tam tikra prasme ši politika buvo sėkminga. 2006 m. atliktas 468 Prancūzijos bendrovių tyrimas⁽⁴⁾, paremtas 2003 m. duomenimis, rodo, kad 54 bendrovės auditavo dvi Didžiajam ketvertui priklausančios audito įmonės, 241 (51.5 proc.) – viena iš Didžiojo ketveto įmonių ir viena Prancūzijos įmonė, o likusias 173 – įvairios didelės ir mažos Prancūzijos įmonės.

Prancūzijos audito rinkos padėtis priklauso ne tik nuo teisėkūros veiksmų. Įmonių nuosavybė Prancūzijoje kur kas labiau koncentruota nei anglosaksų šalyse ir tai turi įtakos audito reikalavimams. Pavyzdžiui, didžiausiam investuotojui priklauso 25 proc. ar daugiau nei 73 proc. Prancūzijos bendrovių. Pagrindinės savininkų grupės yra kitos bendrovės (34 proc.), nuosavybės turinčios šeimos (25 proc.) ir visuomenė (21 proc.), o tarptautiniams investuotojams priklauso tik 8.5 proc.

⁽⁴⁾ *Assessing France's Joint Audit Requirement: Are Two Heads Better than One?* Parengė Jere R. Francis (Misūrio universitetas Kolumbijoje), Chrystelle Richard (Dauphine universitetas Paryžiuje) ir Ann Vanstraelen (Antverpeno ir Mastrichto universitetai).

Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad į Didžiąjam ketvertui priklausančias audito įmones dažniau kreipiamasi tuo atveju, kai nuosavybės struktūra mažiau sutelkta vieno stambaus savininko rankose ir yra daugiau tarptautinių ir viešųjų investuotojų. Didžiojo ketveto auditorių paslaugomis mažiau naudojamos tada, kai didelė dalis akcijų yra šeimos nuosavybė. Be to, vienos iš keturių didžiųjų audito įmonių dalyvavimas labiau tikėtinas tada, kai yra daugiau institucinių investuotojų (bankai ir pensijų fondai). Svarbu pažymėti, kad kai kurie iš šių nuosavybei būdingų požymių, pasirodo, susiję ir su kreipimusi veikiau į dvi nei į vieną Didžiojo ketveto įmonių.

Atsižvelgiant į šį nuosavybės ir audito ryšį, šie teiginiai leidžia manyti, kad neatsargu daryti išvadą, jog Prancūzijoje teisinė aplinka yra vienintelis nacionalinės audito rinkos struktūrą lemiantis veiksnys. Taigi, reikėtų atkreipti dėmesį, kad priešingai negu siūlo Komisija, pagal Prancūzijos teisėkūrą bendro audito atveju nėra privaloma susieti „mažą“ audito įmonę su „didele“ audito įmone. Kaip Komisija pripažino, vykstant konsultacijoms dėl žaliosios knygos gauta įvairių atsakymų šiuo klausimu, visų pirma, ar bendras auditas pagerintų atskaitomybę, ar padidintų biurokratiją ir sąnaudas.

„Atsakant į klausimą reikia pasakyti, kad bendras auditas padidintų mažesnių įmonių dalyvavimą didžiųjų bendrovių rinkoje. Svarstant, ar tai iš tikrųjų sumažintų koncentraciją ir per kokią laikotarpį, EESRK prašo Komisijos prieš darant bet kokią išvadą šiuo klausimu atlikti išsamų poveikio įvertinimą. EESRK mano, kad konkurencijos teisės aktai gali būti papildomas būdas spręsti oligopolijos klausimą.“

29) Ar sutinkate, kad siekiant tobulinti audito rinkų struktūrą reikėtų nustatyti privalomą rotacijos ir naujo konkurso reikalavimą praėjus tam tikram nustatytam laikotarpiui? Kokia turėtų būti to laikotarpio trukmė?

EESRK nepitaria privalomai rotacijai. Dėl privalomo naujo konkurso žr. mūsų atsakymą į 18 klausimą.

30) Kaip reikėtų spręsti šališkumo, susijusio su Didžiuoju ketvertu, problemą?

EESRK pritaria bet kokio dirbtinio šališkumo dėl Didžiojo ketveto įmonių, kaip antai sutartyse su bankais nustatytų sąlygų, panaikinimui. Privalomas užduočių skyrimas tik Didžiąjam ketvertui turi būti uždraustas. Komisija galėtų apsvarstyti galimybę nustatyti sistemą, pagal kurią būtų sertifikuojama kitos eilės audito įmonių kompetencija atlikti didelių įmonių audita.

31) Ar sutinkate, kad nenumatytų atvejų planai, įskaitant likvidavimo planus, galėtų padėti išspręsti sisteminės rizikos ir įmonės žlugimo rizikos problemas?

Nenumatytų atvejų planai turėtų būti sudaryti ir dėl audito įmonių, ir dėl nacionalinių reguliavimo institucijų. Audito įmonės yra tarptautiniai tinklai. Geriausia strategija būtų sutelkti dėmesį į pastangas neleisti nemokumui plisti už valstybės narės ribų ir kartu išlaikyti likusios tinklo dalies vientisumą. Likvidavimo planai būtų pagrindinis ribojimo strategijos elementas. Teikiant išankstinius išspėjimus apie galimas problemas būtų palengvintas nenumatytų atvejų planų įgyvendinimas.

32) Ar bendro pobūdžio priežastys, kurios pastaruosius du dešimtmečius skatino konsoliduoti dideles audito įmones (t. y. galimybė veikti tarptautiniu mastu, sinergija), tebėra aktualios? Kokiomis aplinkybėmis būtų galima numatyti iš pagrindų keisti tendencijas?

Kaip paaiškinta atsakyme į 18 klausimą, EESRK tvirtai laikosi pozicijos, kad prieš numatant bet kokius veiksmus šioje srityje būtina atlikti išsamų poveikio įvertinimą. Gali būti, kad pasaulyje iškilus Azijos supervalstybėms, jų audito įmonės seks paskui savo klientus. Bet kokiai vyriausybės iniciatyvai paskatinti pokyčius audito rinkoje reikėtų numatyti 20 metų laikotarpį. Be to, reikėtų rimtai apsvarstyti galimą neigiamą nenumatytų padarinių dėsnio poveikį.

Numatyti visišką tendencijų pakeitimą sudėtinga, tačiau svarbu audito rinkoje vykdyti konkurencijos teisės aktus. EESRK palankiai vertintų šio klausimo perdavimą valstybių narių, visų pirma Vokietijos, Nyderlandų ir JK, konkurencijos institucijoms. Konkurencijos institucijos taip pat turėtų atidžiai išnagrinėti visus pasiūlymus dėl Didžiojo ketveto įmonių įsigijimo.

3.6 Europos rinkos kūrimas

33) Koks, jūsų nuomone, geriausias būdas padidinti tarpvalstybinį profesionalių auditorių judumą?

Reglamentų ir taikomų teisės aktų suderinimas būtų atspirties taškas. Taip pat būtų naudinga įvesti TAS. Mokesčių sistemų, teisės aktų ir kalbų skirtumai 27 valstybėse narėse, be abejonės, yra kliūtis tikram tarpvalstybiniam judumui.

34) Ar pritariate „maksimalaus suderinimo“ ir bendro Europos paso auditoriams ir audito įmonėms idėjai? Ar manote, kad šiuos principus reikėtų taikyti ir mažesnėms įmonėms?

Taip, bet mes neturėtume nepaisyti susijusių sunkumų. Būtų galima turėti Europos auditoriaus pasą privalomos finansinės atskaitomybės, atitinkančios TFAS, srityje. Todėl sprendimas, kuriam auditoriui ar teisės aktų nustatyto audito įmonei gali būti išduotas toks pasas, turi būti pagrįstas tuo, ar audito įmonė gali vykdyti arba vykdys TFAS finansinių ataskaitų audita.

3.7 *Supaprastinimas. Mažosios ir vidutinės įmonės ir mažosios ir vidutinės audito įmonės*

35) **Ar pritartumėte tam, kad MVĮ finansinių ataskaitų atveju vietoj teisės aktų nustatyto audito būtų teikiama žemesnio lygio nei auditas paslauga – vadinamasis ribotas auditas arba teisės aktų nustatyta peržiūra? Ar tokia paslauga turėtų būti teikiama, jeigu ataskaitas parengė tinkamai kvalifikuotas (vidaus arba išorės) buhalteris?**

MVĮ būna įvairių formų ir dydžių. Jeigu yra išorės investicijų ir (arba) didelių bankų suteiktų paskolų ir (arba) svarbių užsakovų ir tiekėjų, kuriems rūpi jų vertės grandinių vientisumas, numatyti daug supaprastinimo galimybių yra sudėtinga. Atestuoto buhalterio darbas galėtų būti tinkamas finansiškai savarankiškai labai mažai įmonei.

36) **Ar svarstant galimybę ateityje uždrausti teikti ne audito paslaugas reikėtų numatyti išimtis tuo atveju, kai paslaugos teikiamos MVĮ klientams?**

Taip, bet tokį uždraudimą dar reikia pagrįsti.

37) **Ar „riboto audito“ arba „teisės aktų nustatyto peržiūros“ atveju reikėtų numatyti ne tokias griežtas vidaus kokybės kontrolės ir priežiūros institucijų atliekamos priežiūros taisykles? Gal galėtumėte pateikti pavyzdžių, kaip tai būtų galima įgyvendinti praktiškai?**

Žr. 35 klausimą. Bet kuriuo atveju mažųjų įmonių auditas yra paprastas.

3.8 *Tarptautinis bendradarbiavimas*

38) **Kokiomis tarptautinio bendradarbiavimo priemonėmis, jūsų nuomone, būtų galima padidinti tarptautiniu mastu veikiančių audito sektoriaus dalyvių priežiūros kokybę?**

Ryšiai su G20 ir Finansinio stabilumo taryba, tačiau iš pradžių svarbiausia priemonė būtų bendradarbiavimas G8 lygmeniu ypatingą dėmesį skiriant glaudiems ryšiams su JAV reguliavimo įstaigomis.

2011 m. birželio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos centriniam bankui „ES finansų sektoriaus krizių valdymo sistema“

COM(2010) 579 galutinis

(2011/C 248/17)

Pranešėja **Lena ROUSSENOVA**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. spalio 20 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos centriniam bankui „ES finansų sektoriaus krizių valdymo sistema“

COM(2010) 579 galutinis.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. gegužės 26 d. priėmė savo nuomonę.

472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (birželio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 132 nariams balsavus už, 13 – prieš ir 20 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pritaria Komisijos susirūpinimui, kad parama žlungančioms finansų įstaigoms viešaisiais finansais ir vienosiomis sąlygomis vidaus rinkoje nebepriimtina ateityje, ir iš esmės palaiko siūlomą išsamią ES sistemą. Sistemos įgyvendinimas iš bankų bei valdžios institucijų pareikalaus papildomų išlaidų, profesinių įgūdžių ir žmogiškųjų išteklių, taip pat reformuoti valstybių narių teisės aktų sistemas ir režimus. EESRK tikisi, kad atsižvelgdama į viešų konsultacijų rezultatus Komisija atliks nuodugnų **reikiamų išlaidų, žmogiškųjų išteklių ir teisės aktų sistemų reformų poveikio vertinimą**. Prie tikroviško pasiūlymo reikėtų pridėti žmogiškųjų išteklių samdymo tvarkaraštį, atsižvelgiant į tai, kad rinkoje žmogiškųjų išteklių gali atsirasti ne iš karto.

1.2 Komitetas rekomenduoja laikytis holistinio požiūrio ir ragina Komisiją įvertinti ne tik krizių valdymo sistemos kumuliacinį poveikį, bet ir visų naujų reguliavimo reikalavimų, naujų finansų sektoriaus mokesčių ir bankams taikomų mokesčių poveikį bankų pajėgumui teikti paskolas namų ūkiams ir įmonėms už pagrįstas palūkanų normas, nedarant neigiamo poveikio ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui ⁽¹⁾.

1.3 EESRK rekomenduoja Komisijai prieš imantis problemų sprendimo numatyti tinkamas priemones, kuriomis būtų

siekama koordinuoti pasirinktos problemų sprendimo institucijos, centrinio banko ir finansų ministerijos (jei nė viena iš pastarųjų dviejų valstybėje narėje nepasirenkama kaip problemų sprendimo institucija) veiksmus. Kad sektorius būtų apsaugotas nuo problemų išplitimo ir pasitikėjimo krizės, toks koordinavimas būtų labai svarbus tais atvejais, kai sprendžiamos didelių ir svarbių institucijų problemos, taip pat tais atvejais, kai vienu metu sprendžiamos keletu institucijų problemos.

1.4 Be siūlomo testavimo nepalankiausiomis sąlygomis, kurių vykdydamos parengiamąsias ir prevencines priemones turėtų atlikti priežiūros institucijos, EESRK rekomenduoja Komisijai nustatyti, kad **visoms valstybėms narėms** būtų privalomos Tarptautinio valiutos fondo (TVF) ir Pasaulio banko finansų sektoriaus vertinimo programos (FSVP), kaip siūloma De Larosiere ataskaitoje ⁽²⁾. Tyrimas ir testavimas nepalankiausiomis sąlygomis pagal FSVP susieja makroekonominius pokyčius ir pusiausvyros sutrikimus valstybėse narėse su makrofinansiniu stabilumu ir mikrolygio rizikos ribojimu, o tai priežiūros institucijoms labai naudingos ir tinkamos analitinės priemonės.

1.5 EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą dėl turto perdavimo galimybės kaip prevencinės priemonės, tačiau perspėja, kad priežiūros institucijos neturėtų nustatyti reikalavimo teikti finansinę paramą kitiems grupės subjektams, tokia parama turėtų būti teikiama savanoriškai ir dar perspėja, kad vienodos sąlygos visose valstybėse narėse – ir patronuojančiose, ir priimančioiose – labai svarbu siekiant išlaikyti finansinį

⁽¹⁾ Taip pat žr. OL C 107, 2011 4 6, p. 16, kur išsamiai diskutuojama apie išlaidas, susijusias su krizių valdymo sistema, ypač Bankų problemų sprendimo fondu (BPSF), bei jų poveikį finansų sektoriui ir ekonomikai platesne prasme.

⁽²⁾ ES finansinės priežiūros aukšto lygio darbo grupė, kuriai pirmininkauja Jacques de Larosiere, ataskaita, 2009 m. vasario 25 d., Briuselis, p. 64.

stabilumą. Grupių finansinė parama turėtų būti teikiama tik pagal grupės finansinius susitarimus ir tik jei tenkinamos nustatytos sąlygos:

- pagrindinė sąlyga turėtų būti reikalavimas, kad finansinė parama gali būti teikiama tik tuo atveju, jei ją teikiantis subjektas atitinka ir toliau visą laiką ir visais atvejais atitiks Direktyvoje 2006/48/EB nustatytus riziką ribojančius reikalavimus arba kokius nors griežtesnius nacionalinius minimalaus kapitalo reikalavimus, galiojančius perdavėjo šalyje. EESRK rekomenduoja, kad šios sąlygos laikytųsi visos priežiūros ir tarpininkavimo institucijos, įskaitant Europos bankininkystės instituciją (EBI) tais atvejais, kai tarp kolegijos narių kyla nesutarimų.
- EESRK mano, kad, kaip makrofinansinio stabilumo garantą perdavėjo šalyje, perdavėjo priežiūros institucija turėtų turėti įgaliojimus uždrausti ar apriboti turto perdavimą pagal grupės finansinės paramos susitarimą, jei tai kelia pavojų perdavėjo ir jo šalies finansų sektoriaus likvidumui, mokumui ir finansiniam stabilumui.

1.6 Tai, kad paskiriamas specialusis valdytojas, yra ženklas, kad bankas patiria problemų, ir dėl to gali sumažėti indėlininkų pasitikėjimas ir prasidėti masinis indėlių atsiėmimas iš banko. Kai keletui institucijų per tą patį laikotarpį skiriami specialieji valdytojai, tai gali lemti rimtus sutrikimus, todėl tokiais atvejais turėtų būti nustatytos papildomos atsargumo priemonės, kad susiję bankai ir visas sektorius būtų apsaugoti nuo galimo problemų išplitimo ir pasitikėjimo krizės didėjimo.

1.7 EESRK rekomenduoja Komisijai įvertinti gelbėjimo priemonių poveikį bankų sektoriui ir finansų rinkoms ir atlikti tokių įvairių priemonių galimybių studiją ir ekonominės naudos analizę dėl tarpvalstybinio poveikio, galimybių parduoti ir skaidrumo.

1.8 Dėl griežtesnio reguliavimo ir krizių valdymo papildomų priemonių ir instrumentų įgyvendinimo šešėlinės bankininkystės sistema gali toliau sparčiai vystytis. Komisija turėtų užtikrinti, kad reguliavimo ir priežiūros institucijos sugebėtų apriboti plitimo riziką tik bankų sektoriui nepriklausančiais bankais. Šešėlinės bankininkystės subjektams taip pat turėtų būti taikomi griežtesni reguliavimo standartai ir turėtų sugebėti prisiimti nuostolius.

2. Įžanga

2.1 Per finansų krizę vyriausybės neleido bankams ir kitoms sistemai svarbioms finansų įstaigoms žlugti. Naudotasi labai įvairiomis priemonėmis: vienais atvejais bankams reikėjo kapitalo injekcijų ir tam panaudotos didžiulės viešųjų finansų sumos (tikimasi, kad ateityje jos bus susigrąžintos), kitais atvejais

prireikė likvidumo užtikrinimo paramos ir (arba) jų išsipareigojimų vykdymo garantijų. Visais atvejais finansų rinkos pajuto įtampą ir gerokai buvo iškreiptos vienodos veiklos sąlygos vidaus rinkoje ir visame pasaulyje.

2.2 Reaguodama į jau esantį bendrą sutarimą, kad tai neturi niekada pasikartoti, Komisija priėmė keletą komunikatų dėl krizių valdymo ir problemų sprendimo. 2009 m. spalio mėn. ⁽³⁾ pirmajame komunikate svarstyta, kokių pokyčių reikia, kad būtų įmanoma veiksmingai valdyti krizes ir spręsti problemas arba tvarkingai likviduoti žlungančius tarpvalstybinius bankus. 2010 m. gegužės mėn. ⁽⁴⁾ paskelbtame antrajame komunikate nagrinėtas problemų sprendimo finansavimas, kuris padėtų kuo labiau sumažinti moralinę riziką ir apsaugoti viešąsias lėšas ⁽⁵⁾. Komunikate (2010) 579 galutinis pateikta išsami ES sistema, taikoma sunkumų patiriantiems ir žlungantiems bankams, ir politikos gairės, kurių Komisija ketina laikytis. Viešos konsultacijos dėl techninių svarstomos teisės aktų sistemos aspektų pradėtos 2010 m. gruodžio mėn.

2.3 Komisija ketina laipsniškai pereiti prie ES krizių valdymo režimo. **Pirmas veiksmas** – iki 2011 m. vasaros Komisija priims pasiūlymą dėl įstatymo galią turinčio akto dėl suderinto ES krizių prevencijos ir bankų gaivinimo ir problemų sprendimo režimo, į kurį būtų įtrauktas bendras problemų sprendimo priemonių rinkinys ir sustiprintas nacionalinių valdžios institucijų bendradarbiavimas tais atvejais, kai žlunga tarpvalstybiniai bankai. **Antras veiksmas** – Komisija nagrinės, ar reikia toliau derinti bankų nemokumo režimus. Galiausiai, **trečias veiksmas turėtų apimti** integruoto problemų sprendimo režimo sukūrimą iki 2014 m., galbūt įsteigiant vieną bendrą Europos bankų problemų sprendimo instituciją.

3. Pastabos

3.1 Taikymo sritis ir tikslai

3.1.1 Komisijos komunikate siūloma krizių valdymo sistema „visoms kredito įstaigoms ir kai kurioms investicinėms įmonėms“, „bet kurios rūšies ir dydžio <...> ir net sistemai svarbioms įstaigoms“. Išnašoje Komisija aiškina, kad jos politikos tikslas – „sistemą taikyti toms investicinėms įmonėms, kurių žlugimas sukeltų sisteminių nestabilumą, ir svarstomos įvairios galimybės, kaip šią kategoriją būtų galima apibrėžti“. Iš tikrųjų, daugelyje komunikato dalių kalbama ne tik apie kredito įstaigas, bet ir apie investicines įmones, nors ta kategorija aiškiai neapibrėžiama. EESRK tikisi, kad Komisija aiškiai apibrėš **investicinių įmonių ir investicinių fondų** kategorijas su visais galimomis sisteminėmis pasekmėmis, atsižvelgdama į 2010 m. gruodžio mėn. pradėtų viešų konsultacijų rezultatus. Komitetas ragina Komisiją taip pat įvertinti, ar dokumente COM (2010) 579 galutinis siūlomos problemų sprendimo priemonės ir įgaliojimai bus pakankami visoms konkrečioms problemoms, susijusioms su investicinės įmonės ar investicinio fondo žlugimu, tinkamai išspręsti.

⁽³⁾ COM (2009) 561.

⁽⁴⁾ COM (2010) 254.

⁽⁵⁾ Žr. http://ec.europa.eu/internal_market/bank/crisis_management/index_en.htm

3.1.2 Prevencijos, krizių valdymo ir problemų sprendimo sistema pagrįsta septyniais principais ir tikslais, kurie, kaip tikimasi, turėtų užtikrinti, kad sunkumų patiriantys bankai iš rinkos pasitrauktų nesukeldami grėsmės finansiniam stabilumui. EESRK palaiko daugelį jų, bet ketvirtas ir paskutinis turėtų būti pakoментuoti ir paaiškinti:

- galėtume paremti Komisijos požiūrį į moralinės rizikos mažinimo užtikrinant, kad sprendžiant banko problemas akcininkams ir kreditoriams tektų sąžininga ir tinkama nuostolių suma, svarbą, bet tik tuo atveju, jei jiems taikoma tvarka, kuri atspindi **įprastą eiliškumą ir yra panaši į tvarką, jiems taikytiną tuo atveju, jei bankas likviduojamas**. Šiame procese kreditoriams paprastai taikoma kitokia tvarka negu akcininkams. Pasiūlymas nuostolius paskirstyti ir akcininkams, ir kreditoriams gali kelti tam tikrą teisinio pobūdžio susirūpinimą ir gali prireikti išsamesnio paaiškinimo dėl nuostolių paskirstymo proporcijų ir kriterijų, kuriais remiantis kaip mokėtojai būtų įtraukti ir kreditoriai: kada ir kokių mastu? Nuostolių paskirstymas akcininkams yra, žinoma, teisingas principas, bet kyla tam tikras susirūpinimas, kai tikimasi, kad kreditoriai pasidalys nuostolius, ir ši mintis nepaaiškinama. Kada ir kokių mastu iš vieno konkretaus kreditoriaus bus pareikalauta prisiimti nuostolius? Ar neturėtume atskirti „kaltų“ ir „neatsargių“ kreditorių nuo kitų? Be to, kuo remiantis ir kokiomis aplinkybėmis nuostolius dengtų visas bankų sektorius?
- dėl paskutinio punkto: tikrai sutinkame, kad reikia vengti didesnių nelaimių, bet teigimas, kad vienas iš siūlomų sistemos tikslų yra „apriboti konkurencijos iškraipymą“, yra tik nenuoširdus pritarimas principui, nes tai, kad finansinių sunkumų patiriančiai ar, dar blogiau, beveik žlungančiai įstaigai reikia tam tikros pagalbos trečiųjų šalių sąskaita, yra *per se* konkurencijos iškraipymas.

3.1.3 Dėl griežtesnio reguliavimo ir krizių valdymo papildomų priemonių ir instrumentų įgyvendinimo šešėlinės bankininkystės sistema gali toliau vystytis. EESRK rekomenduoja reguliavimo ir priežiūros institucijoms pasistengti apriboti plitimo riziką tik bankų sektoriams nepriklausančiais bankais ir sudaryti galimybes, kad šešėlinės bankininkystės subjektai prisiimtų nuostolius ir tokiems subjektams būtų taikomi atitinkami reguliavimo standartai.

3.2 Pagrindiniai sistemos elementai

3.2.1 Komisijos bendrais bruožais aprašyta sistema konceptualiai teisinga ir EESRK pritaria trimis siūlomoms priemonių klasėms:

- i. parengiamosios ir prevencinės priemonės,
- ii. ankstyva priežiūros intervencija ir
- iii. problemų sprendimo priemonės.

Šios sistemos įgyvendinimas tikrai nebus lengvas, ir EESRK palankiai vertina ketinimą užtikrinti, kad perėjimas nuo galiojančios nacionalinės tvarkos prie siūlomų sistemos būtų laipsniškas ir sklandus. Dėl daugybės iniciatyvų, siūlomų kai kurių nacionalinių valdžios institucijų, taip pat įvairių nacionalinės teisės aktų, galiojančių nuosavybės teisių, bankroto, administracinėje ir administratorių baudžiamosios atsakomybės srityse, sparčiam perėjimui prie apibrėžtos sistemos kyla daug kliūčių. Komitetas tikisi, kad susidarius ekstremalioms politinėms, ekonominėms ir socialinėms situacijoms „įvairiomis pasirinkimais“ nebus piktnaudžiaujama, bet kad jomis bus pasinaudojama siekiant užtikrinti lankstumą nacionalines taisykles pritaikant prie Europos teisės aktų ir skatinti veiksmingą koordinavimą ir bendradarbiavimą bandant suvaldyti tarpvalstybinę krizę ir išspręsti visų rūšių kredito įstaigų problemas, nepaisant jų dydžio ir tarpusavio sąsajų.

3.2.2 Už krizių valdymą atsakingos valdžios institucijos

Komisijos komunikate aiškiai pasakyta, kad ankstyvos intervencijos įgaliojimai ir toliau priklausys rizikos ribojimo principais pagrįstos priežiūros institucijoms pagal Kapitalo poreikių direktyvą (KPD), o kalbant apie problemų sprendimo įgaliojimus, kiekviena valstybė narė turės nustatyti problemų sprendimo instituciją, kuri turėtų problemų sprendimo įgaliojimus. EESRK pritaria Komisijos rekomendacijai, kad problemų sprendimo institucija turėtų būti ne teisminė, o administracinė, bet žino kliūtis ir sunkumus, kurie bus susiję su to įgyvendinimu. Komitetas tikisi, kad nacionaliniams *ex ante* bankų problemų sprendimo fondams, siūlomiems dokumentuose COM (2010) 254 galutinis ir COM (2010) 579 galutinis, įgyvendinant problemų sprendimo įgaliojimus teks jų dalis, jei jie būtų įsteigti pagal minėtuose komunikatuose pateiktas rekomendacijas. Net jei rinktų problemų sprendimo institucijas bus palikta valstybėms narėms, jos turėtų veikti laikydamosi bendrų taisyklių ir principų, nurodytų ES sistemoje.

3.2.2.1 EESRK taip pat mano, kad sėkmingam bankų problemų sprendimo vykdymui prireiks gero koordinavimo tarp pasirinktos problemų sprendimo institucijos, centrinio banko ir finansų ministerijos, kai nei vienos iš šių dviejų institucijų nėra tarp valstybės narės pasirinktų problemų sprendimo institucijų. Tai būtų labai svarbu tais atvejais, kai sprendžiamos didelių sistemai svarbių institucijų problemos, taip pat tais atvejais, kai vienu metu sprendžiamos keleto finansų įstaigų problemos.

3.2.3 Visos šiam skirsnyje siūlomos priemonės ir iniciatyvos konceptualiai teisingos ir, be jokios abejonės, jos būtinos užtikrinti veiksmingą Komisijos sistemos įgyvendinimą. Tačiau kyla keletas klausimų, kurių negalima ignoruoti:

— Kiek jos kainuos ir kas galiausiai padengs išlaidas?

— Ar valdžios institucijos ir finansų įstaigos galės rasti specialistų, atitinkančių siūlomas priemones?

— Kiek užtruks, kol atsiras visiškai veikianti Europos sistema?

3.2.3.1 Kalbant konkrečiau, **priežiūros institucijos reikalingos** griežtesnei priežiūrai vykdyti, įvertinti ir prižiūrėti gaivinimą ir problemų sprendimo planavimą, priimti prevencines priemones (COM(2010) 579 galutinis 3.2 skirsnis), įsikišti sprendžiant kurios nors įmonės problemas, bendradarbiauti su problemų sprendimo institucija, kt. Iš esmės, priežiūros institucijos tampa įstaigų aukščiausiomis valdytojomis.

Be standartinių ataskaitų teikimo, reikalaujama, kad **finansų įstaigos** parengtų ir valdžios institucijoms pateiktų gaivinimo ir problemų sprendimo planus, kurie turi būti nuolat atnaujinami. Be to, reikalaujama, kad valstybės narės **įsteigtų problemų sprendimo institucijas** arba išplėstų esamų institucijų užduotis ir įtrauktų problemų sprendimą.

3.2.3.1.1 Be jokios abejonės, visi šie veiksmai būtini norint sukurti patikimas ir saugias finansų rinkas; tačiau problemiška nustatyti, **kiek jie kainuos** ⁽⁶⁾, ir **užtikrinti, kad ir valdžios institucijos, ir finansų įstaigos pajėgs rasti pakankamus įgūdžius turinčių žmoniškųjų išteklių**, pasirengusių vykdyti naujas užduotis. Galutinio tikslo svarba gali pateisinti didelę plano kainą, bet žmoniškųjų išteklių stygius gali būti didžiulė problema. Komisija tai žino ir savo konsultaciniame dokumente pakvietė valstybes narės įvertinti išlaidas (išskaitant išlaidas žmoniškiesiems ištekliams), kurias greičiausiai patirs priežiūros institucijos, vykdydamos siūlomą veiklą, susijusią su griežtesne priežiūra, gaivinimo planais ir problemų sprendimo planais. **Su Komisijos tikrovišku pasiūlymu reikėtų pateikti ir išlaidų poveikio vertinimą bei žmoniškųjų išteklių samdymo tvarkaraštį**, atsižvelgiant į tai, kad rinkoje žmoniškųjų išteklių gali atsirasti ne iš karto.

3.2.3.2 Be siūlomo testavimo nepalankiausiomis sąlygomis, kurį turėtų atlikti priežiūros institucijos, EESRK Komisijai rekomenduoja nustatyti, kad Tarptautinio valiutos fondo (TVF) ir Pasaulio banko finansų sektoriaus vertinimo programos ⁽⁷⁾ būtų privalomos **visoms valstybėms narėms**, kaip siūloma De Larosiere ataskaitoje ⁽⁸⁾. Dabar finansų sektoriaus vertinimo programos privalomos 25 TVF valstybėms narėms, iš jų 11 yra ES valstybės narės. Tyrimas ir testavimas nepalankiausiomis sąlygomis pagal FSVP susieja makroekonominius pokyčius ir pusiausvyros sutrikimus valstybėse narėse su makrofinansiniu stabilumu ir mikrolygio rizikos ribojimu, o tai priežiūros institucijoms labai naudingos ir tinkamos analitinės priemonės.

3.2.3.3 **EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą dėl turto perdavimo galimybės, kaip prevencinės priemonės tais atvejais, kai grupės įmonės turi likvidumo problemų.** Komitetas įsitikinęs, kad siekiant išsaugoti filialo modelį, bet kokia finansinė parama grupės įmonėms turėtų būti toliau

teikiama savanoriškai, o ne pagal priežiūros institucijų reikalavimą. Kad būtų užkirstas kelias likvidumo problemoms plisti, Komitetas rekomenduoja Komisijai atidžiai nustatyti aplinkybes ir sąlygas, kuriomis galėtų būti perduodamas turtas, ir pabrėžia, kad siekiant išvengti problemų išplitimo ir išlaikyti finansinį stabilumą labai svarbu vienodos sąlygos visose valstybėse narėse – ir patronuojančiose, ir priimančiose.

3.2.3.3.1 Grupių finansinė parama turėtų būti teikiama tik pagal **grupės finansinius susitarimus** ir tik jei tenkinamos minimalaus kapitalo ir likvidumo sąlygos. Pagrindinė sąlyga turėtų būti reikalavimas, kad finansinė parama gali būti suteikta tik tuo atveju, jei ją teikiantis subjektas **atitinka ir toliau visą laiką ir bet kokiomis aplinkybėmis atitiks Direktyvoje 2006/48/EB nustatytus riziką ribojančius reikalavimus arba kokius nors griežtesnius nacionalinius minimalaus kapitalo reikalavimus, galiojančius perdavėjo šalyje.** EESRK rekomenduoja, kad šios sąlygos laikytųsi visos **priežiūros ir tarpininkavimo institucijos, įskaitant Europos bankininkystės instituciją (EBI)**, tais atvejais, kai tarp kolegijos narių kyla nesutarimų arba jei nepavyksta susitarti. Taip pat manome, kad grupės finansinę paramą priežiūros institucijos turėtų patvirtinti tik **įvertinusios riziką ir atlikusios testavimą nepalankiausiomis sąlygomis ir rinkoms turėtų būti pranešta** apie bet kokią teikiamą grupės finansinę paramą.

3.2.3.3.2 Kaip makrofinansinio stabilumo garantą perdavėjo šalyje, **perdavėjo priežiūros institucija** turėtų turėti įgaliojimus **uždrausti ar apriboti turto perdavimą** pagal grupės finansinės paramos susitarimą, jei tai kelia pavojų perdavėjo ir jo šalies likvidumui, mokumui ir finansiniam stabilumui.

3.2.4 *Ankstyvos intervencijos ir problemų sprendimo veiksmų pradžios kriterijai*

3.2.4.1 Visas šis skyrius atrodo teisingas ir apskritai priimtinas. Priežiūros institucijoms patikima sunki, kebli užduotis nustatyti ne tik aplinkybes, kuriomis nesilaikoma KPD reikalavimų, bet ir pastebėti galimo negebėjimo laikytis tokių reikalavimų ženklus. **Tai reiškia, kad reikia sumanesnių priemonių ir profesinių gebėjimų, taip pat didesnio dėmesio rinkai.**

3.2.4.2 Užduotys, susijusios su **sprendimais** dėl intervencijos, taip pat 3.4 skirsnyje aprašyti veiksmai, reikalauja aukštesnio laipsnio **subjektyvaus vertinimo**, kuris, nors ir labai pagrįstas ir profesiniu požiūriu pateisinamas, gali būti trečiųjų šalių ar net pačios įstaigos ginčijamas teisme ar kitais būdais. Priežiūros institucijoms tai reiškia atsakomybę ir (arba) užduotis, kurias jos turi būti pasirengusios prisiimti ir (arba) atlikti. Galbūt keletas aiškiai nustatytų kiekybinių veiksmų pradžios kriterijų padėtų priežiūros institucijoms priimti sprendimus dėl ankstyvos intervencijos, mažiau pasikliaujant subjektyviu sprendimu ir mažiau susiduriant su teisiniu netikrumu. Kalbant

⁽⁶⁾ Dėl išlaidų finansavimo žr. COM(2010) 579 galutinis 3.4 skirsnį ir nuomonę OL C 107, 2011 4 6, p. 16.

⁽⁷⁾ Žr. TVF, Finansų sektoriaus vertinimo programa, 2011 m., www.imf.org.

⁽⁸⁾ ES finansinės priežiūros aukšto lygio darbo grupė, kuriai pirmininkauja Jacques de Larosiere, ataskaita, 2009 m. vasario 25 d., Briuselis, p. 64.

apie problemų sprendimo veiksmų pradžios kriterijus, Komitetas palankiai vertina Komisijos mintis ir pripažįsta, kad kiekybinius ir kokybinius veiksmų pradžios kriterijus reikia jungti ir tinkamai subalansuoti. Be to, rekomenduojame Komisijai ypatingą dėmesį skirti tiems problemų sprendimo veiksmų pradžios kriterijams, kurie, tikimasi, parodys tikslų momentą, kai reikia taikyti gelbėjimo priemones.

3.2.5 Ankstyva intervencija

Komisijos numatomos priemonės atrodo teisingos ir priimtinos, tačiau reikia šiek tiek dėmesio skirti **specialiojo valdytojo** skyrimo klausimui. Ankstesnėse teisės studijose buvo pripažinta, kad sąvoka „ankstyva intervencija“ skirtingose valstybėse narėse turi skirtingą prasmę; be to, gali skirtis ir priežiūros institucijų įgaliojimai skirti specialųjų valdytoją. Kai kurių valstybių narių nacionaliniuose įstatymuose **gali būti nustatytas leidimas** skirti specialiuosius valdytojus ir gali prireikti **tik nedidelių dalinių pakeitimų**. Nemažai valstybių narių yra nustačiusios teisinį specialiuųjų valdytojų skyrimo pagrindą, tai yra nuostatas, kuriomis įpareigojama taikyti ankstyvos intervencijos priemones, jei bankas nebesilaiko minimalaus kapitalo reikalavimo. Kitų valstybių narių **bendrovių įstatyme** gali būti nustatyta, kad subjektui, kuris nėra bendrovės valdyba ar visuotinis susirinkimas, skirti valdytoją draudžiama ir **tik nauju įstatymu** galima pakeisti ar iš dalies pakeisti esamus teisės aktus.

3.2.5.1 Kalbant apie **atsakomybę**, Komisija teigia, kad specialiojo valdytojo paskyrimas neturėtų reikšti valstybės garantijos arba priežiūros institucijoms **užtraukti atsakomybės už specialiojo valdytojo veiksmus**. Tai vargiai priimtina grynai teisiniu požiūriu: bendrasis principas yra toks, kad kas priima sprendimą ar imasi veiksmų, tas ir yra atsakingas už pasekmes. Bet kuri tokio principo išimtis, neparemta įstatymu, greičiausiai bus ginčijama teisme.

3.2.5.2 EESRK rekomenduoja, kad skirti specialiuųjų valdytoją būtų galima tuo atveju, jei priežiūros institucija, vykdanči įgaliojimus **pagal KPD 136 straipsnį**, būtų įsitikinusi, kad kredito įstaigos vadovybė **nenori ar negali imtis reikalaujamų priemonių**. Komitetas yra įsitikinęs, kad, jei grupės atveju sprendimas skirti specialiuųjų valdytoją turi būti teisiškai privalomas, tokį sprendimą turi priimti konsoliduotos priežiūros institucija, **pasikonsultavusi ir glaudžiai bendradarbiaudama su priimančiosios šalies priežiūros institucijomis**.

3.2.5.3 Tai, kad paskiriamas specialusis valdytojas, yra ženklas, kad bankas patiria problemų, ir dėl to gali sumažėti indėlininkų pasitikėjimas ir prasidėti masinis indėlių atsėmimas iš banko. EESRK reiškia susirūpinimą, kad tais atvejais, kai keletui institucijų per tą patį laikotarpį skiriami specialieji valdytojai, tai gali lemti rimtus sutrikimus, todėl turėtų būti nustatytos papildomos atsargumo priemonės, kad susiję bankai ir visas sektorius būtų apsaugoti nuo galimo problemų išplitimo ir pasitikėjimo krizės didėjimo.

3.2.6 Problemų sprendimas

3.2.6.1 Šiame skyriuje numatyti veiksmai gerai apgalvoti, bet pati Komisija pripažįsta, kad **nemokumo teisės reforma** gali būti reikalinga ir kad bus svarstoma, ar nereikėtų atlikti tyrimo (komunikato p. 8–9). Iš tikrųjų, visi siūlomi veiksmai gali būti laikomi **beveik bankroto procedūra, lygiagrečia įprastoms procedūroms, bet ne atskira**. Beveik visose valstybėse narėse reikės ne tiek reformų, kiek naujų teisės aktų.

3.2.6.2 Pagrindinis skirtumas tarp problemų sprendimo ir bankroto yra tas, kad išsprendus problemas įstaiga arba jos dalis toliau veiks, ir tai pateisina priežiūros institucijų ir problemų sprendimo institucijų dalyvavimą visoje procedūroje. Bet **šios valdžios institucijos neturi teisminių galių**, o tai apsunkena įgaliojimų ir užduočių skyrimą, nekalbant apie atsakomybę. Atrodo, kad Komisija šią problemą gerai žino: kalbant apie sandorių šalims ir rinkos susitarimams taikomas apsaugos priemones, pasitelkiamos **teisminio nagrinėjimo** nuostatos, skirtos „užtikrinti, kad nukentėjusios šalys turėtų reikiamas teises ginčyti valdžios institucijų veiksmus ir siekti finansinio žalos atlyginimo“.

3.2.6.3 Šiuo atveju valdžios institucijos gali susidurti su keblia ir rizikinga situacija: „nukentėjusi“ šalis, norinti užginčyti valdžios institucijų sprendimą, gali siekti teisminio žalos atlyginimo, o teismas gali **nuspręsti sustabdyti visą procedūrą**. Pagal dabar galiojančius teisės aktus tokia rizika yra ir daugiau nei tikėtina, kad ji kils; reikėtų dėti visas pastangas, kad būtų išvengta galimybės, kad **problemų sprendimo procedūros būtų vilkinamos arba stabdomos**. Tokios procedūros turi būti vykdomos laiku ir greitai; bet koks vilkinimas ar stabdymas paverčia niekais institucijų iniciatyvas ir sukelia neigiamą rinkos reakciją. Be jokios abejonės, beveik visoms valstybėms narėms reikia **pakeisti teisės aktus ir teismo proceso tvarką**, bet kadangi nemokumo sistemos ir teisminės procedūros kai kuriose valstybėse narėse labai skiriasi, reikalingi pokyčiai bus didžiuliai.

3.2.7 Dalinis skolos nurašymas

EESRK palankiai vertina Komisijos pastangas analizuoti uždavinius, susijusius su didelių ir sudėtingos struktūros finansų įstaigų problemų sprendimu, ir specialius klausimus, susijusius su daliniu skolos nurašymu. Komitetas ragina Komisiją sukurti sistemą, pagal kurią tokia priemonė veiksmingai padėtų spręsti visų įstaigų problemas taikant veikiančią režimą, įskaitant dideles ir sudėtingos struktūros finansų įstaigas, ir pabrėžia, kad svarbu bendra tarptautinė sistema. Todėl tikimės, kad Komisija apsvarstys susitarimo sudarymą su Bazelio komitetu, kad sistemai svarbios finansų įstaigos turėtų pajėgumų sumažinti nuostolius daugiau negu taikant būtiniausius standartus. Komitetas pabrėžia, kad savarankiško gelbėjimosi priemonės gali būti pripažįstamos kaip būdas finansų įstaigų, įskaitant sistemai svarbias institucijas, nuostolių sumažinimo pajėgumams didinti, ir palankiai vertina jų, kaip alternatyvos bankų gelbėjimui

viešosiomis lėšomis, taikymą. Tačiau EESRK yra gerokai sunerimęs dėl gelbėjimo priemonių kūrimo ir taikymo bei skatina Komisiją analizuoti jas ir taikyti dar atsargiau.

3.2.7.1 EESRK mano, kad kuriant dalinio skolų nurašymo įgaliojimus ir juos vykdant, reikėtų kuo labiau laikytis nemo-kumą reguliuojančiuose įstatymuose nustatytų reikalavimų eiliškumo. Bet koks nukrypimas nuo šių įgaliojimų esant išimtinėms aplinkybėms turėtų būti nustatytas *ex ante* ir apie tai pranešta iš anksto.

3.2.7.2 Komisija turėtų užtikrinti, kad režimas yra įtikinamas ir bus išvengta šalutinio poveikio tais atvejais, kai pagrindiniai investuotojai į gelbėjimo priemones yra kiti bankai, kurių veikla yra susijusi tarpusavyje. Reikėtų labai atsargiai apsvarstyti gelbėjimo priemonių veiksmingumą sisteminių krizių laikotarpiais ir poveikį, kai tuo pačiu metu jomis naudojasi daug finansų įstaigų; be to, turėtų būti pasiūlytos papildomos priemonės gali-moms rimtoms problemoms išvengti.

3.2.7.3 Komisija turėtų atidžiai išanalizuoti gelbėjimo priemonių galimą cikliškumą ir kintamumą krizės laikotarpiais ir apsvarstyti, kada ir koku mastu šiomis priemonėmis galima pasiremti esant tokioms aplinkybėms.

3.2.7.4 EESRK tikisi, kad Komisija įvertins įvairių gelbėjimo priemonių poveikį bankų sektoriaus ir finansų rinkų bendram jų sugebėjimui greitai atsigausti.

3.3 Tarpvalstybinių krizių valdymo koordinavimas

3.3.1 Darnus ES bankų grupių problemų sprendimas

3.3.1.1 EESRK palankiai vertina Komisijos susirūpinimą, kaip pasiekti, kad tarpvalstybinis koordinavimas krizės valdymo metu būtų tinkamas, ir primygtinai teigia, kad taikoma tvarka turėtų užtikrinti vienodas sąlygas kreditoriams ir akcininkams ir jų buveinės, ir priimančiojoje valstybėje narėje, apsaugoti nuo problemų išplitimo per krizę ir palaikyti visų valstybių narių finansinį stabilumą.

3.3.1.2 4 skirsnyje Komisija gana teisingai teigia, kad žlugimo atveju būtini koordinuoti veiksmai ir kad „2 skirsnyje apibūdintomis priemonėmis bus užtikrinta, kad **problemų sprendimo institucijos disponuotų tomis pačiomis priemonėmis ir įgaliojimais**“. Tačiau atrodo, kad šis teiginys prieštarauja kitam teiginiui, pateiktam 3 skirsnio pradžioje: „**sistemoje neturėtų būti pernelyg konkrečiai nurodyta, kokias priemones reikėtų naudoti konkrečiais atvejais.**“

3.3.1.3 Tokiu atveju suderintais veiksmais turi būti kartu siekiama patvirtinti tas pačias priemones, o tai, atsižvelgiant į patirtį, vargu ar įmanoma. Tiesa, rengdama 3 skirsnį Komisija greičiausiai turėjo omenyje tik nacionalinius atvejus, o 4 skirsnyje kalbama apie tarpvalstybinę krizę, kai kompetencija perduodama Europos priežiūros institucijai. Bet pastaba nėra padaryta ne vietoje: **nors kiekviena nacionalinė institucija gali laisvai rinktis** savo procedūras, tos procedūros, kurias nustatys **Europos priežiūros institucija, gali būti kitokios** arba prieštarauti nacionalinėms. Tokiu atveju užsienio banko nacionalinių filialų kreditoriams taikomos procedūros gali skirtis

nuo procedūrų, taikomų nacionalinio banko kreditoriams. Tai gali kelti susirūpinimą dėl kreditorių **teisių pariteto** ir, galbūt, vidaus rinkoje gali atsirasti **taisyklių prieštaravimas**. Kai kurie šie klausimai išsamiai nagrinėjami konsultaciniame dokumente, ir tikimės, kad konsultacijos padės daugumą jų išspręsti.

3.3.1.4 Puikiai suprantame, kad valstybės narės priešintūsi norminamųjų taisyklių įvedimui ir kad priešinga pozicija gali būti netikroviška; bet palikus nacionalinėms institucijoms per daug laisvės rinktis, kultų sunkumų prasidėjus grupės paliesiančiai tarptautinei krizei. Galbūt prieš priimant nacionalines taisykles reikėtų **suderinti kai kuriuos pagrindinius procedūrų aspektus** (galiausiai vadovaujant Europos priežiūros institucijai).

3.3.1.5 Kalbant apie koordinavimo sistemą, Komisija svarsto dvi reformas: vieną, pagrįstą **problemų sprendimo kolegijomis**, ir kitą, pagrįstą **grupės problemų sprendimo institucijomis**. Pastaroji atrodo racionalesnė, lankstesnė ir veiksmingesnė, nes **pagrindinis vaidmuo tektų problemų sprendimo institucijoms**, kaip stebėtojai dalyvaujant Europos bankininkystės institucijai. Įgyvendinant kitą reformą, pagal kurią numatoma išplėsti jau veikiančias priežiūros kolegijas, papildomai sukuriant problemų sprendimo institucijas, dėl priežiūros ir problemų sprendimo rūpesčių gali būti sunku priimti greitus sprendimus.

3.3.1.6 **Vienas didžiausių susirūpinimą keliantis dalykas: grupės problemų sprendimo schema nebūtų privaloma**. Schemai nepritariančioms nacionalinėms valdžios institucijoms būtų suteikta laisvė „imtis nepriklausomų veiksmų“, nors ir iš jų „būtų reikalaujama“ apsvarstyti tų sprendimų poveikį kitoms valstybėms narėms, „nurodyti priimto sprendimo priežastis“ problemų sprendimo kolegijai ir tas priežastis „aparti“ su kitais kolegijos nariais. Ir vėl, patirtis leidžia pateikti **neigiamą pastabą**: kilus pavojui nacionaliniams interesams, labai didelė galimybė, kad kiekviena nacionalinė valdžios institucija pirmiausia ginsis pati, o ne rūpinsis kitais. Siūloma procedūra pernelyg griozdiška, reikalaujanti daug laiko ir netinkama tais atvejais, kai nacionalinės valdžios institucijos turės veikti nedelsdamos. Neverta tikėtis, kad nacionalinės institucijos lauks ir netvirtins jokių nacionalinių priemonių, kol grupės lygmens problemų sprendimo institucijos priims sprendimus, ypač tais atvejais, kai dukterinės bendrovės vietos rinkai yra per didelės.

3.3.1.7 EESRK rekomenduoja Komisijai supaprastinti procedūrą, pagal kurią valstybės narės, nesutinkančios su siūlomu planu, galėtų pareikšti savo nuomonę.

3.4 Problemų sprendimo finansavimas

EESRK jau komentavo šią temą nuomonėje „Bankų problemų sprendimo fondai“⁽⁹⁾. Norėtume dar kartą pabrėžti, kad bet kokios šios srities teisės aktų projektų nuostatos turi

⁽⁹⁾ OL C 107, 2011 4 6, p. 16.

būti pateikiamos su išsamia analize ir poveikio vertinimu, visiškai atsižvelgiant į bankų rinkliavas ir mokesčius kai kuriose valstybėse narėse.

3.4.1 Problemų sprendimo fondai ir indėlių garantijų sistemos

Savo požiūrį į bankų problemų sprendimo fondus ir indėlių garantijų sistemas EESRK jau išdėstė neseniai parengtoje nuomoneje ⁽¹⁰⁾.

3.4.2 Problemų sprendimo fondų struktūra

3.4.2.1 Tam tikras rūpestis kyla dėl menamai nekalto paskutinio sakinio: „(...) o **fondo dydį viršijusios išlaidos vėliau būtų susigražintos iš bankų sektoriaus**“. Reikalavimas, kad visas sektorius padengtų vieno iš jo narių sukeltus nuostolius nėra neįprasta strategija, bet tam turi būti griežtai apibrėžtos sąlygos ir prieš tai atlikus išsamų pasekmių tyrimą. Būtinai tinkamas **teisinis pagrindas**. Įnašų į fondus mokėjimo nustatymas **reglamentu** – priimtina procedūra, bet, jeigu trečiosios šalys turi tiesiogiai padengti nuostolius – tam jau reikia įstatymo.

3.4.2.2 Kalbant apie **įnašų pagrindą**, priimtinas suderintas metodas galėtų būti pagrįstas bendrais išipareigojimais po kokybinio vertinimo arba išipareigojimais, išskyrus garantuojamus indėlius. Bet ir vėl susiduriame su lankstumo problema: kiekviena valstybė narė galės nuspręsti skirtingai, „su sąlyga, kad dėl to galiausiai nebus iškreipta vidaus rinka“. Skirtingi kriterijai paskatins skirtingas įnašų sistemas ir skirtingus išlaidų lygius kiekviename nacionaliniame sektoriuje: **iškraipymas yra neišvengiamas lankstumo rezultatas**.

3.4.2.3 Daug valstybių narių jau nustatė mokesčius ir **rinkliavas, kurių nustatymo parametrai (bazė, norma, aprėptis) labai skiriasi**. Kalbant apie tuos skirtumus, Komitetas norėtų pabrėžti, kaip svarbu **užtikrinti tinkamą koordinavimą per trumpą laiką įgyvendinant praktinius sprendimus, įskaitant tam tikrais atvejais dvišalius susitarimus. Be to, norėtume dar kartą pabrėžti nacionalinių rinkliavų ir mokesčių sistemose numatyto lankstumo trumpuoju laikotarpiu svarbą atsižvelgiant į reguliavimo srityje vykstančius pokyčius ir veiksmus ieškant tinkamo visoje ES taikomo klausimo sprendimo vidutinės trukmės laikotarpiu**.

3.4.3 Fondų dydis

Šį klausimą EESRK jau komentavo neseniai parengtoje nuomoneje ⁽¹¹⁾. Ir vėl, reikia **kiekybinio poveikio vertinimo**, taip pat reikia įvertinti tolesnio lėšų nutekėjimo iš finansų sektoriaus išteklių, kuriais galima pasinaudoti teikiant kreditus, kartu su KPD poveikiu.

3.5 Tolesni veiksmai ir būsimi darbai

3.5.1 Tolesni veiksmai: koordinavimo sistema

Be jokios abejonės, nacionaliniai nemokumo įstatymai turės būti keičiami, kad būtų pritaikyti naujoms taisyklėms, susijusioms su bankų problemų sprendimu, bet **kaip tai bus daroma ir kiek tai užtruks – galima tik spėlioti**. Keičiant įstatymą turi dalyvauti vyriausybės ir parlamentai: paprastai tai ilga procedūra, ypač kai tai susiję su tokiais kebliais klausimais. Prieš priimdama naują reglamentą, Komisija turėtų vengti kolizijų su kai kuriose valstybėse narėse **nustatytais principais**.

3.5.2 Nemokumo sistema (vidutiniu laikotarpiu)

Administracinis bankų likvidavimas nėra nežinoma procedūra, bet daugelyje valstybių narių tai dažniausiai atlieka **teismo paskirtas likvidatorius, veikiantis prižiūrimas teismo**. Bankų likvidavimas, patikėtas administraciniam bankininkystės subjektui ar vykdomas jam vadovaujant, reikštų, kad **teismų įgaliojimai perduodami administracinėms institucijoms**: tai gali prieštarauti nacionaliniams įstatymams ar net konstitucijoms.

3.5.3 Komisijos siūloma ES finansų sektoriaus krizių valdymo sistema skiriasi nuo krizių valdymo metodo, pastaruoju metu taikyto kai kuriose valstybėse narėse pagal ES / TVF remiamas programas ⁽¹²⁾. Jose numatytas banko kapitalo restruktūrizavimas viešosiomis lėšomis, įskaitant ES ir TVF finansavimą, kuris gali būti tęsiamas dar kelerius metus, būtent tuo metu, kai likusi ES įgyvendina naują Europos krizių valdymo sistemą ir kuria bankų problemų sprendimo fondus. EESRK tikisi, kad Komisija per pagrįstą laikotarpį pasiūlys atitinkamas pereinamojo laikotarpio priemones, leisiančias tokioms valstybėms narėms organizuoti greitą, sklandų ir išsamų perėjimą prie siūlomos Europos krizių valdymo sistemos ir bankų problemų sprendimo fondų, ir tai derės su poreikiu vengti silpninti jų banko sektorių.

2011 m. birželio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Staffan NILSSON

⁽¹⁰⁾ Žr. 9 išnašą.

⁽¹¹⁾ Žr. 9 išnašą.

⁽¹²⁾ Žr. TVF ataskaitas Graikijos (NR. 1168) ir Airijos (Nr. 10366 ir Nr. 1147) atveju.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Sankcijų taikymo režimų finansinių paslaugų sektoriuje griežtinimas“

COM(2010) 716 galutinis

(2011/C 248/18)

Pranešėjas: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALER**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. gruodžio 8 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Sankcijų taikymo režimų finansinių paslaugų sektoriuje griežtinimas“

COM(2010) 716 galutinis.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. gegužės 26 d. priėmė savo nuomonę.

472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (birželio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 105 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK labai palankiai vertina viršvalstybinės sankcijų, kurios būtų tikrai veiksmingos, atgrasančios ir proporcingos, sistemos sukūrimą ir pritaria Komisijos komunikate išdėstytam požiūriui, kad turi būti parengti būtiniausi bendri kriterijai, kurių valstybės narės turėtų laikytis nustatydamas administracines sankcijas už finansinių paslaugų teisės aktų pažeidimą.

1.2 Reguliavimo sistema siekiama palengvinti ES jau sėkmingai taikomų teisinių principų įgyvendinimą, pavyzdžiui, principo „teršėjas moka“, siekiant skirti proporcingas sankcijas už padarytą žalą ir parodyti pavyzdį finansinių pažeidimų atveju, arba „sankcijų švelninimo“ politikos, taikomos antikonkurencinės praktikos tyrimo ir pažabojimo procedūrose, kurios itin svarbios dėl išskirtinio finansų įstaigų darbuotojų vaidmens pranešant apie pažeidimus, įgyvendinimą.

1.3 EESRK pritaria Komisijos požiūriui, kad terminą „sankcijos“ reikėtų vartoti plačiąja prasme, apimant tiek su mokesčiais susijusias administracines priemones, tiek teisėtumo atkūrimo, konfiskavimo, vadovų diskvalifikavimo, privilegijų panaikinimo (pavyzdžiui, licencijų panaikinimo) ir pinigines sankcijas, atgrasančias baudas ir kitas panašias priemones.

1.4 EESRK ragina Komisiją išnagrinėti galimus būdus, kaip užkirsti kelią apgaulingai finansinei veiklai, kuri kyla iš „mokesčių ir finansų rojų“ arba yra į juos nukreipta ir susijusi su vidaus rinkai poveikį darančiu kapitalo judėjimu.

1.5 Be nustatytų sankcijų, reikėtų konfiskuoti neteisėtai gautą pelną ir numatyti baudinių nuostatų atlyginimą. Šios lėšos, kaip

EESRK jau minėjo⁽¹⁾, turėtų būti pervedamos į kolektyvinių ieškinių paramos fondą, kad vartotojų asociacijoms būtų lengviau iškelti kolektyvinius ieškinius siekiant gauti kompensaciją arba žalos atlyginimą. Todėl EESRK⁽²⁾ primena Komisijai, kad keletą kartų jau atkreipė dėmesį į būtinybę patvirtinti suderintą viršvalstybinę kolektyvinių ieškinių reguliavimo sistemą.

1.6 EESRK ragina Europos Komisiją atsižvelgti į būtinybę ES sudaryti tarptautinius susitarimus su trečiosiomis šalimis siekiant sustiprinti finansinių sankcijų srityje galiojančių teisės aktų poveikį už Sąjungos ribų, kad būtų užtikrintas jų veiksmingumas ir atgrasomasis pobūdis su finansinėmis paslaugomis susijusių nuostatų pažeidimo atveju.

2. Įžanga

2.1 Finansų krizė privertė suabejoti, ar visoje Europos Sąjungoje visada laikomasi finansų rinkas reguliuojančių nuostatų ir ar visada jos tinkamai taikomos. Be to, taisyklių netaikymas vienoje ES valstybėje narėje gali daryti didelį poveikį kitos valstybės narės finansų sistemos stabilumui ir veikimui.

2.2 ECOFIN taryba paprašė Komisijos ir trijų priežiūros institucijų komitetų (Europos bankininkystės priežiūros institucijų komiteto, Europos draudimo ir profesinių pensijų priežiūros institucijų komiteto ir Europos vertybinių popierių rinkos priežiūros institucijų komiteto) atlikti įvairių sektorių sankcijų taikymo įgaliojimų nuoseklumo, lygiavertiškumo ir faktinio naudojimo valstybėse narėse apžvalgą.

⁽¹⁾ OL C 162, 2008 6 25, p. 1–19 ir OL C 175, 2009 7 28, p. 20–25.

⁽²⁾ OL C 324, 2006 12 30, p. 1.

2.3 Tarptautiniu lygmeniu vienas iš finansų sektoriaus reformos elementų – sankcijų taikymo režimų sustiprinimas, kaip susitarta 2008 m. gruodžio 15 d. Vašingtone įvykusiame G20 vadovų aukščiausio lygio susitikime. Kita vertus, 2010 m. liepos mėn. Volstryto reformų ir vartotojų apsaugos aktu (angl. *Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act*) numatoma visapusiškai reformuoti Jungtinių Amerikos Valstijų finansų sistemą.

3. Komisijos komunikatas

3.1 Komisija paskelbė šį komunikatą remdamasi pirmiau minėtais tyrimais ir diskusijomis su valstybėmis narėmis. Jame nurodomos sritys, kuriose galima tobulėti, ir siūlomos galimos ES priemonės didesnei šių režimų konvergencijai ir veiksmingumui pasiekti. Finansų sektoriuje veiksmingi sankcijų taikymo režimai yra būtini, kad veiktų priežiūros sistemos, turinčios užtikrinti tvirtas ir stabilias finansų rinkas bei vartotojų ir investuotojų apsaugą.

3.2 Kad būtų užtikrintas visiškas ES teisės aktų taikymas, sankcijos turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios. Sankciją galima laikyti veiksminga, jei ja įmanoma užtikrinti ES teisės aktų nuostatų laikymąsi. Ją galima laikyti proporcinga, jei ji tinkamai atspindi pažeidimo rimtumą ir ja nesiekama daugiau, nei būtina nustatytiems tikslams pasiekti. Ją galima laikyti atgrasančia, jei ji yra pakankamai rimta, kad atgrasytų pažeidėjus nekartoti to paties pažeidimo arba atgrasytų kitus galimus pažeidėjus.

3.3 Pagal galiojančią teisinę sistemą valstybės narės turi nemažą laisvę pasirinkti ir taikyti nacionalines sankcijas. Tačiau ši laisvė turėtų būti suderinta su būtinybe veiksmingai ir nuosekliai taikyti Europos teisę.

3.4 Šiuo metu finansų sektoriuje galiojančiose ES direktyvose ir reglamentuose nustatytos sankcijų nuostatos sudaro keturias grupes:

- įgaliojimo skirti sankcijas keliose valstybėse narėse koordinavimas,
- įpareigojimas valstybėms narėms numatyti tinkamų administracinių sankcijų ir priemonių taikymą ir užtikrinti, kad jos būtų veiksmingos, proporcingos ir atgrasios. Dažniausiai priemonės neskirstomos į tyrimo, prevencines ir represines,
- trečioji grupė yra susijusi su sankcijomis už konkrečius pažeidimus,
- ketvirtąją grupę sudaro nuostata, kad tam tikromis aplinkybėmis valdžios institucijos turi skelbti priemones ir sankcijas.

3.5 Atlikus sankcijų taikymo režimų apžvalgą, tarp įvairių valstybių narių nustatyta skirtumų, kuriuos gali lemti daugelis veiksnių, įskaitant valstybių narių nacionalinių teisės sistemų skirtumus, konstitucinius reikalavimus, nacionalinių administracijų veikimą ir teismų (administracinių ar baudžiamųjų bylų) vaidmenį.

3.6 Komisija nustatė šiuos nacionalinių sankcijų taikymo režimų skirtumus ir trūkumus:

- kai kurios kompetentingos institucijos nedisponuoja svarbių rūšių sankcijų taikymo už tam tikrus pažeidimus įgaliojimais,
- administracinių piniginių sankcijų (baudų) dydis įvairiose valstybėse narėse labai skiriasi ir kai kuriose valstybėse narėse yra per mažas,
- skiriasi nacionalinės teisės aktuose nustatytų sankcijų pobūdis (administracinės ar baudžiamosios),
- skiriasi sankcijų taikymo mastas atskirose valstybėse narėse.

3.7 Komisija mano, kad dėl sankcijų taikymo režimų esminių aspektų skirtumų gali būti nepakankamai laikomasi ES finansinių paslaugų taisyklių, gali kilti rizika, kad labai nukentės vartotojų apsauga ir rinkos patikimumas, gali būti iškreipta konkurencija vidaus rinkoje, daromas neigiamas poveikis finansų priežiūrai ir galiausiai gali kilti rizika, kad sumažės pasitikėjimas finansų sektoriumi.

3.8 Komisija mano, kad, siekiant išvengti netinkamo finansų rinkų veikimo rizikos, būtina tolesnė sankcijų taikymo režimų konvergencija ir griežtinimas. Todėl siūlo nustatyti būtiniausiai bendrą standartą siekiant užtikrinti minimalų nacionalinių sankcijų taikymo režimų suderinimą; suderinant nuostatas turėtų būti sprendžiami šie klausimai:

- tinkamų rūšių administracinės sankcijos už pagrindinių nuostatų pažeidimą,
- sankcijų skelbimas,
- pakankamas administracinių baudų dydis,
- fiziniams asmenims ir finansų įstaigoms numatytos sankcijos,
- tinkami kriterijai, į kuriuos reikia atsižvelgti taikant sankcijas,
- galimas baudžiamųjų sankcijų nustatymas už rimčiausius pažeidimus,
- tinkami veiksmingo sankcijų taikymo paramos mechanizmai.

4. Bendrosios pastabos

4.1 EESRK vertinimas

4.1.1 Komitetas labai palankiai vertina Komisijos komunikatą, kuriuo, iš naujo apibrėžiant tarptautines taisykles dėl kapitalo rinkos, siekiama sukurti veiksmingesnę viršvalstybinę reguliavimo sistemą kovai su finansų įstaigų ir subjektų pažeidimais.

4.1.2 Iš esmės komunikatas atspindi per G20 aukščiausiojo lygio susitikimus, ypač Vašingtone (2008 m.), Londone (2009 m.) ir Seule (2010 m.), suderintų politinių pozicijų ir pačios ES pozicijos, dėl kurios buvo susitarta aukščiausiu lygiu (pavyzdžiui, finansų priežiūros institucijų sukūrimas, Finansinių priemonių rinkų direktyvos reforma, susitarimas dėl rizikos draudimo fondų (angl. *hedge funds*)), dvasią.

4.2 Subsidiarumo principas

4.2.1 Komunikatas aiškiai atitinka subsidiarumo principą. Jame pabrėžiama, kad nacionalinės valdžios institucijos yra iš esmės atsakingos už tai, kad koordinuotai ir kompleksiskai veidamos užtikrintų nuoseklų galiojančios teisinės sistemos ir būsimo sankcijų už pažeidimus finansinių paslaugų sektoriuje režimo taikymą. Iš esmės komunikato taikymo sritis apsiriboja sankcijomis, kurias taiko kompetentingos valstybių narių institucijos.

4.2.2 Tačiau yra pažeidimų tarp Europos valstybių tikimybė, kai pažeidėjai veikia skirtingose valstybėse narėse ir daro poveikį visai bendrajai rinkai. Tokiu atveju turi būti:

- aiškiai nustatyta, kam tenka atsakomybė pradėti sankcijų taikymo procedūrą, siekiant išvengti galimo palankesnės teisinės padėties ieškojimo (angl. *forum shopping*), kaip būdo pasirinkti švelniausias sankcijas taikysiančias nacionalines valdžios institucijas,
- apsvaistyta galimybė tam tikromis sąlygomis funkcijas ir pareigas perduoti kitoms kompetentingoms valdžios institucijoms,
- kartais, išskirtinėmis aplinkybėmis ir atsižvelgiant į atitinkamą klausimą, įgalios Europos priežiūros institucijos nagrinėti tokius atvejus.

4.2.3 Viršvalstybinių veikslių sistema yra būtinybė siekti nacionalinių sankcijų taikymo režimų (administracinių ar baudžiamųjų) konvergencijos. Šiuo metu šie režimai arba turi rimtų trūkumų ir spragų, dėl kurių neįmanoma jų suderinti, arba taikomi laikantis visiškai skirtingų reikalavimų. Kiekviena valstybė narė pasirenks baudžiamąjį arba administracinį kelią, tačiau turės laikytis lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų pagal Europos Teisingumo Teismo praktiką.

4.2.4 Nagrinėjama reguliavimo sistema atitinka atsakomybės tarp skirtingų valdžios institucijų ir teisinių sistemų pasidalijimo principą. Ja siekiama palengvinti ES jau sėkmingai taikomų teisinių principų įgyvendinimą, pavyzdžiui, principo „teršėjas moka“, siekiant skirti proporcingas sankcijas už padarytą žalą ir parodyti pavyzdį finansinių pažeidimų atveju, arba „sankcijų švelninimo“ politikos, taikomos antikonkurencinės praktikos tyrimo ir pažabojimo procedūrose, kurios itin svarbios dėl išskirtinio finansų įstaigų darbuotojų vaidmens pranešant apie pažeidimus, įgyvendinimą.

4.2.5 Savaiame aišku, kad pažeidėjams taikomos sankcijos ir nuobaudos turi būti griežtos, kad atgrasintų nuo pažeidimų, kurių negalima toleruoti demokratinėje visuomenėje. Tačiau asmenims, kurie bendradarbiauja atskleidžiant arba nustatant atvejus, kuriuos galima laikyti pažeidimais, reikėtų taikyti palankesnes sąlygas, t. y. iš esmės sušvelninti sankcijas ar nuobaudas arba visai jų netaikyti.

4.2.6 EESRK mano, kad skatinimas pranešti apie pažeidimus, kaip nustatyta Jungtinių Amerikos Valstijų finansų sistemos reformos įstatyme (angl. *Dodd Frank Act*), gali būti geras būdas valyti finansinių paslaugų vidaus rinką, kad ji geriau veiktų. Šį tikslą būtų galima pasiekti sukuriant finansinių ir kitokių paskatų sistemą, skirtą asmenims, kurie finansų priežiūros institucijoms praneša apie šias finansines paslaugas reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus.

4.2.7 Kai kuriose valstybėse narėse reikės pašalinti tam tikras esamas teisinės kliūtis, kurios neleidžia imtis šių veikslių, nes tariamai reikia saugoti komercines paslaptis. Reikės pašalinti ir kitas konfidencialumo kliūtis, kurios gali pakenkti apie pažeidimą pranešusiems asmenims, nes bet kuriuo atveju reikia užtikrinti darbuotojų apsaugą vykdant interesų apsaugos programas.

4.2.8 Direktyvoje dėl pinigų plovimo jau nustatytos palankios sąlygos asmenims, kurie dirba finansų įstaigose ir praneša apie įtartinas operacijas, ir užtikrinama, kad jie būtų apsaugoti nuo galimų priešiškių veikslių darbe arba ar kitoje vietoje.

4.3 Komunikato trūkumai

4.3.1 Nagrinėjant komunikatą galima pastebėti, kad Komisijos minimi pažeidimai dažniausiai būna susiję su fiziniais ar juridiniais asmenimis, kuriems gali būti taikoma administracinė ar baudžiamoji atsakomybė. Taigi komunikate neatsižvelgiama į nesąžiningą ar aplaidžią valdžios institucijų, ypač atsakingų už finansų rinkų reguliavimą ir priežiūrą, veiklą. Netinkama šių institucijų veikla gali padaryti didelės žalos vidaus rinkai ir vartotojų interesams.

4.3.2 Pavyzdžiui, tai pasakytina apie būtinybę pašalinti vadinamąsias „nematomas kliūtis“, kurios vis dar yra neįveikiamos norint pasinaudoti pagrindinėmis ekonominėmis laisvėmis (pavyzdžiui, piktnaudžiavimas įgaliojimais, kai reikia nustatyti kredito institucijos⁽³⁾ ar draudimo įstaigos vadovo tinkamumą, arba sprendimas dėl kontrolinį finansų įstaigos⁽⁴⁾ akcijų paketą turinčių akcininkų netinkamumo ir kt.).

4.3.3 Valstybės narės turėtų imtis vidaus priemonių (jei dar to nepadare), kad padidintų tų finansų įstaigų, kurios dėl savo sisteminio pobūdžio gali padaryti didžiulę žalą finansų rinkų stabilumui ir dėl neapgalvoto ar nesąžiningo šių rinkų valdymo – vartotojams, vadovų atsakomybę.

⁽³⁾ 2006 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/48/EB 11 straipsnis, OL L 177, 2006 6 30, p. 1.

⁽⁴⁾ 2007 m. rugsėjo 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2007/44/EB 12 straipsnis, OL L 247, 2007 9 21, p. 1.

4.3.4 Šiuo metu bet kuris finansų įstaigos, įskaitant ir rinkai poveikio nedarančių įstaigų, darbuotojas gali būti griežtai nubaustas už korupciją, sukčiavimą arba pinigų plovimą, o šių įstaigų vadovai, atsakingi už žalą, padarytą dėl finansinių pažeidimų, gali išvengti jiems taikytinų baudžiamųjų arba administracinių sankcijų, kaip pasitaiko kai kuriose valstybėse narėse. Galima daryti išvadą, kad esama rimtų įmonių valdymo trūkumų.

4.4 Abipusiškumas

4.4.1 Šiuo požiūriu komunikate laikomasi pernelyg „eurocentriškos“ perspektyvos, daugiausia dėmesio skiriant pažeidimams Europoje ir nenagrinėjant trečiųjų šalių finansų įstaigų veiklos. Šios įstaigos taip pat gali sutrikdyti vidaus rinkos veikimą, atsižvelgiant į kapitalo rinkų atvėrimą ir gana palankias sąlygas šių įstaigų veiklai dėl įsisteigimo laisvės priimtinais būdais, pavyzdžiui, steigiant bendras įmones (angl. *joint-ventures*) arba darant techno-ekonominių šuolį (angl. *leap-frogging*).

4.4.2 Atsižvelgiant į tai, kad nėra bendro režimo, kuris sudarytų palankesnes sąlygas bendradarbiauti su trečiosiomis šalimis finansinių paslaugų srityje, reikia, kad nacionalinės valdžios institucijos sukurtų ne mažiau veiksmingus ir griežtus priežiūros ir sankcijų taikymo mechanizmus, taikytinus trečiųjų šalių finansų įstaigoms.

4.4.3 EESRK ragina Komisiją išnagrinėti galimus būdus, kaip užkirsti kelią apgaulingai finansinei veiklai, kuri kyla iš „mokesčių ir finansų rojų“ arba yra į juos nukreipta ir susijusi su vidaus rinkai poveikį darančiu kapitalo judėjimu.

4.4.4 Todėl EESRK reiškia susirūpinimą, kad Komisija nepakankamai dėmesio skiria su finansinių teisės aktų pažeidimų stebėseną susijusiems aspektams, kai šie pažeidimai padaromi trečiųjų šalių teritorijoje arba tiesioginė ar netiesioginė atsakomybė už juos tenka trečiojoje šalyje įsisteigusiems fiziniams ar juridiniams asmenims.

4.5 Kalbant apie tam tikrus techninio pobūdžio aspektus, reikia nurodyti, kad

4.5.1 EESRK pritaria Komisijos požiūriui, kad terminą „sankcijos“ reikėtų laikyti plačiu ir apimančiu tiek su mokesčiais susijusias administracines priemones, tiek teisėtumo atkūrimo, konfiskavimo, vadovų diskvalifikavimo, privilegijų panaikinimo (pavyzdžiui, licencijų panaikinimo) ir pinigines sankcijas, periodines nuobaudas ir kitas panašias priemones.

4.5.2 Visos su sankcijomis susijusios procedūros turi būti pagrįstos bent jau teisėtumo, baudžiamumo, kaltės nustatymo,

užtikrinimo, kad sankcijos neturėtų retroaktyvaus poveikio, *reformatio in peius*, nekaltumo prezumpcijos principais, proporcingumu, principo *non bis in idem* taikymu, senaties, proceso trukmės, proceso laikino sustabdymo ir teisės pateikti apeliaciją, kad būtų galima užtikrinti veiksmingos teisinės gynybos teisę teisme, principais.

4.5.3 Taip pat vertėtų siekti didesnio viešumo ir visuomenę geriau informuoti apie pažeidėjams taikytinas sankcijas. Tokia informacija savaime suprantama būtų skelbiama nacionaliniuose oficialiuose leidiniuose ir, atsižvelgiant į pažeidimo rimtumą, gali būti skelbiama *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*, spaudoje, didelio masto informacijos priemonėse, pavyzdžiui, interneto portaluose, o informacijos sklaidos išlaidas turėtų padengti pažeidėjas.

4.6 Priemonės aspektai

4.6.1 EESRK mano, kad būtų tikslinga paaiškinti, kokį teisinį dokumentą Komisija pasiūlys priimti. Tai padėtų užtikrinti, kad būtų pasiektas tikslas sukurti sankcijų taikymo režimų sistemą, pagrįstą veiksmingumu, proporcingumu ir atgrasumo principais.

4.6.2 Nors geriausia būtų priimti reglamentą, nereikėtų palikti jo taikymo laisvės. Tačiau šiuo Europos teisės raidos laikotarpiu reglamentą gal ir nėra tinkamiausias instrumentas.

4.6.3 EESRK mano, kad tinkamiausia būtų pasirinkti pagrindų direktyvą, nors Komisijos nuomone, reikia užtikrinti minimalų suderinimo lygį. Jei bus priimta pagrindų direktyva, jos nuostatos turėtų būti pakankamai aiškios, reikėtų pateikti tikslus, besąlygiškus reikalavimus tiesioginiam poveikiui užtikrinti pagal ETT praktiką. Šios direktyvos nuostatos turėtų būti labai išsamios, kad būtų pasiekti visiems rūpimi bendri tikslai.

4.6.4 Bet kuriuo atveju, skiriant finansines sankcijas reikėtų visada atsižvelgti į principą, kad pažeidėjas iš pažeidimo negautų jokios naudos, ir reikėtų sukurti bendrus metodus, skirtus apskaičiuoti, kokį neteisėtai gautą pelną reikia susigrąžinti. Tai būtų papildoma priemonė prie paskirtos piniginės baudos.

4.6.5 Be nustatytų sankcijų, reikėtų konfiskuoti neteisėtai gautą pelną ir numatyti baudinių nuostolių atlyginimą. Šios lėšos, kaip EESRK jau minėjo⁽⁵⁾, turėtų būti pervedamos į kolektyvinių ieškinių paramos fondą, atsižvelgiant į kiekvienos valstybės narės prioritetus, kad vartotojų asociacijoms būtų lengviau iškelti kolektyvinius ieškinius siekiant kompensacijos arba žalos atlyginimo. Šiuo tikslu EESRK primena⁽⁶⁾ Komisijai būtiną patvirtinti suderintą viršvalstybinę kolektyvinių ieškinių reguliavimo sistemą, kad būtų užtikrintas aukštas ekonominių interesų apsaugos lygis.

⁽⁵⁾ Žr. 1 išnašą.

⁽⁶⁾ Žr. 2 išnašą.

4.6.6 Kitos aplinkybės, į kurias reikia atsižvelgti taikant sankcijas, turėtų būti pažeidėjų individualios sąlygos, pažeidimo rimtumas, pažeidėjo finansinis pajėgumas, pažeidėjo bendradarbiavimas su valdžios institucijomis, pažeidimo trukmė, pažeidimo poveikis vartotojų, naudotojų arba kitų ūkio subjektų teisėms ir teisėtiems interesams.

4.7 Lisabonos sutartis ir vartotojai

4.7.1 Galiausiai, nors komunikate atsižvelgiama į finansinių paslaugų vartotojų poziciją; jame, be kita ko, užsimenama, kad reikėtų visose įstaigose sukurti kolektyvinių ieškinių dėl žalos atlyginimo procedūras. EESRK jau parėmė šį pasiūlymą kelete nuomonių. Tačiau komunikate laikomasi tik pasyvaus požiūrio į vartotojų padėtį remiantis vartotojų apsauga ir sankcijomis už piktnaudžiavimą arba nusikalstamą veiką.

4.7.2 Įgyvendinant Lisabonos sutartį, kurioje nustatytas dalyvaujamasis demokratijos principas – vienas iš ES demokratijos kertinių akmenų, reikėtų užtikrinti vartotojų ir geriausiai jiems atstovaujančių asociacijų dalyvavimą.

4.7.3 Į būsimas sankcijų taikymo taisykles, kurias siūloma priimti, reikėtų įtraukti nuostatas, užtikrinančias, kad būtų sustiprintos šioje srityje dirbančios vartotojų asociacijos. Be kitų mechanizmų, reikėtų numatyti nuolatinių komunikacijos kanalų sukūrimą tarp Europos Parlamento, Komisijos, EESRK ir šių organizacijų. Be to, reikėtų užtikrinti jų finansavimą iš viešojo

sektorius lėšų siekiant veiksmingesnės *ex ante* sistemos, kuri išpėtų apie galimą grėsmę finansų rinkų stabilumui ir padėtų atitinkamai pakoreguoti taisykles atsižvelgiant į sparčiai kintančius šių rinkų produktus ir rinkos praktiką, nepamirštant, kokį poveikį turės finansų įstaigoms taikomos sankcijos vartotojams.

4.7.4 Dėmesys vartotojų apsaugai ir žalos dėl šio sektoriaus taisyklių pažeidimo sumažinimas užtikrintų, kad būtų laikomasi prevencinio požiūrio į šią problemą, kuris galėtų būti kur kas veiksmingesnis.

4.7.5 EESRK mano, kad svarbu įsteigti Europos finansinių paslaugų vartotojų apsaugos agentūrą, ir pabrėžia ⁽⁷⁾, kad reikia išnagrinėti galimybę pagal Europos teisę įsteigti valdžios instituciją, panašią į tą, kuri įsteigta JAV finansų sistemos reformos įstatymu (Finansinės vartotojų apsaugos biuras).

4.7.6 Todėl EESRK siūlo Komisijai pasinaudoti būsimo pasiūlymo rengimui skirtu laikotarpiu, jo metu atlikti arba peržiūrėti tyrimus, susijusius su geriausia Europos praktika finansinių paslaugų vartotojų apsaugos srityje, ir jais remiantis sukurti teises priemones, užtikrinančias aukštą apsaugos lygį visiems finansinių paslaugų naudotojams. Šis aukštas finansinių paslaugų naudotojų apsaugos lygis minimas Pagrindinių teisių chartijoje numatytuose įgaliojimuose ir yra taikomas visoms Europos Sąjungos institucijoms.

2011 m. birželio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

(7) OL C 107, 2011 4 6, p. 21.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos „Mažiau administracinių formalumų piliečiams. Skatinti laisvą viešųjų dokumentų judėjimą ir civilinės būklės dokumentų pasekmių pripažinimą“

COM(2010) 747 galutinis

(2011/C 248/19)

Pranešėjas **B. HERNÁNDEZ BATALLER**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. gruodžio 14 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Žaliosios knygos „Mažiau administracinių formalumų piliečiams. Skatinti laisvą viešųjų dokumentų judėjimą ir civilinės būklės dokumentų pasekmių pripažinimą“

COM(2010) 747 galutinis.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2011 m. gegužės 26 d.

priėmė savo nuomonę. 472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (birželio 15 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 127 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina Komisijos žaliąją knygą ir pripažįsta, kad būtina sudaryti palankesnes sąlygas viešųjų dokumentų judėjimui visoje Europos Sąjungoje, kadangi tai palengvins piliečių gyvenimą ir, panaikinus dabartines kliūtis, padės jiems veiksmingiau pasinaudoti savo teisėmis.

1.2 EESRK pritaria Komisijos iniciatyvoms skatinti laisvą viešųjų dokumentų judėjimą, kadangi išplėtus piliečių ekonomines ir socialines teises jos yra papildoma priemonė ugdyti Europos pilietiškumą.

1.3 EESRK mano, kad dėl civilinės būklės dokumentų Komisija turėtų:

— sukurti neprivalomą viršvalstybinę Europos civilinės būklės dokumentų sistemą,

— pradėti darbą, kurį reikia atlikti norint suderinti įstatymų kolizijos taisykles,

— įgyvendinant pirmiau nurodytas priemones, numatyti abipusį pripažinimą, nustatyti būtiniausius reikalavimus, kuriuos turi atitikti civilinės būklės dokumentai, ir susitarti dėl šių dokumentų galiojimo Europos Sąjungoje bendrosios prezumpcijos, kai patvirtinama, kad atitinkama institucija juos išdavė teisėtai.

1.4 Tuo tikslu EESRK ragina kitas kompetentingas ES institucijas ir organus nedelsiant pritarti Komisijos pasiūlymams

šioje srityje, kad, atsižvelgiant į galimybes, šios Parlamento kadencijos metu būtų priimtos viršvalstybinės teisinės nuostatos.

1.5 Todėl galima raginti visuotinai naudoti standartinius daugiakalbio formato administracinius dokumentus, kurie galėtų būti pagrįsti TCBK naudojamais pavyzdžiais, kuriuos naudojant, be kita ko, paskirties valstybėje nereikėtų dokumento išversti.

2. Įvadas

2.1 Administraciniai formalumai, kuriuos reikia atlikti norint naudoti viešuosius dokumentus kitoje valstybėje nei jie išduoti, gali būti susiję su didelėmis atitinkamo asmens laiko ir pinigų sąnaudomis, kurios iš esmės susijusios su būtinybe patvirtinti dokumento autentiškumą arba pateikti sertifikuotą jo vertimą.

2.1.1 Sunkumų, pavyzdžiui, kelia piliečiams nustatytas reikalavimas pateikti kitos valstybės narės institucijoms viešuosius dokumentus, kuriais deramai įrodomas naudojimasis tam tikra teise arba tam tikros prievolės vykdymas. Šių dokumentų pobūdis gali būti labai įvairus. Tai gali būti administraciniai, notaro, civilinės būklės dokumentai, įvairios sutartys ir teismo sprendimai.

2.1.2 Šiuo požiūriu tradicinis užsienyje skirtų naudoti viešųjų dokumentų autentifikavimo metodas vadinamas *legalizavimu*; taikant paprastą procedūrą, dokumentą legalizuoja dokumentą išduodančios valstybės kompetentingos institucijos, po to – valstybės, kurioje jis bus naudojamas, ambasada arba konsulas. Supaprastinta šios procedūros forma – *apostilės* išdavimas, t. y. kai dokumentą išduodanti valstybė išduoda ir autentiškumo pažymą.

2.1.3 Stokholmo programoje ⁽¹⁾ Europos Vadovų Taryba ragino Komisiją tęsti darbą ir užtikrinti, kad būtų galima nevaržomai naudotis laisvo judėjimo teise. Šiuo tikslu Stokholmo programos veiksmų plane numatyti du teisės aktų pasiūlymai, susiję su:

- laisvu dokumentų judėjimu panaikinant reikalavimą legalizuoti kitų valstybių narių dokumentus, ir
- tam tikrų civilinės būklės dokumentų pasekmių pripažinimu, kad vienoje valstybėje narėje suteiktas teisinis statusas kitoje valstybėje narėje būtų pripažįstamas kaip turintis tokias pat teises pasekmes.

3. Komisijos žalioji knyga

3.1 Komisija pradeda konsultacijas dėl klausimų, susijusių su laisvu viešųjų dokumentų judėjimu ir civilinės būklės dokumentų pasekmių pripažinimu.

3.2 Viešieji dokumentai

3.2.1 Komisija nori pradėti svarstymus dėl viešųjų dokumentų, kuriems naudoti kitoje nei jų išdavimo valstybėje narėje reikia atlikti administracinius formalumus. Tokiems formalumams priklauso autentiškumo įrodymas arba sertifikuoto vertimo pateikimas. Visų šių dokumentų paskirtis – būti naudojamiems viešosios institucijos išduotame dokumente pateiktiems faktams įrodyti.

3.2.2 Šiuo metu tokiems administraciniams formalumams kaip ES valstybių narių viešųjų dokumentų legalizavimas ir apostilės išdavimas būdingas teisinio pagrindo susiskaldymas į įvairius šaltinius:

- vieną nuo kitos labai besiskiriančią valstybių narių teisę;
- gausias tarptautines daugiašales arba dvišales konvencijas, kurias ratifikavo nedaug įvairių šalių ir kurios negali padėti spręsti Europos piliečių laisvo judėjimo problemų;
- susiskaidžiusią ES teisę, kurioje nagrinėjami tik tam tikri iškilusių klausimų aspektai.

3.3 Galimi sprendimai, susiję su viešųjų dokumentų judėjimo iš vienos valstybės narės į kitą palengvinimu

3.3.1 Administracinių formalumų panaikinimas

Siūloma panaikinti reikalavimą legalizuoti ir apostile tvirtinti visus viešuosius dokumentus ir taip užtikrinti jų laisvą judėjimą.

3.3.2 Kompetentingų nacionalinių institucijų bendradarbiavimas

3.3.2.1 Jei iškiltų pagrįstų abejonių dėl dokumento autentiškumo arba jei dokumentas neegzistuoja valstybėje narėje, kompetentingos nacionalinės institucijos galėtų keistis reikiama informacija ir rasti tinkamų sprendimų.

3.3.2.2 E. teisingumo portale piliečiai galėtų rasti informacijos apie civilinės būklės dokumentus ir jų teises pasekmes; taip pat galėtų būti numatyta galimybė piliečiui prašyti išduoti ir gauti civilinės būklės dokumentą per saugią sistemą.

3.3.3 Viešųjų dokumentų vertimo ribojimas

Siekiant patenkinti vertimo poreikius ir išvengti sąnaudų, būtų galima numatyti įvairiuose administraciniuose sektoriuose naudoti bent pačių dažniausių viešųjų dokumentų neprivalomas standartinės formas.

3.3.4 Europos civilinės būklės pažymėjimas

Europos pažymėjimas būtų naudojamas kartu su valstybių narių civilinės būklės dokumentais, nes piliečiams jis būtų ne privalomas, o pasirenkamas. Naudojant bendrą dokumentą, Europos pažymėjimą, forma ir įrašai būtų vienodi.

3.4 Civilinės būklės dokumentų pasekmių tarpusavio pripažinimas

3.4.1 Civilinės būklės dokumentai – tai institucijos išduoti raštai, kuriais konstatuojami piliečių gyvenimo įvykiai, kaip antai gimimas arba kilmė.

3.4.2 Reikėtų užtikrinti, kad kiekvieno Europos piliečio, besinaudojančio laisvo judėjimo teise, padėtis, susijusi su civiline būkle, niekuomet nekistų ir kad civilinės būklės dokumente konstatuota teisinė padėtis galėtų turėti su šia padėtimi susijusių civilinių pasekmių.

3.4.3 Kyla klausimas, ar ES turi imtis veiksmų, kad suteiktų Europos piliečiams didesnę teisinę saugumą civilinės būklės srityje ir pašalintų kliūtis, su kuriomis jiems tenka susidurti valstybės narės prašant pripažinti kitoje valstybėje narėje susidariusią teisinę padėtį.

3.4.4 Iki šiol ES priėmė tik labai konkrečius antrinės teisės ⁽²⁾ aktus ir kol kas dar nėra priimta su civiline būkle susijusios padėties, susidariusios vienoje valstybėje, pripažinimo kitoje valstybėje narėje taisyklių. Be to, Europos Sąjunga nekompetentinga kištis į valstybių narių materialinę šeimos teisę, nes tokiam sprendimui įgyvendinti Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo nenumatytas joks teisinis pagrindas.

⁽¹⁾ COM(2004) 401 galutinis.

⁽²⁾ Reglamento (EB) Nr. 2201/2003, 21 straipsnio 2 dalis.

3.4.5 Komisija siūlo tris skirtingus šių problemų sprendimus, t. y.:

3.4.5.1 padėti nacionalinėms institucijoms rasti praktinių sprendimų

Šioje srityje pagrindinė Europos Sąjungos užduotis būtų padėti nacionalinėms institucijoms veiksmingiau bendradarbiauti.

3.4.5.2 automatiškai pripažinti

Pripažįstama būtų nederinant galiojančių taisyklių ir paliekant galioti valstybių narių teises sistemas. Tai reikštų, kad valstybė narė, pasitikėdama kita valstybe narė, sutiktų su šioje susidariusios teisinės padėties pasekmėmis ir jas pripažintų.

3.4.5.3 pripažinti remiantis įstatymų kolizijos taisyklių suderinimu

ES lygmeniu būtų sukurtos bendros taisyklės, kuriose būtų numatyta teisė, taikytina su civilinės būklės įvykiu susijusiam tarpvalstybiniam atvejui.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Europos Komisijos parengta žaliaji knyga teisėkūros požiūriu yra pagrįsta atsižvelgiant į poreikį gerinti ir gilinti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės veikimą ir šioje srityje užtikrinti glaudesnes sąsajas tarp naudojimosi ES pilietybe piliečiams suteiktomis teisėmis ir pagrindinėmis ekonominėmis laisvėmis.

4.2 Šiuo požiūriu Komitetas palankiai vertina Komisijos iniciatyvą, kuria pagal konstitucinius principus bei vertybes ir atsižvelgiant į Europos Sąjungos tikslus, įtvirtintus ES sutartyje ir Sutartyje dėl ES veikimo pagal Lisabonos sutartį, pirmenybė teikiama teisiniam metodui, pagal kurį Europos integracijos procese piliečiams suteikiamas didesnis vaidmuo.

4.3 Todėl Europos Sąjungos institucijos ir įstaigos turi suteikti galimybę savo valstybių narių ir apskritai visiems piliečiams kuo daugiau naudotis jiems suteiktomis teisėmis ir laisvėmis atsižvelgiant į sutarčių ir dabartinės teisinės sistemos nuostatas.

4.3.1 Tai skatins nustatyti vienodesnį požiūrį kaip numatyta ES sutarties 9 straipsnyje įtvirtintu principu, ir padės pašalinti kliūtis naudotis tomis teisėmis ir laisvėmis, kurios nepateisamos remiantis viešąja tvarka ir kuriomis tiesiog dažnai ginami bendrovių interesai (tai reiškia galimą biurokratų, notarų, registраторių ir kt. kišimąsi) arba slepiama nepagrįsta baimė, susijusi su ES valstybių narių suverenitetu.

4.4 Vis dėlto siekiant patvirtinti būsimas priemones, kurių tikslas pašalinti dėl administracinių ar kalbos formalumų atsiradusias kliūtis, reikia atidžiai įvertinti jų materialinį poveikį,

kadangi, nepaisant naudos, kurios gali gauti asmenys pašalinus kliūtis ir administracinius suvaržymus, sumažinus finansines išlaidas ir sutrumpinus asmenims viešųjų dokumentų naudojimo kitoje nei jų išdavimo šalyje terminus, labai opiose srityse, pavyzdžiui, sprendžiant civilinės būklės klausimus, gali kilti rimtų teisinių konfliktų dėl šių dokumentų pasekmių.

4.5 Atliekant šį vertinimą reikėtų atskirai išnagrinėti tokių priemonių veiksmingumą, pirma, nagrinėjant tik procedūrinius ir lingvistinius klausimus, antra, sprendžiant svarbesnius su teisine asmenų padėtimi susijusius klausimus.

4.6 Siekiant visiškai įgyvendinti teises laisvai judėti ir apsigyventi, taip pat įsisteigimo laisvę, laisvę teikti paslaugas ir laisvą darbuotojų judėjimą bendrojoje rinkoje, be kita ko, reikia nustatyti viršvalstybines priemones ir teisės aktus, kuriais būtų šalinami arba labai konkrečiais atvejais ribojami administraciniai viešųjų dokumentų autentifikavimo formalumai.

4.6.1 Kitų nei viešojo dokumento originalą išdavusios valstybės narės valdžios institucijų kišimasis dažnai susijęs su interesais, kurie nesuderinami su ES teise ir lemia diskriminacinį elgesį ir nepagrįstas privačių asmenų sąnaudas.

4.6.2 Akivaizdu, kad galima užtikrinti viešąją tvarką ir apsaugoti valstybių narių finansinius interesus priemonėmis, kurios lemtų mažesnes piliečių sąnaudas ir kuriomis bet kuriuo atveju nebūtų pažeidžiamos ES teisės aktais jiems suteiktos teisės. Jei iškiltų pagrįstų abejonių dėl dokumento autentiškumo arba jei dokumentas neegzistuos valstybėje narėje, kompetentingos nacionalinės institucijos galėtų keistis reikiama informacija ir rasti tinkamų sprendimų.

4.6.2.1 Vis dėlto Komitetas pabrėžia, kad, jo manymu, valdžios institucijų pareiga visomis įmanomomis priemonėmis padėti žmonėms tarpvalstybiniu lygmeniu įteisinti visus viešuosius dokumentus, kuriais patvirtinamas statusas arba padėtis, t. y. naudojimosi ES pripažintomis teisėmis ir laisvėmis sąlyga arba reikalavimas.

4.6.3 Tai liudija įvairi patirtis Europos Sąjungoje, pavyzdžiui:

— civilinės metrikacijos įstaigų pareigūnų administracinis bendradarbiavimas, kurį vykdo vienuolikos Tarptautinės civilinės būklės komisijos (toliau – TCBK) konvencijos Nr. 3⁽³⁾ valstybių narių. Geri tokio bendradarbiavimo rezultatai suteikia Komitetui tvirtą pagrindą raginti visas ES valstybes nars prisidėti prie šios konvencijos, rengiantis, kaip tikimasi, šioje srityje nustatyti viršvalstybines taisykles;

— keitimasis informacija apie profesines kvalifikacijas naudojant elektroninę Vidaus rinkos informacijos sistemą (angl. IMI);

⁽³⁾ Pagal šią konvenciją, kai civilinės metrikacijos įstaigos pareigūnas rengia santuokos liudijimą, jis apie tai informuoja abiejų būsimų sutuoktinių gimimo vietas civilinės metrikacijos įstaigos pareigūną, užpildydamas standartinę formą.

— laipsniškas automatizavimas ir egzekvatūros panaikinimas plačiai taikant elektronines procedūras, e. teisingumo sistemą ir t. t.

4.6.3.1 Atsižvelgiant į šią patirtį, būtų logiška, kad Komisija susietų savo žaliwoje knygoje dėl laisvo viešųjų dokumentų judėjimo numatytą teisės akto pasiūlymą su kitomis iniciatyvomis, pavyzdžiui, skaitmeninės Europos strategija ir e. 2020. EESRK mano, kad tai būtų gera proga skatinti kurti civilinės būklės dokumentų registrų tinklą, kuris padėtų taikyti principą, pagal kurį būtų reikalaujama pateikti dokumentus tik vieną kartą, taip supaprastinant visas administracines procedūras.

4.6.3.2 EESRK mano, kad taip pat būtų galima išnagrinėti galimybę artimiausiu metu sukurti valstybių narių dažniausiai išduodamų pavyzdinių viešųjų dokumentų elektroninę bazę. Šią bazę valdytų Europos Komisija siekiant sudaryti palankias sąlygas šių dokumentų ir atitinkamų dokumentų kitomis valstybinėmis kalbomis tarpusavio pripažinimui ir savaiminiam lygiavertiškumui visoje ES teritorijoje.

4.6.4 Be to, patirtis kitose ES politikos srityse rodo, kad galima naudoti dokumentus, parengtus naudojant tokias pat arba panašias formas bei medžiagas ir taikant tokius pat arba panašius metodus, pavyzdžiui, Europos pasas ⁽⁴⁾ ir dokumentai dėl pagalbos priemonių, numatytų Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 20 straipsnio 2 dalies c punkte, įvairių formų pavyzdinis automobilių ir motociklų vairuotojo pažymėjimas ir t. t.

4.6.5 Todėl galima raginti plačiai naudoti standartinius daugiakalbio formato administracinius dokumentus, kurie galėtų būti pagrįsti TCBK naudojamais pavyzdžiais, kuriuos naudojant, be kita ko, paskirties šalyje dokumento neberekėtų išversti.

4.7 Savaimė suprantama, esant abipusiam pasitikėjimui, o gal net abipusei pagarbai glaudesnis administracinis bendradarbiavimas ir dokumentų, kurie galiotų visose ES valstybėse narėse, išdavimas yra įgyvendinami tikslai, kurie labai pageidautini siekiant supaprastinti naudojimąsi pirmiau minėtomis ES pilietybės ir pagrindinėmis ekonominėmis teisėmis. Nustatyti Europos taisykles, kurios būtų veiksmingai taikomos visose valstybėse narėse, yra institucijų užduotis, kuri patenka į ES kompetencijos sritį ir kurią būtina atlikti siekiant gilinti integracijos procesą.

4.8 Tačiau civilinę būklę įrodančių dokumentų pateikimas susijęs su sudėtingesnėmis problemomis, kurioms išspręsti reikia nagrinėti įvairias teisės aktų leidybos politikos galimybes.

4.8.1 Todėl svarbu rasti bendrą išeičių, pavyzdžiui, patvirtinti Europos civilinės būklės pažymėjimą, siekiant spręsti sudėtingą dabartinę problemą, susijusią su kompetentingų valstybių narių

institucijų išduodamais civilinės būklės pažymėjimais, kuriais tose šalyse asmenų padėtis vertinama nevienodai ir nesusijusi su automatiškai pripažįstamomis pasekmėmis.

4.8.2 Dėl įvairių teisinių, kultūrinių ir religinių tradicijų valstybėse narėse asmenų teisinė padėtis skiriasi. Dėl to atsiranda neatitikimų: kai kuriose šalyse prieš registruojant santuoką reikalaujama pateikti pažymą dėl kliūčių sudaryti santuoką nebuvimo, pripažįstama tos pačios lyties asmenų santuoka arba taikoma nustatyta pavardžių suteikimo arba lyties pakeitimo tvarka.

4.9 Reikia griežtai laikytis subsidiarumo principo, turint omenyje, kad būtent valstybės narės šiuo metu šioje srityje turi įgaliojimus, kad Lisabonos sutartyje nenumatyta konkrečių teisinių pagrindų su šiuo klausimu susijusioms viršvalstybinėms teisės aktų derinimo priemonėms skatinti ir kad nėra nustatytos aiškios jurisdikcijos nebuvimo kompensavimo sąlygos, priešingai nei numatyta Sutarties dėl ES veikimo 77 straipsnio 3 dalyje, kurioje nustatytos vizų ir kitų trumpalaikių leidimų gyventi išdavimo sąlygos.

4.10 Todėl galimybė laikytis abipusio pripažinimo principo taikant tam tikras viršvalstybinių teisės aktų nuostatas, grindžiamas Sutarties dėl ES veikimo 81 straipsnio 1 dalies bendrosiomis nuostatomis, turėtų būti numatyta atsižvelgiant į specialią teisėkūros procedūrą pagal Sutarties dėl ES veikimo 81 straipsnio 3 dalį ir būtina įtraukiant valstybių narių nacionalinius parlamentus.

4.10.1 Šiuo požiūriu nenaudinga išsamiai nagrinėti arba selektyviai vertinti galimas nuostatas, kurias turi būti siekiama įgyvendinti Europos Sąjungoje atsižvelgiant į pripažintinos civilinės būklės padėtį, kadangi, veikiausiai, būtų paprasčiau tokią procedūrą taikyti nustatant kilmę, įvaikinant ar vykdant pavardžių suteikimo asmenims tvarką, nei pripažįstant santuoką.

4.10.2 Trumpai tariant, neatsižvelgiant į teisės aktuose numatytą galimybę, kurią pasirinktų Europos Sąjunga, ir jai įgyvendinti būtina laiką, visų pirma būtina teikti pirmenybę asmenims, reikalaujantiems pripažinti jų teisinę padėtį arba civilinės būklės pažymėjimo pasekmes Europos lygmeniu nustatant neprivalomus kriterijus ir pagrindines gaires, kurios padėtų valstybių narių kompetentingoms institucijoms rasti nuoseklius, lanksčius sprendimus, kuriais būtų nediskriminuojama dėl pilietybės.

4.11 Atsižvelgiant į neatidėliotiną būtinybę palengvinti viešųjų dokumentų judėjimą, valstybės narės ir ES institucijos turėtų remti Komisijos iniciatyvas, kuriomis siekiama skatinti laisvą viešųjų dokumentų judėjimą ir nustatyti neprivalomą viršvalstybinę Europos civilinės būklės pažymėjimo sistemą, taip pat pradėti darbą, kurį reikia atlikti siekiant suderinti įstatymų kolizijos taisykles. Šiomis iniciatyvomis turėtų būti įtvirtintas abipusis pripažinimas, nustatyti būtiniausi reikalavimai, kuriuos turi atitikti civilinės būklės dokumentai, ir susitarta dėl bendros šių dokumentų galiojimo Europos Sąjungoje prezumpcijos, kai patvirtinama, kad atitinkama institucija juos išdavė teisėtai.

⁽⁴⁾ OL C 241, 1981 9 19 ir C 179, 1982 7 26.

4.12 Siekdamas užtikrinti, kad ateityje ES priimtos priemonės dėl laisvo viešųjų dokumentų judėjimo būtų kuo veiksmingesnės, Komitetas ragina Komisiją apvarstyti galimybę išplėsti savo būsimų teisės aktų pasiūlymų taikymo sritį, kad būtų įtraukti Europos ekonominės erdvės ir trečiųjų šalių, su kuriomis ES pasirašė šiuo metu galiojančius asociacijos susitarimus (abipusiškumo principu pagrįstus susitarimus – su valstybių narių piliečiais), piliečiai ir trečiųjų šalių ilgalaikiai gyventojai, kurie teisėtai įsisteigę arba nuolat gyvena ES valstybėje narėje.

2011 m. birželio 15 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos direktyvų 89/666/EEB, 2005/56/EB ir 2009/101/EB nuostatos dėl centrinių, komercinių ir bendrovių registrų sąveikos

COM(2011) 79 galutinis – 2011/0038 (COD)

(2011/C 248/20)

Pranešėjas **Miklós PÁSZTOR**

Europos Parlamentas ir Taryba, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 50 straipsnio 2 dalies g punktu, 2011 m. kovo 8 d. ir 2011 m. kovo 16 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos direktyvų 89/666/EEB, 2005/56/EB ir 2009/101/EB nuostatos dėl centrinių, komercinių ir bendrovių registrų sąveikos

COM(2011) 79 galutinis – 2011/0038 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. gegužės 26 d. priėmė savo nuomonę.

472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (birželio 15 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 144 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pritaria šiai direktyvai ir mano, kad tai svarbus žingsnis vystant bendrąją rinką. Iš tikrųjų, direktyva suteikia galimybę įgyvendinti bendresnius komercinių bendrovių, darbuotojų, vartotojų ir Europos piliečių tikslus, numatytus strategijoje „Europa 2020“ ir mažosioms ir vidutinėms įmonėms skirtoje iniciatyvoje „Small Business Act“. Vis dėlto, dabartinis pasiūlymo variantas, kuriame numatoma suvienodinti svarbiausius duomenis ir aktus ir savanorišką bendradarbiavimą pakeisti teisiškai privalomu visoje Europos Sąjungos teritorijoje, patenkina tik kai kuriuos iš išsakytų esminių pageidavimų.

1.2 Pasiūlyme yra ir daug neaiškumų dėl įgyvendinimo. Nemažai klausimų paliekama sureguliuoti Komisijai, numatant, kad ji ateityje šiuo tikslu priims taisykles. EESRK taip pat tikisi, kad bus įtrauktas ir į kitus teisėkūros etapus, ir norėtų ir toliau bendradarbiauti su Komisija rengiant minėtas būsimas taisykles.

1.3 EESRK nuomone, būtų buvę geriau, jeigu pasiūlyme būtų sujungtos visos trys keičiamosios direktyvos ir tikrai nepriklausomai būtų suformuluoti Europos Sąjungos reikalavimai šiuo klausimu⁽¹⁾. Kadangi pakeitimai ir deleguotieji aktai bus priimami vėliau, įgyvendinimas nebus toks aiškus. Todėl EESRK laikosi savo pozicijos, kurią yra išsakęs dėl žaliosios knygos, ir pageidautų, kad į ją būtų atsižvelgta būsimojo teisės akto nuostatose.

1.4 Komitetas mano, kad šiame teisės akte yra vienas didelis trūkumas – jame nenumatytas registruotos buveinės perkėlimo

klausimas, nors, kaip teigiama žaliojoje knygoje, besivienijančioje rinkoje šis klausimas tampa vis aktualesnis. EESRK nuomone, teisės akto rengėjai nepasinaudojo proga ir neįtvirtino vertybinių popierių skaidrumo principo, kuriuo, beje, remiasi.

1.5 EESRK patvirtina pasiūlyme pateikiamus pakeitimus, susijusius su direktyvomis 89/666/EEB ir 2005/56/EB.

1.6 Dėl Direktyvos 2009/101/EB pakeitimų Komitetas mano, kad svarbu:

— duomenis paskelbti kuo anksčiau, t. y. kuo greičiau, atsižvelgiant į techninius ir teisinius apribojimus;

— numatyti, kad vieningos Europos sistemoje prašymai suteikti esminę informaciją būtų nemokami, kaip EESRK jau yra rekomendavęs anksčiau;

— išaiškinti sistemos kūrimo ir eksploatavimo išlaidų klausimą, nes kol kas jis neaiškus. Komitetas apgailestauja, kad šiuo klausimu pasiūlyme nepateikiami poveikio vertinimo tyrimai. Vis dėlto Komitetas galvoja, kad Europos Sąjungai būtina numatyti lėšas šioms išlaidoms padengti;

— užtikrinti, kad prieiga prie sistemoje saugomos informacijos turėtų būti kuo tiesesnė, ir kad kuo mažiau informacijos būtų skelbiama popieriuje.

⁽¹⁾ Pirmoji ir Vienuoliktoji direktyvos iš esmės gali būti nesunkiai sujungtos, nes jose nagrinėjama ta pati tema (bendrovių atskleidimas), o direktyvoje dėl tarpvalstybinių susijungimų apsiribota vienu konkrečiu klausimu – prekybos registrų aiškumu tarpvalstybinių operacijų atžvilgiu.

1.7 EESRK sutinka, kad terminas Europos Sąjungai ir valstybėms narėms įgyvendinti būtinus teisės aktus būtų 2014 m. sausio 1 d. Vis dėlto, Komitetas mano, kad Europos Sąjungai būtina nusistatyti vidinį terminą, iki kada reikėtų įgyvendinti deleguotuosiuose aktuose nustatytas priemones.

2. Pasiūlymo dėl direktyvos turinys

2.1 Šios direktyvos tikslas – pagerinti teisinės ir mokesstinės terpės skaidrumą bendrovėms, kurios vis labiau pasinaudoja bendrosios rinkos teikiamomis galimybėmis, ir taip padidinti pasitikėjimą bendrąja rinką, siekiant užtikrinti, kad būtų pasinaudota konkurenciniais pranašumais, kurie atsiranda prekybos partneriams palaikant ryšius.

2.2 Vadovaudamasi šia direktyva, valstybės narės turėtų imtis būtinų priemonių, užtikrinančių nariams ir trečiosioms šalims galimybę visoje ES naudotis dokumentais ir duomenimis apie bendroves ir jų tarpusavio ryšius. Iki šiol nebuvo tikro įsipareigojimo arba galimybės tai padaryti. Skaidrumo klausimas ypač opus ir skubus, kai abipus sienos esančios bendrovės arba bendrovės vietos filialai jungiasi arba skaidosi pagal kitos valstybės narės teisę.

2.3 Komisijos pasiūlytas sprendimas – iš dalies pakeisti ankstesnes direktyvas:

- Direktyvą 89/666/EEB dėl atskleidimo reikalavimų filialams, įsteigtiems kitose valstybėse narėse (Vienuoliktoji direktyva);
- Direktyvą 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimųsi, peržengiančių vienos valstybės ribas;
- Direktyvą 2009/101/EB dėl apsaugos priemonių, taikomų siekiant apsaugoti narių ir trečiųjų asmenų interesus (nauja direktyva dėl komercinės veiklos atskleidimo, pakeičianti pirmąją direktyvą).

Šios direktyvos tik iš dalies atitiko didėjančią informacijos poreikį.

2.4 Naująją direktyva padarytais pakeitimais išplečiami, paaiškinami ir papildomi dabartiniai reikalavimai bei procedūros, o Komisijai suteikiama teisė įgyvendinant šią direktyvą taikyti kitas konkrečias detales ir papildymus. Pagrindinis šios priemonės tikslas – užtikrinti, kad visos bendrovės, filialus ar ūkinės veiklos vykdytojų grupuotes būtų galima aiškiai ir greitai atpažinti ir kad kiekvienas pokytis būtų nedelsiant užregistruotas bei apie jį būtų informuojama. Geriausia priemonė tam pasiekti, kaip pasitvirtino, yra dokumentų ir duomenų laikymas elektroninėse laikmenose bei jų paskelbimas, ir valstybės narės turėtų užtikrinti duomenų pritaikymą skaitmeniniam formatui bei prieinamumą planuojamoje bendroje Europos elektroninėje bazėje.

2.5 Daugelis Europos Komisijos pasiūlytų pakeitimų susiję su Direktyva 2009/101/EB:

- nustatomas 15 kalendorinių dienų terminas duomenims paskelbti;

— kiekviena bendrovė turėtų turėti unikalų atpažinties kodą, kuris leistų ją aiškiai identifikuoti Europos ekonominėje erdvėje;

— valstybių narių nustatytos procedūros turėtų būti suderinamos su prieinamumu naudojantis bendra Europos elektronine baze;

— valstybės narės privalo užtikrinti dokumentų ir duomenų patikimumą;

— paskelbimo kaina neturi viršyti būtinųjų administracinių išlaidų;

— įgyvendindama šias nuostatas Europos Komisija gali priimti deleguotuosius teisės aktus, kuriuose nustatytų techninius reikalavimus, susijusius su (elektroninio tinklo) valdymu ir saugumu, unikalaus atpažinties kodo suteikimu, kalbos vartojimu, metodus ir techninius reikalavimus, susijusius su atskleidimu, ir galimas sankcijas už nuostatų nesilaikymą.

2.6 1989 m. ir 2005 m. direktyvų pakeitimai susiję su filialų arba ribotos atsakomybės bendrovių, kurių susijungimas peržengia vienos valstybės ribas, unikaliu atpažinimo kodu ir su elektroninio suderinamumo su kitais registrais reikalavimu.

2.7 Valstybėms narėms direktyvoje nustatomas galutinis tos direktyvos įgyvendinimo terminas – 2014 m. sausio 1 d.; direktyva įsigalios dvidešimtą dieną nuo jos paskelbimo.

3. Nuomonės teisinis pagrindas

3.1 Verslo registrų skaidrumas nėra vien tik svarbus tikslas; tai ir prielaida paskatinti suderinti bendrovių teisę. Valstybių narių registrų tarpusavio suderinamumas iš esmės yra informacijos ir ekonomikos klausimas, bet pasiūlymą būtina paskelbti teisine forma, kadangi negalima nepaisyti teisinių reikalavimų. Suderinimo teisinis pagrindas reikalingas ne tik dėl to, kad būtina rasti tinkamą teisinę formą, – jis dar garantuoja išsamų tyrimą.

3.1.1 Tokiomis aplinkybėmis pirmasis klausimas galėtų būti toks: kaip suderinti šalių, kurios tradiciškai yra kapitalo eksportuotojos, ir šalių, kurios tradiciškai yra kapitalo importuotojos, interesus? Toliau pateiktoje lentelėje išsamiai nurodyti pagrindiniai principai. Vadovaujantis šiais principais, dėl atsižvelgimo į prioritetinius valstybių narių interesus ilgainiui iš esmės apribojama nuodugnaus suderinimo sėkmė, net jei šis klausimas diskutuojant gali pasirodyti esąs ne toks svarbus kaip techniniai klausimai, pavyzdžiui, verslo registrų tarpusavio suderinamumas.

	Valstybė narė kapitalo eksportuotoja	Valstybė narė kapitalo importuotoja
1. Teisėtumo suteikimas verslui (juridinis asmuo)	Fikcijos principas (universalumas)	Tikroviškumo principas (specialus metodas)
2. Juridinio asmens identifikuojamumas	Registracijos vieta	Tikroji administracijos būstinė
3. Jurisdikcija	Individualumo principas	Teritorialumo principas
4. Ekonominės teisės principas	Teisinio tikrumo principas	Piktnaudžiavimo įstatymu prevencija
5. ES teisės principas (vidaus rinkos politika)	Draudimas apriboti pagrindines laisves	Diskriminacijos draudimas

3.2 Kai kuriose šalyse – tose, kur laikomasi fikcijos principo (jose bendrovės nacionaliniu lygmeniu iš esmės pripažįstamos savaime, jei atitinka tam tikrus oficialius reikalavimus), – bendrovių įregistravimui valstybėje narėje nustatyta daug mažiau apribojimų nei kitose. Pastarosiose taip pat stengiamasi apsaugoti vietos bendruomenes, kurios dalyvauja versle, kadangi verslo įmonių, kurios kreipiasi dėl registracijos, atsakomybė didesnė nei valstybės.

3.3 Kitais žodžiais tariant, įregistruojant verslo įmones privačią teisę viršesnė už viešąją teisę. Kai kuriose šalyse tiesiog negali būti keičiami bendrovės įstatai, o kitose, kai bendrovės būstinė perkeliama į kitą vietą, turi būti pakeista tapatybė, kuri gali būti nustatyta pagal bendrovių įstatymą, taigi ir registras. Dėl to kilo nemažai problemų vidaus rinkoje (žr., pavyzdžiui, *Überseering* byla), įskaitant dvigubą tapatybę ir košmarišką dvigubo tapatybės nebuvimo scenarijų (Vokietijos ir Airijos grupuotės atvejis).

3.4 Kai kurios šalys pasaulį mato kaip visumą ir į komercinę veiklą žiūri taip pat, neatsižvelgdamos į tai, kur ji vykdoma – jų šalyje ar užsienyje (individualumo principas). Kitų šalių jurisdikcija pagrįsta teritorialumo principu: svarbu tai, kur verslas įsisteigęs, todėl tarp valstybės teritorijos ir užsienio yra esminis skirtumas. Taigi visa tai būtina suderinti. Pirmuoju atveju (individualumo principas) verslo registrų tarpusavio suderinamumas iš esmės priskiriamas privatinei teisei, o bendrovių teisei atitenka pačių verslo įmonių interesai. Antruoju atveju būtina taikyti viešąsias priemones. Todėl pirmuoju atveju kapitalą eksportuojančioms įmonėms geriau būtų, pavyzdžiui, taikyti projektą BRITE, o ne visišką suderinimą.

3.5 Kalbant apie registraciją, šalys, kurios tradiciškai yra kapitalo eksportuotojos, nenori keisti pagal bendrovių teisę gauto atpažinties kodo, nes mano, kad teisinis tikrumas yra svarbesnis už bet kurį kitą veiksni. Tačiau kitos šalys mano, kad svarbiausia yra apsaugoti vietos bendruomenes, kurios dalyvauja versle, ir prireikus nedvejodamos reikalauja įmonės teisinio statuso. Būtent dėl šios priežasties pirmosios direktyvos 11 straipsnis

(12 straipsnis naujojoje direktyvoje), kuriame pateikiamas išsamus įmonės bankroto priežasčių paaiškinimas, įvairiose šalyse gali būti įgyvendinamas visiškai skirtingai, atsižvelgiant į tai, kaip, tos šalies supratimu, turėtų būti steigiami bendrovė (žr., pavyzdžiui, *Ubbink* arba *Marleasing* byla).

3.6 Šalys, kurios iš esmės nedarą skirtumo tarp vidaus ir išorės veiklos, paprastai labiau pasinaudoja vidaus rinkos teikiama galimybėmis, ir tose šalyse įregistruotos verslo įmonės galėtų lengvai manyti, kad priimančioji valstybė kenkia joms, nes riboja ES laisves. Kita vertus, realybės, kitaip sakant, teritorialumo, principą pripažįstančių valstybių praktikoje kartais labiau pabrėžiamas užsienio verslo įmonių diskriminavimas. Akivaizdu, kad verslo registrų suvienodinimas visų pirma naudingas kapitalą teikiančioms šalims, kadangi reguliavimas toje srityje yra svarbesnis klausimas valstybėms kapitalo gavėjoms.

4. Bendrosios pastabos

4.1 EESRK pritaria šiai direktyvai ir mano, kad tai svarbus žingsnis vystant bendrąją rinką. Iš tikrųjų, suteikiama galimybė įgyvendinti bendresnius komercinių bendrovių, darbuotojų, vartotojų ir Europos piliečių tikslus, kaip jau Komitetas yra anksčiau pareiškęs komentuodamas žaliąją knygą: „Verslo registrų sąveika turi atspindėti dviejų pagrindinių strateginių dokumentų tikslus: strategijos „Europa 2020“ ir „Small Business Act“. Verslo registrų sąveika turėtų padidinti skaidrumą ir palengvinti bendradarbiavimą, taip pat sumažinti tarpvalstybinės komercinės veiklos kliūtis ir palengvinti administracinę našą, ypač MVI. Šiuos tikslus būtina įgyvendinti siekiant konsoliduoti bendrąją rinką ir paskatinti darnią bei tvarią ekonominę ir socialinę pažangą, kuri pabrėžiama Europos Komisijos komunikate „Visų pirma galvokime apie mažuosius“. Europos iniciatyva „Small Business Act“, COM(2008) 394 galutinis“⁽²⁾.

4.2 Be to, Komitetas pažymi, kad dabartinis pasiūlymo variantas patenkina tik kai kuriuos iš išsakytų esminių pageidavimų – jame numatoma suvienodinti svarbiausius duomenis ir aktus ir savanorišką bendradarbiavimą pakeisti teisiškai privalomu visoje Europos Sąjungos teritorijoje. Be to, nors Komitetas ir laiko priimtina administracinių išlaidų ir duomenų apsaugos reguliavimo principą, jis vis dėlto mano, kad daugelį punktų reikėtų patikslinti.

4.3 Tačiau reikėtų pažymėti, kad pasiūlyme yra ir nemažai neapibrėžtumo dėl įgyvendinimo. Apskritai pasiūlyme nuostatas apibrėžti paliekama būsimoms taisyklėms. Vis dėlto, jas žinoti būtų gerai jau dabar. Taigi, pasiūlyme galėjo būti, pavyzdžiui, daugiau informacijos apie tam tikras normas ir tam tikrą turinį, tuo labiau, kad apie tai iš dalies jau buvo užsiminta žaliojoje knygoje ir buvo laukiama atsakymo. Todėl turėjo būti rasta

(2) OL C 48, 2011 2 15, p. 120, 1.2 punktus.

galimybė pateikti praktinių pastabų. Dėl šios priežasties EESRK laikosi savo pozicijos, kurią yra išsakęs dėl žaliosios knygos, ir pageidautų, kad į ją būtų atsižvelgta būsimojo teisės akto nuostatose.

4.4 EESRK galvoja, kad Europos Sąjunga šiuo atveju praleido galimybę žengti ryžtingesnę žingsnį link geresnio bendrovių teisės suderinimo, kuris aprašomas 3 skirsnyje. Komitetas supranta, kad dėl nemažų teisinių ir institucinių skirtumų sunku pasiekti didesnės pažangos šioje gana sudėtingoje srityje ir kad bendrovių teisei suderinti gali prireikti dešimtmečio. Vis dėlto registracija yra viena šio proceso dalis, ir nuodugnai nesprendami šio klausimo praleidome galimybę rasti bendrus formatus ir pradėti diskusiją šiuo klausimu. Be to, BRITE programa aiškiai rodo, kad suinteresuotieji subjektai gali savireguliacijos būdu patenkinamai išspręsti keletą klausimų, susijusių su detalėmis.

4.5 Komitetas mano, kad šiame teisės akte yra vienas didelis trūkumas – jame nenumatytas registruotos buveinės perkėlimo klausimas, nors, kaip teigiama žaliojoje knygoje, besivienijančioje rinkoje šis klausimas tampa vis aktualesnis. EESRK nuomone, teisės akto rengėjai nepasinaudojo proga ir neįvirtino vertybinių popierių skaidrumo principo, kuriuo, beje, remiasi.

4.6 Šiuo atveju galbūt būtų buvę geriau, jeigu pasiūlyme būtų sujungtos visos trys keičiamosios direktyvos ir tikrai nepriklausomai būtų suformuluoti Europos Sąjungos reikalavimai šiuo klausimu⁽³⁾. Kadangi pakeitimai ir deleguotieji aktai bus priimami vėliau, įgyvendinimas nebus toks aiškus, ypač turint omenyje tai, kad šiame pasiūlyme aiškiai neįvardijami registracijos tvarkymo sunkumai ir valstybių narių bendrovių registrų bendradarbiavimas.

4.7 Komitetas laikosi nuomonės, kad įgyvendinant nustatytus tikslus iškilis naujų sunkumų, kadangi, atsižvelgiant į pasiūlymo formuluotę, bet, tikėkimės, ne į tikslą, kuris buvo sumanytas iš pradžių, registracijos srityje bendradarbiaujančioms institucijoms, iki šiol aktyviai veikiančioms Europos lygmeniu, oficialioms, dirbančioms savanoriškai ar rinkos sukurtoms, pagal naują bendradarbiavimo sistemą neliks vietos. Be to, EESRK sutinka, kad ES bendras teisinis portalas (European e-Justice portal) turėtų būti pagrindinė teisinės informacijos prieigos vieta, tačiau mano, kad būtina reikia palikti pakankamai vietos ir kitoms, galbūt net platesnėms iniciatyvoms. Komitetas taip pat kartoja, jog „ypač svarbu, kad valstybių narių ir Europos institucijos šioje srityje bendradarbiautų su socialiniais partneriais ir pilietine visuomene“⁽⁴⁾. EESRK taip pat tikisi, kad bus įtrauktas ir į kitus teisėkūros etapus, ir norėtų ir toliau bendradarbiauti su Komisija rengiant būsimas taisykles.

⁽³⁾ Pirmoji ir Vienuoliktoji direktyvos iš esmės gali būti nesunkiai sujungtos, nes jose nagrinėjama ta pati tema (bendrovių atskleidimas), o direktyvoje dėl tarpvalstybinių susijungimų apsiribota vienu konkrečiu klausimu – prekybos registrų aiškumu tarpvalstybinių operacijų atžvilgiu.

⁽⁴⁾ Žr. OL C 48, 2011 2 15, p. 120, 6.7 punktą.

5. Konkrečios pastabos

5.1 EESRK patvirtina pasiūlymo pakeitimus, susijusius su direktyvomis 89/666/EEB ir 2005/56/EB.

5.2 Dėl Direktyvos 2009/101/EB pakeitimų Komitetas mano, kad svarbu duomenis paskelbti kuo anksčiau, t. y. kuo greičiau, atsižvelgiant į techninius ir teisinius apribojimus. EESRK laikosi nuomonės, kad per trumpą laiką įmanoma smarkiai sutrumpinti siūlomą terminą. Tačiau jis nori pažymėti, kad kai kuriais atvejais net šis terminas gali būti per ilgas, todėl apie pokyčius galbūt reikėtų pranešti daug greičiau, kitais žodžiais tariant, naudojantis bendrąja Europos elektronine baze⁽⁵⁾, atskleidžiant vos tik gavus vietos pranešimą, o patvirtinti jį būtų galima vėliau. Dabartinės informacinės technologijos suteikia tokią galimybę.

5.3 Dėl išlaidų, atsirandančių naudojantis šia informacine paslauga, reikėtų aiškiai nustatyti, ar visas išlaidas turi padengti suma, kurią sumoka pranešusioji šalis, ar taip pat turėtų mokėti informacijos paprašiusi šalis. Dabartinė tvarka šiuo klausimu valstybėse narėse skirtinga. Iki šiol buvo įprasta, kad už paslaugą reikia mokėti tik tada, kai informacija paimama iš kitos šalies prekybos registro. Komitetas jau yra minėjęs, kad tikisi, jog vieningos Europos sistemoje prašymai suteikti pagrindinę informaciją bus nemokami⁽⁶⁾.

5.3.1 Komitetas mano, kad komercinėms bendrovėms pagrindine informacija apie verslo partnerius, bendrovių narius, kreditorius ir darbuotojus turėtų būti laikoma informacija apie bendrovės registruotą buveinę, jos savininkus ir aukštesnės grandies vadovus, bendrovės ekonominę ir teisinę padėtį, jos atsparumą ir kartu tikslią atskaitomybę ir balansą.

5.3.2 Komitetas pabrėžia, kad sistemos kūrimo ir eksploataavimo išlaidų klausimas lieka neaiškus, ir apgailestauja, kad pasiūlyme nepateikiama poveikio vertinimo tyrimų, kuriuose jos būtų įvertintos. Vis dėlto Komitetas galvoja, kad Europos Sąjungai būtina numatyti lėšas šioms išlaidoms padengti.

5.4 EESRK džiaugiasi tuo, kad duomenys bus prieinami elektroniniu būdu. Komitetas tikisi, kad naudojantis sistema informaciją bus galima gauti pačiu tiesiausiu būdu. Vis dėlto, jis pripažįsta, kad būtina pasiekti pusiausvyrą tarp reikalavimo atskleisti ir greitos bei saugios procedūros. Komitetas įsitikinęs, kad galimas geras kompromisas ir kad galiausiai bus daugiau

⁽⁵⁾ Tai būtų Europos elektroniniame tinkle paskelbtos žinutės arba informacija, tiesiogiai prieinama suinteresuotiesiems šalims.

⁽⁶⁾ Žr. OL C 48, 2011 2 15, p. 120, 1.5 punktą.

viešumo. Kitas didelis Komiteto noras būtų, kad vieninga sistema leistų kuo mažiau informacijos spausdinti popieriuje, taigi sumažėtų ir spausdinimo išlaidų.

5.4.1 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad gali kilti prieštaravimų dėl Europoje privalomų reikalavimų pranešti informaciją ir nacionalinės teisės reikalavimų (pavyzdžiui, dokumentų tikrumo patvirtinimo). Tokia padėtis ilgai tęstis negali.

5.5 Komiteto nuomone, kalbos klausimus taip pat galima nesunkiai techniškai išspręsti, jei bus atliktas pakankamas preliminarus darbas. Moderni perdavimo programinė įranga suteikia galimybę lengvai bet kuria kalba paskelbti vienodus tekstus, jei tokie yra ir jie patvirtinti, prieš tai tinkamai pasikonsultavus.

Šios rūšies suvienodinimas galėtų būti svarstomas pagrindinės informacijos ir apskaitos dokumentų atžvilgiu.

5.6 Dėl duomenų apsaugos EESRK mano, kad būtų tikslinga taikyti Direktyvos 95/46/EB nuostatas dėl asmens duomenų bendrovių registre.

5.7 ESRK sutinka, kad terminas valstybėms narėms įgyvendinti būtinus teisės aktus būtų 2014 m. sausio 1 d. Vis dėlto, Komitetas mano, kad Europos Sąjungai būtina nusistatyti vidinį terminą, iki kada reikėtų įgyvendinti deleguotuosiuose aktuose nustatytas priemonės. Tokiu būdu būtų sukurtas ir veikty organas, leidžiantis visoje Europos Sąjungoje greitai ir visiems vienodai gauti informaciją apie bendroves.

2011 m. birželio 15 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Visapusiškas požiūris į asmens duomenų apsaugą Europos Sąjungoje“

COM(2010) 609 galutinis

(2011/C 248/21)

Pranešėjas **Peter MORGAN**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. lapkričio 4 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Visapusiškas požiūris į asmens duomenų apsaugą Europos Sąjungoje“

COM(2010) 609 galutinis.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. gegužės 27 d. priėmė savo nuomonę.

472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (birželio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 155 nariams balsavus už, 9 – prieš ir 12 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos Sąjungoje duomenų apsaugos teisė yra pagrįsta 1995 m. Direktyva 95/46/EB, kurioje nustatyti šie du tikslai:

(1) valstybės narės saugo fizinių asmenų pagrindines teises ir laisves, o ypač jų privatumo teisę tvarkant asmens duomenis.

(2) Valstybės narės nevaržo ir nedraudžia laisvo asmens duomenų judėjimo tarp valstybių narių dėl priežasčių, susijusių su apsauga, skiriama pagal šio straipsnio 1 dalį.

Labai svarbu pasiekti šių tikslų pusiausvyrą, kad jie vienas kitam neprieštarautų. Priimant naujus teisės aktus svarbiausia sukurti teisinę bazę, kuri padėtų šiuos du tikslus įgyvendinti.

1.2 EESRK palankiai vertina komunikatą, kuriame išdėstytas Komisijos požiūris į Duomenų apsaugos direktyvos 95/46/EB atnaujinimą. Žaibiškai greitai besivystant naujoms technologijoms, proporcingai daugėja ir internetu apdorojamų duomenų, o tai reiškia, kad norint išvengti didelio masto įsibrovimo į asmens privatumą, atitinkamai reikia ir didesnės asmens duomenų apsaugos. Reikia atidžiai riboti duomenų iš daugelio šaltinių rinkimą, jungimą ir valdymą. Viešajame sektoriuje yra sukaupta daug įvairių rinkmenų apie skirtingus piliečių santykių su valstybe aspektus. Kiekvienu atveju turi būti renkama tik tiek duomenų, kiek jų tikrai reikia tam tikram tikslui. Turi būti draudžiama įvairius duomenis rinkti į „bendrą duomenų katilą“.

1.3 Tuo pat metu EESRK ragina būti atsargiems. Teisės aktai, kuriais reguliuojama verslo veikla, turi būti stabilūs ir nuspėjami. Todėl EESRK remia deramą Duomenų apsaugos direktyvos peržiūrą.

1.4 Komunikate pripažįstama, jog viena pagrindinių suinteresuotiesiems subjektams, visų pirma tarptautinėms bendrovėms, susirūpinimą keliančių problemų yra ta, kad, nors nustatyta bendra ES teisės sistema, valstybių narių duomenų apsaugos teisės aktai nepakankamai suderinti. EESRK siūlo naujame teisės akte nustatyti nuoseklesnę darbuotojų asmens duomenų apsaugą visoje ES, įskaitant Europos sistemą, kad būtų didinamas teisinis aiškumas ir tikrumas. Šiuo požiūriu EESRK visų pirma palankiai vertina ketinimą nustatyti, kad būtų privaloma paskirti nepriklausomą bendrovės duomenų apsaugos pareigūną ir suderinti su tokio pareigūno užduotimis ir kompetencija susijusias taisykles.

1.5 Atsižvelgiant į galimą prieštaravimą tarp asmens privatumo ir to asmens duomenų komercinio naudojimo ir į didelę asmens duomenų svarbą, žmonėms reikėtų daug labiau domėtis, kokiems tikslams jų duomenys yra renkami ir kokias teises jie turi kontroliuoti jau surinktus duomenis. Todėl EESRK mano, jog veiksmingas vykdymo užtikrinimas ir žalos atlyginimas yra būtina sąlyga, kad šis projektas būtų tikrai išsamus. Be to, reikia įtraukti ir tarpvalstybinį aspektą.

1.6 Kalbant apie ES piliečius, taikytina teisė turėtų būti duomenų kontrolieriaus valstybės narės, kurioje duomenys yra saugomi, teisė, o asmenims, kurių duomenys saugotini, visų pirma darbuotojams ir vartotojams, turi būti taikoma jų įprastinės gyvenamosios vietos duomenų apsaugos teisė.

1.7 Vaikai paminėti paviršutiniškai. Su vaikais susijusiems privatumo klausimams reikia skirti ypatingą dėmesį. Pasinaudojus pamiršimo teise būtų galima ištaisyti vaikystėje padarytas kvailystes ar paauglystės nusižengimus, tačiau realiai šios teisės negalima įgyvendinti.

1.8 Dabartinė neskelbtinų duomenų apibrėžtis turi būti aiškiau suformuluota, nes elektroninių duomenų apie asmenis kategorijų tebedaugėja. EESRK nerimauja dėl plačiai paplitusio stebėjimo kamerų naudojimo be jokios atrankos. Labai svarbu vykdyti teisės aktą, kuriuo ribojamas netinkamas tokių vaizdų naudojimas. Bendrojo paketinio radijo ryšio (GPRS) duomenys, susiję su asmens buvimo vieta, – dar vienas ginčytinas klausimas. Vis dažniau renkami biometriniai duomenys. Todėl apibrėžtyje turėtų būti atsižvelgta į tokias naujas technologijas ir metodikas, taip pat ir į būsimas technologines naujoves. Gali prireikti nustatyti su aplinkybėmis susijusius principus. EESRK pritaria tinkamam naujųjų technologijų naudojimui.

1.9 Nors EESRK ir pripažįsta, kad tarpvalstybinis policijos bendradarbiavimas yra opus klausimas, jis mano, jog svarbu, kad pagrindinėms teisėms, įskaitant asmens duomenų apsaugą, visada būtų skiriama kuo daugiau dėmesio.

1.10 EESRK remia Komisijos bendrą siekį užtikrinti nuoseklesnę ES duomenų apsaugos taisyklių taikymą visose valstybėse narėse. EESRK nerimauja, jog gali būti, kad visose dvylikoje naujų valstybių narių išsamus ir veiksmingas Direktyvos 95/46/EB įgyvendinimas gali būti dar nebaigtas.

1.11 EESRK nuomone, nacionalinės duomenų apsaugos institucijos paprastai dirba neveiksmingai ir yra per daug apkrautos darbu, be to, jos turėtų būti labiau nepriklausomos. Bet kurioje naujoje direktyvoje turi būti reikalaujama, kad nacionalinės valdžios institucijos turėtų statusą, autoritetą ir išteklių savo funkcijoms vykdyti.

1.12 Remdamasis savo ligšioliniu darbu saugant asmenų teises, susijusias su asmens duomenų tvarkymu, EESRK mano, kad svarbi funkcija nuolat tenka 29 straipsnio darbo grupei.

1.13 EESRK, atsižvelgdamas į ES skaitmeninę darbotvarkę, prašo Komisijos pagalvoti apie galimybę įsteigti ES organą, kuriam būtų pavesta analizuoti platesnio socialinio interneto išsišakojimo galimybes po 10–20 metų. Dabartinės asmens duomenų saugumo ir kibernetinio saugumo nuostatos vis mažiau atitinka šios dienos reikalavimus ir visuomenė vis siekia įveikti atsilikimą. Duomenų apsaugos klausimu EESRK rekomenduoja paskirti visos ES duomenų apsaugos priežiūros pareigūną. Dabartinis ES duomenų apsaugos priežiūros pareigūnas prižiūri tik ES institucijas, o reikalingas pareigūnas, atsakingas už valstybių narių veiksmų koordinavimą ir veiklos standartus. Tačiau paskyrus tokį pareigūną būtų įvykdytas tik vienas iš Komiteto pageidaujamo ikurti organo aspektų.

2. Įžanga

2.1 EESRK toliau remia principus, kuriais buvo grindžiama 1995 m. direktyva. Toliau pateikiamos supaprastintos direktyvos teksto ištraukos be konteksto. Jose aiškiai nurodomi šie principai:

— 6 straipsnis

Valstybės narės numato, kad asmens duomenys turi būti:

- a) tvarkomi teisingai ir teisėtai;
- b) renkami dėl konkrečiai įvardytų, aiškiai apibrėžtų ir teisėtų tikslų;
- c) adekvatūs, tinkami ir savo apimtimi neviršijantys tikslų, kuriais jie renkami ir (arba) vėliau tvarkomi;
- d) tikslūs ir, jei būtina, nuolat atnaujinami;
- e) laikomi tokio pavidalo, kad duomenų subjektų tapatybes būtų galima nustatyti ne ilgiau, nei tai yra reikalinga tais tikslais, dėl kurių duomenys buvo surinkti.

— 7 straipsnis

Valstybės narės numato, kad asmens duomenis galima tvarkyti tik tuo atveju, jeigu:

- a) duomenų subjektas yra nedviprasmiškai davęs sutikimą;
- b) tvarkyti reikia vykdam sutartį, kurią duomenų subjektas yra sudaręs kaip viena iš šalių;
- c) tvarkymas yra būtinas, kad duomenų valdytojas laikytųsi savo teisinių įsipareigojimų;
- d) tvarkyti reikia norint apsaugoti gyvybinius duomenų subjekto interesus;
- e) tvarkyti reikia vykdam užduotį, atliekamą visuomenės labui, arba
- f) tvarkyti reikia dėl teisėtų interesų, kurių siekia duomenų valdytojas.

— 8 straipsnis

Valstybės narės uždraudžia tvarkyti asmens duomenis, kurie atskleidžia rasinę ar etninę kilmę, politines, religines ar filosofines pažiūras, priklausymą profesinėms sąjungoms, taip pat tvarkyti duomenis apie asmens sveikatą ar intymų gyvenimą.

2.2 Pastarąjį dešimtmetį, kartu su naujomis Lisabonos sutarties 16 straipsnio ir Pagrindinių teisių chartijos 8 straipsnio nuostatomis, padėtis labai pasikeitė.

2.3 Šio komunikato tikslas – išdėstyti Komisijos požiūrį siekiant atnaujinti ES asmens duomenų apsaugos visose Europos Sąjungos veiklos srityse teisės sistemą, visų pirma atsižvelgiant į su globalizacija ir naujomis technologijomis susijusius uždavinius, kad toliau būtų užtikrinamas aukštas asmens apsaugos lygis tvarkant jų asmens duomenis visose Europos Sąjungos veiklos srityse.

2.4 Šiandien visame pasaulyje informacijos mainai tapo paprastesni ir greitesni. Asmens duomenys – el. paštas, nuotraukos ir elektroninės darbotvarkės – gali būti sukurti Jungtinėje Karalystėje naudojantis programine įranga, kuriai prieiglos paslauga teikiama Vokietijoje, tvarkomi Indijoje, saugomi Lenkijoje, o pasinaudoti jais gali Ispanijoje esantis Italijos pilietis. Toks staigus informacijos srautų išaugimas visame pasaulyje yra didžiulis iššūkis privačių asmens duomenų apsaugai. Su duomenų apsaugos problemomis, įskaitant jų tarpvalstybinį aspektą, žmonės susiduria kasdien – darbe, turėdami reikalų su valdžios institucijomis, pirkdami prekes ar paslaugas, keliaudami ar naršydami internete.

2.5 2011 m. Komisija siūlys teisės aktus, kuriais peržiūrės duomenų apsaugos teisės sistemą ir taip sustiprins ES siekį saugoti asmens duomenis visose ES politikos srityse, įskaitant teisėsaugos ir nusikaltimų prevencijos, atsižvelgiant į šių sričių specifiką. Kartu bus įgyvendinamos ir ne teisėkūros priemonės, pavyzdžiui, siekiant skatinti savireguliaciją ir tirti galimybes įgyvendinti ES privatumo apsaugos ženklų sistemą.

2.6 Be to, Komisija, vykdydama aktyvią pažeidimų nagrinėjimo politiką tais atvejais, kai ES duomenų apsaugos taisyklės neteisingai įgyvendinamos ir taikomos, toliau užtikrins, kad teisingas Europos Sąjungos teisės įgyvendinimas šioje srityje būtų tinkamai stebimas.

2.7 Yra penki pagrindiniai visapusiško požiūrio į duomenų apsaugą tikslai:

- asmens teisių stiprinimas;
- vidaus rinkos aspekto stiprinimas;
- duomenų apsaugos taisyklių, taikomų policijos ir teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityje, peržiūra;
- pasaulinė duomenų apsauga;
- institucinių priemonių stiprinimas siekiant geriau įgyvendinti duomenų apsaugos taisykles.

Toliau 3–7 dalyse trumpai apibūdinami šie tikslai ir pateikiamas EESRK požiūris į pasiūlymus. Antraštės **pusjuodžiu** šriftu atitinka komunikato struktūrą. Tekstas *kursyvu* – tai Komisijos teksto santrauka.

3. Asmenų teisių stiprinimas

3.1 Užtikrinti tinkamą asmens apsaugą visomis aplinkybėmis

Į Pagrindinių teisių chartiją įtraukta teisė į asmens duomenų apsaugą. Sąvokos „asmens duomenys“ apibrėžtimi siekiama aprėpti visą informaciją, susijusią su asmeniu, kurio tapatybė nustatyta arba gali būti nustatyta. Bus svarstoma, kaip užtikrinti nuoseklų duomenų apsaugos taisyklių taikymą atsižvelgiant į naujų technologijų poveikį asmens teisėms ir laisvėms ir į siekį užtikrinti asmens duomenų judėjimą vidaus rinkoje.

3.1.1 Kad rinka veiktų visiškai sklandžiai, asmens duomenys vidaus rinkoje turi judėti laisvai, tačiau tai kelia tam tikrą grėsmę duomenų, kuriuos įmonės turi apie darbuotojus, privatumui. Reikia konkrečių apsaugos priemonių, pavyzdžiui, duomenų valdytojų atsakomybės už tarptautinius duomenų mainus, be to, svarbesni neskelbtini duomenys turi būti šifruojami.

3.1.2 EESRK norėtų pabrėžti, kad užimtumo sektorius veikiau nepatenka ne tik į šį komunikatą, bet ir į bendras diskusijas dėl duomenų apsaugos Europoje. Europos lygmeniu jau atliktu darbu, visų pirma 29 straipsnio darbo grupės pateiktai pasiūlymais, turėtų būti remiamasi kaip atspirties tašku.

3.2 Didinti duomenų subjektų skaidrumą

Skaidrumas – būtina sąlyga, kad asmenys galėtų kontroliuoti savo duomenis ir kad būtų galima užtikrinti veiksmingą asmens duomenų apsaugą. Dėmesys bus skiriamas bendram skaidraus tvarkymo principui, konkrečioms duomenų valdytojų įsipareigojimams, visų pirma susijusiems su vaikais, standartiniams informaciniams privatumo pranešimams ir privalomam pranešimui apie asmens duomenų saugumo pažeidimą.

3.2.1 Pageidautini standartiniai pranešimai, nes jie padeda išvengti interesų konfliktų. Jie neturėtų būti privalomi.

3.2.2 Skaidrumas nebūtinai padeda išspręsti vienašališkų sutarties nuostatų problemą. Būtina parengti griežtesnes taisykles ir jose numatyti didesnę apsaugą nuo nesąžiningų sąlygų.

3.2.3 Vaikai paminėti paviršutiniškai. Su vaikais susijusiems privatumo klausimams reikia skirti ypatingą dėmesį. Pasinaudojus pamiršimo teise būtų galima ištaisyti vaikystėje padarytas kvailystes ar paauglystės nusižengimus, tačiau realiai šios teisės negalima įgyvendinti (šios nuomonės 3.3.2 punktą).

3.2.4 Naujajame teisės akte turi būti paaiškintas už duomenų tvarkymą atsakingo asmens ir už duomenų registravimą atsakingo asmens vaidmuo, kad nebūtų painiavos dėl šių asmens tapatybės, kiekvieno iš jų pareigų ir teisių.

3.2.5 EESRK remia pasiūlymą dėl privalomo pranešimo apie pažeidimą, bet mano, kad jis negalės būti taikomas visais atvejais visuose sektoriuose.

3.3 Didinti duomenų subjektų galimybes kontroliuoti savo duomenis

Svarbios šios sąlygos: duomenų valdytojai gali tvarkyti duomenis tik numatytais tikslais (duomenų kiekio mažinimo principas), o duomenų subjektai toliau veiksmingai kontroliuoja savo duomenis. Bus svarstomas duomenų kiekio mažinimo principas, galimybių naudotis teisėmis susipažinti su duomenimis, juos ištaisyti, ištrinti ar sustabdyti jų tvarkymą gerinimas, pamiršimo teisės išaiškinimas ir aiškios duomenų perkeliavimo teisės užtikrinimas.

3.3.1 Apskritai EESRK remia visus veiksmus, kuriais siekiama didinti asmens privatumą. Asmenys turėtų turėti teisę nemokamai susipažinti su visais apie juos surinktais duomenimis. Esminis dalykas būtų nemokama galimybė susipažinti su kredito rizikos vertinimo duomenimis. Sutikimo atšaukimas be priežasties ir veiksminga pamiršimo teisė labai svarbūs, bet privatumas būtų dar didesnis, jei pirmiausia būtų renkama mažiau duomenų. Taigi EESRK ragina Komisiją iš tiesų įgyvendinti pasiūlymą įtvirtinti duomenų kiekio mažinimo principą.

3.3.2 Pamiršimo teisė – patraukli sąvoka, tačiau sunkiai įgyvendinama, nes duomenys internete plinta kaip virusai ir yra technologijų, kurios duomenis ištrina, bet jų nepamiršta.

3.4 Didinti informuotumą

Turėtų būti skatinami informuotumo didinimo veiksmai, įskaitant aiškų informacijos teikimą interneto svetainėse, tikslų duomenų subjektų teisių ir duomenų valdytojų atsakomybės išdėstymą. Ypatinę susirūpinimą kelia per menkas jaunimo informuotumas.

3.4.1 Keisti įprastą elgesį reikia, bet tai padaryti bus sunku, visų pirma todėl, kad socialiniai tinklai sparčiai vystosi, o naudotojai negauna daugiau informacijos apie pasekmes, kurių jie gali tikėtis pateikę daug duomenų. Nors iš esmės būtų gerai, kad teikiant kiekvieną interneto paslaugą būtų privalomi informaciniai pranešimai, verslui tai gali kelti problemų. Dėmesį reikėtų skirti informuotumo protokolams pagal paslaugų kategoriją – elektroninė prekyba, interneto paslaugų teikėjai, paieškos sistemos, socialiniai tinklai ir kt.

3.4.2 EESRK palankiai vertina Komisijos ketinimą informuotumo didinimo veiklai remti skirti ES finansavimą. EESRK norėtų, kad toks finansavimas būtų išplėstas ir apimtų bendrą socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės organizacijų Europos ir nacionaliniu lygmeniu vykdomos informuotumo didinimo veiklos finansavimą.

3.5 Užtikrinti informuoto duomenų subjekto savanorišką sutikimą

Komisija nagrinės, kaip aiškiau išdėstyti ir sugriežtinti su sutikimu susijusias taisykles.

3.5.1 Vienokio ar kitokio sutikimo ir toliau turėtų būti reikalaujama atsižvelgiant į tai, koks yra tvarkomų duomenų pobūdis, o ne į tai, kokiomis technologijomis naudojamosi. Vis dėlto EESRK kelia nerimą tai, kad daugeliu atvejų, kai sutikimas duodamas interneto aplinkoje, programa tokio susitarimo niekaip nepatvirtina, taip pat nėra jokių veiksmingų mechanizmų sutikimo atšaukimui registruoti. Be to, sudarant susitarimą gali prireikti paspausti mygtuką, kad sutinkama su daugybe sąlygų, ir sutikimas gali būti tik mažytė tokių sąlygų dalis. Būtų išmintinga, jei su duomenų valdymu susijęs sutikimas būtų paprastas ir atskiras dokumentas, kad jis būtų prasmingas, informatyvus ir konkretus.

3.5.2 Organizacijoms ir įmonėms, kurios savo veiklą vykdo internetu, asmeninės informacijos tvarkymas yra neatsiejama jų veiklos dalis. Akivaizdu, kad numatytoji nuostata yra naudinga veiklos vykdytojui, tačiau, jeigu bus nesąžiningai naudojama, ji gali būti nepalanki klientui. Jos naudojimas turėtų būti ribojamas, kad visi veiklos vykdytojai turėtų klientams privaloma tvarka siūlyti privatumą, o klientai galėtų patys rinktis.

3.5.3 Kad sutikimas būtų duodamas savanoriškai, sutartis taip pat turi būti sąžininga. Turi būti nustatyti principai, padedantys išvengti nesąžiningos komercinės praktikos.

3.6 Saugoti neskelbtinus duomenis

Bus siekiama išplėsti „neskelbtinų duomenų“ apibrėžtį stengiantis įtraukti, pavyzdžiui, genetinius duomenis ir labiau suderinti neskelbtinų duomenų tvarkymo sąlygas.

3.6.1 Dabartinė neskelbtinų duomenų apibrėžtis turi būti aiškiau suformuluota, nes elektroninių duomenų apie asmenis kategorijų tebedaugėja. EESRK nerimauja dėl plačiai paplitusio stebėjimo kamerų naudojimo be jokios atrankos. Labai svarbu vykdyti teisės aktą, kuriuo ribojamas netinkamas tokių vaizdų naudojimas. Su asmens buvimo vieta susiję GPRS duomenys – dar vienas ginčytinas klausimas. Vis dažniau renkami biometriškai duomenys. Todėl apibrėžtyje turėtų būti atsižvelgta į tokias naujas technologijas ir metodikas, taip pat ir į būsimas technologines naujoves. Gali būti būtina nustatyti su aplinkybėmis susijusius principus. EESRK pritaria tinkamam naujųjų technologijų naudojimui.

3.6.2 Taip pat reikėtų užtikrinti didesnę neskelbtinų duomenų apsaugą. Turėtų būti privaloma tam tikrus neskelbtinus duomenis šifruoti. Turėtų būti taikomos geriausios esamos technologijos. Duomenų valdytojai turėtų būti atsakingi už saugumo pažeidimus.

3.7 Didinti taisomųjų priemonių ir sankcijų veiksmingumą

Bus siekiama išplėsti įgaliojimus kreiptis į nacionalinius teismus ir galbūt įtraukti baudžiamąsias sankcijas už sunkius pažeidimus.

3.7.1 Atsižvelgiant į galimą prieštaravimą tarp asmens privatumo ir to asmens duomenų komercinio naudojimo ir į didelę asmens duomenų svarbą, žmonėms reikėtų daug labiau domėtis, kokiems tikslams jų duomenys yra renkami ir kokias teises jie turi kontroliuoti jau surinktus duomenis. Todėl EESRK mano, jog veiksmingas vykdymo užtikrinimas ir žalos atlyginimas yra būtina sąlyga, kad šis projektas būtų tikrai išsamus. Be to, reikia įtraukti ir tarpvalstybinį aspektą.

3.7.2 Reikėtų nagrinėti kolektyvinį žalos atlyginimą kaip taisomąjį veiksma ypatingų apsaugos pažeidimų atvejais. Turėtų būti nagrinėjama galimybė verslo ir profesinėms organizacijoms bei profesinėms sąjungoms atstovauti asmenims ir kreiptis į teismus.

4. Vidaus rinkos aspekto stiprinimas

4.1 Didinti teisinį tikrumą ir užtikrinti vienodas sąlygas duomenų valdytojams

Duomenų apsauga ES labai svarbus vidaus rinkos aspektas. Bus nagrinėjamos galimybės dar labiau suderinti duomenų apsaugos taisykles ES lygmeniu.

4.1.1 EESRK susirūpinęs, kad dėl Direktyvoje 95/46/EB nustatytos valstybių narių sprendimų priėmimo masto kilo įgyvendinimo problema. Reglamentu šiomis aplinkybėmis galbūt būtų buvę užtikrinta daugiau tikrumo. Derinimas turėtų būti įgyvendinamas nustatčius standartus, kurių pakaktų direktyvos reikalavimams patenkinti.

4.1.2 Komunikate nėra nuorodos į darbuotojus ir galimybę gauti darbdavių saugomus jų asmens duomenis. Tarpautinių įmonių, galinčių turėti centralizuotus įrašus ES ar net už jos ribų, darbuotojams reikia, kad naujajame teisės akte būtų aiškiai apibrėžtos teisės susipažinti su duomenimis.

4.2 Mažinti administracinę naštą duomenų valdytojams

Bus svarstomos įvairios galimybės supaprastinti ir suderinti galiojančią pranešimo sistemą, įskaitant galimybę parengti bendrąją ES registracijos formą. Pranešimai galėtų būti skelbiami internete.

4.2.1 EESRK labai pritartų šioms iniciatyvoms.

4.3 Aiškiau išdėstyti taikytinos teisės ir valstybių narių atsakomybės taisykles

Duomenų valdytojai ir duomenų apsaugos priežiūros institucijos kartais aiškiai nežino, kuri valstybė narė yra atsakinga ir kokia teisė turėtų būti taikoma, jei atvejis susijęs su keliomis valstybėmis narėmis. Dėl globalizacijos ir technologinės plėtros problema dar pasunkėja. Bus nagrinėjama galiojančių taikytinos teisės nuostatų peržiūra ir aiškesnis išdėstymas siekiant padidinti teisinį tikrumą ir paaiškinti valstybės narės atsakomybę.

4.3.1 Kalbant apie ES piliečius, taikytina teisė turėtų būti duomenų kontrolieriaus valstybės narės, kurioje duomenys yra saugomi, teisė. Asmenims, kurių duomenys saugotini, ypač ES darbuotojams ir vartotojams, turėtų būti taikomos jų įprastinėje gyvenamojoje vietoje galiojančios duomenų apsaugos teisės nuostatos ir procedūros.

4.4 Didinti duomenų valdytojų atsakomybę

Komisija nagrinės, kaip užtikrinti, kad duomenų valdytojai įgyvendintų veiksmingą politiką ir mechanizmus, skirtus duomenų apsaugos taisyklių laikymuisi užtikrinti. Bus svarstoma galimybė nustatyti privatumą nepriklausomo duomenų apsaugos pareigūnų paskyrimą ir suderinti jų darbo taisykles bei nustatyti prievolę atlikti duomenų apsaugos poveikio vertinimą. Be to, Komisija toliau skatins naudotis privatumo didinimo technologijomis ir įgyvendinti sąvoką „privatumo apsauga visą ciklą“.

4.4.1 Dėl privatumo didinimo technologijų ir privatumo apsaugos visą ciklą iš duomenų valdytojų, kuriems kitu atveju gali kilti konfliktų dėl jų organizacijų komercinių prioritetų, gali būti atimta veikimo laisvė. EESRK ragina Komisiją inicijuoti tolesnį šių priemonių tyrimą ir plėtojimą, nes jos gali didinti duomenų apsaugą, kartu pašalindamos interesų konfliktus. Geriausia būtų, kad tokios priemonės taptų privalomos.

4.4.2 Siekiant išvengti abejonių, duomenų valdytojai turėtų būti atskaitingi visais duomenų, už kuriuos jie atsakingi, tvarkymo aspektais. Atitinkamai, kai yra kitų šalių subrangovų ir (arba) operacijos vykdomos kitose šalyse, sutartyje turi būti aiškiai nustatyti su asmens privatumu susiję išsipareigojimai.

4.4.3 EESRK mano, kad kiekviena valstybė narė turėtų įsteigti profesionalią įstaigą, atsakingą už duomenų apsaugos pareigūnų igūdžius ir atestavimą.

4.4.4 Šios dalies nuostatų įgyvendinimas turėtų atitikti tikslą mažinti duomenų valdytojams tenkančią administracinę naštą, kaip numatyta 4.2 punkte.

4.5 Skatinti savireguliacijos iniciatyvas ir nagrinėti ES sertifikavimo sistemas

Komisija nagrinės galimybes toliau skatinti savireguliacijos iniciatyvas, pvz., elgesio kodeksus, ir tirs, ar įmanoma sukurti ES sertifikavimo sistemas.

4.5.1 Žr. 3.7.1 punktą: didelis EESRK rūpestis – vykdymo užtikrinimas ir žalos atlyginimas. Šie pasiūlymai patrauklūs, kadangi jie gali padėti mažinti didžiulę verslui tenkančią reguliacijos našta. Kiekvienoje valstybėje narėje turėtų būti subsidijuojami geriausiai patirties rinkiniai ar vadovai.

5. Duomenų apsaugos taisyklių, taikomų policijos ir teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityje, peržiūra

ES asmens duomenų apsaugos policijos ir teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityje priemonė – 2008 m. pamatinis TVR sprendimas. Jame daug trūkumų, dėl kurių gali būti ribojamos asmenų galimybės naudotis savo duomenų apsaugos teisėmis šioje srityje, pvz., sužinoti, kokie asmens duomenys tvarkomi ir kokiais duomenimis keičiamasi, kas tvarko tuos duomenis ir koku tikslu, kaip naudotis savo teisėmis, pvz., teise susipažinti su savo duomenimis.

Bus svarstomas duomenų apsaugos taisyklių, taikomų policijos ir teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityje, išplėtimas, naujų nuostatų įtraukimas į tokias sritis, kaip genetinių duomenų tvarkymas, konsultavimas, kaip geriausia peržiūrėti priežiūros sistemas šioje srityje, ir vertinimas, ar būtina ilgai suderinti įvairias šiam sektoriui skirtas taisykles su nauja bendrąja duomenų apsaugos teisės sistema.

5.1 Nors EESRK ir pripažįsta, kad tarpvalstybinis policijos bendradarbiavimas yra opus klausimas, jis mano, jog svarbu, kad pagrindinėms teisėms, įskaitant asmens duomenų apsaugą, visada būtų skiriamas didžiausias dėmesys. EESRK baiminasi, kad susirūpinimas dėl saugumo, nors ir nepagrįstas, dažnai priverčia nepaisyti pagrindinių teisių. Asmenys turi būti geriau informuojami apie metodus, kuriuos taiko valdžios institucijos rinkdamos asmens duomenis iš telefonų sąskaitų, banko sąskaitų, oro uostų kontrolės punktų ir pan., ir apie tokio rinkimo tikslus.

6. Pasaulinė duomenų apsauga

6.1 Aiškiau išdėstyti ir supaprastinti tarptautinio duomenų perdavimo taisykles

Komisija planuoja nagrinėti, kaip:

— pagerinti ir supaprastinti galiojančias tarptautinio duomenų perdavimo procedūras ir užtikrinti vienodesnę ir darnesnę ES požiūrį trečiųjų šalių ir organizacijų atžvilgiu;

— nustatyti tikslesnius duomenų apsaugos lygio, užtikrinamo trečiojoje šalyje ar tarptautinėje organizacijoje, vertinimo kriterijus ir reikalavimus;

— apibrėžti pagrindines tarptautinių susitarimų ES duomenų apsaugos sudedamąsias dalis.

6.1.1 EESRK remia šias vertingas iniciatyvas ir tikisi, kad Komisija galės pasiekti platų tarptautinį susitarimą, be kurio šie pasiūlymai gali būti neveiksmingi.

6.2 Propaguoti bendrus principus

Europos Sąjunga turi toliau aktyviai skatinti rengti ir įgyvendinti tarptautinius teisės ir techninių asmens duomenų apsaugos standartus. Tuo tikslu Komisija aktyviai veiks tarptautinėje standartų arenoje ir bendradarbiaudama su trečiosiomis šalimis bei tarptautinėmis organizacijomis, pvz., su OECD.

6.2.1 EESRK pritaria šioms nuostatoms. Internetas neturi sienų, todėl labai svarbu, kad taisyklės ir gairės skirtinguose žemynuose derėtų tarpusavyje. Asmens duomenims turi būti taikoma tarptautinė apsauga. Atkreipiame dėmesį, kad OECD gairės jau galioja, kaip ir Europos Tarybos 108-oji konvencija. Pastaroji šiuo metu persvarstoma. Komisija turėtų užtikrinti, kad konvencija ir naujoji direktyva derėtų tarpusavyje.

7. Institucinių priemonių stiprinimas siekiant geriau įgyvendinti duomenų apsaugos taisykles

Komisija nagrinės, kaip:

— sustiprinti, aiškiau išdėstyti ir suderinti nacionalinių duomenų apsaugos institucijų statusą ir įgaliojimus;

— gerinti duomenų apsaugos institucijų bendradarbiavimą ir jų veiklos koordinavimą;

— užtikrinti nuoseklesnę ES duomenų apsaugos taisyklių taikymą vidaus rinkoje. Priemonės galėtų apimti:

— nacionalinių duomenų apsaugos priežiūros pareigūnų vaidmens stiprinimą;

— geresnį jų darbo koordinavimą per 29 straipsnio darbo grupę;

— nuoseklumą didinančio mechanizmo sukūrimą vadovaujant Europos Komisijai.

7.1 Atsižvelgiant į EESRK rūpestį dėl vykdymo užtikrinimo ir žalos atlyginimo, šie pasiūlymai Komitetui labai svarbūs. Pritaikiame žodžiams „sustiprinti, aiškiau išdėstyti ir suderinti“ bei „bendradarbiavimas ir koordinavimas“ ir remiame Komisijos bendrą siekį užtikrinti nuoseklesnę ES duomenų apsaugos taisyklių taikymą visose valstybėse narėse. EESRK nerimauja, jog gali būti, kad visose dvylikoje naujų valstybių narių išsamus ir veiksmingas Direktyvos 95/46/EB įgyvendinimas gali būti dar nebaigtas.

7.2 EESRK nuomone, nacionalinės duomenų apsaugos institucijos paprastai dirba neveiksmingai ir yra per daug apkrautos

darbu, be to, jos turėtų būti labiau nepriklausomos. Bet kurioje naujoje direktyvoje turi būti reikalaujama, kad nacionalinės valdžios institucijos turėtų reikiamą statusą, autoritetą ir išteklių savo funkcijoms vykdyti. Jų pareigos ir išteklių turėtų būti apibrėžti visos ES lygmeniu. Reikėtų apsvarstyti galimybę paskirti ES duomenų apsaugos priežiūros pareigūną.

7.3 Remdamasis savo ligšioliniu indėliu saugant asmenų teises, susijusias su asmens duomenų tvarkymu, EESRK mano, kad svarbi funkcija nuolat tenka 29 straipsnio darbo grupei.

2011 m. birželio 16 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto Nuomonės

Skyriaus pateiktos nuomonės tekstas, surinkęs ne mažiau kaip ketvirtadalį balsų, buvo atmestas ir pasirinkti asamblėjos priimti pakeitimai:

1.6 punktas

„Kalbant apie ES piliečius ir ES darbuotojus, taikytina teisė turėtų būti duomenų kontrolieriaus valstybės narės, kurioje duomenys yra saugomi, teisė.“

4.3.1 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Kalbant apie ES piliečius ir ES darbuotojus, taikytina teisė turėtų būti duomenų kontrolieriaus valstybės narės, kurioje duomenys yra saugomi, teisė.“

Balsavimo rezultatai

Už	86
Prieš	72
Susilaikė	19

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi planas. Europos socialinės ir teritorinės sanglaudos bendroji programa“

(COM(2010) 758 galutinis)

(2011/C 248/22)

Pranešėja **Maureen O'NEILL**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. gruodžio 16 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi planas. Europos socialinės ir teritorinės sanglaudos bendroji programa“

COM(2010) 758 galutinis.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. gegužės 27 d. priėmė savo nuomonę.

472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (birželio 15 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 147 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 2 susilaikius.

EESRK nuomonė dėl Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi plano atitinka pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategiją „Europa 2020“. Nuomonėje pabrėžiamas naujas holistinis požiūris, kuris glaudžiai ją sieja su kitomis pavyzdinėmis iniciatyvomis ir penkiais svarbiausiais ES tikslais. Be to, joje pabrėžiama būtinybė siekti ES ir nacionalinės politikos darnos ir nevyriausybinų subjektų dalyvavimo bei pagrindinio jų vaidmens ⁽¹⁾.

1. Rekomendacijos

EESRK rekomenduoja:

- kadangi skurdas pažeidžia žmogaus teises, vyriausybėms, socialiniams partneriams ir pilietinei visuomenei priiimti bendrą atsakomybę už jo panaikinimą,
- strategijoje „Europa 2020“ sukurti ekonominių, finansinių, užimtumo ir socialinių priemonių pusiausvyrą, kad visos priemonės padėtų didinti socialinę sanglaudą,
- siekiant, kad griežto taupymo priemonės nedidintų skurdo rizikos, turėtų būti atliktas veiksmingas socialinio poveikio įvertinimas ir šis klausimas apsvarstytas,
- aktyvios įtraukties strategiją įgyvendinti kompleksiskai siekiant užtikrinti tinkamą pajamų rėmimo sistemą, įtraukiąją darbo rinką ir galimybes gauti kokybišką darbą ir paslaugas,
- labiau pabrėžti skirtumų mažinimą ir pagrindinių žmogaus teisių vykdymą, įskaitant sąžiningesnę pajamų paskirstymą ir

Lisabonos sutarties horizontaliųjų socialinės apsaugos sąlygų įgyvendinimą,

- dažniau pabrėžti investavimą į žmogiškąjį kapitalą švietimo ir mokymo srityje per visą gyvenimą trunkantį mokymąsi, taip pat geresnių įgūdžių ugdymą, derinamą su poreikiais darbo rinkoje ir už jos ribų,
- aktyvesnę pilietinės visuomenės suinteresuotųjų subjektų, įskaitant skurstančius žmones, nevyriausybinų organizacijų ir socialinių partnerių dalyvavimą struktūruotame dialoge ES ir nacionaliniu lygiu, skiriant tinkamą finansavimą. EESRK turėtų aktyviai dalyvauti ir bendradarbiauti šiame dialoge ir kasmetinėje konferencijoje,
- būtinai padidinti ES finansavimą, pirmiausia struktūrinius fondus, skirtus skurdui mažinti, ir pabrėžia procedūrų supaprastinimą, skaidrumo didinimą ir veiksmingo vykdymo stebėseną,
- būtinai stiprinti socialinį atvirąjį koordinavimo metodą, kuris apima nacionalinių socialinės apsaugos ir socialinės įtraukties strategijų bei veiksmų planų nacionaliniu ir vietos lygmeniu rengimą. Būtina paaiškinti jo sąsają su pavyzdine iniciatyva dėl skurdo.

⁽¹⁾ Sakinys įrašytas EESRK rekomendavus „Europa 2020“ iniciatyviniam komitetui.

2. Padėties apžvalga

„Sakoma, kad žmonės skursta, jei jų pajamos ir ištekliai yra tokie menki, kad neleidžia jiems pasiekti tokį gyvenimo lygį, kuris jų visuomenėje laikomas priimtiniu. Dėl skurdo jiems gali kilti daugybė sunkumų – nedarbas, menkos pajamos, prastas būstas, netinkama sveikatos priežiūra, kliūtys, neleidžiančios mokytis visą gyvenimą, dalyvauti kultūriniame gyvenime, sportuoti, pramogauti. Tokie žmonės dažnai neištraukiami į kitiems žmonėms įprastą įvairių veiklų (ekonominę, socialinę ir kultūrinę) ir nustumiami į šalį, kartais jie net negali naudotis savo pagrindinėmis teisėmis (²).“

2.1 Europos Sąjungoje už skurdo ribos (³) gyvena daugiau kaip 80 mln. žmonių, iš jų daugiau kaip 50 proc. sudaro moterys, o 20 mln. – vaikai. Nors statistiniai duomenys dėl materialinio skurdo yra svarbūs, būtina pripažinti ir nematerialių skurdą, pavyzdžiui, neraštingumą. Pastaroji ekonomikos krizė skaudžiausiai paveikė pažeidžiamiausius ir socialiai nuskriaustus mūsų bendruomenių narius.

2.2 Savo ekonomikos, užimtumo ir socialinėje darbotvarkėje – strategijoje „Europa 2020“ – Europos Komisija daugiausia dėmesio skyrė skurdo mažinimui (⁴). Valstybių ir vyriausybių vadovai pasiekė politinį susitarimą dėl bendro tikslo per ateinančių dešimtmetį sudaryti sąlygas bent 20 mln. žmonių išbristi iš skurdo ir socialinės atskirties. Kovos su skurdu plano pavyzdinė iniciatyva yra neatskiriama strategijos dalis, kaip ir 10 gairė, kurioje pabrėžiamas valstybių narių indėlis įgyvendinant nacionalines reformų programas stengiantis mažinti skurdą ir socialinę atskirtį.

2.3 Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi metai išryškino kovos su skurdu sudėtingumą ir įvairiapusių aspektus, taip pat ir tai, kad ekonomikos krizės ir griežto taupymo sąlygomis reikia skubiai imtis kovos su skurdu veiksmų.

2.4 Dažniausiai darbo netenka jaunimas, migrantai ir žemos kvalifikacijos asmenys. „Skurstantys dirbantieji“, negalintys uždirbti pakankamai, kad padengtų išlaidas kasdieniams būtiniausiems dalykams, vyresnio amžiaus žmonės, taip pat šeimos, gaunančios sumažintas pašalpas, susiduria su materialiniu nepriteklumi, kurį patiria 8 proc. europiečių, o kai kuriose valstybėse narėse – ir iki 30 proc. gyventojų (⁵).

(²) (Bendra Europos Komisijos ir Europos Vadovų Tarybos ataskaita dėl socialinės įtraukties, 2004 m. kovo mėn.).

(³) Skurdo rizikos riba – 60 proc. nacionalinės ekvivalentinių disponuojamų pajamų (išmokėjus kiekvienai valstybei narei būdingas socialines išmokas) medianos.

(⁴) 2010 m. atnaujintas bendras Socialinės apsaugos komiteto ir Europos Komisijos ekonomikos krizės ir politinių sprendimų socialinio poveikio vertinimas (2010 m. lapkričio mėn.). COM(2010) 2020. „Europa 2020“ – pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija.

(⁵) Pagal apibrėžtį materialinis nepriteklus yra tada, kai patiriama bent 4 iš 9 nepriteklių. Gyvenantieji nepritekluije neišgali: sumokėti nuomos ar komunalinių mokesčių; palaikyti deramos šilumos namuose; apmokėti nenumatytų išlaidų; kas antrą dieną valgyti žuvies, mėsos ar baltymų požiūriu lygiavertio maisto; kartą per metus savaitę išvykti iš namų atostogauti; įsigyti automobilį; įsigyti skalbyklę; įsigyti spalvoto vaizdo televizoriaus arba telefono.

2.5 Europos Vadovų Taryba susitarė, kad įgyvendinant 2020 m. strategiją pagrindinį skurdo mažinimo tikslą reikėtų grįsti trimis rodikliais: skurdo rizikos lygiu, didžiulio materialinio nepritekliaus rodikliu ir darbo neturinčiuose namų ūkiuose gyvenančių žmonių procentine dalimi. Skurdo mažinimo tikslai turėtų būti siejami su vietos ir regioniniais prioritetais.

3. Kovos su skurdu ir socialine atskirtimi planas

3.1 Siūlomas planas yra viena iš septynių pavyzdinių strategijos „Europa 2020“ veiklos iniciatyvų. Plane nustatyti trys prioritetai, kuriais siekiama užtikrinti aukštą užimtumo, našumo ir socialinės sanglaudos lygį:

— Pažangus augimas

— Tvarus augimas

— Integracinis augimas

3.2 Planu siekiama, kad valstybės narės, Europos institucijos ir pagrindiniai suinteresuotieji subjektai prisiimtų bendrą įsipareigojimą kovoti su skurdu ir socialine atskirtimi, sukurdami dinamišką veiksmų pagrindą socialinei ir teritorinei sanglaudai užtikrinti, kad Europos Sąjungoje visi galėtų vienodai naudotis naujomis darbo vietomis, augimu ir socialine įtrauktimi.

3.3 Kad tai būtų pasiekta, Komisija nustatė šias veiklos sritis:

— veikti visose politikos srityse,

— daugiau ir veiksmingiau naudotis ES fondais socialinei įtraukčiai remti,

— skatinti įrodymais pagrįstas socialines inovacijas,

— palaikyti partnerystės ryšius ir išnaudoti visą socialinės ekonomikos potencialą,

— geriau koordinuoti valstybių narių politiką.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Skurdas XXI a. Europoje nepriimtinas ir pažeidžia žmogaus teises. EESRK palankiai vertina įsipareigojimą sumažinti skurdą ir tikslą sudaryti sąlygas bent 20 mln. žmonių išbristi iš skurdo (⁶), taip pat palankiai vertina tai, kad sukurtas planas ir priemonės skurdui mažinti, daugelis jų atspindi anksčiau EESRK nuomones, bet ragina imtis konkretesnių veiksmų skurdo priežastims ir pasekmėms mažinti.

(⁶) Žr. 2010 m. birželio 17 d. EESRK pareiškimą Europos Vadovų Tarybai.

4.2 Trūksta darnos tarp ES lygio ekonominės, finansinės ir socialinės politikos ir valstybių narių realijų. EESRK pabrėžia nuoseklaus ir integruoto metodo svarbą ir ypač nerimauja, kad į ekonomikos valdymą, augimą ir užimtumą sutelkta politika krizės sąlygomis nedidintų skurdo rizikos. EESRK ragina veiksmingai įvertinti šių priemonių socialinį poveikį, kuris būtų visapusiškai apsvaistytas.

4.3 Rengdamas nuomonę EESRK atsižvelgė ir į kitus skurdo padarinius: didėjančią ekonominę ir socialinę emigraciją ir atskirose valstybėse narėse mažėjančią investicijų į žmogiškuosius išteklius grąžą. Jei rengiant ekonomines, mokesčių, socialines, sveikatos ir švietimo reformas, kuriomis siekiama mažinti valstybės išlaidas, nebus atsižvelgta į skurstančių žmonių apsaugą, šie savo interesus nelabai pajėgūs apginti žmonės gali atsidurti dar blogesnėje padėtyje. Žemiau skurdo ribos gyvenančių asmenų skaičiaus didėjimas gali dar labiau sustiprinti poreikį persikirstyti viešąsias lėšas.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Socialinė apsauga

5.1.1 EESRK supranta priemonių, skirtų didinti užimtumą ir kurti darbo vietas, svarbą, bet pabrėžia, kad taip pat svarbu stiprinti socialinę apsaugą, nemažinti gerovės užtikrinimo, nemažinti atlyginimų, nes nuo to labiausiai nukenčia neturtinčiausieji.

5.1.2 Socialinės apsaugos sistemos mažina skurdo riziką vienu trečdaliu⁽⁷⁾ ir yra gyvybiškai svarbios garantuojant žmogaus teises. Jos labai svarbios kaip savaiminės ekonomikos stabilizavimo priemonės, mažinančios skurdą ir skatinančios ekonominę ir socialinę sanglaudą bei augimą, jos taip pat ypač svarbios užtikrinant viešosios nuomonės paramą Europos projektui⁽⁸⁾.

5.1.3 EESRK, kaip ir Komisija, susirūpinęs valstybių narių socialinės apsaugos ir pensijų sistemų tvarumo užtikrinimu visais gyvenimo etapais, įskaitant senyvą amžių⁽⁹⁾.

5.2 Aktyvios įtraukties strategijos

5.2.1 Turi būti nuolat ir koordinuotai pabrėžiama integruota **aktyvios įtraukties** strategija, pagrįsta trimis ramsčiais – **įtraukiajama darbo rinka, galimybė naudotis kokybiškais paslaugomis ir tinkamu pajamų rėmimu**⁽¹⁰⁾, kad būtų šalinamos kliūtys, su kuriomis susiduria skurstantieji.

⁽⁷⁾ Socialinės apsaugos komiteto pranešimas dėl strategijos „Europa 2020“ socialinio vertinimo (2011 m. vasario mėn.).

⁽⁸⁾ OL C 132/26, 2011 5 2.

⁽⁹⁾ OL C 84/38, 2011 3 17.

⁽¹⁰⁾ Komisijos rekomendacija dėl iš darbo rinkos išstumtų asmenų aktyvios įtraukties (2008/867/EB).

5.2.2 EESRK pritaria tam, kad kovojant su skurdu būtų tvirtai pabrėžiama ir prevencija, ir išnaikinimas per tvarų augimą. Labai svarbu kokybiškas užimtumas ir šiuolaikiškos, veiksmingos socialinės apsaugos sistemos, kartu mažinant pajamų, turto ir galimybių gauti paslaugas skirtumus. Komisijos metinėje pažangos ataskaitoje (2011 m.) pabrėžiama, kad tvarus augimas negalimas, jei jo teikiama nauda negali naudotis visos visuomenės grupės ir jei neužtikrinamas augimo ir socialinės sanglaudos neatsiejamumas⁽¹¹⁾.

5.2.3 Nors labai svarbu kurti ES lygmens politikos priemones, turi būti didinamas valstybių narių, visų pirma vietos ir regionų valdžios institucijų, vaidmuo, nes tik taip bus užtikrintos permainos. EESRK norėtų šioje srityje bendradarbiauti su Regionų komitetu.

5.2.4 EESRK pabrėžia lemiamą vaidmenį, kurį socialiniai partneriai ir socialinės ekonomikos organizacijos, įskaitant kooperatyvus, turėtų atlikti plėtojant įtraukiają darbo rinką ir skatinant sąžiningą pajamų pasiskirstymą, kaip pagrindinį jos indėlį įgyvendinant 2020 m. strategiją.

5.2.5 EESRK ragina labiau pabrėžti kokybiškų, tvarių darbo vietų ir priemonių kūrimą siekiant kovoti su dirbančiųjų skurdu, ir tai turėtų apimti pragyvenimui tinkamą darbo užmokestį, geras darbo sąlygas ir skurdo spąstų mažinimą tuo metu, kai pereinama nuo pašalpų gavimo prie darbo.

5.2.6 Įgyvendinant aktyvios įtraukties strategiją būtina imtis konkrečių veiksmų sukurti įtraukiają darbo rinką⁽¹²⁾ ir įveikti tam tikroms grupėms, įskaitant jaunimą ir vyresnio amžiaus žmones, etnines mažumas, taip pat romus, migrantus, moteris, vienišus tėvus ir neigaliuosius⁽¹³⁾, kylančias kliūtis.

5.2.7 EESRK pabrėžia, koks svarbus visiems yra teisinis darbas ir susirūpinęs dėl nedeklaruojamo darbo, mokesčių slėpimo ir vengimo poveikio tvariam socialinės apsaugos sistemų finansavimui, užimtumui ir socialinėms teisėms. Būtinai ES lygmens integruoti veiksmai, kartu su nuobaudomis ir veiksmingais tikrinimais, taip pat ir paskatos legaliam darbui.

5.2.8 EESRK ragina parengti išsamų aktyvios įtraukties strategijų įgyvendinimo vietos lygmeniu planą. Komitetas remia Europos Parlamento raginimą Komisijai ištirti pasiūlymo dėl teisės akto, kuriuo nustatoma, kad pakankamos minimalios pajamos turėtų sudaryti bent 60 proc. kiekvienos valstybės narės pajamų medianos, poveikį.

⁽¹¹⁾ Žr. „Pažangos ataskaitą dėl „Europa 2020““ („Metinės augimo apžvalgos“ 1 priedas, COM (2011) 11 – A1/2, 2.5 punktas).

⁽¹²⁾ ETUC/*Business Europe et al: Framework Agreement on Inclusive Labour Markets* (Bendrasis įtraukusių darbo rinkų susitarimas) (2010 m. kovo mėn.).

⁽¹³⁾ OL C 21/66, 2011 1 21.

5.2.9 EESRK ragina rinkti palyginamus duomenis ir taikyti patobulintus rodiklius, kad būtų atspindėta socialinė ir ekonominė skurdo naikinimo nauda, taip pat tai, kiek kainuotų neveikimas.

5.3 Suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas

5.3.1 EESRK mano, kad, ieškant veiksmingų sprendimų ir siekiant stebėti plano programos įgyvendinimą, labai svarbu, kad reguliariai vykstančiame struktūruotame dialoge ES ir nacionaliniu lygmeniu dalyvautų pagrindiniai suinteresuotieji subjektai.

5.3.2 EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą rengiant metinę konferenciją dirbti su ES institucijomis, skurstančiais žmonėmis, NVO, socialinės ekonomikos organizacijomis, socialiniais partneriais ir kitais pilietinės visuomenės veikėjais, kad, kaip dalis minėto ES ir nacionalinio lygmens struktūruoto dialogo, būtų vertinama pažanga. Tai turi apimti socialinio Metinės augimo apžvalgos poveikio apžvalgą ir pasiektą pažangą.

5.3.3 EESRK norėtų, kad valstybėse narėse užtikrinant plano programos įgyvendinimą svarbesnis vaidmuo tektų ES Parlamentui. Tai atitinka Europos Parlamento piliečių AGOROS teikiamus pasiūlymus.

5.3.4 EESRK labai remia pavyzdiniame plane pateiktą pasiūlymą dėl savanoriškų gairių suinteresuotųjų subjektų dalyvavimui ES lygmeniu ir įgyvendinant nacionalines reformų programas apibrėžti.

5.3.5 EESRK turėtų būti aktyvus partneris siekiant plano tikslų ir turėtų atlikti svarbiausią vaidmenį derinant socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės organizacijų interesus. Tai galėtų būti:

- metinio klausymo, kuriame būtų vertinama pažanga siekiant skurdo mažinimo tikslų, rengimas,
- laikotarpio vidurio peržiūra 2014 m. įgyvendinant strategiją „Europa 2020“,
- pagalba rengiant kasmetinę konferenciją,
- dalyvavimas reguliariame dialoge su kitais suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant Regionų komitetą, nacionalines ekonomikos ir socialinių reikalų tarybas, ir nuomonių pagrindiniais prioritetiniais klausimais rengimas.

5.4 Skirtumų naikinimas

5.4.1 EESRK palankiai vertina tai, kad pabrėžiami plano veiksmai, nukreipti prieš diskriminaciją, nelygybę ir skatinantys integraciją, siekiant užtikrinti neigaliųjų ar psichinės sveikatos problemų turinčių asmenų, jaunimo, vyresnio amžiaus žmonių, žmonių iš migrantų bendruomenių, įskaitant romus, įtrauktį ir skatinti siekti lyčių lygybės⁽¹⁴⁾. EESRK pabrėžia, kad reikia

⁽¹⁴⁾ Žr. 2010 m. birželio mėn. EESRK pranešimą Europos Vadovų Tarybai, kuriame pabrėžiama skirtumų naikinimo ir kovos su diskriminacija svarba.

įtraukti horizontalią nuorodą į pagrindines žmogaus teises ir konkrečius pasiūlymus, kaip įgyvendinti horizontaliuosius socialinius Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 5, 8, 9 ir 10 straipsnių punktus.

5.4.2 EESRK remia tai, kad pirmenybė teikiama kovai su atskirtimi dėl būsto neturėjimo ir benamystės, energijos neprieklausios problemomis ir finansine atskirtimi. Komitetas pabrėžia, kaip svarbu skatinti už prieinamą kainą kokybiškas paslaugas, įskaitant IT. Kaip sustiprinto socialinio atvirojo koordinavimo metodo dalis, tai turi būti taip pat plėtojama rengiant nacionalines socialinės apsaugos ir socialinės įtraukties strategijas.

5.4.3 EESRK pabrėžia būtinybę investuoti į žmogiškąjį kapitalą ir akcentuoja švietimo ir mokymo svarbą didinant įsidarbinimo įgūdžius, asmeninį tobulėjimą ir socialinę įtrauktį. Tai turėtų apimti vaikystę, mokyklą, tolesnį išsilavinimą, profesinį mokymą, mokymą darbo vietoje ir būti visą gyvenimą trunkančio mokymosi dalimi.

5.4.4 OECD ir Komisijos ataskaitose pabrėžiama, kad didėja pajamų pasiskirstymo ir turto skirtumai, taip pat valstybėse narėse ir tarp valstybių narių skiriasi galimybės gauti paslaugas, įskaitant sveikatos priežiūros paslaugas. Be to, skurdas yra vienas svarbiausių socialinių prastų sveikatą lemiančių veiksnių ir ES politika turėtų akivaizdžiai parodyti moralinę pareigą gelbėti gyvybes. Įtikinami įrodymai patvirtina, kad visuomenių, kuriose lygybė didesnė, padėtis beveik visada yra geresnė. Plane pirmenybė turi būti teikiama integruotų strategijų ir konkrečių priemonių, mažinančių atotrūkį ir padedančių kurti teisingesnę visuomenę, kūrimui⁽¹⁵⁾.

5.4.5 EESRK remia Komisijos pasiūlymą parengti išsamią rekomendaciją dėl vaikų skurdo, kuria turėtų būti „vykdoma šeimos skurdo prevencija ir jo mažinimas, investuojama į priežiūrą ir švietimą, visų pirma ankstyvame amžiuje, ir sudaromos galimybės vaikams naudotis jų teisėmis“. Rekomendacija turi būti rengiama kartu laikantis pagrindinių teisių ir JT Vaiko teisių konvencijos, kad būtų padedama siekti nuoseklaus požiūrio į šeimos politiką. Kad būtų padedama siekti strategijos „Europa 2020“ skurdo mažinimo tikslų, turi būti įtrauktas nuolat vykdomas stebėjimas, mainai, moksliniai tyrimai ir tarpusavio vertinimas⁽¹⁶⁾.

5.5 Naudojimas ES fondais siekiant socialinės įtraukties ir sanglaudos tikslų

5.5.1 EESRK labai palankiai vertina pasiūlymus veiksmingiau naudotis struktūriniais fondais ir propaguoti socialinę sanglaudą siekiant skurdo mažinimo tikslų ir pabrėžia, kad reikia didinti skiriamą finansavimą, pirmiausia vargingoms bendruomenėms.

⁽¹⁵⁾ OECD (2008). Nelygybės didėjimas. Pajamų pasiskirstymas ir skurdas OECD šalyse (*Growing unequal: income distribution and poverty in OECD countries*). ES Komisijos Mokslinių tyrimų generalinio direktorato 2010 m. tyrimas „Kodėl didėja socialinė ir ekonominė nelygybė. Faktai ir strateginiai dokumentai Europoje“.

⁽¹⁶⁾ OL C 44/34, 2011 2 11.

Labai svarbu investuoti į kokybiškų darbo vietų kūrimą ir į veiksmingus būdus remti atskirtas grupes siekiant joms padėti gauti paslaugas, taip pat pasinaudojant ir socialine ekonomika. Finansavimas turėtų atverti galimybes lengviau gauti kokybiškas paslaugas, įskaitant būstą.

5.5.2 EESRK palankiai vertina pasiūlymus supaprastinti galimybę vietos organizacijoms gauti lėšų iš struktūrinių fondų, visų pirma teikiant visuotines dotacijas ir techninę pagalbą, bei ugdyti gebėjimus, tačiau pabrėžia, kad būtina:

- sumažinti biurokratiją pertvarkant procedūras finansavimui gauti taip, kad jos būtų lankstesnės,
- nustatyti būtiniausius europinius standartus padidinti procedūrų skaidrumą ir veiksmingumą, įskaitant supaprastintą informaciją⁽¹⁷⁾.

Komisija turėtų pateikti gaires, skatinti abipusį mokymąsi, stebėti įgyvendinimą, o svarbiausia pasimokyti, kaip naudoti struktūrinius fondus krizės metu.

5.5.3 EESRK siūlo tokias ES programas kaip PROGRESS naudoti nacionalinių planų rengimui finansuoti, kad būtų sudarytos galimybės suinteresuotiesiems subjektams veiksmingai dalyvauti Europos plane ir aktyviau įgyvendinti jo prioritetus.

5.6 Socialinės inovacijos ir reformos

5.6.1 EESRK palankiai vertina tai, kad pripažįstamas socialinės ekonomikos ir NVO vaidmuo įgyvendinant strategiją, kuria siekiama mažinti skurdą, skatinti kurti darbo vietas ir plėtoti paslaugas, kūrybiškai atitinkančias bendruomenių poreikius. Be

to, pabrėžiama visų dalyvių bendra atsakomybė kartu dirbti ieškant veiksmingų sprendimų, įskaitant MVĮ ir verslininkus.

5.6.2 Kuriant bendruomenes, įgyjant įgūdžių, suteikiant formalų ir neformalų mokymą ir teisių asmenims svarbų vaidmenį atlieka savanoriška veikla. EESRK siekia propaguoti savanoriškos veiklos naudą, jei tik ji nekelia pavojaus mokamam darbui ar viešosioms paslaugoms.

5.6.3 EESRK palankiai vertina didesnę paramą įrodymais pagrįstoms socialinėms inovacijoms, bet pabrėžia, kad svarbu išlaikyti esamą gerą nuolatinio finansavimo praktiką ir ją tęsti.

5.7 Geresnis politikos koordinavimas

5.7.1 Nacionaliniai reformų planai ir nacionalinių tikslų nustatymas – pagrindiniai dalykai įgyvendinant strategiją „Europa 2020“ ir politiką, kuria siekiama spręsti skurdo problemas. Tačiau norint sustiprinti pagrindą siekti būtinų socialinių tikslų, itin svarbu šį procesą paremti sustiprintu socialiniu atvirojo koordinavimo metodu, pagrįstu integruota nacionaline strategija, ir paaiškinti jų sąsają su Europos kovos su skurdu planu.

5.7.2 EESRK savo nuomoneje dėl atvirojo koordinavimo metodo palankiai įvertino horizontalią socialinę sąlygą, socialinio poveikio vertinimą ir sustiprintą socialinį atvirąjį koordinavimo metodą kaip priemones integruotam požiūriui ir socialinių tikslų įtraukimui užtikrinti. EESRK ragina šį procesą padaryti akivaizdesnį ir skaidresnį įtraukus pagrindines ES institucijas ir suinteresuotuosius subjektus, ir pabrėžia, kad svarbu kurti socialinės apsaugos ir socialinės įtraukties strategijas ES, nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis.

2011 m. birželio 15 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽¹⁷⁾ OL C 132/8, 2011 5 3.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Komunikatas dėl migracijos“

COM(2011) 248 galutinis

(2011/C 248/23)

Pagrindinis pranešėjas **Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. gegužės 4 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Komunikatas dėl migracijos“

COM (2011) 248 galutinis.

Komiteto biuras 2011 m. birželio 14 d. pavedė Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyriui atlikti Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsižvelgdamas į tai, kad darbas skubus, savo 472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (2011 m. birželio 15 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS ir priėmė šią nuomonę 109 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 6 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Europos Vadovų Taryba yra numachiusi savo birželio mėn. susitikime aptarti kai kuriuos bendros imigracijos politikos aspektus. Pirmininkas Herman van Rompuy pasiūlė apsvarstyti šiuos klausimus:

- laisvas asmenų judėjimas Europos Sąjungoje,
- prieglobsčio suteikimo taisyklės,
- partnerystės su pietinėmis Viduržemio jūros regiono šalimis plėtojimas ir išorės sienų kontrolė.

1.2 Europos Komisija, norėdama prisidėti prie Tarybos susitikimo, gegužės 4 d. paskelbė komunikatą dėl migracijos ⁽¹⁾.

2. Bendrosios pastabos

2.1 EESRK keletu nuomonių (žr. priedą) prisidėjo prie kitų institucijų pastangų sukurti bendrą ES prieglobsčio ir imigracijos politiką ir teisės aktus. Nors pažanga padaryta, padėtis nėra patenkinama. Imigrantų ir asmenų, kuriems reikalinga tarptautinė pagalba, priėmimą reguliuojančių bendrų teisės aktų priėmimas Taryboje ir Parlamente – daug pastangų reikalaujantis darbas.

2.2 Bendra imigracijos politika turi būti grindžiama visuotiniu požiūriu, pagal kurį būtų atsižvelgiama į įvairius aspektus: demografinę ir darbo rinkų padėtį, pagarbą žmogaus teisėms, vienodą požiūrį ir nediskriminavimą, naujų imigrantų priėmimo teisės aktus, prieglobsčio prašytojų priėmimą ir apsaugą, kovą su

nusikalstamais prekybos žmonėmis tinklais, bendradarbiavimą su trečiosiomis šalimis, Europos solidarumą, socialinę ir integracijos politiką.

2.3 Pastarųjų mėnesių įvykius, politinius pareiškimus ir sprendimus Komitetas stebėjo su dideliu susirūpinimu, kadangi plinta sena ir žinoma europiečių liga – ksenofobija ir atskirtį skatinantis nacionalizmas. Mažumos ir imigrantai tampa menkinimo, įžeidinėjimų ir agresyvios bei diskriminuojančios politikos aukomis.

2.4 Prieš daugelį metų ksenofobiją ir populizmą propagavo ekstremistinės politinės grupuotės, tačiau jos buvo mažuma. O šiandien ši politika įtraukta į daugelio Europos vyriausybių, kurios šią politiką prieš imigrantus ir mažumas naudoja kaip rinkiminį ginklą, darbotvarkę ir programas. EESRK tikisi, kad birželio mėn. Europos Vadovų Taryba pasirūpins, kad Europos darbotvarkė nebūtų užteršta ksenofobija ir populizmu.

2.5 Pastarosiomis savaitėmis stebėjome netoleruotinus reiškinius, kai neįžymiai padidėjęs imigrantų į Viduržemio jūros regioną srautas sukėlė rimtą politinę krizę Europoje. Anksčiau, kai atvykdavo kur kas daugiau nuo karo ir skurdo bėgančių asmenų, Europa vadovavosi solidarumo dvasia, užtikrindama žmogaus teisių apsaugą ir stiprindama Europos integracijos vertybes.

2.6 Šengeno erdvės sukūrimas, Komiteto ir daugumos europiečių nuomone, yra vienas svarbiausių Europos integracijos pažangos etapų. Tačiau kai kurios valstybės narės vykdo sienų kontrolę Europos viduje, o tai prieštarauja Sutarčiai.

⁽¹⁾ COM (2011) 248 galutinis.

2.7 EESRK yra sunerimęs, kad dėl asmenų, kuriems reikalinga apsauga, migracijos susiklosčiusi šiek tiek neįprasta padėtis privertė suabejoti kai kurių valstybių vadovų ir pačios ES vertybių tvirtumu.

2.8 Komitetas norėtų paraginti laikytis nuosaikumo politinėse kalbose ir susigrąžinti pusiausvyrą ir pagarbą demokratijos ir laisvos bei atviros visuomenės principams. Europos vyriausybės turi prisiminti, kad imigrantų integracija yra dvipusis procesas, apimantis ir Europos priimančiųjų bendruomenių, turinčių laikytis integracinio požiūrio, išsipareigojimus. Tačiau visuomenė, sutinkanti, kad jos politiniai lyderiai, vykdydami rinkimų kampanijas ir priimdami politinius sprendimus, skleistų populizmą ir ksenofobiją prieš imigrantus ir mažumas, nėra palanki integracijai.

2.9 Europai reikalinga vidutinės trukmės ir ilgalaikė vizija. ES Tarybai pirmininkavusi Belgija paprašė EESRK parengti tiriamąją nuomonę ⁽²⁾ dėl migracijos vaidmens atsižvelgiant į demografinę padėtį Europoje. Šios nuomonės išvados aiškios: per artimiausius metus turi padidėti darbuotojų judumas ES, taip pat turi išaugti darbuotojų ir jų šeimų iš trečiųjų šalių migracija. Šis scenarijus mus įspėja apie naujus iššūkius, susijusius su didesnės įvairovės įmonėse ir miestuose valdymu. Komitetas ragina Komisiją nedelsiant pristatyti naują Europos integracijos darbotvarkę, parengtą atsižvelgiant į Europos integracijos forumo darbą.

2.10 Pastarojo meto įvykiai pietinėje Viduržemio jūros regiono dalyje ir Sąjungoje vykstančios diskusijos bei konfliktai suteikia galimybę sustiprinti ES vertybes ir principus, galiojančias bendras taisykles ir užtikrinti ryškesnę Europos matmenį ES sienų, laisvo judėjimo, prieglobsčio ir migracijos politikoje.

3. Konkretios pastabos

3.1 Laisvas asmenų judėjimas. Vidaus sienos

3.1.1 EESRK mano, kad laisvas asmenų judėjimas yra Europos integracijos proceso principas ir pagrindinė teisė ir vienas pagrindinių laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės ramsčių. EESRK pritaria Komisijai, kad būtina sukurti aiškesnę ir tvirtesnę Šengeno erdvės valdymo sistemą sukuriant nepriklausomą ir objektyvią Europos sistemą, skirtą įvertinti, kaip valstybės narės taiko Sienų kodeksą. Šiai sistemai vadovauti ir ją koordinuoti turėtų Komisija, padedama išorės ekspertų.

3.1.2 Valstybės narės turi laikytis Sienų kodekse numatytų išsipareigojimų atnaujinti laikiną vidaus sienų kontrolę išskirtiniais atvejais, kai viešosios tvarkos sumetimais reikia imtis

skubių veiksmų, visų pirma išsipareigojimo iš anksto informuoti Komisiją, taip pat taikyti kodekse numatytas procedūrinės apsaugos priemones (nurodyti priežastis) ir laikytis proporcingumo, solidarumo ir abipusio pasitikėjimo principų.

3.1.3 Komitetas sutinka, kad būtų sukurtas Europos lygmens mechanizmas, leidžiantis koordinuotai atnaujinti vidaus sienų kontrolę tikrai kritinės padėties atveju arba prie išorės sienų netikėtai susidarius dideliame spaudime dėl migrantų srauto. Vedant derybas dėl šio mechanizmo Taryboje vyriausybės neturėtų būti suteikta galimybė persvarstyti ir (arba) iš dalies pakeisti Šengeno kodekse numatytas bendras procedūrinės apsaugos priemones jas apribojant.

3.1.4 EESRK pritaria Europos Parlamento pasiūlymui, kad Komisija parengtų naują pažeidimų nagrinėjimo mechanizmą (mechanizmai, susiję su galimų pagrindinių teisių ir laisvių pažeidimų ES ankstyvu nustatymu), kurio pagrindinė funkcija – sustabdyti valstybių narių pagal ES teisę taikomas priemones, pažeidžiančias pagrindines žmogaus teises ir laisves, kol Teisingumo Teismas Liuksemburge pagreitinta tvarka nustatys jų teisėtumą ⁽³⁾.

3.2 Išorės sienos

3.2.1 Europos Sąjungai reikalinga patikima, veiksminga, įteisinta išorės sienų politika, kuriai būtų taikoma griežta demokratinė kontrolė ir atliekami nepriklausomi vertinimai. Komitetas ragina Tarybą ir Europos Parlamentą susitarti dėl Komisijos 2010 m. vasario mėn. pasiūlymo sustiprinti Frontex reglamentą.

3.2.2 EESRK mano, kad valstybės narės Frontex agentūrai turėtų suteikti daugiau įgaliojimų ir autonomijos vykdamas veiklą ir valdant išteklius (techninė įranga). Tačiau agentūros koordinuojamoms bendroms operacijoms (įskaitant jų poveikį Sienų kodekse numatytoms pagrindinėms teisėms ir administracinėms garantijoms) turėtų būti numatyta demokratinė kontrolė, kurią vykdytų Parlamentas ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra. Be to, turėtų būti atliekamas nuolatinis Frontex veiklos ir susitarimų su trečiosiomis šalimis, bendrų operacijų veiksmingumo ir rizikos analizės kokybės vertinimas.

3.2.3 EESRK nuomone, labai svarbu, kad Frontex vykdytų savo įgaliojimus, susijusius su galimybe gauti tarptautinę apsaugą, ir užtikrintų, pavyzdžiui, negrąžinimo principo laikymąsi, nepriklausomą pagarbos pagrindinėms teisėms kontrolę ir parengtų etikos kodeksą priverstinio grąžinimo atvejais.

⁽²⁾ OL C 48, 2011 2 15, p. 6–13.

⁽³⁾ 2010 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento rezoliucija apie pagrindinių teisių padėtį Europos Sąjungoje (2009 m.). Veiksmingas įgyvendinimas įsigaliojus Lisabonos sutarčiai (2009/2161(INI)) - P7_TA(2010)0483, 39 punktas.

3.2.4 Komitetas taip pat pritaria tam, kad ateityje būtų sukurta Europos sienos apsaugos tarnyba, kurią sudarytų Europos sienos apsaugos tarnybų pareigūnai ir kuri vėliau taptų centralizuotos Europos administravimo sistemos dalimi. Jos pagrindinis uždavinys būtų taikyti Sienų kodekse numatytas bendras taisykles.

3.3 Darbo jėgos imigracija

3.3.1 ES turi suteikti politinį postūmį bendrai teisėtoms imigracijos politikai ir sudaryti palankias sąlygas įsidarbinimo tikslais į Europą atvykstančių trečiųjų šalių piliečių judumui ir sąžiningam elgesiui su jais. Įvairiose valstybėse narėse, ypač kai kuriuose sektoriuose ir profesinėse srityse, įmonėms reikia įdarbinti naujus darbuotojus imigrantus atsižvelgiant į jų įgūdžius ir kvalifikaciją. ES turi sukurti darbo jėgos imigracijai skirtą bendrą Europos lygmens teisinę sistemą, kuri būtų nuosekli, visapusiška, horizontalaus pobūdžio ir orientuota į pagarbą darbuotojų teisėms, vienodas sąlygas ir įmonių poreikius.

3.3.2 Komitetas jau anksčiau yra parengęs nuomones dėl direktyvų dėl sezoninių darbuotojų, komandiruočių darbuotojų, aukštos kvalifikacijos darbuotojų ir tyrėjų. Kad išvengtų protų nutekėjimo, ES, bendradarbiaudama su kilmės šalimis, turi priimti naujus gabius žmones, kurie reikalingi dinamiškai, pažangiai ir konkurencingai ekonomikai vystyti.

3.3.3 EESRK nuomone, reikia, kad Taryba ir Europos Parlamentas skubiai pasiektų susitarimą dėl direktyvos dėl vienodų teisių ir vieno leidimo⁽⁴⁾. Įvairių kategorijų trečiųjų šalių darbuotojų teisių skirtumai ES lygmeniu turi būti išlyginti. Dabartinei bendrai teisei sistemai būdingas sektorinis metodas, kuris skatina nevienodas ir diskriminuojančias atvykimo ir apsigyvenimo sąlygas bei teises skirtingų kategorijų dirbantiems imigrantams.

3.3.4 EESRK palankiai vertina Europos Komisijos ketinimą 2013 m. pristatyti bendrą imigracijos kodeksą. Kodeksu turėtų

būti sutvirtinti teisės aktai nustatant vienodą ir skaidrią imigrantų teisių, garantijų ir pareigų sistemą. Kodeksas turėtų būti pagrįstas lygybės ir vienodų sąlygų taikymo principais. ES turėtų aktyviau skatinti valstybes nares perkelti į nacionalinę teisę kai kurių organizacijų, pavyzdžiui, JT, Europos Tarybos ir TDO, priimtas tarptautines ir Europos konvencijas bei sutartis.

3.4 Dialogas ir judumo partnerystė su trečiosiomis šalimis

3.4.1 EESRK pritaria Komisijos komunikate „Migracijos, judumo ir saugumo dialogas su pietinėmis Viduržemio jūros regiono valstybėmis“⁽⁵⁾ išdėstytiems bendriems teiginiams. ES turi toliau plėtoti visuotinį požiūrį į migraciją ir pirmenybę teikti tam, kad būtų sudarytos palankios sąlygos teisėtiems migracijos ir judumo kanalams.

3.4.2 EESRK palankiai vertina iniciatyvą užmegzti ES judumo partnerystę su Tunicu, Egiptu ir Libija. Tačiau reikėtų atlikti nepriklausomą šiuo metu veikiančių judumo partnerystė veiksmingumo ir poveikio įvertinimą. EESRK pritaria Komisijos iniciatyvai užtikrinti, kad judumo partnerystė turėtų veiksmingą vertinimo mechanizmą. Kita vertus, reikėtų, kad judumo partnerystė, kuri yra dalyvaujančioms šalims neprivaloma bendra politinė deklaracija, taptų tarptautiniais susitarimais.

4. Tarptautinė apsauga

4.1 EESRK tikisi, kad 2012 m. Taryba ir Parlamentas priims bendrus teisės aktus, reikalingus bendrai prieglobsčio sistemai sukurti.

4.2 Komitetas mano, kad reikia sustiprinti valstybių narių solidarumą priimant į Europą atvykstančius asmenis, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga. Be to, teigia, kad ES galėtų numatyti perkėlimo programas, kaip siūlė Komisija.

2011 m. birželio 15 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Staffan NILSSON

⁽⁴⁾ COM (2007) 638 galutinis.

⁽⁵⁾ COM (2011) 292 galutinis.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl didelių avarių, susijusių su pavojingomis cheminėmis medžiagomis, pavojaus kontrolės

COM(2010) 781 galutinis – 2010/0377 (COD)

(2011/C 248/24)

Pranešėjas **David SEARS**

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. sausio 24 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl didelių avarių, susijusių su pavojingomis cheminėmis medžiagomis, pavojaus kontrolės

COM(2010) 781 galutinis – 2010/0377 (COD).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. gegužės 20 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas David SEARS.

472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15 – 16d. (birželio 15 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 146 nariams balsavus už, 6 – prieš ir nė vienam nesusilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK visada pritarė Komisijos pasiūlymams dėl teisės aktų, kuriais buvo siekiama sumažinti didelių avarių pavojaus dažnumą ir galimą poveikį. Kadangi šių direktyvų taikymo sritis labai priklauso nuo kitų ES teisės aktų, ypač tai pasakytina apie pavojingų medžiagų klasifikavimą ir ženklimą, EESRK sutinka, kad dabar, kai neseniai buvo priimta Jungtinių Tautų Organizacijos parengta ir pasiūlyta padėti pakeitusi pasauliniu mastu suderinta cheminių medžiagų klasifikavimo ir ženklavimo sistema (GHS), reikia naujos direktyvos. Komitetas supranta ir ankstesnėje nuomonėje⁽¹⁾ yra išsamiai aptaręs su tuo susijusius sunkumus, nurodydamas, kad išskyrus tai, kad bus sudarytos palankesnės sąlygos tarptautinei prekybai, jis beveik nemato kitų privalumų.

1.2 EESRK taip pat visiškai pritaria Komisijos ir daugumos suinteresuotųjų šalių išsakytai pozicijai, kad jokių kitų reikšmingų pakeitimų nereikia ir kad jų turi būti kuo mažiau, kad dėmesys nenukryptų nuo svarbiausių šio nusistovėjusio, veiksmingo ir plačiai remiamo teisės akto.

1.3 EESRK mano, kad visomis išgalėmis reikėtų stengtis kritiškai įvertinti (prireikus, kiekvieną produktą atskirai), ar pasikeitus klasifikacijai neatsiras tikimybė, kad gali kilti kokia nors didelė avarija. Jeigu ne ir (arba) jeigu dėl jų labai padaugės nedidelių, mažesnę riziką keliančių objektų bei mažųjų ir vidutinių įmonių, kurioms tai turės įtakos, reikėtų pasirūpinti, kad pasiūlymo poveikis nebūtų susilpnintas. Tai ypač pasakytina apie ploviklių sektorių, kuriame naujosios klasifikacijos menkai tesusijusios su faktine buitinių produktų naudojimo kasdieniame gyvenime patirtimi. Tokiais atvejais reikėtų gerai pagalvoti ir

apie didžiausias ribines vertes, ypač tada, kai gaisro ar sprogimo tikimybė yra maža ir kai prekės yra numatytos mažmeninei prekybai ir yra supakuotos nedideliais kiekiais.

1.4 Jeigu žaliavoms, tarpiniams ir galutiniams produktams taikomas ne vienas, o daugiau teisės aktų, kurie šiuo metu yra persvarstomi ir jų persvarstymo grafikai yra skirtingi, būtinai reikia atkreipti dėmesį į iš dalies sutampančius pereinamuosius laikotarpius, kad bendros veiklos vykdytojų ir valstybių narių sąnaudos būtų kuo mažesnės ir kad visoms suinteresuotosioms šalims kiltų kuo mažiau neaiškumų.

1.5 Kadangi kompetentingos institucijos lyg ir laikosi bendros nuomonės, kad svarbiausi objektai jau patenka į šio teisės akto taikymo sritį, reikėtų dėti kuo daugiau pastangų, kad šių ir, prireikus, šalia esančių objektų patikrinimai ir pranešimai apie juos būtų efektyvesni ir veiksmingesni. Jeigu tik galima, tai neturėtų apsiriboti tik tuo, kad iš valstybių narių būtų reikalaujama surinkti ir Komisijai pateikti daugiau informacijos. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad dabartinė sistemos struktūra vargiai atitinka paskirtį, ir teigiamai vertina Komisijos pastangas suderinti pakeitimus su valstybėmis narėmis, nuo kurių atvirų ir savalaikių veiksmų ji ir priklauso. Prieš patvirtinant siūlomus atitinkamų produktų ir objektų sąrašo pakeitimus, reikėtų, kad jį kruopščiai išanalizuotų kitos ES institucijos ir ES patariamieji organai.

1.6 EESRK tvirtai pasisako už tai, kad plačiai visuomenei laiku būtų teikiama reikalinga ir jai suprantama informacija. Visada bus norinčių gauti spausdintinę informaciją, nors bus vis dažniau (ypač vietos lygmeniu) naudojamos kitomis elektroninėmis priemonėmis, tarp jų ir socialiniais tinklais. Visos „Seveso“ objekto (arba kitų gamybinių ar saugojimo objektų) kaimynystėje veikiančios ir pilietinei visuomenei atstovaujančios organizacijos turi stengtis užkirsti kelią bet kokioms avarijoms ir kartu į jas reaguoti, įskaitant ir dideles avarijas, kaip apibrėžta Seveso direktyvoje.

⁽¹⁾ OL C 204, 2008 8 9.

1.7 Nauji pasiūlymai dėl teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais turi pagrindą tik tuo atveju, jeigu yra įrodymų, kad didelių avarių pavojų atžvilgiu esama „aplinkosauginės neteisybės“. Kadangi avarių, apie kurias pranešama pagal šią direktyvą, skaičius yra gana mažas (ypač žemesnės pakopos objektuose), aplinkosauginis neteisingumas sunkiai tikėtinas. Visa gaunama informacija turėtų būti prieinama visiems organizuotos pilietinės visuomenės segmentams. Todėl EESRK mano, kad ši reikalavimą reikėtų pakeisti šiuolaikiškesniu ir plačiau pripažįstamu saugos informacijos valdymu, pagrįstu įrodymais ir privalomu poveikio vertinimu.

1.8 EESRK pažymi, kad Jungtinėse Amerikos Valstijose geroji praktika pripažįstama ir susilaukia daug didesnio įvertinimo nei Europos Sąjungoje (ypač tai pasakytina apie proceso ir asmens saugą), ir mano, kad tokia praktika duotų daug geresnių rezultatų nei kai kurios iš čia siūlomų priemonių.

1.9 Taigi, EESRK pritaria šiam pasiūlymui, tačiau siūlo dar kartą grįžti prie kai kurių punktų, kad tikrai pavyktų pasiekti nusistovėjusių ilgalaikių šio teisės akto tikslų sumažinti didelių avarių skaičių ir jų padarinius.

2. Įžanga

2.1 Daugiau kaip prieš 40 metų buvo priimta Direktyva 67/548/EEB dėl pavojingų cheminių medžiagų. Taigi jau tada suvokta, kad „cheminės medžiagos“ (iš pradžių bent jau sudarius baigtinį elementų ir jų junginių sąrašą), kurios apibrėžiamos kaip „pavojingos“ ar „kenksmingos“ ir daro didesnę ar mažesnę poveikį žmogaus sveikatai, saugai ir aplinkai, reikia atitinkamai klasifikuoti, ženklinti ir pakuoti. Daugiau kaip po dvidešimties metų priėmus Direktyvą 88/379/EEB dėl pavojingų preparatų, šiai kategorijai priskirti ir „preparatai“, t. y. platesnis ir galbūt nebaigtinis sąrašas, kuriame pateikiami dirbtiniu būdu iš dviejų ar daugiau medžiagų, naudojamų skirtingomis, bet tiksliai apibrėžtomis proporcijomis, pagaminti mišiniai.

2.2 Šios dvi direktyvos bei daugelis jas iš dalies keičiančių direktyvų ir su technine pažanga susijusių jų pataisymų sudaro suderintos darbuotojų, vartotojų, gamintojų, pardavėjų, platinotojų ir aplinkos apsaugos sistemos pagrindą. Jais remiasi ir ES atitinkamų produktų (tarp jų žaliavų, tarpinių gaminių, atliekų srautų ir gatavų, į rinką teikiamų gaminių) bendroji rinka. Be to, šios direktyvos yra susijusios su beveik visais kitais ES teisės aktais dėl žmonių sveikatos, saugos ir aplinkos apsaugos ir sudaro jų pagrindą. Todėl bet kokie šios pamatinės sistemos pakeitimai greičiausiai būtų sudėtingi ir brangiai kainuotų visoms suinteresuotosioms šalims.

2.3 Pastaraisiais metais padaryti du tokio pobūdžio pakeitimai. 2006 m. Taryba priėmė Reglamentą (EB) 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH) ir lydimąją direktyvą 2006/121/EB, siekdama dar kartą iš dalies pakeisti Direktyvą 67/548/EEB ir šiuos du svarbius teisės aktus tarpusavyje suderinti. 2008 m. Taryba ir

Europos Parlamentas priėmė Reglamentą (EB) Nr. 1272/2008, kuriuo siekiama įgyvendinti naują pasauliniu mastu suderintą cheminių medžiagų klasifikavimo ir ženklavimo sistemą (GHS), kurią daug metų kūrė Jungtinių Tautų Organizacija. Dėl to daugeliu atveju pasikeitė signaliniai žodžiai, pavojaus piktogramos, standartinės pavojingumo frazės ir klasifikuojamos „cheminės medžiagos“ ir „mišiniai“. Be abejo, realus atitinkamo produkto ar proceso pavojus darbuotojams, platintojams, vartotojams ir visuomenei apskritai liko nepakitęs.

2.4 Tuo metu buvo nuspręsta, kad nusistovėjusios, realiai ir gerai veikiančios sistemos pakeitimas kita vargu ar duotų daug naudos, o atsiradusią patrauklią galimybę tarptautinėje prekyboje sumažinti sąnaudas tikrai užgožtų padidėsiiančios reguliavimo ir su atitiktimi susijusios sąnaudos Europos Sąjungos viduje. Įvedus naujas klasifikavimo sistemas ir rodiklius, kiltų didelių techninių problemų ir kartu išaugtų sąnaudos, nes reikėtų performuluoti arba pakeisti vartotojams teikiamų produktų asortimentą, o be to, pereinamuoju laikotarpiu ir vėliau gali kilti painiava taikant vieną ar kitą susijusių teisės aktą.

2.5 Šios problemos šiandien jau akivaizdžios ir tam tikra prasme jos net sprendžiamos Komisijos pasiūlyme (COM(2010) 781 galutinis) dėl vadinamosios Seveso III direktyvos, kuria pakeičiamas šiuo metu galiojantis teisės aktas dėl su „pavojingomis cheminėmis medžiagomis“ susijusių „didelių avarių pavojaus“ kontrolės (abu terminai apibrėžiami tame teisės akte).

2.6 1976 m. Italijos Seveso miestelyje įvyko didelė avarija (sukėlusį didelio masto apsinuodijimą dioksinu). Reaguojant į šį įvykį, 1982 m. priimta direktyva 82/501/EEB. Vėliau ji buvo iš dalies keičiama po avarių Bopale (didelis metilizo-cianato nutekėjimas) ir Bazelyje (keletas gaisrų ir toksinių medžiagų išsiskyrimo atvejų). 1996 m. direktyvą pakeitė Tarybos direktyva 96/82/EB. Po didelių avarių Tulūzoje (amonio nitratas), Baja Marėje (cianido išsiliejimas) ir Enschedėje (sprogimas fejerverkų fabrike) ši direktyva buvo iš dalies pakeista direktyva 2003/105/EB, kuria gamintojams ir valstybėms narėms buvo nustatyti labai aiškūs procedūriniai ir pranešimo reikalavimai.

2.7 Apskritai galvojama, kad šis teisės aktas turėjo didelės teigiamos įtakos gamyklų, kuriose pavojingos cheminės medžiagos naudojamos, gaminamos arba sandėliuojamos, saugai ir kontrolei. Direktyva šiuo metu taikoma maždaug dešimčiai tūkstančių gamybos objektų, iš kurių 4 500 objektų yra priskiriami „aukštesnei pakopai“, o tai reiškia, kad jiems yra taikomi griežtesni pranešimo ir kontrolės reikalavimai nei 5 500 „žemesnės pakopos“ objektų. Reguliariai atliekami patikrinimai. Įdiegtos nacionalinės ir ES masto pranešimo sistemos. Sistema plačiai remiama ir ją palankiai vertina jos dalyviai. Avarių vis dar pasitaiko, tačiau, norėtusi manyti, kad mažiau ir ne tokių kenksmingų žmonių sveikatai ir aplinkai kaip būtų buvę anksčiau.

2.8 Remiantis internete skelbiamais Komisijos statistiniais duomenimis, per daugiau kaip trisdešimt direktyvos gyvavimo metų pranešta apie 745 tokio pobūdžio avarijas. Dar 42 avarijos, apie kurias irgi buvo pranešta, dar neįtrauktos į visuomeninei prieinamą duomenų bazę eMARS⁽²⁾. Nors statistiniai duomenys nėra išsamūs ir juos gauti nelengva, manoma, kad 80 proc. pranešimų yra susiję su aukštesnės pakopos objektais, o likusieji – su žemesnės. Apie 35 avarijas savanoriškai pranešė ES nepriklausančios OECD šalys. Daugiausia pranešimų apie avarijas gauta 1996–2003 m., o vėliau jų ėmė pastebimai mažėti. Nežinia, ar tai reiškia, kad gamyklos tikrai tapo saugesnės, ar kad valstybės narės tiesiog gana ilgai tiria avarijas ir delsia apie jas pranešti, o gal įtakos turi ir nemažai laiko atimantis vertimas.

2.9 Nekontroliuojami kariniai objektai, jonizuojančios spinduliuotės keliamas pavojus, mineralų ir angliavandenilių eksploatavimas jūroje, transportavimas ir atliekų šalinimo objektai, taip pat šios direktyvos 1 priedo 3 dalyje išvardytos medžiagos.

2.10 Tenka apgailestauti, kad šio teisės akto taikymo sritis labai priklauso nuo anksčiau minėto pavojingoms medžiagoms taikomo klasifikavimo, ženklavimo ir pakavimo reglamento. Taikyti ar ne Seveso kontrolės reikalavimus konkrečioms objektams ir kokiu mastu priklauso nuo objekte naudojamų, gaminamų ar saugomų cheminių medžiagų klasifikacijos ir kiekio. Kontrolė numatyta norint išvengti „didelių avarijų“ padarinių arba kuo labiau juos sumažinti. Padariniai apima vieną ar kelis iš šių dalykų: vieno ar daugiau žmonių mirtį, šešių ar daugiau žmonių sužeidimą ir hospitalizavimą, turtinę žalą gamykloje ar už jos ribų, darbuotojų arba gamyklos kaimynystėje esančių žmonių evakavimą arba ilgalaikę žalą aplinkai apskritai. Tikrai didelės, nuomonės 2.6 punkte išvardytos avarijos, privertusios keisti teisės aktus, be abejo, buvo visomis prasmėmis daug didesnio masto ir skiriasi nuo tų, apie kurias paprastai pranešama.

2.11 Priėmus teisės aktą, kuriuo įgyvendinama pasauliniu mastu suderinta cheminių medžiagų klasifikavimo ir ženklavimo sistema (GHS), dabar reikalingi pakeitimai, ypač direktyvos prieduose, kuriuose nurodoma, kokioms pavojingumo klasėms ir klasifikuojamoms „cheminėms medžiagoms“ bei jų „mišiniams“ direktyva yra taikoma, o kurioms netaikoma, atsižvelgiant į jų pakeistą pavojingumo klasifikaciją.

2.12 Kadangi keičiamos apibrėžtys, o ne reali rizika, ir Komisija neketina iš esmės keisti ar plėsti dabartinio teisės akto taikymo srities, manoma, kad nauda proceso ir darbuotojų ar vartotojų saugai ar aplinkai bus minimali. Todėl akivaizdu, kad reikia kontroliuoti veiklos vykdytojų ir valstybių narių sąnaudas ir kitokį joms daromą poveikį ir kartu pasirūpinti, kad dėmesys didelių avarijų pavojui nesumažėtų.

3. Komisijos pasiūlymo santrauka

3.1 Komisijos pasiūlymas dėl naujos direktyvos yra grindžiamas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 191 straipsniu. Direktyva skirta valstybėms narėms ir įsigalioja dvidešimtą dieną po jos paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*. Direktyva 96/82/EB panaikinama nuo 2015 m. birželio 1 d. Buvo konsultuojamasi su suinteresuotosiomis šalimis. Apskritai susitarta, kad jokių didelių pakeitimų nereikia, išskyrus tai, kad 1 priedą reikia suderinti su Reglamentu (EB) Nr. 1272/2008.

3.2 Vis dėlto Komisija nori aiškiau suformuluoti ir patikslinti kai kurias procedūras ir apibrėžtis ir kartu įvesti naujas priemones, visų pirma susijusias su patikrinimų dažnumu, veiklos vykdytojo didelių avarijų prevencijos politikos (DAPP) turiniu, saugos valdymo sistemoms (SVS) keliamais reikalavimais, visuomenės informavimu, teise kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais, valstybių narių Komisijai teikiamais pranešimais ir direktyvos priedų daliniu keitimu deleguotaisiais aktais.

3.3 Komisija pripažįsta, kad sunkiausia yra šiuo metu galiojančias kategorijas „toksiška“ ir „labai toksiška“ suderinti su naujomis 1, 2 ir 3 „ūmaus toksiškumo“ kategorijomis, kurios skirstomos pagal patekimo į organizmą būdus (prarijus, per odą, įkvėpus). Atsiraa naujų, konkretnių su oksidavimo, sproguo ir degumo pavojais susijusių kategorijų, pavyzdžiui, „degiųjų aerolių“. Direktyvoje išskiriama ir keletas kitų plačiai naudojamų produktų, pavyzdžiui, amonio nitratas ir sunkusis mazutas, kurie kartais naudojami ir kaip sproguo.

3.4 Prie pasiūlymo pridedamas Komisijos tarnybų darbo dokumentas ir poveikio vertinimas, du išorės ekspertų – COWI A/S (Danijos tarptautinės konsultavimo grupės) atlikti poveikio vertinimai dėl galimų pasiūlymo apskritai ir 1 priedo koregavimo variantų ir Jungtinio tyrimų centro techninės darbo grupės ataskaita dėl klasifikavimo kriterijų, kuriuos reikėtų taikyti Seveso objektų identifikavimui. Paprašius buvo suteikta papildomos informacijos apie pasiūlymus dėl duomenų bazės eMARS pertvarkymo.

3.5 Komisijai bus suteikta daugiau galių ir atsakomybės, tačiau teigiama, kad tai neturės įtakos Bendrijos biudžetui. Poveikio vertinime ne iki galo įvertintos valstybių narių arba veiklos vykdytojų sąnaudos ir tikėtina nauda, tačiau teigiama, kad tiek sąnaudos, tiek nauda turėtų būti gerokai mažesnė nei tada, kai buvo priimtas pirmasis teisės aktas. Jame taip pat nurodoma, kad sąnaudos, palyginti su tomis, kurios atsirastų įvykus incidentui, paprastai būtų mažesnės. Kaip pavyzdys pateikiamas 2005 m. Banskildio kuro saugykloje (Jungtinė Karalystė) kilęs gaisras. Liko neįvertintos kai kurių naujų pasiūlymų, susijusių su plačiosios visuomenės informavimu ar duomenų Komisijai teikimu, sąnaudos ir reali nauda. Šio teisės akto taikymas ir numatomi jo taikymo rezultatai buvo analizuojami susijusiuose dokumentuose, tačiau į poveikio vertinimą neįtraukti.

(2) <http://emars.jrc.ec.europa.eu/>

4. Bendrosios pastabos

4.1 EESRK savo nuomonėse yra palankiai įvertinęs visas šioje nuomonėje pirmiau minėtas direktyvas ir tvirtai pritarė daugeliui pasiūlymų, kuriais buvo siekiama kuo labiau sumažinti didelių avarijų skaičių ir jų padarinius. Šie pasiūlymai buvo teikiami Seveso I, II, o dabar ir III direktyvoje. Todėl Komitetas pritaria naujam pasiūlymui, pasirinktam teisiniam pagrindui ir teisės akto tipui. Vis dėlto abejonių kelia proporcingumo principo laikymosi klausimas ir galimas šio pasiūlymo poveikis, nes kai kuriomis nuostatomis akivaizdžiai viršijama tai, ko būtinai reikia norimiems tikslams pasiekti.

4.2 EESRK taip pat tvirtai pritaria Jungtinių Tautų Organizacijos sukurtos pasauliniu mastu suderintos cheminių medžiagų klasifikavimo ir ženklavimo sistemos (GHS) tikslui remti pasaulio prekybą ir padėti šalims, kurių ekonomika yra mažiau išsivysčiusi, užtikrinti darbuotojų ir vartotojų saugą ir sveikatos apsaugą.

4.3 Savo ankstesnėje nuomonėje (OL C 204, p. 47, 2008 m. rugpjūčio 9 d.) EESRK šiais klausimais yra išsakęs keletą perspėjimų. Daugelį jų būtų galima pritaikyti bet kuriam tarptautinio arba (kaip šiuo atveju) pasaulinio derinimo procesui (kad ir kokie geri ketinimai skatintų to imtis), kai viena gerai veikianti sistema yra keičiama kita vardan to paties tikslo - dar labiau palengvinti pasaulio prekybą. Gali padaugėti biurokratijos ir sąnaudų. Gali susilpnėti nusistovėjusios procedūros ir apibrėžtys. Gali sumenkėti esminiai tikslai. Gali būti, kad reikės keisti gamybos ir prekybos praktiką ir kad tai brangiai kainuos, o darbuotojai ar vartotojai iš to negaus jokios naudos. Taikant kiekvieną iš susijusių teisės aktų, pereinamuju laikotarpiu ir vėliau galima tikėtis pailgavus visais lygmenimis. Jeigu reikėtų įvertinti naudą, ji tikriausiai būtų nedidelė arba jos iš viso nebūtų, o papildomas sąnaudas sunku pateisinti.

4.4 Daugelis šių dalykų suvokti jau rengiant šį pasiūlymą, ypač reikia paminėti tai, kad beveik visuotinai sutariama, kad nereikėjo smarkiai keisti dabartinio teisės akto paskirties, taikymo srities ir bendro įgyvendinimo, o tereikėjo pataisyti 1 priedą, kad jis atitiktų naująsias reglamente dėl cheminių medžiagų ir mišinių klasifikavimo, ženklavimo ir pakavimo pateikiamas „pavojingų cheminių medžiagų“ apibrėžtis, nuo kurių priklauso šis teisės aktas.

4.5 Tenka apgailėstauti, kad liko neišspręstų klausimų. Kai kurie jų buvo iškelti konsultacijų metu, bet šiame dokumente jų nėra. Dar kiti svarbūs bendro pobūdžio dalykai iš viso pamišti.

4.6 EESRK ypač apgailėstauja, kad, priėmus pasauliniu mastu sutartą ir praktiškai viena kalba parengtą GHS sistemą, ilgai vartotos esminės sąvokos neteko savo reikšmės, pavyzdžiui, sąvoka „cheminė medžiaga“ nuo šiol gali apimti ir „preparatus“, ir „mišinius“; dvi pastarosios sąvokos dabar reiškia tą patį, nors pagrindų direktyvoje dėl pavojingų preparatų buvo kitaip; vis dar nesiimama patvirtinti, kad trys anglų ir kai kuriomis kitomis ES kalbomis vartojamos sąvokos „chemical“ (daiktavardis),

„chemical substance“ ir „substance“ – ES teisės aktuose yra rašomos kaip sinonimai, tačiau vartojamos skirtingai ir turi skirtingas reikšmes. Galbūt kai kuriems žmonėms reikėtų paaiškinti, kad tokio dalyko kaip „ne cheminės“ medžiagos (angl. *non-chemical substances*) apskritai nėra. Į kitas kalbas gali būti sunku išversti ir „M-factors“ (dauginimo koeficientas) ar „R & S Phrases“ (įspėjamieji teiginiai), nes jos turi prasmę tik viena kalba.

4.7 Todėl gaila, kad šiuo atveju nepasinaudota proga visomis ES kalbomis sukurti pagrindinių terminų žodynelį (kažkada buvo siūloma tai padaryti), o jo labai reikėtų, nes teisės aktai apima vis naujas su ta pačia produktų grupe susijusias sritis (pavyzdžiui, kai kurių produktų naudojimas ribojamas, nes juos kaip sprogmenis gali naudoti teroristai), be to, esama vienas kitą dubliuojančių ir papildančių horizontaliųjų ir vertikalinių teisės aktų (pavyzdžiui, REACH, pramoninių išmetamųjų teršalų, vandens kokybės ir elektros ir elektroninės įrangos atliekų teisės aktai ir teisės aktai, skirti konkrečioms produktams: tirpikliams, plovikliams, kosmetikos gaminiams, aerozoliams, trąšoms ir pesticidams).

4.8 Panašių pastabų būtų galima pasakyti ir dėl siūlomo priedų keitimo, kuriuo iš tikrųjų siekiama padidinti arba sumažinti produktų, taigi ir objektų, kuriems taikomas šis teisės aktas, skaičių, ir kuriuos Komisija „deleguotaisiais aktais“ gali daryti savarankiškai. Jiems reikės aiškiai surašytų gairių, kurios būtų priimtinos visoms suinteresuotoms šalims. Tokios gairės dar neparengtos. Reikia turėti visas šioms sprendimams reikalingas mokslines bazines ir kruopščiai laikytis visų iš anksto sutartų procedūrų. Jeigu Europos Parlamentas ar Taryba jas užginčytų, kitos ES institucijos ir patariamieji organai turėtų privaloma tvarka atlikti išsamią peržiūrą. Reikėtų numatyti nuostatą, kad atskiros valstybės narės arba kitos suinteresuotosios šalys galėtų pateikti protestą.

4.9 Tai pasakytina ir apie pasiūlymo taikymo sritį. Seveso II direktyva taikoma maždaug 10 000 konkrečiai įvardytų objektų visoje ES. Apie pusę iš jų taikoma ir priimtoji nauja direktyva dėl pramoninių išmetamųjų teršalų (kuria pakeista taršos ir integracinės prevencijos direktyva), kuri bus taikoma iš viso daugiau kaip 50 000 objektų. Tarp vadinamųjų Seveso objektų yra cheminių produktų gamybos, naftos perdirbimo, vartotojams skirtų produktų, kiti pasrovinės gamybos ir kai kurie atliekų perdirbimo objektai. Valstybių narių kompetentingos valdžios institucijos lyg ir sutaria, kad dabartinėmis apibrėžtimis gana gerai apibrėžiami objektai, kuriuose galimos didelės avarijos. Į sąrašą, be abejonės, įtraukti visi stambiausi objektai. Jeigu, laikantis GHS reikalavimų, bus keičiamas produktų klasifikacijos lygis (nekeičiant realaus pavojaus), bus įtraukti tik mažesni objektai ir dėl to dar labiau sumažės reali rizika arba padaugės (nors tam beveik nėra pagrindo) objektų, priskiriamų aukštesnės rizikos kategorijai. Tam tikrų problemų kelia ploviklių žaliavos, kadangi, pasikeitus apibrėžčiai, galėtų būti įtraukta gerokai daugiau žemesnės pakopos objektų. Pagal pirmiau minėtus Komisijos statistinius duomenis 5 500 žemesnės pakopos objektų kasmet įvyksta vos 5–10 proc. visų avarijų, apie kurias yra pranešama, todėl neatrodytų, kad tai būtų prioritetinga sritis, kurią reikėtų papildomai reguliuoti. Iš tikrųjų, jeigu turėsime omenyje tai, kad viename iš žemesnės pakopos Seveso objektų avarija, apie kurią reikia pranešti, gali įvykti kartą per 500–1 000 metų (o jeigu kalbėtume apie aukštesnės pakopos Seveso objektus, tai avarija gali įvykti kartą per 100–200 metų),

galima teigti, kad didesni pavojai žmogaus tyko namuose arba kelyje į darbą, nors, be abejo, jie retai turi didelių pasekmių kitiems žmonėms ir reguliuotojų ar plačiosios visuomenės nėra laikomi rimtais. Jeigu norima, kad atsakingosios mažosios ir vidutinės įmonės išmanytų teisę ir laikytųsi jos nuostatų ir kad objektus reguliariai tikrintų kompetentingos institucijos, rezultatai gali netrukus pablogėti. Kai visur mažinamas biudžetas ir darbuotojų skaičius, yra didesnė tikimybė, kad rimtos avarijos gali įvykti kitur.

4.10 Todėl EESRK primygtinai prašo neišleisti iš akių pradinio direktyvų tikslo – išvengti pagal apibrėžtį didelių avarijų ir kuo labiau sumažinti jų pavojų. Reikėtų rimtai priešintis bet kokiems sprendimams susilpninti šį tikslą paprasčiausiai įvedant naująją GHS sistemą, kuri įgyvendinama Reglamentu dėl cheminių medžiagų ir mišinių klasifikavimo, ženklavimo ir pakavimo, arba keičiant vietines ir visos ES pranešimo apie avarijas sistemas. Todėl reikia gerai pagalvoti ne tik apie naujas klasifikacijos ribas, bet ir apie didžiausią leistiną saugomų produktų kiekį. Jeigu prekės yra supakuotos mažais kiekiais ir yra skirtos mažmeninei prekybai ir jeigu gaisro ar sprogo tikimybė yra maža, didelės avarijos (taip, kaip ji yra apibrėžiama) rizika gerokai sumažėja.

4.11 EESRK pažymi, kad į šį pasiūlymą specialiai ir pagrįstai neįtrauktos kai kurios avarijos, pavyzdžiui, Meksikos įlankoje naftos gavybos platformoje įvykęs sprogoimas, nes šiuo atveju galbūt reikėtų naujo teisės akto, o iš artimesnių nelaimių paminėtinas Vengrijoje įvykęs „raudonojo dumblo“ nuotėkis, kuriam, bent jau teoriškai, buvo taikoma 2006 m. direktyva dėl kasybos pramonės atliekų tvarkymo. Kokie teisės aktai bebūtų priimami ES lygmeniu, be jokios abejonės, daug kas priklauso nuo tinkamo įgyvendinimo ir tikrinimo nacionaliniu lygmeniu.

5. Konkrečios pastabos

5.1 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad daugelis pirmiau minėtų direktyvų gamintojams ir valstybėms narėms nustato vis kitokių laikotarpi, per kurį reikia pranešti apie avariją. Kadangi vykdančios šį vienintelį reikalavimą teks dažniau ir išsamiau pranešti apie avarijas be jokios apčiuopiamos naudos, visoms suinteresuotosioms šalims yra užkraunama papildoma našta. Kai duomenys kaupiami centralizuotai (Bruselyje ar kitur), išskyla papildomų duomenų kokybės ir tam tikrais atvejais – konfidencialumo klausimų.

5.2 Tas pat pasakytina ir apie naują reikalavimą „objektams“ teikti informaciją apie „kaimyninius objektus“, nepriklausomai nuo to, ar pastariesiems taikomas šis teisės aktas, kad būtų išvengta „grandininės reakcijos“ gretimuose objektuose. Neaišku, kaip šį reikalavimą suderinti su ES konkurencijos teise. Vis dėlto, akivaizdu, kad jis reikalingas rengiant reagavimo į vietos incidentus planus, todėl šiuo požiūriu EESRK visapusiškai jam pritaria.

5.3 Reikalavimas veiklos vykdytojams rengti pranešimus ir tuo pačiu patvirtinti apie egzistuojančią „saugos kultūrą“ įtrauktas atsižvelgiant į JAV įvykusią erdvėlaivio avariją ir į dideles avarijas, neseniai įvykusias Teksase ir Meksikos įlankoje, kur, kaip matyti iš atgaline data parengtų pranešimų, tokios kultūros nėra. Vis dėlto tokio pobūdžio pastabos yra subjektyvios ir jas sunku įvertinti ar įvertinti skaičiais. Iš anksto teikti reguliarius ir prasmingus vertinimus daugelio valstybių narių kompetentingų valdžios institucijų darbuotojams šiandien būtų nelengvas uždavinys. Todėl šį pasiūlymą 2010 m. Isproje įvykusiame posėdyje saugos ekspertai atmetė, bet neaišku, kodėl jis vėl buvo įtrauktas į dabartinį pasiūlymą dėl direktyvos.

5.4 Apskritai EESRK pageidautų, kad pranešimams apie avarijas taikomi reikalavimai būtų realistiški, prasmingi, juos būtų galima palyginti ir vykdyti visose valstybėse narėse ir kad valstybės kuo daugiau keistųsi geriausia praktika. EESRK labai apgailestauja, kad duomenų bazėje eMARS šiuo metu skelbiamų 745-ųjų internetinių pranešimų skiltyje „Ko pasimokėme“ (angl. *lessons learned*) paprastai nėra jokių įrašų, o likusiose skiltyse, kurias prašoma pažymėti „varnele“, naudingos informacijos yra mažai, nors ši duomenų bazė plačiai naudojama visuomenei ir saugos ekspertams pristatoma kaip labai rimtas tokio pobūdžio informacijos šaltinis. Be to, pasigendama sistemingo kai kurių duomenų rinkimo: pavyzdžiui, neaišku kiek avarijų įvyko aukštesnės ir kiek žemesnės pakopos objektuose, todėl sunku įvertinti, ar įvairios teisės akto sudėtinės dalys ir veiksmai, kurių privalu imtis nacionaliniu lygmeniu, yra veiksmingi. Todėl EESRK pritaria Komisijos pastangoms su valstybėmis narėmis susitarti dėl naujų pranešimo apie avarijas standartų ir tiki, kad bus skirta pakankamai išteklių, kad sistema veiktų taip, kaip sumanyta.

5.5 Abejonių Komitetui kelia ir tai, kodėl abiejų pakopų veiklos vykdytojams (kurie skirstomi pagal tai, kiek cheminių medžiagų yra gaminama, naudojama ir saugoma objekte, ir pagal jų pavojingumo klasifikavimą) taikomi reikalavimai pranešti apie avarijas skiriasi, kai kalbama apie tai, kad reikalinga didelių avarijų prevencijos politika (DAPP), taigi atitinkamai ir saugos valdymo sistema (SVS) bei saugos ataskaita. Kadangi pirmoji (DAPP) mažai ko verta be antrosios (SVS), EESRK mano, kad šis reikalavimas turėtų būti vienodai taikomas visiems objektams, kuriems taikoma ši direktyva. Vis dėlto reikalavimai žemesnės pakopos objektams turėtų labiau atitikti realią padėtį – didelių avarijų rizika juose yra gerokai mažesnė.

5.6 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad pasiūlymai teikti informaciją visuomenei gerokai išplėsti, tačiau ne visada aišku, kodėl. Pavyzdžiui, vienoje pastraipoje išskiriamos „mokyklos ir liginės“, tačiau neaišku, ar jos čia įvardijamos turint omenyje švietėjiskus tikslus ar todėl, kad jose dirba arba yra daug žmonių, kuriems reikalingi specialūs evakuacijos planai ir mokymai, o galbūt todėl, kad jomis galima pasiremti įvykusioms avarijai. Šią nuostatą reikėtų aiškiau suformuluoti, kad tie, kam ji skirta, galėtų imtis reikiamų veiksmų.

5.7 Visais tokiais atvejais informacija turi būti atitinkama, suprantama ir savalaikė tikslo požiūriu. Elektroninė informacija bus prieinama ne visiems bendruomenės segmentams. Spausdintinės informacijos reikės dar daugelį metų. Naujas komunikacijos formas, tokias kaip tiksliniai elektroniniai laišakai, socialiniai tinklai ar net Twitter®, būtų galima išanalizuoti vietos lygmens tam tikrų avarių likvidavimo planuose.

5.8 Galiausiai, Komisija į pasiūlymą įtraukė naują straipsnį, kuriuo siekia užtikrinti „teisę kreiptis į teismą aplinkosaugos klausimais“ – ši sąvoka 9-ajame dešimtmetyje pradėta vartoti Jungtinėse Amerikos Valstijose ir yra kildinama iš pilietinių teisių judėjimo, vykusio dar prieš 20 metų, kada tarpusavyje buvo persipynę tokie reiškiniai kaip odos spalva, skurdas ir piliečių teisių nebuvimas (taigi akivaizdu, kad „teisingumo“ nebuvo). Tie patys principai įtraukti į 1998 m. Orhuso konvenciją. 2006 m. priimtas reglamentas, kuriuo nustatyti reikalavimai ES institucijoms. EESRK dėl jo buvo priėmęs nuomonę (OL C 117, p. 52, 2004 4 30), kurioje pasiūlymui pritarė, tačiau išsakė abejonę dėl siauros „aplinkos apsaugą

propaguojančių organizacijų“ apibrėžties, kadangi kitos pelno nesiekiančios organizacijos, pavyzdžiui, profesinės sąjungos, socialinės ekonomikos ir socialinės-profesinės organizacijos, vartotojų asociacijos ir pan., taip pat daug prisideda prie aplinkos apsaugos vietos, regionų, nacionaliniu ir Europos lygmeniu. Šis teiginys tinka ir šiandien, nes visi organizuotos pilietinės visuomenės segmentai yra informuojami ir gana aktyviai dalyvauja priimant sprendimus, susijusius su šiuo teisės aktu, ir užtikrina, kad darbuotojų ir juos supančios plačiosios visuomenės sveikata ir sauga būtų deramai apsaugota realios didelės avarijos atveju. Remiantis internetinėmis Komisijos ataskaitomis dėl 2006 m. reglamento įgyvendinimo, iš vos keleto užregistruotų prašymų suteikti informaciją galima teigti, kad labiau buvo palaikomos dabartinės visos Europos kampanijos nei domimasi konkrečiais objektais. Todėl neaišku, kodėl šis reikalavimas apskritai čia įtrauktas, o ne, pavyzdžiui, pasiūlymai dėl keitimosi geriausia praktika, jos pripažinimo ir atlyginimo už ją. Šioje srityje ES tikrai smarkiai atsilieka nuo Jungtinių Amerikos Valstijų ir čia būtų galima pasiekti apčiuopiamų rezultatų tiek proceso, tiek asmens saugos srityje, atsižvelgiant į skelbiamus šio pasiūlymo tikslus.

2011 m. birželio 15 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos kino galimybės ir problemos skaitmeniniame amžiuje“

COM(2010) 487 galutinis

(2011/C 248/25)

Pranešėjas **Mircea Eugen BURADA**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, 2010 m. rugsėjo 24 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos kino galimybės ir problemos skaitmeniniame amžiuje“

COM(2010) 487 galutinis.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. gegužės 24 d. priėmė savo nuomonę.

472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (birželio 15 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 142 nariams balsavus už, 1 - prieš ir 9 susilaikius.

Šūkis

„Europa privalo siekti pasaulinio lygio įtakos, o ne vykdytojo vaidmens globalizacijos procese“⁽¹⁾.

PREAMBULĖ

„Europos kinas atlieka svarbų vaidmenį formuojant Europos identitetą, kuris yra esminė Europos kultūros darbotvarkės dalis.“ Šis išanginis Komisijos komunikato sakinytis yra ryžtinga ketinimų deklaracija, kuria iš pat pradžių aiškiai nusakoma jo tema ir pabrėžiama itin didelė jos svarba siekiant svarbiausio tikslo – vieningos Europos, kokią įsivaizdavo jos įkūrėjai. Kultūra visais aspektais, šiuo atveju įskaitant kiną, yra svarbiausia bendravimą, solidarumą, demokratiją ir ypač Europos sanglaudą skatinanti jėga. Tikrąjį gyvenimo šventąjį gralį – kiną – būtina saugoti ir į jį reikėtų žvelgti nusistačius aiškius politinius ir strateginius siekius. Skaitmeninis kinas suteikia galimybę, kurios nereikėtų praleisti, kad Europos kino pramonė galėtų atlikti svarbią ir kilnią idėjų perdavėjos funkciją; be to, tai ypatinga galimybė, kuria būtina pasinaudoti, kad ES turėtų priemonių formuoti Europos identitetą ir taip užtikrintų Europos sanglaudą. Tačiau tik menas bendrąja prasme ir visų pirma kinas gali padėti pasiekti šį svarbų tikslą. Kalbant ekonomikos terminais, tai reiškia pinigus, didžiules finansines pastangas, be kurių dėl opių su kiekvienos valstybės narės tapatybe susijusių klausimų kyla didelis pavojus Europos Sąjungos, kuri yra tikras 27 skirtingų šalių Babelio bokštas, ateičiai.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Svarstoma tema yra sudėtinga, opi, rimta ir, be kita ko, politinė:

⁽¹⁾ 2011 m. sausio 6 d. įvykęs pirmininko Staffan NILSSON ir Europos Komisijos nario Michel BARNIER susitikimas.

— sudėtinga dėl Europos identiteto kultūrinio daugialypiškumo,

— opi todėl, kad kiekviena valstybė narė, besididžiuodama savo kinematografijos paveldo gausa ir įvairove, itin atsargiai ar net skeptiškai žvelgs į šį naują etapą,

— rimta, nes ES lygmeniu šiuo klausimu neparengta jokia reali strategija ir nepasiekta jokių konkrečių rezultatų, o tai gali kelti grėsmę ES pastangoms užtikrinti Europos integraciją formuojant ir derinant Europos identiteto aspektus,

— politinė todėl, kad, nors kinas – aukščiausia kultūros išraiška, iš pradžių tebuvo laisvalaikio veikla, bėgant laikui jis įgavo naujų moralinės paramos šaltinio, idėjų perdavėjo, istorijos metraščio, pašonės išraiškos priemonės, propagandos skleidėjo ir kitų funkcijų.

1.2 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) rekomenduoja visiems sprendimus priimančioms asmenims, kurie ateityje prisidės prie šio unikalaus projekto įgyvendinimo, atsargiai imtis šio klausimo ir stengtis nepatekti į kultūrinę depresiją persmelktų palyginimų spąstus, t. y. vengti tokių idėjų, kaip antai: *JAV kino pramonė valdo pasaulį* arba *žiūrovai mieliau renkasi amerikiečius*. Konkurencija turi paspartinti Europos skaitmeninio kino plėtrą. Žiūrovai nori ištraukti į kino pasaulį, pajusti nuostabą, išgirsti įtikinamų argumentų ir patirti teigiamų emocijų, jie nori tokio kino, į kurį ateitų su savo idėjomis, o išeitų pasisėmę idėjų iš ekrano. Tai yra sėkmės garantas. Todėl būtina dėti visas pastangas (pasitikėti savo jėgomis, veikti

ryžtingai ir vieningai) ir surasti priemonių bei lėšų šio kultūrinio ir politinio variklio, kuris, be abejo, yra vienas iš susivienijusios Europos kertinių akmenų, sėkmingam veikimui užtikrinti.

1.3 Tikroji skaitmeninė Europos kino revoliucija programomis, standartais ir teisės aktais sukūrė daugelio šio sektoriaus veikėjų „ramų gyvenimą“. Jie bus priversti naujai pažvelgti į darbą, pakeisti gyvenimo tempą ir, be kita ko, padidinti biudžetą. Tai bus naujas iššūkis, tačiau dėl jo daugeliui mažųjų ir vidutinių įmonių gali tekti nutraukti savo veiklą, kaip išsamiai paaiškinama Komisijos dokumente. EESRK ragina patvirtinti visas naudingas ES lygmens priemones, joms pritaria ir mano, jog būtina dėti visas pastangas, kad kaimo vietovėse ir dideliuose miestuose būtų išsaugoti nedideli kino teatrai, kurie itin svarbūs socialinei sanglaudai ir nekomercinio (angl. *art house*) kino sektoriui.

1.4 Taigi šis didžiulis novatoriškas žingsnis į priekį tiesiog būtinas Sąjungos ateičiai, kaip svarbiausias Europos kultūros aspektas, tvirtas ES žmones ir kultūras jungiantis tiltas, kuris padeda jiems sužinoti vieniems apie kitus, vieniems kitus pažinti ir, esant būtinybei, įvertinti galimybę gyventi kartu gerbiant, suprantant vieniems kitus ar netgi žavintis vieniems kitais. Skaitmeninis kinas pranašauja labiau visuomenišką, konkurencingesnį ir pigesnį gyvenimą.

1.5 EESRK pritaria idėjai ES lygmeniu sukurti konkretų, aiškų ir tvirtą teisinį pagrindą. Valstybės narės turi negailėti pastangų ir į kino sales sugrąžinti milijonus kino teatruose nebesilankančių kino mėgėjų. Turime pripažinti vieną svarbų dalyką: šiuo metu žiūrėti filmą kino teatre yra prabanga, o žiūrėti filmą, įrašytą į skaitmeninį universalųjį diską, naudojantis namų kino sistema (be abejo, su plazminiu ekranu), yra kasdienybė.

1.6 Svarbu, kad šis klausimas būtų sprendžiamas aiškiai įsisąmoninus, kad informacinės ir ryšių technologijos (naujosios technologijos, tikralaikis informavimas ir tiesioginis bendravimas be kalbos barjerų) suteikia didžiulį pranašumą siekiant be jokių kliūčių ir kuo pigiau skleisti Europos kultūrinių ir kūrybinių vertybių įvairovę. Kartu didinamas kino prieinamumas regėjimo ar klausos sutrikimų turintiems žmonėms.

1.7 Nieko stabilaus ar ilgalaikio nepavyks pasiekti, jeigu ES nepasirūpins finansiniais ištekliais, kurių reikia šiam ypatingam daugiakultūriam projektui įgyvendinti ir jį tinkamai paremti. Netinkamas programos valdymas, be abejo, atsileps išlaidoms, kurias nedideliems kino teatrams, kai kurių kategorijų šios srities

darbuotojams ir visų pirma žiūrovams, kurie iš esmės yra svarbiausi, bus sunku atlaikyti. Kadangi kalbant apie viešąjį finansavimą nėra vieno bendro visoms Europos šalims ir regionams tinkamo požiūrio, EESRK pabrėžia būtinybę skirti pakankamai lėšų mažų kino teatrų skaitmeninimui, visų pirma kaimo vietovėse ir dideliuose miestuose. Reikėtų naudotis struktūriniais fondais, užtikrinti tinkamą bendrą nacionalinį finansavimą ir didesnes galimybes naudotis MEDIA Gamybos garantiniu fondu visų pirma suteikti rodytojams. Tačiau negalima siekti, kad visos Europos šalys ir regionai laikytųsi vienodo požiūrio į valstybės paramą; kiekviena Europos šalis ir regionas privalo turėti galimybę laisvai įgyvendinti tą sistemą, kuri gerai veiktų esamose rinkose.

1.8 Rekomenduojama filmų archyvus – ar tai būtų dokumentiniai filmai, archyvinė filmuota medžiaga, ar klasikiniai filmai – skaitmeninti, kad būsimo kartos neprarastų Europos kino lobyno, ir užtikrinti, kad per ateinančius kelerius metus neišvengiamai perėjus prie skaitmeninių technologijų šiais ištekliais būtų galima lengvai naudotis.

1.9 Komunikate daugiausia dėmesio skiriama vienai siaurai sričiai – kino teatrų, o ne Europos kino skaitmeninimui ar audiovizualinei politikai skaitmeniniame pasaulyje apskritai. Skaitmeninimas – daug sudėtingesnis reiškinys nei paprastas įrangos pakeitimas kita. Kad Europos kinas taptų strategiškai svarbia Europos skaitmeninės darbotvarkės dalimi, reikės vadovautis kompleksiniu požiūriu atsižvelgiant ne tik į technologinius ir (arba) su pramone susijusius, bet ir į platesnio masto susirūpinimą keliančius kultūros klausimus bei tikslus. Į Europos skaitmeninę darbotvarkę turi būti įtrauktas skaitmeninio kino prieinamumo tiek dėl laisvalaikio, tiek dėl informacijos klausimas.

2. Įžanga

2.1 Skaitmeninis kinas – tai filmų platinimas ir demonstravimas kino teatruose naudojant skaitmenines technologijas. Skaitmeninės technologijos apima skaitmeninį įrašymą, skaitmeninį galutinį filmo apdorojimo etapą, skaitmeninį kino platinimo originalą (angl. *Digital Cinema Distribution Master, DCDM*), skaitmeninį filmų demonstravimą (skaitmeninio kino iniciatyva, angl. *Digital Cinema Initiative, DCI*), kuris galimas naudojantis dviem raiškos lygiais – 2K ir 4K. Skaitmeninio kino sistema turi užtikrinti aukščiausios kokybės vaizdą ir garsą.

2.2 Skaitmeninis filmų platinimas padeda filmų platintojams labai daug sutaupyti. 80 minučių trukmės filmas, platinamas įrašytas į paprastą juostą, kainuoja 1 500–2 500 JAV dolerių. Padarius milijonus kopijų, susidaro didžiulė suma. Skaitmeniniu ne didesnės kaip 250 MB per sekundę spartos formatu įrašytą paprastą filmą galima saugoti vos 300 GB dydžio kietajame diske daug mažesnėmis sąnaudomis, o ką jau kalbėti apie tai, kad mažesnės apimties skaitmeninę laikmeną lengva naudoti, saugoti ir gabenti, be to, ji gali būti pakartotinai naudojama (šaltinis: „Vikipedija“).

2.3 Skaitmeninio platinimo (skaitmeninio kino) nebūtų be filmų gamybos, kuri skaitmeninės filmų įrangos diegimo požiūriu atsilieka nuo kitų sričių. Todėl būtina skirti lėšų atsilikimui šioje srityje įveikti ir pasivyti savo konkurentus.

Šiandieninė padėtis kiek neįprasta: mums rengiantis kurti skaitmeninio kino tinklą, dauguma filmų kūrėjų tebenaudoja celiulioidą kaip laikmeną filmams platinti.

Tas pats pasakytina apie 3D. Platintojai arba operatoriai Europos kino mėgėjus dažnai verčia už bilietus mokėti keliais eurai daugiau vien už tai, kad šie galėtų pamatyti blankią prastesnės, nei numatyta pagal skaitmeninę normą, kokybės kopiją. Tikro skaitmeninio demonstravimo negali būti tol, kol skaitmeninis originalas nebus filmuojamas skaitmeniniu būdu. Pavyzdžiui, filmas „Avataras“ buvo nufilmuotas 3D formatu, būtent todėl jis tapo toks populiarus ir jį pamatyti panoros milijonai kino mėgėjų.

3. Išankstinės sąlygos

3.1 Komunikate atsižvelgiama į įvairias svarbiausias koncepcijas, kurios turėtų skatinti kurti bendrą ES kultūros erdvę, kurioje skaitmeninio procesas turi būti vykdomas nurodytomis sąlygomis ir skiriant būtina finansinę paramą.

3.1.1 EUROPOS KULTŪROS DARBOTVARKĖJE išskirtinis dėmesys skiriamas Europos kino skatinimui, kadangi jis padeda formuoti europinį identitetą ir mažinti atotrūkį tarp Europos kultūrų.

3.1.2 EUROPOS SKAITMENINĖ DARBOTVARKĖ – tai viena iš septynių pavyzdinių pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategijos „Europa 2020“ iniciatyvų skaitmeninėje bendrojoje rinkoje.

3.1.3 Bendroji rinka yra svarbiausias elementas, kuris, nepaisant visų sunkumų, suteikia galimybę kitose Europos šalyse be kliūčių skleisti kultūrinį turinį, plėtoti socialinius ryšius ir komercines paslaugas, taip pat sudaryti sąlygas Europos piliečiams naudotis visomis skaitmeninio amžiaus teikiama galimybėmis, kurias atvers sukurta skaitmeninė bendroji rinka.

3.1.4 2006 m. ES ratifikuotoje UNESCO konvencijoje raginama saugoti ir skatinti kultūrų išraiškos įvairovę. Tai itin svarbu sprendžiant, kokių esminių veiksmų reikėtų imtis, ir tai yra tikslas, kurį ES privalo praktiškai įgyvendinti kino teatrų skaitmeninio srityje.

3.1.5 Žaliojoje knygoje „Kultūros ir kūrybos sektorių potencialo išlaisvinimas“ nurodoma, kad kultūros ir kūrybos sektoriai ne tik tiesiogiai veikia BVP, bet ir yra svarbūs veiksniai, skatinantys daugelio kitų sektorių ekonomines ir socialines inovacijas.

3.1.6 **MEDIA 2007** yra plati programa, į kurią įtrauktas ir Europos audiovizualinių paslaugų specialistų mokymas. Programos tikslas – padėti šioje srityje dirbantiems žmonėms prisitaikyti prie europinės ir tarptautinės audiovizualinių paslaugų rinkos skatinant tęstinį profesinį mokymą ir naujų technologijų taikymą.

3.1.7 Per mažai lėšų skiriama mažų kino teatrų skaitmeninimui, visų pirma kaimo vietovėse. Šiam uždaviniui atlikti reikėtų naudotis struktūriniais fondais, užtikrinti tinkamą bendrą nacionalinį finansavimą ir didesnes galimybes naudotis MEDIA Gamybos garantiniu fondu visų pirma suteikti rodytojams.

4. Padėties analizė

4.1 Dėl skaitmeninės revoliucijos išsilya politinių klausimų regionų, nacionaliniu ir Europos lygmeniu:

— Europoje sukurtų kūrinių konkurencingumas ir platinimas,

— pliuralizmas ir kalbų bei kultūrų įvairovė.

Visi ES suinteresuotieji subjektai turi sąžiningai ir vienodai nagrinėti ir spręsti šias problemas.

4.2 Pastebima, kad valstybių narių valdžios institucijų teikiama pagalba iki šiol buvo numatyta filmų kūrimui ir gamybai. EESRK nuomone, tai yra pagirtina ir iš tiesų būtina skatinant valstybių narių kino kultūrą, tačiau turi būti keliamas reikalavimas pereiti prie skaitmeninės gamybos.

4.3 Komunikate taip pat pabrėžiama, jog nuo šiol būtina skirti papildomų lėšų ir skaitmeniniams originalams, ir skaitmeniniams ekranams, kad filmus būtų galima platinti ir juos galėtų pamatyti daug žiūrovų, tačiau taip pat turi būti numatytas finansavimas darbuotojų, kurie prarado darbą dėl technologinių pasikeitimų, perkvalifikavimo programoms.

4.4 Tekste iškeliamas aktyvaus filmų platintojų ir rodytojų dalyvavimo, kuris itin svarbus siekiant užtikrinti Europos kūrėjų darbų sklaidą ir Europos kino įvairovę, klausimas. Tai, kad filmo platintojas yra ir filmo kūrėjas, neturėtų kelti susirūpinimo, jeigu bilieto kaina nėra pernelyg didelė. Jų verslininko mąstyseną būtina panaudoti nacionalinio ir ES skaitmeninio kino naudai.

4.5 2008 m. pavasarį Europos Komisija ir valstybės narės ėmėsi ilgalaikės iniciatyvos ir sudarė skaitmeninio kino ekspertų grupę. Diskusijose prieita prie išvados, kad reikia pakaitinių esamo virtualios kopijos mokesčio (VKM) (angl. *Virtual Print Fee*, VPF) modelio variantų, ir pabrėžta, kad skaitmeninėms technologijoms įdiegti reikalinga ES ir nacionalinė parama.

4.6 Tarpiniai investuotojai iš anksto finansuoja kino salėms reikalingos skaitmeninio kino įrangos įsigijimą. Kai filmas pradamas rodyti kino salėse, platintojas privalo mokėti VKM, kuriuo apmokama skaitmeninė įranga.

4.7 Komunikate pateikiami keli finansavimo pavyzdžiai, iš kurių matyti, kad nenumaldoma skaitmeninio mašina jau pajudėjo, tačiau mes nežinome jos greičio, našumo, jos įrangos stabilumo ar plataus skaitmeninio kino tinklo – vieno iš europinio projekto, kuriuo siekiama pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo, ramsčių – masto.

4.8 2009 m. spalio 16 d. Komisijos pradėtos viešose konsultacijose dėl Europos kino galimybių ir problemų skaitmeniniame amžiuje nuomonę pareiškė daugiau kaip 300 filmų rodytojų, platintojų, gamintojų, pardavimo agentų, filmų ir specialistų agentūrų bei skaitmenines paslaugas teikiančių įmonių.

4.9 EESRK nuomone, siekiant, kad šis projektas būtų sėkmingas, stebėseną turi būti ilgalaikė ir turi būti vykdoma atsižvelgiant į didelę Europos kultūros įvairovę.

4.10 Bėgant metams kino srityje vyko daugybė pasikeitimų: nebylusis kinas, *Technicolor* sistema, *Dolby Sound* technologijos ir pan. Šiais laikais didžiausias iššūkis – tai skaitmeninė revoliucija.

4.11 EESRK pabrėžia, kad dėl skaitmeninio kyla ir nemažų su skaitmeninio formato filmų kaupimu, ilgalaikiu saugojimu ir galimybe jais naudotis susijusių techninių ir finansinių sunkumų, apie kuriuos komunikate nekalbama. Neparengtas ilgalaikis skaitmeninės medžiagos archyvavimo planas ir nėra išbandyto ilgalaikio skaitmeninio turinio, kurį vėliau būtų galima vėl nuskaityti, saugojimo būdo. Skaitmeninių laikmenų gyvavimo ciklas trumpesnis nei juostų, susijusios išlaidos daug didesnės, o skaitmeninio turinio daugės geometrine progresija. Kartu kyla klausimų dėl galimybės naudotis šiuo skaitmeniniu turiniu, jo originalumo ir autentiškumo.

4.12 EESRK rekomenduoja šiuos sunkumus spręsti bendradarbiaujant visiems šio sektoriaus suinteresuotiesiems subjektams, kad būtų galima sukurti tinkamas saugojimo ir archyvavimo sistemas, nustatyti vienodus standartus ir apsispręsti dėl pastovaus ir patikimo finansavimo. Dėl nuoseklios skaitmeninio saugojimo ir (arba) archyvavimo sistemos rekomenduojama užtikrinti galimybę sukauptą medžiaga naudotis 100 metų, apsaugą nuo ilgalaikio nesirūpinimo ir finansinių sunkumų, galimybę kurti kopijas, kad būtų galima patenkinti būsimus platinimo poreikius, originalo kokybę atitinkančią arba už ją geresnę garso ir (arba) vaizdo kokybę ir apsaugą nuo priklausomybės nuo besikeičiančių technologijų platformų.

4.13 Komunikate atkreipiamas dėmesys į skaitmeninio filmų platinimo pranašumą: tai užtikrina filmų archyvų išlikimą ir

tolesnį klasikos, kuri priešingu atveju dėl pasenusių technologijų būtų pamiršta, platinimą plačiai auditorijai.

4.14 Kitas pranašumas – mažesnės gamybos ir galutinio filmų apdorojimo etapo išlaidos. Skaitmeninį pirminį originalą (angl. *digital source master*, DSM) galima naudoti daugeliu būdų, pavyzdžiui, kino teatruose, teikiant užsakomąsias vaizdo programų paslaugas, skaitmeniniuose universaliuosiuose diskuose ir skaitmeninėje televizijoje.

4.15 Be to, skaitmeninis platinimas naudingas dar vienu svarbiu aspektu: fizines, kultūrinės ir ypač kalbines ribas lengviau įveikti žiūrovams tiesiog pateikiant originalų filmą, išverstą į šalies, kurioje jis bus rodomas, kalbą. Išleidžiama vis daugiau universaliųjų skaitmeninių diskų su subtitrais keliomis kalbomis.

4.16 Ši skaitmeninė procedūra suteikia galimybę režisieriumi iki paskutinės minutės kontroliuoti skaitmeninio originalo, įskaitant vaizdą, specialiuosius efektus, ryškumą, muziką ir garso efektus, kokybę.

4.17 EESRK palankiai vertina Europos Komisijos pastangas skatinti valstybes nares remti nacionalinę kino pramonę, kad būtų galima geriau pasinaudoti skaitmeninio platinimo teikiama pranašumais ir, dalyvaujant šioje skaitmeninėje revoliucijoje, įvykdyti svarbų uždavinį – užtikrinti skaitmeninio kino ateitį ir sudaryti galimybę Europos piliečiams naudotis kultūrų įvairovės teikiama privalumais.

4.18 EESRK pabrėžia šio sektoriaus galimybes užimtumo srityje ir darbo vietų specifiškumą. Siekiant sėkmingos Europos skaitmeninio kino raidos, kuri ateityje padės išsaugoti Europos filmų kūrimo kokybę ir ypatumus, svarbu, kad dabar būtų investuojama į žmogiškuosius išteklius. Taip pat labai svarbu, kad socialinės sąnaudos, kurias teks patirti dėl perėjimo prie skaitmeninio kino (teks atleisti kino mechanikus ir laboratorijų darbuotojus), būtų kuo mažesnės, pavyzdžiui, tinkamai organizuoti mokymus ir perkvalifikavimą.

4.19 Sprendimo dėl programos MEDIA 2007 3 straipsnio 1 dalies c punkte numatytas profesinis mokymas, kuris apims skaitmeninių technologijų taikymą nuo pat pradžių gaminant Europos audiovizualines programas, atliekant galutinį jų apdorojimą, jas platinant, parduodant ir archyvuojant. Programą MEDIA 2007 reikėtų peržiūrėti ir išplėsti, kad būtų nustatyti prioritetai ir įvykdyti nauji reikalavimai, be tų, kurie jau buvo nustatyti.

4.20 Pagal šią programą remiamas ir kitas svarbus skaitmeninio kino aspektas – platinimas ir sklaida (5 straipsnis).

4.21 Kitas finansavimo šaltinis – valstybės pagalba, teikiama vadovaujantis Sutarties dėl ES veikimo 107 straipsnio 3 dalies d punktu; jos pavyzdžių yra labai daug, kaip galima suprasti iš konteksto.

4.22 Kalbant apie standartizavimą, reikėtų paminėti, kad 2002 m. šešios didžiosios JAV kino filmų kūrimo bendrovės nustatė techninius skaitmeninio kino platinimo reikalavimus (Skaitmeninio kino iniciatyva, angl. *Digital Cinema Initiative*, DCI).

4.23 2005 m. Kino ir televizijos inžinierių draugija (angl. *Society of Motion Picture and Television Engineers*, SMPTE) paskelbė Skaitmeninio kino iniciatyvos specifikaciją paversdama ją skaitmeninio kino standartu, kurį Tarptautinė standartizacijos organizacija (ISO) (Ženeva) patvirtino kaip tarptautinį standartą. 2011 m. Komisija turėtų priimti labai laukiamą rekomendaciją dėl konkrečių europinių skaitmeninio Europos kino standartų skatinimo.

4.24 Palyginti su JAV, Europoje skaitmeniniu būdu filmuojamų arba galutiniame etape skaitmeniniu būdu apdorojamų filmų procentinė dalis yra labai nedidelė. Tai reiškia, kad mes

atsiliegame nuo savo konkurento. Vienas pavyzdys pasako labai daug: iš visų Prancūzijoje demonstruotų skaitmeninių filmų (2007 m. – 30, 2008 m. – 50 filmų) 35 filmai buvo Šiaurės Amerikos šalių kūrėjų, 10 – Europos, o 5 sukurti nepriklausomų kino kūrėjų.

4.25 Dėti pastangas skaitmeninių kino teatrų tinklui plėsti ir neremti Europos skaitmeninių filmų gamybos reikštų savo valia sužlugdyti Europos kino pramonę ir būti nugalėtiems užsienio šalių skaitmeninės produkcijos gamintojų.

4.26 Jeigu ši didžiulė europinė programa patirtų nesėkmę, skaitmeninis kinas tiesiog reikštų besiformuojančiu ES daugia-kultūriū turiniu grindžiamos Europos sanglaudos idėjos žlugimą.

4.27 Būtų galima daryti išvadą, kad Europa turi dėti labai daug pastangų, kad įveiktų atsilikimą skaitmeninio kino srityje.

2011 m. birželio 15 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES valstybės pagalbos taisyklių, susijusių su visuotinės ekonominės svarbos paslaugomis, pertvarka“

COM(2011) 146 galutinis

(2011/C 248/26)

Pagrindinis pranešėjas **Raymond HENCKS**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. kovo 23 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl:

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES valstybės pagalbos taisyklių, susijusių su visuotinės ekonominės svarbos paslaugomis, pertvarka“

COM(2011) 146 galutinis.

2011 m. kovo 3 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų biuras pavedė Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyriui Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsižvelgdamas į tai, kad darbas skubus (Darbo tvarkos taisyklių 59 straipsnis), 472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (birželio 15 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė Raymond HENCKS ir priėmė šią nuomonę 136 nariams balsavus už, 6 - prieš ir 16 susilaikius.

1. Rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina tai, kad, plėtodama dialogą su suinteresuotosiomis šalimis, Komisija pradėjo diskusiją dėl visuotinės ekonominės svarbos paslaugų finansavimo taisyklių persvarstymo ir išsamesnio paaiškinimo.

1.2 EESRK visiškai pritaria naujam labiau diversifikuotam ir proporcingesniai požiūriui į skirtingų rūšių viešąsias paslaugas ir atleidimui nuo reikalavimo pranešti apie nedidelės apimties viešąsias paslaugas ir tam tikras socialines paslaugas.

1.3 Todėl EESRK prašo Komisijos kiekvienos finansavimo nuostatos dėl kompensacijos už viešosios paslaugos įsipareigojimų vykdymą atveju išsamiau paaiškinti, ar jos susijusios su *Atmark* kriterijais, taigi, ar joms netaikomos valstybės pagalbos taisyklės.

1.4 Siekiant, kad tokios paslaugos daugiau nepriklausytų nuo išimtinio įstatyminio arba teismo požiūrio konkrečioje byloje, galima tik pritarti Komisijos siekiui aiškiai atskirti visuotinės ekonominės svarbos paslaugas (VESP) ir bendrus interesus tenkinančias neekonominės paslaugas, kadangi EESRK ir toliau tvirtai įsitikinęs, kad atsižvelgiant į sunkumus, su kuriais susiduriama apibrėžiant šias dvejopo pobūdžio paslaugas, reikėtų sutelkti dėmesį ne į jų ekonominį arba neekonominį pobūdį, bet į specialų minėtų paslaugų uždavinį ir viešosios paslaugos įsipareigojimus.

1.5 EESRK mano, kad tokiomis aplinkybėmis taisyklės dėl su valstybės pagalba susijusios kompensacijos už viešosios paslaugos įsipareigojimų vykdymą, turėtų būti demokratiškesnės turint omenyje dešimtis tūkstančių valdžios institucijų, kurios turės jas

įgyvendinti tuo atveju, jei bus privaloma taikyti įprastą teisėkūros procedūrą, kaip numatyta SESV 14 straipsnyje nepažeidžiant Sutarties nuostatų.

1.6 Nors valstybių narių raginimas daugiau dėmesio skirti su veiksmingumu susijusioms nuostatomis yra pagirtinas, jis neturėtų būti sutelktas tik į ekonominius kriterijus: reikėtų atsižvelgti ir į socialinius, teritorinius ir aplinkos aspektus. bei apsvarstyti tokius kriterijus kaip kokybė, rezultatai ir tvarumas.

1.7 Tačiau EESRK baiminasi, kad įvedus veiksmingumo sąvoką, sprendimo ir bendrųjų nuostatų vertinimo kriterijus bus bandoma priderinti prie *Altmark* sprendimo 4-ojo kriterijaus. Be to, tai gali būti taikoma visoms kompensacijoms, įskaitant mokamas už viešąsias paslaugas, kurioms netaikomas pranešimo reikalavimas.

1.8 Dėl Komisijos siekio išsamiau apibrėžti valstybėms narėms taikomas ribas vertinant su visuotinės ekonominės svarbos paslaugomis susijusią veiklą EESRK primena, kad jau daugelį metų Komitetas prašo išsamiau paaiškinti skirtingai aiškinamas įgyvendinimo sąlygas, numatytas SESV 106 straipsnio 2 dalyje.

2. Įvadas

2.1 Valstybėse narėse teikiama labai įvairi viešoji finansinė parama, pradedant valstybės pagalba užimtumui, mokymui, investicijoms, moksliniams tyrimams, aplinkos apsaugai, mažosioms ir vidutinėms įmonėms, sunkumų patiriančioms įmonėms sanuoti ir restruktūrizuoti, šeimoms bei sunkumų patiriantiems asmenims ir baigiant pagalba visuotinės svarbos paslaugų (VSP) teikimui.

2.2 Kalbant apie konkurencijos ir vidaus rinkos taisykles, Sutartyje dėl ES veikimo valstybės pagalba apibrėžta kaip valstybės institucijų vienai ar daugiau įmonių bet kokia forma teikiamas išskirtinis pranašumas.

2.3 Valstybės pagalba nustatoma tik jei tenkinami visi šie kriterijai:

- ją teikdamos nacionalinės, regionų arba vietos valdžios institucijos tiesiogiai ar netiesiogiai per viešąją arba privačią įstaigą bet kokia forma (kaip pagalbą, subsidijas, paskolų garantijas, kapitalo injekcijas, kitus įnašus ir t. t.) perveda valstybės išteklius;
- ji teikiama ne taikant bendrąsias priemones, bet yra atrankinė ir diskriminacinė kitų įmonių ar organizacijų atžvilgiu;
- jos gavėjas (privati įmonė arba viešojo sektoriaus subjektas, nesiekiantis ar siekiantis pelno) įgyja ekonominį pranašumą, kurio jis negalėtų įgyti įprastai užsiimdamas savo ekonomine veikla;
- ji gali paveikti konkurenciją ir valstybių narių tarpusavio prekybą.

2.4 Pirmiau apibrėžta valstybės pagalba yra iš esmės uždrausta Sutartimi (SESV 107 ir 108 straipsniai), bet ją teikti kartais leidžiama, kai tai pateisinama bendro intereso (visuotinės svarbos paslaugų, socialinės ir regioninės sanglaudos, užimtumo, mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros, darnaus vystymosi, kultūrų įvairovės rėmimo ir t. t.) tikslais, taip pat siekiant ištaisyti rinkos trūkumus, tačiau ji neturi iškreipti konkurencijos taip, kad tai prieštarautų ES interesams.

2.5 Valstybėms narėms palikta galimybė teikti valstybės pagalbą apribota keliais teisės aktais ir gausiais bei toliau gausėjančiais Europos Teisingumo Teismo praktikos atvejais, kurių pagrindu valstybėms narėms, norinčioms priimti šio pobūdžio nuostatas, taikomos griežtos taisyklės.

2.6 Todėl valstybės narės paprastai turi nustatyta tvarka pranešti Komisijai apie numatomą teikti pagalbą, išskyrus kelias išimtis (*de minimis* pagalba, pagalba iki nustatytos ribos, pagalba tam tikriems sektoriams). Pagalbą galima teikti tik gavus oficialų Komisijos sutikimą.

2.7 Tik Komisija yra įgaliota spręsti, ar valstybės pagalba yra suderinama su Sutartimi (nors jos sprendimus galima apskųsti Europos Teisingumo Teismui), taigi ji turi didelius įgaliojimus atlikti tyrimus, priimti sprendimus ir skirti sankcijas.

2.8 Valstybės pagalbą reglamentuojantys teisės aktai netaikomi neekonominėms visuotinės svarbos paslaugoms.

2.9 Kalbant apie VESP, valdžios institucijoms tenka spręsti klausimą, ar kompensacija už viešąsias paslaugas yra valstybės

pagalba, suderinama su Sutarties konkurencijos ir vidaus rinkos taisyklėmis.

2.10 Pagal Europos Teisingumo Teismo sprendimą *Altmark Trans GmbH* byloje C-280/00 valstybės pagalbos VESP nėra, jei tenkinamos visos šios sąlygos:

- 1) viešųjų paslaugų įsipareigojimais yra aiškiai apibrėžti;
- 2) iš anksto nustatyti kriterijai, kuriais remiantis apskaičiuojama kompensacija;
- 3) kompensacija už viešąsias paslaugas dengiamos tik sąnaudos ir pagrįstas pelnas;
- 4) įmonė pasirenkama viešojo pirkimo tvarka, kuria sudaromos sąlygos pasirinkti konkurso dalyvių, galintį teikti tas paslaugas mažiausia bendruomenei kaina, arba kompensacijos dydis nustatomas remiantis atitinkamo sektoriaus vidutinės gerai valdomos ir pakankamai išteklių turinčios įmonės išteklių analize.

2.11 Teismui priėmus sprendimą *Altmark* byloje Komisija suprato, kad skiriamos kompensacijos labai retai atitinka minėtas keturias sąlygas, todėl visos kitos kompensacijos turi būti laikomos valstybės pagalba. Taigi Komisija priėmė vadinajamąjį „Monti-Kroes“ (pagal Komisijos narius M. Monti ir N. Kroes) teisės aktų rinkinį, apimantį:

- 1) sprendimą, kas yra valstybės pagalba, apie kurią nereikia pranešti (Sprendimas 2005/842/EB dėl EB sutarties 86 straipsnio 2 dalies taikymo valstybės pagalbai kompensacijos už viešąją paslaugą forma skiriamai tam tikroms įmonėms, kurioms patikėta teikti bendros ekonominės svarbos paslaugas);
- 2) atvejų, apie kuriuos pranešama, vertinimo metodų sistemą (Bendrijos bendrosios nuostatos 2005/C/297/4 dėl valstybės pagalbos kompensacijos už viešąją paslaugą forma).
- 3) naują 4-ojo *Atmark* kriterijaus traktuotę, kuria remiantis kompensacijos dydis apskaičiuojamas atsižvelgiant į papildomas sąnaudas, patirtas vykdant specialią užduotį, o ne lyginant su sąnaudomis, kurias patiria gerai valdoma ir turinti pakankamai išteklių vidutinė įmonė.

2.12 Ši sistema, kurioje siekta nustatyti taisykles ir principus dėl sąlygų, kuriomis kompensacija už viešąją paslaugą yra suderinama su bendrąja rinka pagal SESV 106 straipsnio 2 dalį, nebegalios nuo 2011 m. lapkričio mėn.

2.13 Be to, kadangi pagal šią sistemą ir minėtą sprendimą nustatytos taisyklės turi būti vertinamos, Komisija ėmėsi persvarstyti „Monti-Kroes“ teisės aktų rinkinį. Konkrečiau 2008–2009 m. ji paprašė valstybių narių pateikti dabartinio rinkinio taikymo ataskaitas, o 2010 m. pradėjo viešas konsultacijas šiuo klausimu.

2.14 Remdamasi šiais dviem veiksmais Komisija parengė bendro pobūdžio gairių ir pateikė jas aptariamame komunikate. Ji siekia prieš tai, kai bus pradėti rengti naujų teisės aktų projektai, iki šių metų liepos mėn. pradėti įžanginę diskusiją šia tema su Europos institucijomis ir kitais suinteresuotaisiais subjektais.

3. Komunikato turinys

3.1 Kadangi reikia sukurti aiškesnes, paprastesnes ir proporcingesnes priemones, komunikate siekiama:

- paaiškinti:
  - kaip atskirti ekonominę ir neekonominę veiklą;
  - apribojimus, kurių valstybės narės turi laikytis pagal valstybės pagalbos taisykles tam tikrą ekonominę veiklą priskirdamos VESP;
  - paslaugų teikimą veiksmingiausiais ir geriausius rezultatus užtikrinančiais būdais;
  - santykių su konkrečiuose sektoriuose taikomomis VESP taisyklėmis;
- laikytis labiau diversifikuoto ir proporcingesnio požiūrio į įvairių rūšių viešąsias paslaugas;
- supaprastinti taisykles, taikomas tam tikrų rūšių nedidelės apimties vietinio pobūdžio viešosioms paslaugoms, kuriomis daromas nedidelis poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai, ir taisykles tam tikrų rūšių socialinėms paslaugoms;
- vertinant didelės apimties komercines paslaugas, aiškiai teikiamas ES mastu, labiau atsižvelgti į veiksmingumo ir konkurencijos aspektus.

4. Bendrosios pastabos

4.1 EESRK pritaria valstybėms narėms ir kitoms tiesiogiai susijusioms šalims, kurios arba atskaitoje dėl dabartinio Monti-Kroes paketo taikymo, arba per viešąsias konsultacijas šiuo klausimu prašė persvarstyti visuotinės ekonominės svarbos paslaugoms taikomas ES valstybės pagalbos taisykles siekiant panaikinti teisinį netikrumą ir užtikrinti ekonominių, socialinių ir aplinkos interesų darnesnę pusiausvyrą.

4.2 EESRK visiškai pritaria, kad būtų laikomasi labiau diversifikuoto ir proporcingesnio požiūrio į įvairių rūšių viešąsias paslaugas ir kartu būtų siekiama paaiškinti finansavimo taisykles. Jis taip pat pritaria, kad nereikėtų reikalauti pranešti apie pagalbą nedidelės apimties viešosioms paslaugoms ir tam tikroms socialinėms paslaugoms, tačiau šias paslaugas dar reikia apibrėžti. Ypač svarbu, kad tam tikrose srityse taikomos išimtys (tokios kaip pažeidžiamoms grupėms priklausančių asmenų, pvz., neigaliųjų, įdarbinimas) būtų taikomos ir toliau.

4.3 Todėl EESRK neaišku, kodėl Komisija reikalavimo pranešti apie pagalbą netaiko tik tada, kai nedidelės apimties paslaugos yra vietinio pobūdžio, nes sąlyga nepaveikti valstybių

narių tarpusavio prekybos turėtų būti tenkinama, kai tokios paslaugos teikiamos ne tik vietos, bet ir regioniniu ir net nacionaliniu lygmenimis.

4.4 Komunikate teigiama, kad šio teisės aktų rinkinio persvarstymas atitinka bendruosius Komisijos viešųjų paslaugų politikos tikslus ir ypač jos komunikatą „Kuriamas Bendrosios rinkos aktas“.

4.5 Atsižvelgdamas į tai EESRK primena, kad savo nuomonėje dėl *Bendrosios rinkos akto* (INT/548, 2011 m. kovo 15 d.), jis teigė: „Komunikato ir kitų priemonių, skirtų viešosioms paslaugoms, tikslas turėtų būti padėti valstybėms narėms kurti ir gerinti savo viešąsias paslaugas laikantis Protokolo dėl bendrus interesus tenkinančių paslaugų.“

4.6 Todėl EESRK prašo Komisijos kiekvienos finansavimo nuostatos dėl kompensacijos už viešosios paslaugos įsipareigojimą vykdymą atveju išsamiau paaiškinti, ar jos susijusios su *Altmark* kriterijais, taigi, nėra valstybės pagalba. Šiuo metu vis dar trūksta žinių apie pranešimo procedūras ir įvairias išimtis. Dėl to rinka yra mažesnė, nes organizacijos, norėdamos teikti veiksmingas paslaugas, yra priklausomos nuo kompensacijų, nesugeba konkuruoti, darydamos tiesioginį poveikį ES piliečių gyvenimui, nes iš jų atimama kokybiškų ir prieinamų paslaugų galimybė.

4.7 EESRK nuomone, nors Protokole dėl bendrus interesus tenkinančių paslaugų ekonominės ir neekonominės paslaugos atskiriamos, neišspręsta problema, kaip jas atskirti, akivaizdžiai būtina paaiškinti susijusias sąvokas ir nuostatas, įskaitant ne pelno organizacijų vaidmenį ir sąvoką „pagrįstas pelnas“, kad neberekėtų kiekvienu konkrečiu atveju pradėti teisėkūros ar teismo proceso. Atsižvelgiant į tiek socialinės, tiek konkurencijos politikos tikslus, reikalinga aiškesnė „pagrįsto pelno“ koncepcija. Todėl būtų geriau, jei Europos lygmuo pateiktų reglamentavimo gaires ir paaiškintų susijusius svarstymus.

4.8 Todėl reikia pritari Komisijos ketinimui paaiškinti, kuo skiriasi VESP ir visuotinės neekonominės svarbos paslaugos. Ankstesnėje nuomonėje dėl *Visuotinės svarbos paslaugų atėties* (CESE 976/2006) EESRK atkreipė dėmesį, kad skirtumas tarp ekonominių ir neekonominių paslaugų tebėra neaiškus.

4.9 Todėl EESRK tvirtai laikosi nuomonės, kad atsižvelgiant visų pirma į tai, kaip sunku išsamiai apibrėžti visuotinės ekonominės ir neekonominės svarbos paslaugų sampratą, taip pat į apribojimų keliamą riziką, pirmiausia reikėtų kreipti dėmesį ne į paslaugų ekonominį ar neekonominį pobūdį, o į konkrečią jų paskirtį ir reikalavimus (su viešosiomis paslaugomis susijusius įsipareigojimus), kuriuos joms kelia valdžios institucija pagal jų paskirtį ir kurie turi būti aiškiai nustatyti.

4.10 Lisabonos sutarties protokole dėl bendrus interesus tenkinančių paslaugų paaiškintos visuotinės ekonominės ir neekonominės svarbos paslaugas reglamentuojančios taisyklės, tačiau 14 straipsnyje taip pat nustatytas naujas visuotinės ekonominės svarbos paslaugų teisinis pagrindas: Tarybai ir Europos Parlamentui pavesta priimant reglamentus pagal įprastą teisėkūros procedūrą nustatyti principus ir sąlygas, ypač ekonominius ir finansinius, padedančius jiems atlikti savo užduotis.

4.11 EESRK mano, kad tokiomis aplinkybėmis taisyklės dėl su valstybės pagalba susijusios kompensacijos už viešosios paslaugos išpareigojimų vykdymą, turėtų būti demokratiškesnės turint omenyje dešimtis tūkstančių valdžios institucijų, kurios turės jas įgyvendinti tuo atveju, jei bus privaloma taikyti įprastą teisėkūros procedūrą, kaip numatyta SESV 14 straipsnyje nepažeidžiant Sutarties nuostatų.

4.12 EESRK pritaria Komisijos ketinimui raginti valstybes nares skirti daugiau dėmesio su veiksmingumu susijusioms nuostatoms. Tačiau dėmesys neturėtų būti sutelktas tik į ekonominius kriterijus: kiekvienos valdžios institucijų nustatytos VESP specialaus uždavinio atveju turėtų būti atsižvelgta ir į socialinius, teritorinius ir aplinkos aspektus. Komisija neturėtų apriboti „veiksmingumo“ kriterijų trumpalaikiais vertinimais, bet į juos įtraukti taip pat kokybę, paslaugų rezultatus ir tvarumą, ypač kai teikiamos socialinės ir sveikatos priežiūros paslaugos. Be to, turėtų būti atsižvelgta ir į socialinės ekonomikos įmonių (kooperatyvų, savidraudos draugijų, asociacijų ir fondų) ypatumus.

4.13 Teikiant daugelį visuotinės svarbos paslaugų, pavyzdžiui, socialinių ar susijusių su sveikatos priežiūra, paslaugos teikėjo ir jos gavėjo santykiai yra asimetriniai ir tuo skiriasi nuo tiekėjų ir vartotojų komercinių santykių. Teikiant visuotinės svarbos paslaugas dažnai priimami sprendimai atsižvelgiant į konkrečią situaciją ir gavėjų poreikius, jos gali būti teikiamos tik pagal solidarumo principą ir yra labai priklausomos nuo

viešojo finansavimo. EESRK norėtų paraginti Komisiją pradėti konsultacijas ir peržiūrėti, kurioms visuotinės svarbos socialinių paslaugų srities paslaugoms galėtų būti taikoma bendroji išimtis, nes jos neturi didelio poveikio konkurencijai ir neteikia tarpvalstybinių galimybių.

4.14 Taikant veiksmingumo kriterijų gali būti derinamas minėto sprendimo ir sistemos vertinimo kriterijus su ketvirtuoju bylos *Altmark* sprendime nustatytu kriterijumi. Kyla pavojus, kad tai galėtų būti taikoma visoms kompensacijoms, įskaitant kompensacijas už nedidelės apimties viešąsias paslaugas, teikiamas vietos lygmeniu ir nedarančias didelio poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai, taip pat už tam tikras visuotinės socialinės svarbos paslaugas, kurioms Komisija vis tiek nori netaikyti reikalavimo pranešti apie pagalbą ir laikyti jas suderinamomis su vidaus rinka. Tai iš esmės reiškia, kad šioms paslaugoms toliau taikoma *ex post* kontrolė, taigi teisinis netikrumas išlieka.

4.15 Taip pat lieka neaiški Komisijos kompetencija savo iniciatyva vertinti veiksmingumą, nors Teismas savo sprendime sujungtose bylose dėl M6 ir TF1 (T-568/08 ir T-573/08) nustatė, kad ji tokios kompetencijos neturi.

4.16 Dėl Komisijos ketinimo paaiškinti apribojimus, kurių valstybės narės turi laikytis tam tikrą veiklą priskirdamos VESP, EESRK primena, kad jis jau ne vienus metus ragina išaiškinti 106 straipsnio 2 dalies įgyvendinimo sąlygas; tai iki šiol labai įvairiai aiškinama, viena vertus, kaip nuo bendrųjų Sutartyje nustatytų taisyklių nukrypti leidžianti nuostata arba išimtis (žr. 2007 m. lapkričio 20 d. komunikatą), kita vertus, 2004 m. baltojoje knygoje rašoma, kad „neatitikimų dėl Steigimo sutarties taisyklių taikymo atveju reikia vadovautis nuostata dėl efektyvaus bendro intereso užduočių atlikimo.“

2011 m. birželio 15 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl motorinių transporto priemonių ir jų priekabų padangų bei jų montavimo

COM(2011) 120 galutinis – 2011/0053 (COD)

(2011/C 248/27)

Taryba, 2011 m. balandžio 1 d., ir Europos Parlamentas, 2011 m. kovo 24 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl motorinių transporto priemonių ir jų priekabų padangų bei jų montavimo

COM(2011) 120 galutinis – 2011/0053 (COD).

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra priimtinas ir kad dėl jo Komitetas neturi pastabų, savo 472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (birželio 15d. posėdis), 157 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 8 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2011 m. birželio 15 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (Kodifikuota redakcija)

COM(2011) 189 galutinis – 2011/0080 COD

(2011/C 248/28)

Taryba, 2011 m. gegužės 3 d., ir Europos Parlamentas, 2011 m. gegužės 10 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 192 straipsnio 1 dalimi, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (Kodifikuota redakcija)

COM(2011)189 galutinis – 2011/0080 COD.

Komitetas, remdamasis tuo, kad savo nuostatą dėl pasiūlymo jis jau išdėstė nuomonėje CESE 23/81 fin, priimtoje 1981 m. balandžio 29 d. (*), 472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (2011 m. birželio 15 d. posėdis), 154 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 10 susilaikius, nusprendė pritarti siūlomam dokumentui ir laikytis pozicijos, kurią jis išsakė pirmiau minėtame dokumente.

2011 m. birželio 15 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

(*) EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo, OL C 185, p. 8, 1981 m. liepos 27 d.

<u>Pranešimo Nr.</u>	Turinys (tęsinys)	Puslapis
2011/C 248/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos Sąjungos strategija dėl Dunojaus regiono“ COM(2010) 715 galutinis	81
2011/C 248/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Sumanus reguliavimas Europos Sąjungoje“ COM(2010) 543 galutinis	87
2011/C 248/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos „Audito politika. Per krizę įgyta patirtis“ COM(2010) 561 galutinis	92
2011/C 248/17	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos centriniam bankui „ES finansų sektoriaus krizių valdymo sistema“ COM(2010) 579 galutinis	101
2011/C 248/18	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Sankcijų taikymo režimų finansinių paslaugų sektoriuje griežtinimas“ COM(2010) 716 galutinis	108
2011/C 248/19	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos „Mažiau administracinių formalumų piliečiams. Skatinti laisvą viešųjų dokumentų judėjimą ir civilinės būklės dokumentų pasekmių pripažinimą“ COM(2010) 747 galutinis	113
2011/C 248/20	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos direktyvų 89/666/EEB, 2005/56/EB ir 2009/101/EB nuostatos dėl centrinių, komercinių ir bendrovių registrų sąveikos COM(2011) 79 galutinis – 2011/0038 (COD)	118
2011/C 248/21	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Visapusiškas požiūris į asmens duomenų apsaugą Europos Sąjungoje“ COM(2010) 609 galutinis	123
2011/C 248/22	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi planas. Europos socialinės ir teritorinės sanglaudos bendroji programa“ (COM(2010) 758 galutinis)	130
2011/C 248/23	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Komunikatas dėl migracijos“ COM(2011) 248 galutinis	135
2011/C 248/24	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl didelių avarių, susijusių su pavojingomis cheminėmis medžiagomis, pavojaus kontrolės COM(2010) 781 galutinis – 2010/0377 (COD)	138

<u>Pranešimo Nr.</u>	Turinys (tęsinys)	Puslapis
2011/C 248/25	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos kino galimybės ir problemos skaitmeniniame amžiuje“ COM(2010) 487 galutinis	144
2011/C 248/26	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES valstybės pagalbos taisyklių, susijusių su visuotinės ekonominės svarbos paslaugomis, pertvarka“ COM(2011) 146 galutinis	149
2011/C 248/27	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl motorinių transporto priemonių ir jų priekabų padangų bei jų montavimo COM(2011) 120 galutinis – 2011/0053 (COD)	153
2011/C 248/28	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (Kodifikuota redakcija) COM(2011) 189 galutinis – 2011/0080 COD	154

2011 m. prenumeratos kainos (be PVM, įskaitant paprastosios siuntos išlaidas)

<i>ES oficialusis leidinys</i> , L ir C serijos, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	1 100 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , L ir C serijos, spausdintinė versija ir metinis skaitmeninis diskas	22 oficialiosiomis ES kalbomis	1 200 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , L serija, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	770 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , L ir C serijos, mėnesinis kaupiamasis skaitmeninis diskas	22 oficialiosiomis ES kalbomis	400 EUR per metus
Oficialiojo leidinio priedas, S serija (Konkursai ir viešieji pirkimai), skaitmeninis diskas, leidžiamas vieną kartą per savaitę	daugiakalbis: 23 oficialiosiomis ES kalbomis	300 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , C serija. Konkursai	konkursų kalbomis	50 EUR per metus

Europos Sąjungos oficialųjį leidinį, leidžiamą oficialiosiomis Europos Sąjungos kalbomis, galima prenumeruoti bet kuria iš 22 kalbų. Jį sudaro L (teisės aktai) ir C (informacija ir pranešimai) serijos.

Kiekviena kalba leidžiamas leidinys prenumeruojamas atskirai.

Oficialieji leidiniai airių kalba parduodami atskirai, remiantis 2005 m. birželio 18 d. Oficialiajame leidinyje L 156 paskelbtu Tarybos reglamentu (EB) Nr. 920/2005, nurodančiu, kad Europos Sąjungos institucijos laikinai neįpareigojamos rengti ir skelbti visų aktų airių kalba.

Oficialiojo leidinio priedas (S serija. Konkursai ir viešieji pirkimai) skelbiamas viename daugiakalbiame skaitmeniniame diske visomis 23 oficialiosiomis kalbomis.

Pateikę paprastą prašymą *Europos Sąjungos oficialiojo leidinio* prenumeratoriai gali gauti įvairius Oficialiojo leidinio priedus. Apie priedų išleidimą prenumeratoriai informuojami pranešime skaitytojui, kuris skelbiamas *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Pardavimas ir prenumerata

Įvairių mokamų leidinių, tokių kaip *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, galima užsiprenumeruoti mūsų pardavimo biuruose. Pardavimo biurų sąrašą galima rasti internete adresu

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lt.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) – tai tiesioginė ir nemokama prieiga prie Europos Sąjungos teisės aktų. Šiame tinklalapyje galima skaityti *Europos Sąjungos oficialųjį leidinį*, susipažinti su sutartimis, teisės aktais, precedentine teise bei parengiamaisiais teisės aktais.

Išsamesnės informacijos apie Europos Sąjungą rasite <http://europa.eu>

Europos Sąjungos leidinių biuras
2985 Liuksemburgas
LIUKSEMBURGAS

LT